GTHJ

สักทอง

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส)

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2567

Vol.30 No.1 January - March 2024

JANUARY - MARCH

2024

สถาบัน

วิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ISSN 2985 - 2196 (Online)

สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2567 Vol.30 No.1 January-March 2024

ISSN 2985-2196 (Online)

วัตถุประสงค์

เพื่อตีพิมพ์ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์ เผยแพร่แก่นักวิชาการและบุคคลทั่วไป

ขอบเขต

จัดพิมพ์ทั้งผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรียานุช พรหมภาสิต รักษาราชการแทนอธิการบดี

รองศาสตราจารย์ ดร.ทวนทอง เชาวกีรติพงศ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฆัมภิชา ตันติสันติสม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทรี ดวงทิพย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์	มหาวิทยาลัยปทุมธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสวงดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาดี ปณะราช	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.โสรีช์ โพธิแก้ว	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สำราญ มีแจ้ง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรขา อรัญวงศ์	เกษียณอายุราชการ
Dr.William James	Kasem Bundit University
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐรดา วงษ์นายะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาจรีย์ ผลประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย วงษ์นายะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาลี ตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิศากร ประคองชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยรัตน์ บุมี	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชญานันท์ ศิริกิจเสถียร	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
อาจารย์ ดร.สุภาพร พงศ์ภิญโญโอภาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ฝ่ายจัดการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุณี บุญพิทักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ กึกก้อง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาต เตชะ
อาจารย์ประภัสสรา ห่อทอง
นายทวิช ปิ่นวิเศษ
นางสาวมริสา การะเวก

ผู้จัดทำและเผยแพร่ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
กำหนดออก ปีละ 4 ฉบับ
ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

สำนักงาน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000
โทรศัพท์ 0 5570 6555 ต่อ 1760
http://research.kpru.ac.th/Joumal_HSS/
วารสารนี้อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)
(https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index)

บทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และบทความหรือข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารเป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรและบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)
The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)
ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2567 Vol.30 No.1 January-March 2024
ISSN 2985-2196 (Online)

สารบัญ

เรื่อง **หน้า**

❍ **บรรณาธิการแถลง**..... ก

❍ **บทความวิชาการ**

อาเซียนกับสถานการณ์ความร่วมมือภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
วสันต์ ปวนปันวงศ์
ASEAN and the Cooperation under the Outbreak of Coronavirus Disease 2019
Wasan Pounpunwong..... 1

❍ **บทความวิจัย**

การบริหารปกครองแบบร่วมมือในการดำเนินงานศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง องค์การบริหารส่วนตำบลดอยหล่อ
ธันยวัฒน์ รัตนสัค
Collaborative Governance in the Rehabilitation Center for Dependent Persons, Doi Lor Sub-district Administrative Organization
Thanyawat Rattanasak..... 17

ความคิดเห็นของผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคที่มีต่อการเพิ่มการผลิตกำลังคนเข้าทำงานในสถานประกอบการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
ทรงยศ บัวเผื่อน
Attitude of Director Technical College Toward Increasing Manpower Production for Workplaces in the Eastern Economic Corridor
Songyot Buaphuean..... 31

ปัจจัยส่งเสริมที่มีผลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงาน บริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด
อุษา เทวารัตติกาล, วันชัย อมรมงคลทอง, สุนันทา พรเจริญโรจน์ และนาตยา อารยเขมกุล
Promotional Factors Affecting Employee Effectiveness in The Winners 2003 Co., Ltd
Uhsa Tevarattikal, Wanchai Amornmongkolthong, Sununta Porncharoenrote and Nattaya Arayakemmakul..... 42

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง **หน้า**

ความคิดเห็นของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดต่อประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0
พชรดนัย วัชรธนพัฒน์ธาดา

Opinions of Chief Executives of Provincial Administrative Organization Toward the Correlation Between Effective Future Action Strategies for Human Resource Management and Human Resource Management to Thailand 4.0 Strategy
Pacharadanai Watcharathanaphattada..... 56

การพัฒนาขีดความสามารถและสร้างเสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน
ฉัตรชัย เสมาทอง

Development of Ability and the build Potential the Living of the Elderly at Ban Khek Noi Phetchabun Province by using the Community-Based Self-Reliance Method for Stability, Strength and Sustainability
Chatchai Semathong..... 71

การยกระดับกลุ่มอาชีพสู่มาตรฐานวิสาหกิจชุมชน : กรณีกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ตำบลนางิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย
ชุติพงศ์ คงสันเทียะ และชฎล นาคใหม่

Enhancing Occupational Group into Community Enterprise Standards : A Case of Bee Farmer Group, Na Ngio Sub-district, Sang Khom District, Nong Khai Province
Chutiphong Khongsanthia and Chadon Nakmai..... 84

บทบาทและอิทธิพลของสื่อและสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีต่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ
ณฐวัฒน์ คณารักสมบัติ

The Role and Influence of Health Product Advertising Media and Message on the Elderly in Samut Prakan Province
Natawat Khanaruksombut..... 98

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง **หน้า**

อิทธิพลของบรรยากาศองค์การ การรับรู้คุณค่าในตน การปรับตัวในการทำงานที่ส่งผลต่อความสุขของพนักงาน

บุญลดา คุณาเวชกิจ

The Influence of Organizational Climate, Self Esteem and Work Adjustment on the Happiness at work of Company Employees

Boonlada Kunavetchakij..... 110

การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกมัลเบอร์รี่ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตและแปรรูปแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หมู่ 9 บ้านนิคม 3 ตั้งอยู่ที่ ต.นิคมสร้างตนเอง อ.เมือง จ.ลพบุรี โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR)

ศิริลดา ศรีกอก และกรรณิการ์ อ่อนสำลี

Development of Mulberry Chili Paste for the Community Enterprise for Production and Processing of Maze with Collaborative Farming Program of Nikhom Sang Ton Eng Sub-district, Mueang District, Lopburi Province

Sirilada Srikok and Gannigar Onsamlee..... 123

การพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

อัตติยาพร ไชยฤทธิ์ และอธิภัทร สินทรโก

A Tourism Development According to Huay Samong Dam Community Lifestyle, Kaeng Din So Sub-District, Nadi District, Prachinburi Province

Atiyaphorn Chaiyarit and Atipat Sintarako..... 136

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ณัฐสิรี เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา และวารีรัตน์ แก้วอุไร

The Development of a Learning Management Model Based on Sociocultural Theory to Enhance English Communicative Skills for Lower Secondary School Students

Natsiree Dechatiwong Na Ayutthaya and Wareerat Kaewurai..... 151

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง **หน้า**

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ศุภรดา อันชุนดา และจักรกฤษณ์ จันทะคุณ

A Development of a Blended Training Enhancement Curriculum Based on Connectivism Approach to Enhance Innovation Development Skills from Local Related Content

Suparada Anchunda and Jakkrit Jantakoon..... 168

ความคิดเห็นของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีต่อภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน : กรณีศึกษาสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย

สุทิษา แก้วปู่ และโชคชัย สุเวชวัฒนกูล

Cabin Crew Opinion on Flight Purser's Leadership and Cabin Crew Experience : A Case Study of A Full-service Airline in Thailand

Sutisa Kaewpoo and Chokechai Suveatwatanakul..... 185

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

พัชราภรณ์ หัตถโชติ และพรรณทิพย์ กาหยี

Factors Affecting the Behavior of Reducing the Use of Single-use Plastics of Personnel Officers of Department of Industrial Works

Patcharaporn Hattachot and Pantip Kayee..... 202

❍ **คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความ.....**

❍ **แบบฟอร์มการส่งบทความ.....**

❍ **แบบฟอร์มค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์เผยแพร่.....**

❍ **จริยธรรมในการตีพิมพ์ในวารสาร (Publication Ethics).....**

❍ **ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.....**

บรรณาธิการแถลง

วารสารสักทอง : มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้รับใช้แวดวงวิชาการเข้าสู่ปีที่ 30 โดยที่ผ่านมาได้เสนอบทความจากหลากหลายศาสตร์ หลายพื้นที่วิจัย ซึ่งในฉบับนี้ได้รับเกียรติถ่ายทอดผลงานวิจัยจากพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ที่ประกอบไปด้วยศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ เช่น การดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ การผลิตกำลังคนเข้าทำงาน ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงาน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ บรรยากาศการทำงาน ภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน และศาสตร์ด้านการศึกษา เช่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น รวมไปถึงผลงานวิจัยด้านชุมชนท้องถิ่น เช่น การพัฒนาศักยภาพการดำรงชีวิตผู้สูงอายุ การพัฒนามาตรฐานวิสาหกิจชุมชน การสื่อสารโฆษณาต่อผู้สูงอายุ การพัฒนาน้ำพริกมัลเบอร์รี่ และการท่องเที่ยวชุมชน จากบทความวิจัยที่ได้รับการกลั่นกรอง ปรับปรุงแก้ไข จนได้นำเสนอต่อนักวิชาการดังที่ปรากฏในวารสารสักทองนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งของแรงบันดาลใจให้นักวิจัยสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพต่อไป

บรรณาธิการ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

อาเซียนกับสถานการณ์ความร่วมมือภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ASEAN and the Cooperation under the Outbreak of Coronavirus Disease 2019

วสันต์ ปวนปันวงศ์*

Wasan Pounpunwong

Received : June 23, 2022

Revised : November 17, 2022

Accepted : October 30, 2023

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้นำเสนอถึงประเด็นอาเซียนกับสถานการณ์ความร่วมมือภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้เขียนวางกรอบคิดผ่านปรากฏการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยอธิบายภายใต้บริบทสภาพแวดล้อมที่รัฐประชาชาติมีความร่วมมือกันในระดับภูมิภาค ในการจัดการปัญหาโรคอุบัติใหม่นี้ ประเด็นที่นำเสนอ ได้แก่ 1. บทนำในบริบทของโรคระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับประเด็นสถานการณ์และมุมมองวิกฤติการณ์ความท้าทายครั้งสำคัญที่อาเซียนจะต้องแสดงบทบาทในการตอบสนองและแก้ไขปัญหาของการระบาด 2. วิกฤตการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอาเซียนที่ชี้ให้เห็นตัวเลขของผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตจากการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จนนำมาสู่ภาพสะท้อนของความเสียหายทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ 3.นโยบายการตอบสนองต่อการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประเทศในอาเซียนชี้ให้เห็นนโยบายการรับมือต่อสภาวการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของทั้ง 10 ประเทศสมาชิกบนฐานที่มีนโยบายและมาตรการแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในประเทศ และ4.กลไกลความร่วมมือภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อาเซียนนำไปสู่ความตระหนักความมั่นคงสังคมระหว่างประเทศในอาเซียนจึงทำให้อาเซียนในฐานะองค์การระหว่างประเทศหารือร่วมกันในการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศภายใต้ข้อตกลงของเจตจำนงค์ของอาเซียนซึ่งก่อให้เกิดหน่วยงานพิเศษขึ้นมาในการควบคุมและยุติปัญหาการแพร่ระบาดนี้

คำสำคัญ : อาเซียน / ความร่วมมือ / โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

*อาจารย์คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University

(Corresponding Author) e-mail: reddevil_small@hotmail.com

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ABSTRACT

This article presents the issue of ASEAN and the Cooperation under the outbreak of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). The author frames the concept through the outbreak of COVID-19 by explaining in the context of the environment that the nation-state has cooperated at a regional level in managing this emerging disease problem. The issues presented include: 1. An Introduction to the context of COVID-19 pandemic as well as the issues of situations and crisis perspectives, a major challenge for ASEAN to play a role in responding and overcoming the problems of the outbreak. 2. The COVID-19 epidemic crisis in ASEAN, which shows the number of infected and fatalities caused by the outbreak of COVID-19 until bringing a reflection of the damage to the economy, society and security of the states. 3. Policies on response to the COVID-19 outbreak of each country in ASEAN points out the policies of responding to the situation of the COVID-19 outbreak of all ten member countries on the basis of varied policies and measures depending on internal factors. 4. ASEAN's cooperation mechanism under the COVID-19 outbreak has led to awareness of social stability among ASEAN countries. This urged ASEAN, as an international organization, to mutually discuss on the creation of an international cooperation mechanism under the agreement of the ASEAN will, which creates a special agency to control and cease the problem of the epidemic.

Keywords : ASEAN / Collaborations / Coronavirus Disease 2019

บทนำ

บทความฉบับนี้มุ่งนำเสนอในประเด็นสถานการณ์ความร่วมมือของอาเซียนภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และในขณะเดียวกันผู้เขียนวางกรอบคิดในบทความฉบับนี้ผ่านปรากฏการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่หรือไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยอธิบายภายใต้บริบทสภาพแวดล้อม (Context) ที่รัฐประชาชาติ (Nation-state) มีความร่วมมือกันในระดับภูมิภาค (Regional corporation) ในปัญหาโรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นนี้จนนำไปสู่การระบาดใหญ่ (Pandemic) จะนำไปสู่การอธิบายสถานการณ์ความร่วมมือของประเทศสมาชิกอย่างไร ดังนั้น บทความฉบับนี้ผู้เขียนจึงพยายามที่จะนำเสนอมุมมองในประเด็นของการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)และปฏิกิริยาของอาเซียนกับสถานการณ์ความร่วมมือภายใต้สภาวการณ์ดังกล่าว

ไวรัสโคโรนา (Coronavirus) เป็นไวรัสที่ถูกพบครั้งแรกในปี 1960 เชื้อไวรัสนี้ที่สามารถติดเชื้อได้ทั้งในมนุษย์และสัตว์ ปัจจุบันมีการค้นพบไวรัสสายพันธุ์นี้ทั้งหมด 6 สายพันธุ์ ส่วนสายพันธุ์ที่กำลังแพร่ระบาดหนักทั่วโลกตั้งแต่ปี 2019 จนถึงปัจจุบันเป็นสายพันธุ์ที่ยังไม่เคยพบมาก่อน คือ สายพันธุ์ที่ 7 จึงถูกเรียกว่าเป็น **“ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่”** และในภายหลังถูกตั้งชื่ออย่างเป็นทางการว่า **“โควิด-19” (COVID-19)** (ศูนย์

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

การแพทย์กาญจนาภิเษก, 2563) การแพร่กระจายตัวของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตั้งแต่ปี 2019 ถึงปัจจุบันพบครั้งแรกในในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน (Department of Disease Control, Ministry of Public Health, 2020)และภายหลังก็ได้ระบาดหนักไปทั่วโลกโดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้ประกาศให้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่หรือไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็น **"การระบาดใหญ่"** หรือ **Pandemic** หลังจากเชื้อลุกลามไปอย่างรวดเร็วในทุกภูมิภาคของโลก (BBC News Thai, (2021) จากวิฤตการณ์การระบาดใหญ่ข้อมูลจากหาวิทยาลัยจอห์นส์ฮอปกินส์ของสหรัฐอเมริกาในวันที่ 2 กรกฎาคม 2021 ระบุว่าภายหลังจากการระบาดใหญ่ที่เริ่มจากจีนจนถึงปัจจุบันทำให้มีผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ทั่วโลกแล้วกว่า 85 ล้านคน มีผู้เสียชีวิตกว่า 1.8 ล้านคน ใน 191 ประเทศ สำหรับในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน พบว่าการระบาดยังคงทวีความรุนแรงส่งต่อยอดผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตในภาพรวม (ข้อมูลวันที่ 8 กรกฎาคม 2564) มีผู้ติดเชื้อโดยมากที่สุด คือ อินโดนีเซีย พบมีผู้ติดเชื้อสะสม 1.3 ล้านราย และเสียชีวิตมากกว่า 3.5 หมื่นราย ส่วนฟิลิปปินส์ที่มีผู้ติดเชื้อสะสม 5.6 แสนราย มาเลเซีย 2.9 แสนราย เมียนมา 1.4 แสนราย สิงคโปร์ 6 หมื่นราย สำหรับประไทยมีผู้ติดเชื้อสะสม 2.5 หมื่นราย เวียดนาม 2,420 ราย กัมพูชาติดเชื้อ 741 รายและลาวติดเชื้อ 45 ราย นับว่าเพียง 2 ประเทศที่ยังไม่มีรายงานผู้เสียชีวิตรายแรกอย่างเป็นทางการในกลุ่มประเทศที่อยู่ในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ท้ายสุดบรูไนก็ยังคงพบผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตค่อนข้างต่ำ ติดเชื้อแล้ว 185 ราย เสียชีวิตแล้ว 3 ราย (Dezan Shira & Associates, 2020) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการแพร่ระบาดนี้เกิดขึ้นประมาณ 3-4 ระลอกในช่วงปลายปี 2019 ถึง 2021 ซึ่งรวมเวลาเกือบ 1 ปีครึ่ง วิฤตการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประชาคมโลกในทุกๆ มิติ ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

สิ่งที่อาเซียนปฏิบัติการและรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวเริ่มต้นจากการมุมมองวิกฤติการณ์ครั้งนี้เป็นความท้าทายครั้งสำคัญที่อาเซียนจะต้องแสดงบทบาทในการตอบสนองและแก้ไขปัญหาของการระบาดจนในที่สุดวันที่ 10 มีนาคม 2563 การเผชิญหน้าต่อวิกฤตการณ์ได้ความร่วมมือทางอำนาจและภารกิจของกลุ่มประเทศสมาชิกขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกต่อภัยพิบัติทางโรคระบาดนี้ผ่านการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ (AEM Retreat) ที่เมืองนครดานัง ประเทศเวียดนาม (The ASEAN Secretariat, 2020) โดยมีสาระสำคัญโดยสังเขปว่าด้วยให้บรรดาประเทศสมาชิกเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของอาเซียนในการรับมือต่อการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) รวมถึงช่วยบรรเทาผลกระทบ เช่น รักษาตลาดอาเซียนที่ยังคงเปิดกว้างสำหรับการค้าและการลงทุน และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล การประสานงานและความร่วมมือระหว่างกันที่อำนวยความสะดวกให้อาเซียนสามารถตอบสนองกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดโดยผ่านการใช้เทคโนโลยี (National News Bureau of Thailand, 2020) จากมิติการประชุมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าหลักการของอาเซียนยังคงอ้างถึงความมั่นคงระหว่างประเทศในด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ถึงแม้ว่าปัญหาโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขที่พลิกโฉมให้นานาประเทศต้องรับมือเผื่อหาทางยุติการแพร่กระจายของโรคระบาดนี้ อย่างไรก็ตาม หากมองย้อนกลับไปถึงบทบาทของอาเซียนต่อการรับมือในสถานการณ์โรคระบาดนี้อาเซียนเคยร่วมมือกันในการดำรงบทบาทการแก้ไขปัญหาโรคระบาดใน

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2523 ความร่วมมือด้านสุขภาพของอาเซียนได้ดำเนินไปไกลในการปกป้องภูมิภาคจากเหตุฉุกเฉินด้านสาธารณสุขที่มีผลกระทบสูง เช่น โรคซาร์ส, HPAI H5N1, การระบาดใหญ่ของไวรัส H1N1 ประจำปี 2552, MERS-CoV, โรคไวรัสอีโบลา และไวรัสซิกา ทั้งนี้ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมร่วมกับประชากรในการป้องกันและควบคุมสภาวะเฉพาะ เช่น โรคไม่ติดต่อ เป็นต้น (Kanchanakhundee, 2020)

จากบริบทข้างต้นชี้ให้เห็นว่าภายใต้ความรุนแรงและการขยายพื้นที่ของภัยพิบัติทางโรคระบาดจะเห็นได้ว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นหนึ่งในภูมิภาคที่เผชิญกับภัยพิบัติโรคระบาดอย่างต่อเนื่องไม่เพียงแค่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เท่านั้น ในทรรศนะของผู้เขียนการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ แต่ในทางตรงกันข้ามกลับมองว่าเป็นความท้าทายในด้านความมั่นคงระหว่างประเทศของกลุ่มประเทศอาเซียนด้านสาธารณสุขที่ต้องสร้างความร่วมมือผ่านกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน ด้วยเหตุนี้ ความมั่นคงระหว่างประเทศของกลุ่มประเทศอาเซียนด้านสาธารณสุขจึงสะท้อนสัญญะของการบริหารจัดการอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่มประเทศอาเซียนและในขณะเดียวกันจำเป็นต้องพิจารณาและสร้างข้อตกลงช่วยเหลือสมาชิกภายในกลุ่มในประเด็นเรื่องการบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม ที่เกิดจากไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ดังกล่าว ดังนั้น ในการนำเสนอบทความในประเด็นอาเซียนกับสถานการณ์ความร่วมมือภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้เขียนจึงมุ่งนำเสนอประเด็นเรื่องสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในกลุ่มประเทศอาเซียนจนท้ายสุดนำไปสู่ประเด็นเรื่องสถานการณ์ความร่วมมือภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของอาเซียน

เนื้อหา

วิกฤตการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอาเซียน

ในประเด็นนี้ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นภาพของวิกฤตการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอาเซียนในภาพรวมตั้งแต่ปี 2019 จนถึงปัจจุบัน ปี 2022 ซึ่งยังคงมีการระบาดของต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าหลายประเทศทั่วโลกและกลุ่มประเทศอาเซียนเองจะได้มีการฉีดวัคซีนแล้วก็ตาม จากการรายงานสถานการณ์ยอดผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตในกลุ่มประเทศอาเซียนจากเว็ปไซต์ ASEAN Briefing ในรายงานเรื่อง COVID-19 Cases in ASEAN-Regular Updates by Country ข้อมูลล่าสุดเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2022 มีรายละเอียดยอดผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตในกลุ่มประเทศอาเซียนดังนี้ (Dezan Shira & Associates, 2022)

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ตารางที่ 1 รายละเอียดยอดผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตในกลุ่มประเทศอาเซียน ข้อมูลล่าสุดเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2022

ประเทศ	ผู้ติดเชื้อรายใหม่	เสียชีวิต	รวมผู้ติดเชื้อ	รวมเสียชีวิต
1.บูรไน	515	3	135,430	213
2.กัมพูชา	35	0	135,782	3,054
3.อินโดนีเซีย	1,661	61	6,021,642	155,349
4.ลาว	1,038	3	184,598	682
5.มาเลเซีย	12,380	30	4,246,467	35,099
6.เมียนมา	66	1	611,875	19,433
7.ฟิลิปปินส์	276	22	3,679,761	59,365
8.สิงคโปร์	3,743	4	1,109,744	1,276
9.ไทย	24,892	97	3,736,487	25,515
10.เวียดนาม	48,717	42	9,867,045	42,642
รวม	**93,323**	**263**	**29,728,831**	**342,628**

ที่มา: (Dezan Shira & Associates, 2022)

จากตารางข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าในกลุ่มประเทศอาเซียนมีผู้ติดเชื้อรายใหม่รวม 93,323 คน โดยประเทศที่มียอดสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ เวียดนาม ไทย และมาเลเซีย สำหรับยอดผู้เสียชีวิต 263 คน ประเทศที่มียอดสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย และเวียดนาม ยอดรวมผู้ติดเชื้อทั้งหมด 29,728,831 คน ประเทศที่มียอดสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ เวียดนาม อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ยอดรวมเสียชีวิตทั้งหมด 342,628 คน ประเทศที่มียอดสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม จากภาพรวมของจำนวนผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตสะท้อนให้เห็นว่าวิกฤตการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอาเซียนยังคงมีการระบาดอย่างต่อเนื่องซึ่งวิกฤตการณ์ดังกล่าวยังคงเป็นประเด็นความท้าทายในเรื่องความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ วิกฤตการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นำมาสู่ความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมโดยมาตรการที่รัฐใช้ในการจัดการในกลุ่มประเทศอาเซียนในภาพรวมจะเป็นเรื่องการล็อคดาวน์ (Lock Down) และการเตรียมความพร้อมด้านสาธารณสุขและการจัดหาวัคซีนที่มีคุณภาพเพื่อตอบสนองในประเทศเหล่านั้นในช่วงการระบาดใหญ่

จากสภาวการณ์ข้างต้นวิกฤตการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอาเซียนได้ทำให้กรอบคิดความมั่นคงระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งในงานศึกษาของ Frederick Kliem ที่อธิบายความมั่นคงระหว่างประเทศที่รัฐจะต้องตระหนักและให้ความหมายใหม่ผ่านกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาคในบทความวิจัยเรื่อง ASEAN and the EU amidst COVID-19: overcoming the self-fulfilling prophecy of realism ซึ่ง Frederick Kliem ชี้ให้เห็นว่า การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ไม่ใช่รูปแบบความมั่นคงแบบเดิม (Non-Traditional Security: NTS) ที่ให้

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ความสำคัญกับภัยคุกคามที่เกิดจากตัวแสดงที่เป็นรัฐแต่วิกฤตการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กำลังทดสอบการแก้ปัญหาระหว่างประเทศในการร่วมมือและแสดงให้เห็นถึงความท้าทายต่อลัทธิภูมิภาคนิยม (regionalism) โดยเฉพาะองค์กรระดับภูมิภาค ได้แก่ สหภาพยุโรป (EU) และสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ที่กำลังเผชิญกับปัญหาการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และไม่สามารถหาฉันทามติในการแก้ไขปัญหาร่วมกันในระดับองค์กรของบรรดาประเทศสมาชิกได้ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาในประเทศสมาชิกจึงประสบปัญหาเนื่องจากนโยบายในการแก้ไขปัญหาโรคระบาดนี้อิงแอบอยู่กับการตอบสนองความต้องการของชาติตนเองสิ่งเหล่านี้ทำให้ประเด็นความร่วมมือและการพัฒนาความมั่นคงระหว่างประเทศกลายเป็นอัมภาตยากที่จะสำเร็จ (Frederick Kliem, 2021, pp.371-389) ขณะเดียวกันงานศึกษาเกี่ยวกับนโยบายความร่วมมือในกลุ่มประเทศอาเซียนต่อการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของ Riyanti Djalante และคณะ ในงานเรื่อง COVID-19 and ASEAN Responses : Comparative policy analysis ในประเด็นนี้จะต่างออกไปจากงานศึกษา Frederick Kliem กล่าวคือ Riyanti Djalante และคณะ มุ่งอธิบายว่าประเทศสมาชิกอาเซียนพยายามที่จะกำหนดนโยบายร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียนในการตอบสนองและรับมือกับปัญหาการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยเฉพาะความร่วมมือและมาตรการรักษาความปลอดภัยด้านสุขภาพระดับภูมิภาค โดยในปัจจุบันอาเซียนได้การจัดทำแนวทางความร่วมมือในการระงับการระบาดใหญ่นี้ผ่าน "หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม" ที่ครอบคลุม ความร่วมมือของอาเซียนได้ขยายไปสู่การตอบสนองต่อภัยพิบัติทั่วทั้งภูมิภาค โดยมีกรอบเป็น "หนึ่งอาเซียน หนึ่งการตอบสนอง" เพื่อคลี่คลายสถานการณ์ดังกล่าว (Djalante, et al., 2020)

ในทรรศนะของผู้เขียนจากประเด็นวิกฤตการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอาเซียน ท้ายสุดแล้วไม่ว่าจะเป็นเรื่องปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือของกลุ่มประเทศอาเซียนที่เน้นความต้องการของชาติตนเองโดยยึดติดอำนาจอธิปไตยหรือจะเป็นเรื่องการเตรียมความพร้อมนโยบายรับมือการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผ่านแนวคิด "หนึ่งอาเซียน หนึ่งการตอบสนอง" อย่างไรก็ตามนั้น ประเด็น**วิกฤตการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอาเซียน** ได้คลี่ฐานคิดของแนวคิดอำนาจอธิปไตยของรัฐในเวทีระหว่างประเทศถึงแม้ว่าแนวคิดดังกล่าวจะถูก เจือจางให้อ่อนลงผ่านแนวคิดความร่วมมือระหว่างประเทศ (International cooperation) จนนำมาสู่การสร้างเป็นประชาคมอาเซียนในกรอบของลัทธิภูมิภาคนิยม ท้ายสุดแล้ว อาเซียนได้ตระหนักถึงผลกระทบต่อภัยคุกคามที่เป็นโรคระบาดนี้ซึ่งกระทบต่อความมั่นคงระหว่างประเทศของประเทศสมาชิกโดยพิจารณาจากสถานการณ์โลก จำนวนผู้ติดเชื้อและเสียชีวิต รวมถึงศักยภาพในการรับมือโรคระบาดของประเทศสมาชิก ด้วยเหตุนี้ อาเซียนภายใต้การนำของเวียดนามในปี 2020 ที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ของโควิดได้ค่อนข้างรวดเร็วในการจัดการปัญหาถึงว่าระบบราชการจะเป็นอุปสรรคอยู่บ้าง การจัดการวิกฤตการณ์นี้ในอาเซียนปรากฏออกมาผ่านกลไกความร่วมมือที่หลากหลาย เช่น การทบทวนความร่วมมือความตกลงว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติและการรับมือสถานการณ์ฉุกเฉิน (ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response) การให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมกับประเทศสมาชิกที่ได้รับผลกระทบผ่านศูนย์ประสานงานความช่วยเหลือทางด้าน

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

มนุษยธรรมและการจัดการภัยพิบัติ (ASEAN Coordinating Center for Humanitarian Assistant and Disaster Management-AHA Center) การจัดทำระบบส่งกำลังบำรุงสำหรับภัยพิบัติฉุกเฉิน (Disaster Emergency Logistics System for ASEAN ในปี 2012 และASEAN Emergency Operations Center Network มีมาเลเซียเป็นผู้นำ (Kanchanakhundee, 2020)

นโยบายการตอบสนองต่อการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของแต่ละประเทศในอาเซียน

ในประเด็นผู้นี้เขียนได้ทำการสรุปภาพรวมของนโยบายการตอบสนองต่อการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของแต่ละประเทศในอาเซียน ซึ่งการตอบสนองของรัฐบาลในกลุ่มประเทศมีแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป แต่อย่างไรนั้นนัยของนโยบายที่ตอบสนองต่อการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ไม่เพียงแต่การบรรเทาผลกระทบภายในประเทศแต่ยังมีความสำคัญในการเป็นแนวทางความร่วมมือในระดับภูมิภาคจนนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

ประเทศบรูไน นโยบายการตอบสนองต่อการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ภายใต้การปกครองแบบสมบูรณาสิทธิราชซึ่งมีสุลต่านเป็นรัฐบาลการจัดการปัญหามีประสิทธิภาพน้อยมากเมื่อเปียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในสมาชิก กล่าวคือ นโยบายและมาตรการที่ใช้ เช่น การห้ามไม่ให้ประชาชนเดินทางไปต่างประเทศ ชาวบรูไนทุกคนที่เดินทางกลับประเทศต้องถูกกักบริเวณ ใช้มาตรการล็อกดาวน์ (Lock Down) ทั้งหมดและปิดการเข้า-ออก รวมถึงทะเล การจำกัดการชุมนุมสาธารณะ ทั้งที่บ้านและมัสยิส และมีมาตรการในการเยียวยาสุขภาพและเศรษฐกิจ เป็นต้น (Nile Bowie, 2020)

ประเทศกัมพูชา ภายใต้บรรยากาศของเผด็จการโดยนายกรัฐมนตรีกัมพูชามีนโยบายการตอบสนองต่อการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้แก่ นโยบายการกักกันผู้ติดเชื้อ ออกนโยบายมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ การสอดส่องโทรคมนาคมอย่างไม่จำกัดและควบคุมสื่อและโซเชียลมีเดีย อย่างไรนั้น กัมพูชาถือว่าประสบความสำเร็จในการควบคุมการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เมื่อเทียบกับหลายๆ ประเทศในอาเซียน (Rebecca Ratcliffe, 2020)

ประเทศอินโดนีเซีย ถือว่าเป็นประเทศที่มีการระบาดมากที่สุดในอาเซียนนโยบายการตอบสนองต่อการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เช่น การจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ การระงับการเดินทางระหว่างเมือง ทั้งอากาศ ทางบก และทางน้ำ มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ รัฐบาลอินโดนีเซียได้จัดทำกฎระเบียบที่กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนระเบียบการด้านสุขภาพ (Anne Barker & Hellena Souisa, 2020)

ประเทศลาว ถือเป็นประเทศสุดท้ายในอาเซียนที่ติดเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยรัฐบาลมีการใช้มาตรการสำคัญ ได้แก่ จัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจแห่งชาติเพื่อการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การเสริมมาตรการกักกัน การป้องกัน และการตอบสนองอย่างต่อการแพร่ระบาด เช่น ปิดพรมแดนบางจังหวัด การห้ามชุมนุม การล็อกดาวน์ (Lockdown) การทำงานจากที่บ้าน

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

(Work from home) ทั้งนี้รวมถึงมาตรการการเงินและเศรษฐกิจ การเว้นระยะห่างทางสังคม และสวมหน้ากากในที่สาธารณะ (Santaniello, 2020)

ประเทศมาเลเซีย ถือว่าเป็นประเทศที่มีการตอบสนองและความร่วมมือของประชาชนทั่วประเทศที่เป็นแบบอย่างให้แก่ประเทศสมาชิกอาเซียนโดยมีจำนวนผู้ป่วยที่ค่อนข้างต่ำและมีนโยบายช่วยบรรเทาอย่างชัดเจน ซึ่งมาตรการของรัฐบาลได้สั่งห้ามการชุมนุมทั้งหมด รวมทั้งการประชุมระดับนานาชาติ การแข่งขันกีฬา การชุมนุมทางสังคมและศาสนา และท้ายสุดรัฐบาลได้ตัดสินใจบังคับใช้คำสั่งควบคุมการเคลื่อนไหวเพื่อจัดการกับการระบาดภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและควบคุมโรค นอกจากนี้ รัฐบาลมาเลเซียมีการกำหนดมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อลดผลกระทบต่อชุมชนและฟื้นฟูการท่องเที่ยวผ่านการกำหนดงบประเมาณกระตุ้นเศรษฐกิจ (Duddu, 2020)

ประเทศเมียนมา มีการสำรวจผู้ป่วยที่ได้รับการยืนยันจะค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียน แต่มีแนวโน้มว่าจะมีการระบาดใหญ่เนื่องจากความพร้อมด้านระบบสาธารณสุขและปัญหาทางการเมือง ซึ่งประเทศสมาชิกได้ให้ความเห็นต่อการตอบสนองการแพร่ระบาดของรัฐบาลเมียนมา เช่น สิงค์โปร์ กล่าวถึงรัฐบาลเมียนมามีความเสี่ยงของระบบสาธารณสุขที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการตอบสนองต่อการระบาดใหญ่ ทั้งนี้ประกอบกับประเทศเมียนมามีจำนวนผู้มีรายได้ต่ำและความเหลื่อมล้ำสูงจนกลายเป็นกลุ่มที่เปราะบางที่สุดในยามวิกฤตสุขภาพและเศรษฐกิจอันเป็นผลพวงจากการระบาดใหญ่ ถึงแม้ว่ารัฐบาลเมียนมาจะมีการล็อกดาวน์แต่กลับส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและความมั่นคงทางอาหารของประเทศ นอกจากนี้รัฐบาลเมียนมายังออกมาตรการอื่นๆ ออกมาในการรับมือกับวิกฤตการณ์นี้ อาทิ คำสั่งกระทรวงสาธารณสุขและการกีฬา กฎหมายป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ กองทุนโควิด-19 ในช่วยเหลือธุรกิจเครื่องนุ่งห่มและการผลิต มาตรการกระตุ้นการโรงแรมและการท่องเที่ยวตลอดจนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่คนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของ (Andrew Nachemson, 2020)

ประเทศฟิลิปปินส์ ในสภาวการณ์ของฟิลิปปินส์การแพร่ระบาดส่วนใหญ่เกิดขึ้นบนเกาะลูซอนซึ่งเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดและมีประชากรมากที่สุดในประเทศ รัฐบาลฟิลิปปินส์ได้มีมาตรการประกอบด้วย (1) ให้ "อำนาจพิเศษชั่วคราว" แก่ประธานาธิบดีโดยรัฐสภาดูและอย่างใกล้ชิด (2) กำหนดการปิดเกาะทั้งเกาะลูซอน ทั้งนี้ ยังมีการการลงนามในกฎหมาย Republic Act No.11469 หรือ “Bayanihan to Heal as One Act” ได้ริเริ่มมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อให้การบรรเทาทุกข์แก่ประชากรที่ได้รับผลกระทบ นอกจากนี้ รัฐบาลยังจัดทำกองทุนในการช่วยเหลือประชาชนภายใต้หน่วยงานสำนักงานป้องกันพลเรือน แต่อย่างไรนั้น ฟิลิปปินส์ยังคงประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์และโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพที่ไม่เพียงพอ (Riyanti Djalante, et. al., 2020)

ประเทศสิงคโปร์ รัฐบาลสิงคโปร์ได้รับการยกย่องจากทั่วโลกว่าเป็นต้นแบบของแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในการรับมือกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เช่น มาตรการการติดตามผู้สัมผัสเชื้อ มาตรการกักกันผู้ติดเชื้ออย่างเข้มงวด อย่างไรก็ตามถึงแม้สิงคโปร์จะมีมาตรการที่เข้มงวดแต่กลับเจอการท้าทายจากการแพร่ระบาดจากจำนวนแรงงานข้ามชาติในประเทศ เนื่องจากว่าสิงคโปร์มีแรงงานข้ามชาติชายในเอเชียใต้และ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 200,000 คน การรายงานข่าวของสื่อเกี่ยวกับการระบาดในหอพักของแรงงานเหล่านี้ความเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น สิงคโปร์จึงดำเนินการแก้ไขปัญหานี้อย่างเร่งด่วน เช่น มาตรการการล็อคดาวน์และการเยียวยาโดยจ่ายเงินเดือนพื้นฐาน ค่าที่พัก และค่ารักษาพยาบาลของแรงงานข้ามชาติทั้งหมดในหอพัก เป็นต้น (Grace Ho, 2020)

ประเทศไทย แนวทางการรับมือของรัฐบาลไทยที่มีต่อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในช่วงแรกรัฐบาลไทยใช้มาตรการการล็อกดาวน์บางส่วนเพื่อควบคุมการแพร่กระจายของโรคระบาดทำให้สถานการณ์ในประเทศไทยกำลังดีขึ้นเนื่องจากจำนวนผู้ป่วยรายใหม่ลดลง โดยไม่มีผู้ป่วยนำเข้ารายใหม่เนื่องจากการห้ามเที่ยวบินขาเข้าเกือบหมด ทั้งนี้มีการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ค.ศ. 2005 ที่เกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ส่งผลครอบคลุมในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร มีการออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจและแนวทางในการบริการวัคซีน จากแนวทางดังกล่าวไทยยังคงประสบปัญหาจากผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมทางเศรษฐกิจที่มีต่อผู้ประกอบและประชาชนในประเทศ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นความอ่อนไหวทางการเมืองซึ่งเกิดขึ้นและเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จและความล้มเหลวต่อการรับมือจากโรคระบาดนี้ (Riyanti Djalante, et al., 2020)

ประเทศเวียดนาม รัฐบาลเวียดนามได้แสดงให้เห็นถึงการตอบสนองที่รวดเร็วในการต่อสู้กับโรคอุบัติใหม่ ซึ่งแนวทางของรัฐบาลมุ่งไปที่การควบคุมผลกระทบด้านลบของการระบาดใหญ่นี้โดยการแยกผู้ติดเชื้อและติดตามประเมินผลการทำงานในพื้นที่ชุมชน ในขณะเดียวกันก็มีการหยุดการออกวีซ่าสำหรับชาวต่างชาติจากประเทศที่ติดเชื้อและเที่ยวบินระหว่างประเทศทั้งหมดที่เข้าหรือออกจากพื้นที่ระบาดถูกระงับ ในด้านบริเวณชายแดนการผ่านแดนระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาและลาวถูกปิดชั่วคราว ทั้งนี้ยังมีมาตรการในการส่งเสริมการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจและการคุ้มครองสุขภาพของประชาชน (Hoang-Long Vo & Kim-Duy Vu, 2020)

สรุปจากประเด็นนโยบายการตอบสนองต่อการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของแต่ละประเทศในอาเซียนที่ผู้เขียนได้สังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยในข้างต้นชี้ให้เห็นว่าแนวทางของประเทศสมาชิกมีความสอดคล้องกันอยู่ 2 ประเด็น คือ (1) มาตรการในการหยุดยั้งการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และ (2) แนวทางและนโยบายในการฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้วยเหตุนี้ทั้ง 2 มาตรการประเทศสมาชิกมีแนวทางการปรับใช้โดยมีปัจจัยทางด้านศักยภาพของรัฐบาล รูปแบบการปกครอง และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งมีความต่างกันไปแต่ละประเทศสมาชิก แต่ข้อสังเกตประการหนึ่งภายหลังจากการการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยในข้างต้นผู้เขียนยังคงเห็นถึงปัญหาของการรับมือวิฤตการณ์ในครั้งนี้โดยมีจุดอ่อน คือการบูรณาการความร่วมมือระหว่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียนในการจัดทำแนวปฏิบัติและมาตรการอย่างเป็นรูปธรรมต่อการแก้ไขปัญหาในครั้งนี้ โดยในที่นี้ผู้เขียนไม่ได้หมายถึงประเทศสมาชิกละเลยความร่วมมือดังกล่าวแต่เพียงแต่ว่ายังไม่มีความชัดเจนเท่าใดนักเมื่อเทียบกับการรวมกลุ่มภูมิภาค เช่น สหภาพยุโรป (European Union: EU) ซึ่งมีมติจากประเทศสมาชิกในการรับมือกับโรคระบาดนี้ อาทิ การจัดทำแผนเพิ่มงบประมาณด้านสาธารณสุขแก่หน่วยงานกลาง เช่น องค์การด้านยาของ EU

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

(European Medicines Agency- EMA) และศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคแห่ง EU (European Centre for Disease Prevention and Control-ECDC) การจัดตั้งคลังยาและอุปกรณ์ทางการแพทย์ร่วม รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มอำนาจให้กับหน่วยงานด้านสาธารณสุขและกลไกของ EU โดยให้คณะกรรมาธิการยุโรปมีบทบาทนำในการผลักดันความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก พัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการวิจัยและผลิตวัคซีน ตลอดจนมาตรการควบคุมการเปิด-ปิดชายแดนให้มีความสอดคล้องกันโดยมีมาตรการสำคัญ (Department of European Affairs, Ministry of Foreign Affairs, 2021)

กลไกความร่วมมือภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของอาเซียน

จากวิฤตการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ผู้เขียนได้นำเสนอไปข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นำมาซึ่งปัญหาด้านสุขภาพและความมั่นคงด้านสาธารณสุขซึ่งกระทบโดยตรงต่อคุณภาพและความปลอดภัยชีวิตของประชาชนทั้งในประเทศ ภูมิภาคอาเซียน และทั่วโลก ความรุนแรงและการแพร่ระบาดที่รวดเร็วไม่เพียงส่งต่อระดับปัจเจกบุคคลแต่ยังส่งผลกระทบถึงระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของรัฐ ทั้งนี้ ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ไม่เพียงดำรงสถานะเพียงเชื้อโรคเท่านั้นแต่ยังเป็นตัวแปรสำคัญที่ชี้ให้เห็นปัญหาที่อยู่ใต้พรมของหลายประเทศในภูมิภาคอาเซียน เช่น ประสิทธิภาพของการทำงานของรัฐบาล ความล้าหลังของเทคโนโลยี คุณภาพของระบบสาธารณสุข ความเหลื่อมล้ำทั้งในส่วนของรายได้และระบบการศึกษา และความไร้ประสิทธิภาพของระบบราชการในการบริการสาธารณะและบรรเทาภัยพิบัติ เป็นต้น นอกจากนี้ วิกฤตการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอาเซียนยังกระทบต่อความมั่นคงของรัฐซึ่งการอุบัติใหม่ของโรคนำมาสู่การท้าทายอำนาจรัฐในการใช้อำนาจแก้ไขปัญหาการระบาดเพื่อที่จะควบคุมโรคและยุติการแพร่ระบาดดังกล่าว ดังนั้น รัฐจำเป็นต้องตระหนักถึงศักยภาพและประสิทธิภาพในการใช้อำนาจในการแก้ไขวิกฤตการณ์ดังกล่าว สำหรับในประเด็นของอาเซียนสิ่งที่รัฐหรือประเทศสมาชิกจะต้องคำนึงถึงเป็นสำคัญ คือ กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศภายในภูมิภาคอาเซียนในการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหามากกว่าจะคำนึงถึงอำนาจอธิปไตยของรัฐตนเอง เนื่องจากการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นปัญหาที่ข้ามเขตแดนของรัฐ ดังนั้น การตัดสินใจหรือการกำหนดนโยบายการแก้ปัญหาของประเทศสมาชิกในภูมิภาคอาเซียนย่อมส่งผลซึ่งกันและส่งผลถึงความมั่นคงของสังคมระหว่างประเทศภายในภูมิภาคด้วย ท้ายสุดแล้วจากที่ผู้เขียนได้เกริ่นให้เห็นว่าเหตุใดความร่วมมือระหว่างประเทศจึงสำคัญต่อการจัดการปัญหาวิกฤตการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (Kanchanakhundee, 2020) ฉะนั้น จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยและการทบทวนวรรณกรรมของผู้เขียนพบว่าในปัจจุบันปี ค.ศ.2022 อาเซียนได้ตระหนักเห็นถึงความร่วมมือระหว่างประเทศภายในภูมิภาคจนนำมาสู่กลไกความร่วมมือภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ดังนี้

ภายหลังจากองค์การอนามัยโลกประกาศยืนยันพบผู้ติดเชื้อนอกประเทศจีนเป็นรายแรก เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2020 ในประเทศไทย ทำให้เกิดการหารือร่วมกันในการรับมือในอาเซียนต่อสถานการณ์นี้ ทั้งนี้สถานการณ์ยิ่งทวีความรุนแรงหลังจากที่องค์การอนามัยโลกประกาศภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข ดังนั้น

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ปฏิบัติการความร่วมมือเพื่อตอบสนองต่อการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เริ่มก่อตัวขึ้นผ่านกลไกความร่วมมือ คือ เครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการในสถานการณ์ฉุกเฉินของอาเซียน (ASEAN Emergency Operations Center Network) โดยมาเลเซียจะทำหน้าที่หลักในประสานงานและเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล จนถึงองค์ความรู้ในการรับมือ เฝ้าระวัง ดูแลรักษาผู้ป่วย รวมทั้งสร้างกลไกป้องกันการแพร่ระบาดร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก (ASEAN Association of Thailand, 2020) ทั้งนี้ยังได้ประสานความร่วมมือผ่านกลไกความร่วมมือของอาเซียนบวกสาม (ASEAN+3) คือ ความร่วมมืออาเซียน จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เพื่อให้มีการรายงานสถานการณ์การระบาดเป็นรายวัน อย่างไรก็ตามนั้นถึงแม้ว่าอาเซียนจะสร้างกลไกการรับมือต่อวิกฤตการณ์นี้ผ่านกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศแต่สถานการณ์การแพร่ระบาดได้รุนแรงขึ้นเนื่องจากการกลายพันธุ์ของเชื้อไวรัส บริบทนี้ทำให้อาเซียนต้องบูรณาการความร่วมมือโดยการกระชับความร่วมมือประสานงาน แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล และสร้างแนวปฏิบัติระหว่างสมาชิกทั้ง 10 ประเทศ ทั้งนี้รวมถึงกับจีนและกับองค์การอนามัยโลก โดยมุ่งที่จะสนับสนุนให้มีการใช้กลไกความร่วมมือในระดับภูมิภาคเพื่อรับมือกับปัญหา มุ่งให้หน่วยงานทางด้านสาธารณสุขของประเทศสมาชิกจัดตั้งเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ทางด้านการคมนาคมขนส่งและตรวจคนเข้าเมืองเพื่อให้รับมือกับปัญหาทั้งหมดได้อย่างครอบคลุมเป็นระบบ (Ha, 2020)

นอกจากนี้ ตลอดปี 2020 ผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียนแสดงถึงความร่วมมือในการเผชิญหน้าและรับมือกับการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นอกจากการตั้งเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการในสถานการณ์ฉุกเฉินของอาเซียนแล้วยังมีกลไกความร่วมมือผ่านกองทุนอาเซียนเพื่อรับมือกับโควิด-19 (COVID-19 ASEAN Response Fund) (The ASEAN Secretariat, 2020) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการระดมเงินทุนในการช่วยเหลือประเทศสมาชิก ทั้งนี้ การรับมือของอาเซียนยังร่วมมือในด้านการจัดตั้งคลังสำรองอุปกรณ์ทางการแพทย์สำหรับใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข (ASEAN Regional Reserve of Medical Supplies-RRMS) ให้การรับรองกรอบยุทธศาสตร์สำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข (ASEAN Strategic Framework for Public Health Emergencies) ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางสำหรับประเทศสมาชิกในการปฏิบัติการในสถานการณ์ฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข (Kanchanakhundee, 2020)

สรุป สำหรับกลไกลความร่วมมือภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของอาเซียนที่ผู้เขียนได้นำเสนอไปข้างต้น ได้แก่ เครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการในสถานการณ์ฉุกเฉินของอาเซียน (ASEAN Emergency Operations Center Network) กองทุนอาเซียนเพื่อรับมือกับโควิด-19 (COVID-19 ASEAN Response Fund) และคลังสำรองอุปกรณ์ทางการแพทย์สำหรับใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข (ASEAN Regional Reserve of Medical Supplies-RRMS) นอกจากนี้ อาเซียนยังคงตระหนักถึงความร่วมมือในด้านระบบสาธารณสุข เสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ การใช้ศักยภาพของตลาดภายในกลุ่มอาเซียน เร่งขยายการบูรณาการทางเศรษฐกิจของกลุ่มอาเซียน และการเร่งขยายระบบดิจิทัลในกลุ่มอาเซียน เป็นต้น

ท้ายสุดแล้ว ในทรรศนะของผู้เขียนความร่วมมือดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นแนวคิดว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation) และแนวคิดความมั่นคงของรัฐ (State Security) ใน

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

บรรยากาศของอาเซียนที่เป็นองค์การระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคซึ่งอาเซียนในฐานะองค์การระหว่างประเทศซึ่งทุกประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นสมาชิกอยู่ภายใต้ความตกลงผ่านความร่วมมือทั้งด้านการเมืองและความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม ฉะนั้น ภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ทำให้อาเซียนได้แสดงความสามารถในฐานะองค์การความร่วมมือในระดับภูมิภาคผ่านการบูรณาการความร่วมมือและสร้างความมั่นคงในสังคมระหว่างประเทศให้พ้นจากภัยพิบัติที่เกิดจากโรคระบาดนี้ โดยการตอบสนองอาเซียนที่มีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษต่างๆ ขึ้นมาชี้ให้เห็นว่าอาเซียนกำลังสร้างกลไกในการบริหารสถานการณ์วิกฤตและตอบสนองต่อภัยพิบัตินี้ รวมถึงการแสดงให้ประชาคมโลกเห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศสมาชิกตามกรอบความร่วมมืออาเซียนที่ว่าด้วย เป็น "หนึ่งอาเซียน หนึ่งการตอบสนอง"

สรุป

บทความเรื่องอาเซียนกับสถานการณ์ความร่วมมือภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ชี้ให้เห็นกรอบคิดของร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation) และแนวคิดความมั่นคงของรัฐ ภายใต้การรวมกลุ่มในระดับภูมิภาคซึ่งในที่นี้ผู้เขียนเน้นไปที่สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations) หรืออาเซียน (ASEAN) ซึ่งถือว่าเป็นองค์การระหว่างประเทศที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1967 ภายใต้การลงนามในปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) การนำเสนอดังกล่าวผู้เขียนได้อธิบายถึงอาเซียนภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยประเด็นการนำเสนอแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ (1) บทนำในบริบทของโรคระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับประเด็นสถานการณ์และมุมมองวิกฤติการณ์ความท้าทายครั้งสำคัญที่อาเซียนจะต้องแสดงบทบาทในกาตอบสนองและแก้ไขปัญหาของการระบาด (2) วิกฤตการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอาเซียนที่ชี้ให้เห็นตัวเลขของผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตจากการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จนนำมาสู่ภาพสะท้อนของความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมโดยมาตรการที่รัฐใช้ในการจัดการปัญหาและการเตรียมความพร้อมด้านสาธารณสุขและการจัดหาวัคซีนที่มีคุณภาพเพื่อตอบสนองในประเทศเหล่านั้นในช่วงการระบาดใหญ่ (3) นโยบายการตอบสนองต่อการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของแต่ละประเทศในอาเซียน ชี้ให้เห็นนโยบายการรับมือต่อสภาวการณ์ของการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของทั้ง 10 ประเทศสมาชิกบนฐานที่มีนโยบายและมาตรการแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในประเทศ เช่น รูปแบบการปกครอง ความสามารถของรัฐบาล ความพร้อมด้านระบบสาธารณสุข เป็นต้น แต่อย่างไรนั้น ในประเด็นนี้ผู้เขียนยังชี้ให้เห็นว่าประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องการบูรณาการความร่วมมือระหว่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียนในการจัดทำแนวปฏิบัติและมาตรการอย่างเป็นรูปธรรมต่อการรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวที่ทวีความรุนแรงต่อความปลอดภัยต่อชีวิตประชาชนและระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ และ (4) กลไกความร่วมมือภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของอาเซียน จากการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นำไปสู่ความตระหนักของความมั่นของสังคมระหว่างประเทศในอาเซียนจึงทำให้อาเซียนในฐานะองค์การระหว่างประเทศ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

หารือร่วมกันในการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศภายใต้ข้อตกลงของเจตจำนงค์ของอาเซียนโดยก่อให้เกิดหน่วยงานพิเศษขึ้นมาในการวบคุมและยุติปัญหาการแพร่ระบาดนี้ เช่น เครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการในสถานการณ์ฉุกเฉินของอาเซียน (ASEAN Emergency Operations Center Network) ประสานความร่วมมือผ่านกลไกความร่วมมือของอาเซียนบวกสาม (ASEAN+3) จัดตั้งกองทุนอาเซียนเพื่อรับมือกับโควิด-19 (COVID-19 ASEAN Response Fund) และจัดตั้งคลังสำรองอุปกรณ์ทางการแพทย์สำหรับใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข (ASEAN Regional Reserve of Medical Supplies-RRMS) เป็นต้น

สำหรับทรรศนะของผู้เขียนต่อทิศทางของความร่วมมือในอนาคตของกลุ่มประเทศอาเซียนต่อวิกฤตการณ์ต่างๆ ทั้งในเรื่องของโรคระบาด สงคราม การเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และประเด็นอื่นๆ ผู้เขียนมีมุมมองที่สะท้อนให้เห็นว่าโอกาสทิศทางของความร่วมมือในอนาคตของกลุ่มประเทศอาเซียนจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดการพัฒนาประชาธิปไตย (Democratization) กล่าวคือ ภายใต้ความร่วมมือของกลุ่มประเทศอาเซียนนี้หากพินิจมองถึงสภาพการเมืองภายในของประเทศสมาชิกยังพบว่าประเทศสมาชิกของอาเซียนยังคงมีปัญหาการเมืองภายในโดยเฉพาะปัญหาทางการเมืองที่ถูกกดขี่โดยอำนาจเผด็จการจนนำไปสู่ปัจจัยความล้มเหลวทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครอง การกำหนดนโยบายระหว่างประเทศ ซึ่งส่งผลต่อความเจริญของการพัฒนาเศรษฐกิจและการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนภายในรัฐ ปัญหาดังกล่าวนำมาซึ่งฐานคิดแบบชาตินิยมที่เผด็จการใช้เป็นเหตุผลในการปกครองประเทศ จากปัญหาที่กลุ่มประเทศอาเซียนเผชิญนี้ย่อมส่งต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะนโยบายความร่วมมือที่ต้องอาศัยแนวความคิดแบบเสรีนิยมที่เชื่อว่ารัฐในสังคมระหว่างประเทศจะมีผลประโยชน์ร่วมกันหรือแก้ไขปัญหาร่วมกันได้จะต้องยอมสละอำนาจอธิปไตยบางส่วนเพื่อให้เกิดความร่วมมือผ่านมติของประเทศสมาชิก แต่หากการเมืองภายในรัฐยังถูกคุกคามโดยอำนาจเผด็จการและยังมีระบอบการปกครองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยนั้นก็มีแนวโน้มที่ผู้นำเผด็จการของประเทศสมาชิกอาเซียนจะเพิกเฉยต่อปัญหาหรือวิกฤตการณ์ร่วมของประเทศสมาชิก อันเนื่องจากว่าธรรมชาติของความเป็นเผด็จการในการแสดงบทบาทต่อสังคมระหว่างประเทศมักให้ความสำคัญกับความเป็นชาตินิยมและความมั่นคงในรูปแบบทางการทหารมากกว่าให้ความสำคัญต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ ท้ายสุดนี้ ผู้เขียนเชื่อว่าประเด็นอาเซียนกับสถานการณ์ความร่วมมือภายใต้การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นี้จะนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือที่เข้มข้นมากขึ้นเนื่องจากว่าบทเรียนของวิกฤตการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ทั่วโลกตระหนักถึงความมั่นคงทางสาธารณสุขและความมั่นคงทางวัคซีนซึ่งเป็นทางออกให้กับการยุติปัญหานี้ ด้วยเหตุนี้บรรยากาศของความร่วมมือที่จะทำให้สังคมระหว่างความร่วมมือของกลุ่มประเทศอาเซียนพัฒนาไปในเชิงที่สร้างสรรค์ คือ กลุ่มประเทศอาเซียนจำเป็นต้องพัฒนาและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในภูมิภาคเพื่อสร้างบรรยากาศของนโยบายที่มุ่งสู่ความเป็นหนึ่งเดียวของอาเซียนในการรับมือกับวิกฤตการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

เอกสารอ้างอิง

ASEAN Association of Thailand. (2020). **ASEAN Mechanism against COVID-19 : Better Late than Never**. [Online]. Available : http://www.asean-thailand.org/asean/view.php?id=215 [2021, April 22]. [In Thai]

Andrew, N. (2020). **Fears of coronavirus catastrophe as Myanmar reports first death**. [Online]. Available: https://www.aljazeera.com/news/2020/4/1/fears-of-coronavirus-catastrophe-as-myanmar-reports-first-death [2021, July 8].

BBC News Thai. (2021). **Coronavirus: Origin, Symptoms, Treatment and Prevention of COVID-19**. [Online]. Available : https://www.bbc.com/thai/features-51734255\ [2021, July 5]. [In Thai]

BBC News Thai. (2021). **Coronavirus: World Health Organization Declares COVID-19 a "Global Pandemic"**. [Online]. Available: https://www.bbc.com/thai/international-51838536\ [2021, July 5]. [In Thai]

Barker, A. & Souisa, H. (2020). **Coronavirus COVID19 death rate in Indonesia is the highest in the world Experts say it's because reported case numbers are too low**. [Online]. Available : https://www.abc.net.au/news/2020-03-23/why-is-indonesia-coronavirus-death-rate-highest-in-world/12079040 [2021, July 5].

Bowie, N. (2020). **Devout at a distance in contagion-hit Brunei**. [Online]. Available : https://asiatimes.com/2020/04/devout-at-a-distance-in-contagion-hit-brunei/ [2021, July 8].

Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2020). **Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)**. [Online]. Available : https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/faq_more.php [2021, July 5]. [In Thai]

Department of European Affairs, Ministry of Foreign Affairs. (2021). **Measures to Deal with the Epidemic of Coronavirus 2019 (COVID-19) of the European Union**. [Online]. Available : https://europetouch.mfa.go.th/th/content/มาตรการในการรับมือกับโควิด-19-ของ-eu?cate=5d6abf7c15e39c3f30001465 [2022, April 22]. [In Thai]

Dezan Shira & Associates. (2020). **COVID-19 Vaccine Roll Outs in ASEAN & Asia-Live Updates by Country**. [Online]. Available : https://www.aseanbriefing.com/news/covid-19-vaccine-roll-outs-in-asean-asia-live-updates-by-country/ [2021, July 8].

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Djalante, R., Nurhidayah, L., Van Minh, H., Phuong, N. T. N., Mahendradhata, Y., Trias, A. & Miller, M. A. (2020). **COVID-19 and ASEAN responses: Comparative policy analysis**. [Online]. Available : https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590061720300661 [2021, July 8].

Duddu, P. (2020). **Coronavirus in Malaysia: COVID-19 outbreak, measures and impact**. [Online]. Available: https://www.savethechildren.net/covid-19-one-year?gclid=CjwKCAjw5NqVBhAjEiwAeCa97X37a7UYRWrduKuGrRjq-G5gUhoikMDxuwr4kn6L6S6-momhvXA3vhoCQQAQAvD_BwE [2021, July 8].

Grace, H. (2020). **Coronavirus: An unprecedented Singapore border closure, in unprecedented times**. [Online]. Available : https://newsinfo.inquirer.net/1247638/coronavirus-an-unprecedented-singapore-border-closure-in-unprecedented-times [2021, July 8].

Ha, H.T. (2020). **Flying the ASEAN Flag in a Pandemic Year: Vietnam's 2020 Chairmanship**. [Online]. Available : https://www.think-asia.org/handle/11540/12883 [2021, July 8].

Kanchanaphisek Medical Center. (2020). **What is COVID-19?**. [Online]. Available : https://www.gj.mahidol.ac.th/main/covid19/covid19is/ [2021, July 5]. [In Thai]

Kanchanakhundee, S. (2020). **COVID in ASEAN: An Institutional Failure**. [Online]. Available : https://www.the101.world/covid-19-and-asean-responses/ [2022, April 22]. [In Thai]

Kanchanakhundee, S. (2020). **The Epidemic in the Age of Globalization and the Challenges of the State and International Society (2)**. [Online]. Available : https://lawforasean.krisdika.go.th/Content/View? Id=742&Type=1 [2022, April 22]. [In Thai]

Kliem, F. (2021). ASEAN and the EU amidst COVID-19: overcoming the self-fulfilling prophecy of realism. **Asia Europe Journal, 19**(3), 371-389.

National News Bureau of Thailand. (2020). **Informal Meeting of ASEAN Economic Ministers in Danang City**. [Online]. Available : http://www.aseanthai.net/ewt_news.php?nid=9764&filename=aseanknowledge [2021, July 8]. [In Thai]

Rebecca, R. (2020). **Fears as Cambodia grants PM vast powers under Covid-19 pretext**. Online]. Available : https://www.theguardian.com/world/2020/apr/10/fears-as-cambodia-grants-hun-sen-vast-power-under-covid-19-pretext [2021, July 8].

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

Santaniello, D. (2020). **Laos imposes sweeping COVID-19 lockdown measures**. [Online]. Available : https://www.tilleke.com/insights/laos-imposes-sweeping-covid-19-lockdown-measures/ [2021, July 8].

The ASEAN Secretariat. (2020). **ASEAN Ministerial Meeting on Disaster Management (AMMDM)**. [Online]. Available : https://asean.org/asean-socio-cultural/asean-health-ministers-meeting-ahmm/overview-2/ [2021, July 8].

The ASEAN Secretariat. (2020). **Declaration of the Special ASEAN Summit on Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)**. [Online]. Available: https://asean.org/declaration-of-the-special-asean-summit-on-coronavirus-disease-2019-covid-19/ [2022, April 22].

Vo, H.L. & Vu, K.D. (2020). **A Comparison of Covid-19 Patient Characteristics Before versus After Partial Lockdown in Vietnam**. [Online]. Available : https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2020.08.27.20183616v3 [2021, July 8].

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

การบริหารปกครองแบบร่วมมือในการดำเนินงานศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง องค์การบริหารส่วนตำบลดอยหล่อ*

Collaborative Governance in the Rehabilitation Center for Dependent Persons, Doi Lor Sub-district Administrative Organization

ธันยวัฒน์ รัตนสัค**

Thanyawat Rattanasak

Received : December 8, 2022

Revised : March 3, 2023

Accepted : March 17, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารปกครองแบบร่วมมือในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง องค์การบริหารส่วนตำบลดอยหล่อ โดยการประยุกต์ใช้ตัวแบบกรอบบูรณาการเพื่อการบริหารปกครองแบบร่วมมือเป็นกรอบการวิจัย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความร่วมมือจำนวน 8 คน เครื่องมือการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริหารปกครองแบบร่วมมือ ได้แก่ นโยบายด้านการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว และสถานการณ์ด้านผู้มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ ตัวขับเคลื่อนความร่วมมือ ได้แก่ การพึ่งพาซึ่งกันและกัน ผู้นำที่ริเริ่ม และแรงจูงใจของหน่วยงาน หลักการทำงานร่วมกัน ได้แก่ การปรึกษาหารือร่วมกัน และการกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน หลักความสามารถในการทำงานร่วมกัน ประกอบด้วย การจัดกระบวนการและสถาบัน และภาวะผู้นำ ผลผลิตของความร่วมมือคือการก่อตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ ผลลัพธ์คือทำให้วิสัยทัศน์ของหน่วยงานบรรลุผล และไม่พบปัญหาที่มีนัยสำคัญต่อความร่วมมือ

คำสำคัญ : การบริหารปกครองแบบร่วมมือ / ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง / อบต.ดอยหล่อ / คณะเทคนิคการแพทย์

---

*โครงการวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนจากคณะกรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รหัสโครงการ CMUREC 65/018

The research project is funded by the Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University and was certified for research ethics in humans by the Human Research Committee, Chiang Mai University Project Code CMUREC 65/018

**อาจารย์ประจำสำนักวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Lecturer at the, School of Public Administration, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University(Corresponding Author) e-mail: thanyawatr@gmail.com

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ABSTRACT

This study aims to explore collaborative governance in the Rehabilitation Center for Dependent Persons, Doi Lor Sub-district Administrative Organization (SAO). An Integrative Framework for Collaborative Governance was applied as a research framework. This qualitative study is based on documents and interviews. Eight informants involved in collaborative governance were interviewed using a structured interview. The findings reveal the factors of collaborative governance including a long-term health care policy for the elders and a dependent person situation in the community. Interdependence, leadership and consequential incentives are drivers for collaboration. Principled engagement consists of deliberation and determination. Capacity for joint action includes procedural and institutional arrangement and leadership. The output is the establishment of the Rehabilitation Center when the outcome is the accomplished vision of the collaborative organizations. There was no significant difficulty found in this study.

Keywords : Collaborative Governance / Rehabilitation Center for Dependent Persons / Doi Lor Sub-district Administrative Organization / Faculty of Associated Medical Services

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้เผยแพร่ข้อมูลในปี 2564 พบว่าประเทศไทยมีผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 13,358,751 คน หรือร้อยละ 19.6 ของประชากรทั้งหมด โดยคาดการณ์ว่าภายในปี 2566 จะมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ซึ่งทำให้ไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (National Statistical Office, 2022) โดยผู้สูงอายุเหล่านี้หากไม่ได้รับการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมอาจมีภาวะทุพพลภาพ กลายเป็นผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง นอกจากนี้ผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงยังรวมถึงผู้ที่อายุไม่ถึงเกณฑ์ที่จัดเป็นผู้สูงอายุ อาทิ ผู้พิการ ผู้ที่ได้รับอุบัติเหตุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ผู้ป่วยที่มีระยะผ่านพ้นวิกฤต อาการคงที่แต่ยังมีความบกพร่องทางร่างกายบางส่วนที่ต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ เป็นต้น ดังนั้นการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านร่างกายและจิตใจผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่ร่วมกับสมาชิกของสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงได้เสนอแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการดูแลระยะยาว (พ.ศ. 2557-2561) โดยสนับสนุนครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ให้ทุกชุมชนมีการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงให้อยู่ในครอบครัวได้อย่างมีความสุข เช่น มีศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน โดยมีหลักการคือ ให้ทุกพื้นที่มีการพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวโดยอาศัยต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) อาสาสมัคร วัด โรงเรียน เป็นต้น (National Health Security

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Office, 2016) ซึ่งระบบดังกล่าวมีข้อดีคือผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงยังสามารถอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมที่ตนคุ้นเคย และองค์กรต่างๆ และคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดูแลผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงเหล่านั้น

อปท. หลายแห่งได้ริเริ่มโครงการดูแลผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง โดยถือว่าเป็นภารกิจด้านการจัดสวัสดิการสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิต อาทิ การตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อเป็นศูนย์กลางให้ผู้สูงอายุได้มาเข้าสังคม ทำกิจกรรม เพื่อพัฒนาสมรรถภาพด้านร่างกายและจิตใจ อปท. หลายแห่ง ได้จัดสวัสดิการสำหรับผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง อาทิ เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ได้จัดโครงการดูแลสุขภาพผสมผสานเพื่อผู้พิการในชุมชน (ดูแลทั้งผู้พิการและผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง) (Rattanasak, 2011) เทศบาลนครนนทบุรีมีระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Chanhunee & Samard, 2019) อย่างไรก็ตามภารกิจดังกล่าวถือเป็นภารกิจใหม่ของ อปท. ที่ต้องดำเนินการโดยอาศัยองค์ความรู้ด้านการแพทย์ การพยาบาล กายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด และการจัดการสังคมมาบูรณาการร่วมกัน โดยที่ อปท. แต่ละแห่งมีงบประมาณที่จำกัดในการจ้างบุคลากรเหล่านี้มาทำงานเพื่อภารกิจดังกล่าว การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เพื่อใช้ทรัพยากรจากหน่วยงานดังกล่าวมาร่วมมือกันจะช่วยให้ภารกิจดังกล่าว เช่น เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาได้สร้างความร่วมมือกับ ร.พ.แม่แตง และเครือข่าย อสม. ในเขตเทศบาล เป็นต้น

อบต.ดอยหล่อ อ.ดอยหล่อ จ.เชียงใหม่ ได้ลงนามในข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) กับคณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อประสานความร่วมมือทางวิชาการและการบริการสุขภาพตามนโยบายของรัฐบาล เป็นการส่งเสริมการปฏิรูประบบสุขภาพ และการรักษาพยาบาลแก่ประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งการเพิ่มทักษะด้านวิชาการและการให้บริการของนักศึกษา ตลอดถึงการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยมุ่งให้ประชาชนมีสุขภาวะทั้งด้านร่างกาย สังคมและจิตวิญญาณ ก่อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในท้องถิ่น จนกระทั่งได้จัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง ในปี 2563 การดำเนินงานตามข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการระหว่างหน่วยงานทั้งสอง พบว่าเป็นการดำเนินงานในลักษณะของการบริหารปกครองแบบร่วมมือ (Collaborative Governance)[1] ซึ่งเป็นแนวคิดการบริหารภาครัฐที่นิยมนำมาใช้ในการดำเนินงานภารกิจต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐทุกระดับในปัจจุบัน

การบริหารปกครองแบบร่วมมือ คือกระบวนการและโครงสร้างการตัดสินใจนโยบายสาธารณะและการจัดการที่มีการเข้าร่วมของผู้คนข้ามขอบเขตหน่วยงานระดับการปกครองและหรือปริมณฑลระหว่างสาธารณะกับเอกชน พลเมือง ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์งานสาธารณะที่โดยลำพังไม่สามารถปฏิบัติได้สำเร็จหากไม่ร่วมมือกัน (Emerson, et al, 2012) ที่ผ่านมาแนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาเป็นตัวแบบสำหรับใช้ในการศึกษา โดย Ansell & Gash (2008) พัฒนาตัวแบบการบริหารปกครองแบบร่วมมือ (A Model of Collaborative Governance) ต่อมา Emerson, Nabatchi & Balogh (2011) ได้พัฒนาตัวแบบกรอบบูรณาการเพื่อการบริหารปกครองแบบร่วมมือ (An Integrative Framework for Collaborative Governance) แนวคิดนี้ถูกนำมาใช้ในการศึกษา

[1] เนื่องจากยังไม่มีการกำหนดคำแปลของ Collaborative Governance ไว้อย่างเป็นทางการ แต่มีนักวิชาการแปลไว้หลากหลาย อาทิ การบริหารกิจการแบบร่วมมือกัน การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน การบริหารจัดการแบบร่วมมือ การอภิบาลผ่านความร่วมมือ เป็นต้น ในที่นี้ผู้วิจัยใช้คำว่าการบริหารปกครองแบบร่วมมือ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

วิจัยการบริหารภาครัฐของไทยในทศวรรษที่ผ่านมา อาทิ Thongjan (2016) ได้ใช้ศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐไทยในโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดพิษณุโลก Srisompong (2016) นำไปศึกษาเรื่องการบริหารจัดการแบบร่วมมือในโครงการคลองหมอนนา ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา Siripakdiskul (2017) ได้ใช้ศึกษาเรื่องการปกครองท้องถิ่นบนฐานเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย Kariji (2018) นำไปศึกษาการจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ในโครงการอุตสาหกรรมเพื่อการสร้างงานที่ยั่งยืนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตัวอย่างข้างต้นชี้ให้เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญต่อการนำมาใช้วิเคราะห์ปรากฏการณ์การบริหารภาครัฐของไทย ที่ปรับเปลี่ยนจากการบริหารแบบภาครัฐจัดทำรวมศูนย์และจัดทำภารกิจต่างๆ เอง ไปสู่การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้บรรลุพันธกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารปกครองแบบร่วมมือระหว่างคณะเทคนิคการแพทย์ มช. และ อบต.ดอยหล่อ ตามข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ จนเกิดการก่อตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้ตัวแบบตัวแบบกรอบบูรณาการเพื่อการบริหารปกครองแบบร่วมมือของ Emerson, Nabatchi & Balogh (2012) เป็นกรอบในการดำเนินการวิจัยตามภาพที่ 1

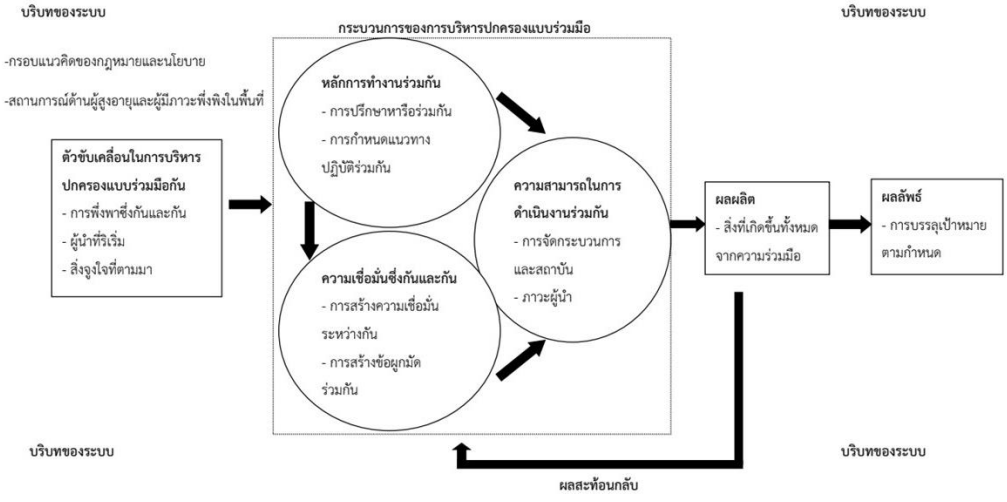

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลไกและกระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงองค์การบริหารส่วนตำบลดอยหล่อ

2. เพื่อศึกษาบทบาท และหน้าที่ของภาคีเครือข่ายความร่วมมือแต่ละฝ่ายในการดำเนินงานศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงองค์การบริหารส่วนตำบลดอยหล่อ

3. เพื่อศึกษาผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงองค์การบริหารส่วนตำบลดอยหล่อ

4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และอุปสรรค รวมทั้งปัจจัยที่ทำให้การบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในการดำเนินงานศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงองค์การบริหารส่วนตำบลดอยหล่อดังกล่าวประสบความสำเร็จ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึง ปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดความร่วมมือ ตัวขับเคลื่อน (Drivers) หลักการทำงานร่วมกัน (Principle Engagement) ความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน (Mutual Trust) ความสามารถในการดำเนินการร่วมกัน (Capacity for Joint Action) ผลผลิต ผลสะท้อนกลับ และผลลัพธ์ โดยดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย (Research Design) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews)

2. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 8 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 จากอบต.ดอยหล่อ จำนวน 2 คน ได้แก่ นายก อบต.ดอยหล่อ และผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กลุ่มที่ 2 จากคณะเทคนิคการแพทย์ มช. จำนวน 4 คน ได้แก่ คณบดี รองคณบดีฝ่ายวิชาการและบริการวิชาการ และอาจารย์ที่มีกิจกรรมบริการวิชาการในชุมชนร่วมกับศูนย์ฟื้นฟูฯ และกลุ่มที่ 3 อาสาสมัครที่เข้ามาร่วมดำเนินการในศูนย์ฟื้นฟูฯ จำนวน 2 คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูฯ ทั้งด้านการกำหนดนโยบาย การร่วมก่อตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ การบริหารจัดการ การบริการวิชาการ และอาสาสมัคร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดย (1) มีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) และ (2) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและถูกต้องในการนำไปวิเคราะห์สรุปต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสารราชการ บทความ งานวิจัย และรายงานที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการนำเอกสาร ข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนาและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของจริยธรรมในการดำเนินการวิจัย จึงเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนจากคณะกรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยได้รับการรับรองการวิจัยรหัสโครงการ CMUREC 65/018 ซึ่งผู้วิจัยยึดหลักการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลอย่างเคร่งครัด

สรุปผลการวิจัย

ในส่วนของการนำผลการวิจัย ผู้วิจัยจะได้สรุปประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

1. ความเป็นมาของบริหารปกครองแบบร่วมมือในศูนย์ฟื้นฟูฯ

หน่วยงานที่เข้าร่วมการบริหารปกครองแบบร่วมมือในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้มีภาวะพึ่งพิง อบต.ดอยหล่อ ได้แก่ คณะเทคนิคการแพทย์ มช. และ อบต.ดอยหล่อ อ.ดอยหล่อ จ.เชียงใหม่ โดยคณะเทคนิคการแพทย์ เป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาด้านเทคนิคการแพทย์ มีพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิตตามความต้องการของสังคม ด้านการวิจัย ค้นคว้า องค์ความรู้ใหม่ทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ด้านบริการวิชาการแก่สังคมทั่วไป เป็นองค์กรที่มีทรัพยากรได้แก่องค์ความรู้ และการวิจัยด้านเทคนิคการแพทย์ สำหรับอบต.ดอยหล่อ เป็น อปท. ที่อยู่ห่างจาก อ.เมืองเชียงใหม่ 45 กิโลเมตร มีประชากร 11,675 คน (Doi Lor SAO, 2018) อบต.ดอยหล่อ มีผู้สูงอายุจำนวน 2,584 คน มีผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงจำนวน 1,257 คน ผู้ป่วยติดเตียงจำนวน 92 ราย และผู้พิการจำนวน 682 ราย ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Doi Lor SAO, 2021) ในเขต อบต.ดอยหล่อ จึงต้องมีการจัดสวัสดิการเพื่อประชากรกลุ่มนี้อย่างเหมาะสม

ในปี 2561 คณะเทคนิคการแพทย์ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายการวิจัยและบริการวิชาการในชุมชน โดยหา อปท. เป็นพื้นที่เป้าหมายเพื่อให้อาจารย์ทุกภาควิชาของคณะฯ สามารถออกไปทำวิจัยและบริการวิชาการในชุมชนได้ตามความเชี่ยวชาญของตน นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ฝึกปฏิบัติของนักศึกษาทุกระดับของคณะฯ ด้วย ในขณะที่ อบต.ดอยหล่อ ได้มีนโยบายดูแลผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ แต่ขาดองค์ความรู้ และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งสองจึงได้ปรึกษาหารือ กำหนดประเด็นปัญหาและสรุปได้ว่าปัญหาผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งรัดแก้ไข จำเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรของทั้งสองหน่วยงาน และการร่วมมือกันดำเนินงานทำให้หน่วยงานทั้งสองบรรลุเป้าหมายพันธกิจของตนด้วย จึงได้จัดทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) โดยมองเป้าหมายของความร่วมมือ คือ การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายสาธารณะด้านการดูแลผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนเป็น ภายหลังจากการทำข้อตกลงความร่วมมือแล้วจึงได้กำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน โดยมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน ตามบทบาทหน้าที่ความสามารถและทรัพยากรของทั้งสองฝ่าย

ในเดือนมิถุนายน 2563 อบต.ดอยหล่อ จึงได้จัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง อบต.ดอยหล่อ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้บริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ผู้มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ และเป็นพื้นที่สำหรับอาจารย์ และนักศึกษาคณะเทคนิคการแพทย์ได้เข้ามาศึกษาวิจัย และบริการวิชาการในชุมชน โดยความ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ร่วมมือในระยะแรก คือการวิจัยตามโครงการวิจัยเรื่องความสามารถด้านการทำกิจวัตรประจำวัน คุณภาพชีวิต และการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้พิการจากโรคหลอดเลือดสมอง ที่เข้ารับบริการจากศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลดอยหล่อ อ.ดอยหล่อ จ.เชียงใหม่ (Chinchai, et al., 2021) โครงการนี้มีบุคลากรของ อบต.ดอยหล่อ เป็นนักวิจัยร่วมด้วย โดยมุ่งเน้นการศึกษาและพัฒนาแนวทางองค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปฏิรูประบบสุขภาพแก่ประชาชนในชุมชน และร่วมมือกันในการฝึกอบรม อสม. เพื่อให้มีความรู้ด้านการดูแลผู้มีภาวะพึ่งพิง เมื่อผ่านการอบรมแล้วจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยนักกายภาพบำบัดและนักกิจกรรมบำบัดในการฟื้นฟูผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงที่มารับบริการที่ศูนย์ฟื้นฟูฯ จึงถือเป็นการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทั้งสองฝ่ายให้สูงขึ้น ตลอดจนการและเปลี่ยนหรือถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการซึ่งกันและกัน

ผลการวิจัยพบว่าผู้นำที่ริเริ่มได้แก่ คณบดีคณะเทคนิคการแพทย์ และนายก อบต.ดอยหล่อ โดยแรงจูงใจของแต่ละหน่วยงานทำให้เกิดการพึ่งพาซึ่งกันและกันได้แก่ การที่คณะเทคนิคการแพทย์ และ อบต.ดอยหล่อ ได้เข้าร่วมบริหารปกครองแบบร่วมมือ ได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างหน่วยงานที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่มี ได้แก่ คณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ และองค์ความรู้ด้านเทคนิคการแพทย์เพื่อฟื้นฟูผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ อบต.ดอยหล่อ และทำให้เกิดโครงการวิจัยและบริการวิชาการให้แก่คณะเทคนิคการแพทย์ ดังนั้นการตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ จึงเป็นผลผลิตขั้นต้นของความร่วมมือของหน่วยงานทั้งสอง และการร่วมมือกันดำเนินงานทำให้หน่วยงานทั้งสองบรรลุเป้าหมายพันธกิจของตนด้วย

2. กลไกและกระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง

การบริหารปกครองแบบร่วมมือฯ เริ่มจากหลักการทำงานร่วมกัน โดยหน่วยงานทั้งสองได้ปรึกษาหารือร่วมกัน และการกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกัน โดยพิจารณาจากนโยบายระบบประกันสุขภาพระยะยาว แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวที่สนับสนุนให้ทุกชุมชนมีระบบสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ให้อยู่ในครอบครัวได้อย่างมีความสุข (National Health Security Office, 2016) นโยบายดังกล่าวทำให้ อปท. หลายแห่งมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้นในการทำภารกิจด้านนี้ นอกจากนี้สถานการณ์ด้านผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ ได้แก่ จำนวนประชากรสูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ อบต.ดอยหล่อ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นและขาดโอกาสเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ดังนั้นความร่วมมือกับองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญจึงเป็นทางเลือกที่สำคัญที่จะช่วยให้ อบต.ดอยหล่อดำเนินภารกิจนี้ได้อย่างมีประสิทธิผล ในขณะที่คณะเทคนิคการแพทย์ได้พื้นที่ในการบริการวิชาการในชุมชน หน่วยงานทั้งสองจึงได้จัดทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) ซึ่งถือเป็นการสร้างข้อผูกมัดร่วมกัน ทำให้เกิดพันธสัญญาที่ต้องการดำเนินการศึกษา วิจัย และพัฒนาร่วมกัน รวมทั้งความร่วมมือกันในการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทั้งสองฝ่ายให้สูงขึ้น ตลอดจนการและเปลี่ยนหรือถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการซึ่งกันและกัน จากการพูดคุยปรึกษาหารือกันให้ชัดเจนตั้งแต่เริ่มดำเนินการ และความมุ่งมั่นของแต่ละฝ่ายที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน จึงแสดงออกมาเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องผ่านโครงการวิจัยและฝึกอบรม อสม. เพื่อเป็นผู้ดูแลผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ภายหลังจากการลงนามใน MOU แล้ว หน่วยงานทั้งสองจึงได้กำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบ และรูปแบบการทำงานให้เป็นแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน ถือเป็นการจัดกระบวนการและสถาบัน อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูฯ เพิ่งเริ่มมาได้เพียง 2 ปี จึงไม่อาจประเมินความเป็นสถาบันได้ นอกจากนี้จากการวิจัยพบว่า คณบดีคณะเทคนิคการแพทย์ มช. และนายก อบต.ดอยหล่อ ทำหน้าที่เป็นผู้นำแบบอำนวยความสะดวกและทำหน้าที่ในการกำกับนโยบาย และทรัพยากรเพื่อให้สมาชิกในองค์กรไปปฏิบัติงานด้านต่างๆ ที่ศูนย์ฟื้นฟูฯ ในขณะที่ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ของ อบต.ดอยหล่อ มีบทบาทเป็นผู้สร้างทีมงาน และแก้ไขปัญหาแสวงหาวิธีการใหม่ๆ ในการทำงาน เช่น การหารายได้เพื่อใช้จ่ายในศูนย์ฟื้นฟูฯ ทำให้เกิดความร่วมมือภายในองค์การ การเป็นหุ้นส่วนข้ามภาคส่วน การบริหารจัดการเครือข่าย

3. บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่ร่วมมือ

การวิจัยพบว่าบทบาทหน้าที่ของทั้งสองหน่วยงานเป็นไปตามข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ และตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน เช่น การวิจัยและบริการวิชาการตามโครงการวิจัยฯ ของคณะเทคนิคการแพทย์ แต่มีส่วนสนับสนุนให้เป้าหมายของการบริหารปกครองบรรลุผล เนื่องจากศูนย์ฟื้นฟูฯ ไม่ได้ยกระดับเป็นองค์กรนิติบุคคลที่มีอำนาจในการบริหารคน เงิน และกิจกรรมได้เอง แต่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของ อบต.ดอยหล่อ ที่คณะเทคนิคการแพทย์สามารถเข้ามาทำภารกิจได้ตามข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ ภายใต้ความร่วมมือดังกล่าวนั้นหน่วยงานทั้งสองฝ่ายได้แสดงบทบาทร่วมมือกันบนฐานของความสัมพันธ์แบบแนวราบ ไม่มีหน่วยงานใดที่มีบทบาทควบคุมหน่วยงานอื่นๆ เพราะการดำเนินงานเป็นไปบนฐานของการจัดการตนเองร่วมกันของคู่ความร่วมมือ ผู้นำขององค์การทั้งสอง ผู้ประสานงาน และตัวแสดงอื่นๆ จะมีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างเป็นทางการในระยะแรก และต่อติดกันในรูปแบบไม่เป็นทางการในระยะเวลาต่อมา ตามความจำเป็นและความถี่ของการจัดกิจกรรม ทำให้การประสานการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันเป็นไปอย่างคล่องตัว

4. ผลผลิตและผลลัพธ์

การตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ ถือเป็นผลผลิตขั้นต้นของการบริหารปกครองแบบร่วมมือของหน่วยงานทั้งสอง และผลผลิตอื่นๆ ที่ตามมาคือ โครงการวิจัยร่วมระหว่างคณะเทคนิคการแพทย์และ อบต.ดอยหล่อ ทำให้ อบต.ดอยหล่อ ได้อาสาสมัครช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนที่ผ่านการฝึกอบรมตามเกณฑ์ ในขณะที่คณะเทคนิคการแพทย์ได้นำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้พัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งได้พื้นที่เป้าหมายในการวิจัยและบริการวิชาการในชุมชนส่วนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในส่วนของคณะเทคนิคการแพทย์นั้น คือองค์ความรู้และแนวทางในทางฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้มีภาวะพึ่งพิงและถูกนำไปใช้และได้รับการเผยแพร่สู่วงวิชาการ ทำให้คณะฯ มีแหล่งฝึกปฏิบัติของอาจารย์และนักศึกษา ทำให้วิชาชีพเทคนิคการแพทย์เป็นที่รู้จักมากขึ้น และส่งผลให้บัณฑิตมีงานทำเพิ่มขึ้นในอนาคต ขณะที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแก่ อบต.ดอยหล่อ ทำให้ผู้มีภาวะพึ่งพิงได้รับการฟื้นฟูจนมีสุขภาพกาย สุขภาพใจดีขึ้น เป็นศูนย์ฟื้นฟูฯ ต้นแบบที่ อปท.หลายแห่งอยากริเริ่มดำเนินการและมาศึกษาดูงาน สำหรับผลสะท้อนกลับที่พบ คือ การปรับเปลี่ยนนโยบายและมาตรการในการให้ทุนวิจัยและบริการวิชาการในชุมชนของคณะเทคนิคการแพทย์โดยให้ความสำคัญกับโครงการวิจัยที่ไปดำเนินการในพื้นที่ อบต.ดอยหล่อ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

เป็นลำดับแรก ในส่วนของ อบต.ดอยหล่อ ได้ขอกำหนดอัตรากำลังเพื่อจ้างบุคลากรประเภทนักกายภาพบำบัดและนักกิจกรรมบำบัดมาประจำศูนย์ฟื้นฟูฯ เพื่อลดการพึ่งพาคณะเทคนิคการแพทย์ในอนาคต

5. ปัญหาและอุปสรรค และปัจจัยความสำเร็จ

การวิจัยไม่พบปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่มีผลกระทบต่อการบริหารปกครองแบบร่วมมือ มีเพียงความกังวลใจถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงผู้นำองค์กร ที่อาจส่งผลกระทบต่อความร่วมมือ เช่น ผู้บริหารที่สนับสนุนการบริหารปกครองแบบร่วมมืออาจไม่ได้รับการเลือกตั้งกลับมาดำรงตำแหน่งอีก หรือบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการของศูนย์ฟื้นฟูฯ อาจโยกย้ายไปทำงานตำแหน่งอื่น หรือย้ายไปทำงานยังองค์กรอื่น จะทำให้ขาดผู้สร้างทีมงานและผู้ประสานงานระหว่างสองหน่วยงานได้

การวิจัยพบว่าปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การกำหนดกรอบความร่วมมือโดยทำ MOU ทำให้เกิดการสร้างเป้าหมายร่วมกันและกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน ช่วยเอื้อให้การบริหารปกครองแบบร่วมมือของศูนย์ฟื้นฟูฯ ดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันของการบริหารปกครองแบบร่วมมือในศูนย์ฟื้นฟูฯ ในอนาคต รวมทั้งภาวะผู้นำของผู้บริหารทั้งสองหน่วยงานที่ช่วยเอื้ออำนวยในการจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงาน และภาวะผู้นำของผู้อำนวยการกองสาธารณสุขฯ ที่เป็นผู้สร้างทีมงานในศูนย์ฟื้นฟูฯ และแสวงหาวิธีแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน เป็นปัจจัยที่ทำให้การบริหารปกครองแบบร่วมมือประสบความสำเร็จ

กล่าวโดยสรุปหน่วยงานที่เข้ามาบริหารปกครองแบบร่วมมือทั้งสองได้ปรึกษาหารือเพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมกัน จนกระทั่งนำมาสู่การจัดทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ แล้วใช้เป็นกรอบในการกำหนดอำนาจหน้าที่ กลไกในการดำเนินงานร่วมกัน ผู้นำของทั้งสององค์กรแสดงบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์ตามที่หน่วยงานคาดหวังไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการบริหารปกครองแบบร่วมมือในการดำเนินงานศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง องค์การบริหารส่วนตำบลดอยหล่อ สามารถนำมาอภิปรายผลกับการศึกษาที่ผ่านมาได้ ตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. กลไกและกระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง อบต.ดอยหล่อ การบริหารปกครองแบบร่วมมือในการดำเนินงานศูนย์ฟื้นฟูฯ เกิดจากอิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมภายนอก ได้แก่ นโยบายของรัฐด้านผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิง และปัจจัยภายใน ได้แก่ จำนวนผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ ทำให้คณะเทคนิคการแพทย์ และ อบต.ดอยหล่อ ปรึกษาหารือและจัดทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการเพื่อเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงาน และตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ เพื่อระดมความสามารถและทรัพยากรของทั้งสองหน่วยงานมาดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thomson & Perry (2006) เห็นว่าการพึ่งพาซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ เพราะการทำงานเพียงลำพังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ จึงต้องทำงานเป็นหุ้นส่วนกับองค์กรอื่นเพื่อที่จะสามารถจัดการกับปัญหาดังกล่าว และ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

Kariji (2018) ที่กล่าวว่าการปรึกษาหารือร่วมกันทำให้เกิดการกำหนดประเด็นปัญหาสำคัญเพื่อแสวงหาทางออกร่วมกัน และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการยอมรับและความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

2. บทบาท และหน้าที่ของหน่วยงานความร่วมมือ เกิดขึ้นผ่านการปรึกษาหารือเพื่อกำหนดประเด็นปัญหาและทางออกในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน จนเกิดข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ สอดคล้องกับที่ Emerson & Nabatchi (2015) กล่าวไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thongjan (2016) ที่กล่าวว่าการจัดโครงสร้างเครือข่ายที่มีรูปแบบสัมพันธ์ที่ชัดเจน เป็นปัจจัยส่งเสริมความร่วมมือให้เกิดการประสานการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่องและราบรื่น

3. ผลผลิต และผลลัพธ์การดำเนินงาน เริ่มจากผลผลิตหลักที่เกิดขึ้นจากการบริหารปกครองแบบร่วมมือ คือ การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ การสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในด้านการดูแลสุขภาพผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่เพิ่มขึ้น การได้ชุมชนเป้าหมายให้อาจารย์เข้าไปทำวิจัยและบริการวิชาการแก่ชุมชน และพื้นที่สำหรับฝึกปฏิบัติสำหรับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ Kariji (2018) ที่กล่าวว่าการดำเนินงานหรือผลผลิตที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลมาจากการที่หน่วยงานทั้งสองมีความเห็นพ้องต้องกัน และตกลงร่วมกันที่จะปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

จากผลการวิจัยพบว่าผลลัพธ์ที่ได้คือ ผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงที่มารับการฟื้นฟูมีสุขภาพที่ดีขึ้น อบต.มีชื่อเสียงเป็นศูนย์ฟื้นฟูฯ ต้นแบบที่ สำหรับผลลัพธ์ของคณะเทคนิคการแพทย์มีผลงานวิจัยที่เกิดจากการบริการวิชาการชุมชน สร้างองค์ความรู้และแนวทางในทางฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงถูกเผยแพร่อย่างกว้างขวาง และมีแหล่งฝึกปฏิบัติของอาจารย์และนักศึกษา จะเห็นได้ว่าการบรรลุผลผลิตและผลลัพธ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจากการบริหารปกครองแบบร่วมมือ ที่ทั้งสองหน่วยงานที่มีทรัพยากรที่แตกต่างกัน และไม่สามารถทำให้บรรลุเป้าหมายได้เองเพียงลำพัง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Scott (2015)

4. ปัจจัยความสำเร็จ

(1) การกำหนดกรอบความร่วมมือ

การกำหนดกรอบความร่วมมือโดยทำ MOU ทำให้เกิดการสร้างเป้าหมายร่วมกันและกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกันในการทำงานร่วมกัน และพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันของการบริหารปกครองแบบร่วมมือในศูนย์ฟื้นฟูฯ ในอนาคต สอดคล้องกับที่ Ansell & Gash (2008) กล่าวไว้ว่าระดับข้อผูกมัดร่วมกันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จและล้มเหลวของความร่วมมือ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Emerson & Nabatchi (2015) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งมักจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกันที่มีความเป็นธรรม ความยั่งยืน และความต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ ซึ่งการกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกันจะเกิดขึ้นเมื่อทุกภาคส่วนสามารถตกลงในเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการบรรลุร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอีกด้วย (Emerson et al., 2009)

(2) การทำงานที่มุ่งผลผลิตและผลลัพธ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Thongjan (2016) ที่กล่าวว่าการที่ภาคีความร่วมมือมีความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับภารกิจที่ต้องการขับเคลื่อนให้บรรลุผลตามเป้าหมายร่วมที่

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

วางไว้ ทำให้การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาปรากฏผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ก่อให้เกิดการเชื่อมประสานการทำงานร่วมกันลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

(3) ผู้นำ ได้แก่ ผู้บริหารของหน่วยงานทั้งสอง เป็นผู้นำแบบอำนวยความสะดวก และผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม อบต.ดอยหล่อ ที่มีบทบาทเป็นผู้จัดการเครือข่ายความร่วมมือ เป็นผู้มีภาวะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kariji (2018) ที่พบว่าการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันต้องการภาวะผู้นำที่มีความเข้มแข็งและความสามารถในการผนวกหลายๆ บทบาทหน้าที่มาดำเนินงาน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Suedee (2020) ที่กล่าวว่าแม้การแสดงบทบาทของผู้นำจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการสร้างความร่วมมือ แต่ปัจจัยดังกล่าวก็มีข้อจำกัดที่ส่งผลให้ความร่วมมือนั้นไม่เกิดขึ้น หรือหมดไปได้ ในกรณีที่มีการสับเปลี่ยน โยกย้ายบุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร และบุคคลดังกล่าวไม่ได้ให้ความสำคัญกับความร่วมมือดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงนโยบายสาธารณะด้านการดูแลผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง ให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่านโยบายของรัฐที่ส่งเสริมดูแลผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนและบูรณาการความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ถือว่าเป็นนโยบายที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย แต่จากการวิจัยพบว่านโยบายดังกล่าวอาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะการดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงต้องอาศัยองค์ความรู้เฉพาะด้าน ซึ่ง อปท. ไม่มีอัตรากำลังในการจ้างบุคลากรมาทำหน้าที่ดังกล่าว หากส่งเสริมให้มี อปท. การสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา และหน่วยงานทางการแพทย์ ก็อาจทำได้ไม่ทั่วถึง เนื่องจาก อปท. มีจำนวนมากกว่าสถาบันการศึกษาและหน่วยงานทางการแพทย์หลายเท่านัก ดังนั้นควรมีการปรับปรุงนโยบายเพื่อเป็นการจูงใจให้เกิดการทำงานบริหารปกครองแบบร่วมมือในด้านนี้มากขึ้น เช่น มีมาตรการส่งเสริมและจูงใจให้ อปท. หลายแห่งร่วมมือกันจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูฯ สำหรับให้บริการแก่ผู้มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ของ อปท. ที่มาร่วมมือ จากนั้นให้ทำความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อเป็นผู้ร่วมดำเนินการในระยะแรก เมื่อศูนย์ฟื้นฟูฯ สามารถพึ่งพาตนเองได้แล้ว สถาบันการศึกษาก็ถอนตัวออกไปอยู่ในฐานะองค์กรพี่เลี้ยง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ควรมีการถอดบทเรียนและจัดทำคู่มือการดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูฯ เพื่อเผยแพร่ในองค์กรเพื่อให้บุคลากรมีการปฏิบัติงานแทนกันได้และเกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน และเผยแพร่สู่สาธารณะเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับ อปท. อื่นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ชี้ให้เห็นว่า (1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร อปท. (เนื่องจากผู้บริหาร อปท. มาจากการเลือกตั้ง) อาจมีผลกระทบต่อการจัดตั้งและการคงอยู่ของ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ศูนย์ฟื้นฟูฯ และ (2) อปท. ที่มีกองสาธารณสุข ที่รับผิดชอบงานด้านสาธารณสุขโดยเฉพาะ กับ อปท. ที่ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบงานด้านสาธารณสุขเป็นการเฉพาะ อาจมีมีนัยสำคัญต่อการจัดตั้งและการคงอยู่ศูนย์ฟื้นฟูฯ ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบเพื่อยืนยันว่าปัจจัยด้านผู้นำองค์การ และปัจจัยด้านโครงสร้างหน่วยงาน มีผลต่อการจัดตั้งและความสำเร็จของการบริหารปกครองแบบร่วมมือในศูนย์ฟื้นฟูผู้มีภาวะพึ่งพิงจริงหรือไม่

References

Ansell, C. & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. **Public Administration Research and Theory, 18**, 543-571.

Chanhunee, P. & Samard, P. (2019). Management Effectiveness of the Frail Elderly People Long-Term Care: A Casestudy of the Elderly Living in Nonthaburi City Municipality Area, Nonthaburi Province. **Paper Presented on The 4th National Conference and The 1st International Conference of Rajamangala University of Technology Rattanakosin,** June 26-28, 2019. (no page number). [In Thai]

Chinchai, P., Kongsawasdi, S., Kapwang, S., & Chanchai, N. (2021). **Functional Abilities, Quality of Life and Community Integration of Stroke Survivors who Received Services at the Community Rehabilitation Center, Doi Lor Sub-district Municipality, Doi Lor District, Chiang Mai Province**. Research Funding Supported by Faculty of Associated Medical Services, Chiang Mai University. [In Thai]

Doi Lor Sub-district Administration Organization (Doi Lor SAO). (2018). **Strategic Development Plan of Doi Lor Sub-district Administration Organization (B.E. 2561-2564)**. Chiang Mai : Doi Lor Sub-district Administrative Organization.

Doi Lor Sub-district Administration Organization (Doi Lor SAO). (2021). **Evaluation of Rehabilitation Center for Dependent Persons, Doi Lor Sub-district Administrative Organization**. Chiang Mai : Doi Lor Sub-district Administrative Organization. [In Thai]

Emerson, K. & Nabatchi, T. (2015). **Collaborative Governance Regimes**. Washington, DC : Georgetown University Press.

Emerson, K., Nabatchi, T. & Balogh, S. (2012). An Integrative Framework for Collaborative Governance. **Public Administration Research and Theory, 22**(1), 1-29. [In Thai]

Emerson, K., Orr, P. J., Keyes, D. L., & Mcknight, K. M. (2009). Environment Conflict Resolution: Evaluating Performance Outcomes and Contributing Factors. **Conflict Resolution Quarterly, 27**(1), 27-64. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Hembasat, P. (2021). Guideline for Social Welfare Development for the Elderly towards Enhancing the Health of the Elderly in Dong Ling Municipality, Kamalasai District, Kalasin Province. **Public Administration and Politics, 10**(2). 167-184. [In Thai]

Kariji, K. (2018). **Collaborative Governance in Industrial Projects for Sustainable Job Creation in Thailand's Three Southern Border Province**. Master's Thesis, National Institute of Development Administration. [In Thai]

National Health Security Office. (2014). **Strategic Plan for Long-term Care for Elderly Dependent Persons (B.E. 2557-2561)**. Bangkok : National Health Security Office. [In Thai]

National Statistic Office. (2022). **Survey of Ageing Population in Thailand**. Bangkok : National Statistic Office. [In Thai]

Rattanasak, T. (2011). **The Study of Best Practice in Disabled Welfare Management of Muangkaenpattana Municipality, Maetang District, Chiang Mai Province**. Research Fund Supported by Thai Health Promotion Foundation. [In Thai]

Siriphakdiskul, G. (2017). **Collaborative Local Governance Lessons From The Children and Youth Problem Solving by the Tubpeung Subdistrict Administrative Srisamrong District Sukhothai Province**. Master's Independence Study, Thammasat University. [In Thai]

Scott, T. (2015). **Do All The These Meeting Matter? Three Essays Concerning The Impacts of Collaborative Watershed Governance**. University of Washington, Seattle. [In Thai]

Srisompong, W. (2016). **Collaborative Governance in Klong Mhonna Project Ramdang Sub-district, Singhanakorn District, Songkhla Province**. Master's Thesis, Prince of Songkla University. [In Thai]

Suedee, N. (2020). **Collaborative Governance and Implementation of Policy on Development of Quality of Life in Target Area: Case Study of Kratumban District Health Board on Quality of Life, Samut Sakorm Province**. Master's Independence Study, Thammasat University. [In Thai]

Thomson, A.M. & Perry, J.L. (2006). Collaborative Process: Inside the Black Box. **Public Administration Review, 66**(S1), 20-32.

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

Thongjan, S. (2016). **Collaborative Governance and the Driving Force of Thai Government Policy : A Case of Tackling Poverty Conducted to Phitsanulok Province**. Master's Independence Study, Thammasat Univerity. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ความคิดเห็นของผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคที่มีต่อการเพิ่มการผลิตกำลังคนเข้าทำงานในสถานประกอบการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

Attitude of Director Technical College Toward Increasing Manpower Production for Workplaces in the Eastern Economic Corridor

ทรงยศ บัวเผื่อน*

Songyot Buaphuean

Received : December 1, 2022

Revised : February 20, 2023

Accepted : March 9, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคที่มีต่อการเพิ่มการผลิตกำลังคนเข้าทำงานในสถานประกอบการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคในประเด็นวิธีการเพิ่มจำนวนนักเรียนอาชีวะให้กับวิทยาลัยเทคนิค เพื่อผลิตกำลังคนเข้าทำงานในสถานประกอบการจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สัมภาษณ์ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคชลบุรี ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคฉะเชิงเทรา และผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคระยอง ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นแรก เปลี่ยนแปลงความเชื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรม (Mindset) ของคนในสังคมที่มีต่ออาชีวศึกษา และนักเรียนอาชีวะในทิศทางลบ ประเด็นที่สอง เปิดโอกาสให้อาจารย์วิทยาลัยเทคนิคเข้าสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

คำสำคัญ : **วิทยาลัยเทคนิค / การผลิตกำลังคน / เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก**

*อาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Lecturer in Department of Communication Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences Burapha University(Corresponding Author) e-mail: songyot_b@yahoo.com

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ABSTRACT

The qualitative study on “technical college directors' attitudes toward increasing manpower production for workplaces in the Eastern Economic Corridor” aimed to investigate the attitudes of technical college directors on the issue of how to increase the number of students in technical colleges to produce manpower for workplaces in the Eastern Economic Corridor. Purposive sampling was used to select the samples. Interviews were conducted with the directors of Chonburi Technical College, Chachoengsao Technical College, and Rayong Technical College. The findings raise two issues that must be addressed. First, the public's negative mindset toward vocational education and vocational students must be changed. Second, teachers from technical colleges should be given opportunities to teach in secondary school classes.

Keywords : Technical Colleges / Production of Manpower / Eastern Economic Corridor

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

Sukon (2021) ระบุว่า วิทยาลัยเทคนิคเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งผลิตกำลังคนที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้จบการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพได้ทันที นักเรียนที่เข้าศึกษาต่อวิทยาลัยเทคนิคส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เนื่องจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้เปิดสอนทางด้านอุตสาหกรรมเป็นหลัก โดยจะเปิดรับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) เข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และเปิดรับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยเทคนิคส่วนใหญ่จะเปิดสอนสาขาวิชาช่างยนต์ ช่างไฟฟ้ากำลัง ช่างก่อสร้าง ช่างเครื่องกล ฯลฯ ปัจจุบันวิทยาลัยเทคนิคหลายแห่งเปิดสอนระดับปริญญาตรีหลากหลายสาขาวิชา เช่น สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การบัญชี การตลาดและธุรกิจค้าปลีก และสาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นต้น วิทยาลัยเทคนิคในปัจจุบันจึงมีทั้งนักเรียนที่เป็นเพศชาย และนักเรียนเพศหญิงเข้าศึกษาคละเคล้ากัน

สถานประกอบการในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมีหลากหลาย ทั้งภาคอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร และอุตสาหกรรมประเภทอื่นอีกมากมาย มีทั้งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก อุตสาหกรรมขนาดใหญ่หลายแห่งมีคนทำงานนับหมื่นคน มีทั้งนักลงทุนที่เป็นคนไทย และนักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาดำเนินธุรกิจในพื้นที่แห่งนี้ คณะทำงานประสานงานด้านการพัฒนาบุคลากรในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ได้สำรวจความต้องการกำลังคนของสถานประกอบการในจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง พบว่า ภายในปี พ.ศ. 2570 สถานประกอบการที่อยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดนี้ต้องการกำลังคนมากถึง 564,176 คน ในจำนวนนี้เป็นความต้องการกำลังคนที่จบจากสถาบันอาชีวศึกษา 253,114 คน (Education and Personnel Development Projects to Support Investment 12 S-Curve Target,2019)

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์เรื่อง “ช่องว่างระหว่างความต้องการบุคลากร และความสามารถในการผลิตของสถานศึกษาและฐานข้อมูล” จัดทำโดยสำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งได้สำรวจผู้จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 พบว่า มีผู้จบการศึกษาระดับ ปวช.จำนวน 11,114 คน แบ่งเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐ 5,498 คน สถาบันการศึกษาของเอกชน 5,616 คน ส่วนระดับ ปวส.นั้น มีผู้จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาของรัฐ จำนวน 4,936 คน จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาของเอกชน 6,759 คน (Information Technology and Vocational Manpower Center and Office of the Higher Education Commission, 2020)

จะเห็นได้ว่าการผลิตกำลังคนระดับอาชีวศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก กับความต้องการกำลังคนระดับอาชีวศึกษาของสถานประกอบการในพื้นที่นั้นไม่สอดคล้องกัน ผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิคในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เห็นว่าการที่วิทยาลัยเทคนิคจะผลิตกำลังคนได้มากขึ้นนั้นจำเป็นจะต้องมีนักเรียนเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยเทคนิคมากขึ้น ปัญหาที่เป็นอยู่ในขณะนี้คือ วิทยาลัยเทคนิคผลิตกำลังคนได้น้อยกว่าจำนวนที่สถานประกอบการต้องการ ปัญหาที่เชื่อว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตคือ สถานประกอบการในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกจะขาดแคลนบัณฑิตสายอาชีพมากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่บัณฑิตจำนวนมากที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาไม่มีงานทำ บัณฑิตหลายคนทำงานไม่ตรงตามสาขาวิชาที่พวกเขาจบการศึกษามา ปัญหานี้กำลังเป็นปัญหาใหญ่ในพื้นที่แห่งนี้ จำเป็นต้องหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดำรงอยู่ ทว่าการจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วงได้ จำเป็นต้องรับรู้ความคิดเห็นของผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิคในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกว่าพวกเขามีความคิดเห็นต่อวิธีการเพิ่มจำนวนนักเรียนเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาที่เขาบริหารงานอยู่อย่างไร เพื่อที่เขาจะสามารถผลิตบัณฑิตเข้าทำงานในสถานประกอบการที่กำลังขาดแคลนแรงงานสายอาชีพดังที่กล่าวมา ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาความคิดเห็นของผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคในจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง ว่า พวกเขาเหล่านั้นมีความคิดเห็นต่อวิธีการเพิ่มจำนวนผู้เข้าเรียนต่อวิทยาลัยเทคนิคอย่างไร กล่าวอีกนัยหนึ่ง งานชิ้นนี้ต้องการศึกษาว่าทำอย่างไรจึงจะมีนักเรียนเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยเทคนิคมากขึ้น เพื่อวิทยาลัยเทคนิคจะได้ผลิตกำลังคนรองรับการเติบโตของสถานประกอบการในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคในจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง ที่มีต่อวิธีการเพิ่มจำนวนนักเรียนให้เข้าเรียนต่อวิทยาลัยเทคนิค

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาชิ้นนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) บุคคลที่มีความรู้และเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการผลิตกำลังคนของวิทยาลัยเทคนิคในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) วิทยาลัยเทคนิคประจำจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคทั้ง 3 แห่ง รวม 3 ท่าน ใน

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ประเด็นความคิดเห็นที่มีต่อวิธีการที่จะทำให้นักเรียนเข้าเรียนต่อวิทยาลัยเทคนิคมากขึ้น โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคในจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง ในประเด็น วิธีการทำให้วิทยาลัยเทคนิคผลิตกำลังคนได้มากขึ้น ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ได้แก่ ประเด็นแรก การเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรม (Mindset) ที่มีต่ออาชีวศึกษาและนักเรียนอาชีวะในทิศทางลบ ประเด็นที่สอง เปิดโอกาสให้อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังต่อไปนี้

1. เปลี่ยนแปลงความเชื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรม (Mindset) ที่มีต่อ “อาชีวศึกษา” และ “นักเรียนอาชีวะ” ในทิศทางลบ

คนไทยมี “ความเชื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรม” (Mindset) ต่อนักเรียนอาชีวะในทิศทางลบ การจะพัฒนาอาชีวศึกษาให้ก้าวหน้า จำเป็นต้องเปลี่ยนค่านิยมของคนไทยให้เห็นคุณค่าของ “อาชีวศึกษา” มากกว่าที่เป็นอยู่ ในประเด็นนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ ประเด็นแรก หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเร่งสร้างการรับรู้ให้ประชาชนมีทัศนะต่อการเรียนสายอาชีพในทิศทางบวก ประเด็นที่สอง ภาคธุรกิจเอกชนจัดประกวดผลิตสื่อเปลี่ยนมุมมองต่อเด็กอาชีวะ ดังต่อไปนี้

1.1 หน่วยงานภาครัฐเร่งสร้างการรับรู้ให้ประชาชนมีทัศนะต่อการเรียนสายอาชีพในทิศทางบวก

การจะทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเข้าศึกษาต่อสายอาชีพมากขึ้น จะต้องทำให้นักเรียน และผู้ปกครองของนักเรียนมีทัศนะต่อเด็กอาชีวะในทิศทางบวกเสียก่อน กระทรวงศึกษาธิการควรเข้ามีบทบาทในการเปลี่ยนทัศนคติของคนในสังคมให้รับรู้เกี่ยวกับการเรียนสายอาชีพเสียใหม่ ประเด็นสำคัญที่ควรสื่อให้คนในสังคมรับรู้ พบ 4 ประเด็น ได้แก่ เรียนสายอาชีพหางานทำง่ายกว่าเรียนสายสามัญ เรียนจบสายอาชีพมีรายได้ดี เรียนจบสายอาชีพมีโอกาสก้าวหน้าทัดเทียมกับการเรียนจบสายสามัญ และ เปลี่ยนมายด์เซ็ทของคนในสังคมที่มองว่าเด็กอาชีวะคือเด็กที่เรียนไม่เก่ง มีพฤติกรรมเกเร ดังต่อไปนี้

-เรียนสายอาชีพหางานทำง่ายกว่าเรียนสายสามัญ

การเรียนต่อที่วิทยาลัยเทคนิคเป็นการเรียนสายอาชีพ หลักสูตรที่เรียนจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนจบออกไปมีความรู้เฉพาะด้าน สามารถใช้ความรู้ประกอบอาชีพได้ทันที การที่จะทำให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อสายอาชีพมากขึ้นนั้น จะต้องประชาสัมพันธ์ไปยังสาธารณชนให้รับรู้ว่าหากเรียนจบจากวิทยาลัยเทคนิคแล้วจะมีงานทำ ไม่ตกงาน ดังข้อความ

> “ปัจจุบันเด็กที่เรียนจบจากวิทยาลัยเทคนิคมีงานทำแทบทุกคน ในขณะที่คนที่จบปริญญาหางานทำไม่ได้ ตกงานกันเป็นแสนๆ คน ต้องประชาสัมพันธ์เรื่องนี้”

ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคระยอง กล่าวว่า ในอดีตได้มีโอกาสเข้าไปสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนบางแห่ง สามารถชักจูงให้นักเรียนเข้าเรียนต่อวิทยาลัยเทคนิคได้จำนวนมาก ดังข้อความ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

"ผมทดลองมา 7 ปีแล้วที่โรงเรียนขยายโอกาส เด็กไม่ไปเรียนมัธยมปลายเลย อยากจะเข้าสายอาชีวะอย่างเดียว ส่วนใหญ่จบแล้วมีงานทำทุกคน"

-เรียนจบสายอาชีพมีรายได้ดี

กระทรวงศึกษาธิการควรประชาสัมพันธ์ให้คนในสังคมรับรู้ว่าถ้าบุตรหลานเรียนจบจากวิทยาลัยเทคนิคแล้วจะมีรายได้ดี นักเรียนที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยเทคนิคหลายคนเข้าทำงานครั้งแรกมีรายได้ต่อเดือนมากกว่าผู้ที่เรียนจบปริญญาตรีหลายคน ดังข้อความ

"ตอนนี้คนเข้าใจว่าเรียนจบสายอาชีพจะมีรายได้น้อยกว่าจบปริญญา เขาไม่รู้ว่านักเรียนที่จบจากวิทยาลัยเทคนิคเขามีรายได้ต่อเดือนเกินสองหมื่นบาทก็เยอะแยะ"

-เรียนจบสายอาชีพมีโอกาสก้าวหน้าทัดเทียมกับเรียนจบสายสามัญ

คนในสังคมมักเข้าใจว่าคนที่เลือกเรียนสายอาชีพจะมีโอกาสก้าวหน้าน้อยกว่าคนที่เลือกเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ทุกวันนี้นักเรียนที่จบจากวิทยาลัยเทคนิคไปจบปริญญาตรี จบปริญญาโท จบปริญญาเอก กันหลายคน ไม่แตกต่างจากการเลือกเรียนสายสามัญ ดังข้อความ

"คนมักจะเข้าใจว่าเด็กที่เรียนสายอาชีพก้าวหน้าน้อยกว่าเด็กที่เรียนสายสามัญ จริง ๆ แล้ว ไม่ใช่อย่างนั้น เด็กที่จบจากวิทยาลัยเทคนิคแล้วไปเรียนต่อสูง ๆ ก็มีเยอะ"

-เด็กอาชีวะคือเด็กที่เรียนไม่เก่ง มีพฤติกรรมเกเร

สื่อมวลชนมักจะนำเสนอข่าวนักเรียนอาชีวะยกพวกทำร้ายนักเรียนอาชีวะด้วยกัน การนำเสนอข่าวในทิศทางลบเช่นนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ย่อมทำให้คนในสังคมเข้าใจว่านักเรียนอาชีวะเป็นกลุ่มเยาวชนที่เรียนหนังสือไม่เก่ง มักสร้างความเดือดร้อนให้คนในสังคม การรับรู้เช่นนี้มีผลทำให้ผู้ปกครองไม่ส่งเสริมให้บุตรหลานเข้าเรียนต่อสายอาชีพ ทว่าในความเป็นจริงมีนักเรียนอาชีวะจำนวนน้อยมากที่มีพฤติกรรมเช่นนั้น ดังข้อความ

"เด็กอาชีวะส่วนใหญ่ตั้งใจเรียน เขาต้องการไปทำอาชีพที่เขาเลือก เขามีเป้าหมายของเขาชัดเจน แต่ภาพมันออกไปอย่างนั้น"

1.2 หน่วยงานภาคธุรกิจเอกชนจัดประกวดผลิตสื่อเปลี่ยนมุมมองต่อเด็กอาชีวะ

หน่วยงานภาคธุรกิจเอกชนสามารถมีบทบาทในการเปลี่ยน "มายด์เซ็ท" ของคนในสังคมที่มีต่อนักเรียนอาชีวะได้ คำว่า ภาคเอกชน ประกอบด้วย 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ สถาบันการศึกษาที่เอกชนเป็นเจ้าของ องค์กรภาคเอกชน และ สื่อมวลชน ดังต่อไปนี้

-สถาบันการศึกษาที่เอกชนเป็นเจ้าของ

ผู้ปกครองจำนวนมากสนับสนุนให้บุตรหลานเข้าศึกษาต่อที่สถาบันการศึกษาภาคเอกชน ถ้าหากกระทรวงศึกษาธิการขอความร่วมมือผู้บริหารสถาบันการศึกษาภาคเอกชนส่งเสริมนักเรียนให้ผลิตสื่อเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อนักเรียนอาชีวะ จะทำให้คนในสังคมรับรู้เกี่ยวกับนักเรียนอาชีวะดีขึ้น และจะส่งผลให้ผู้ปกครองของเยาวชนสนับสนุนให้บุตรหลานเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยเทคนิคมากขึ้นตามไปด้วย ดังข้อความ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

"เด็กเดี๋ยวนี้เก่งเรื่องเทคโนโลยี สถาบันการศึกษาของเอกชนก็มีเด็กที่เรียนทางด้านสื่อเยอะ ส่งเสริมให้เขาผลิตสื่อเปลี่ยนมายด์เซ็ทคนให้มองอาชีวะเสียใหม่"

-องค์กรที่ประกอบธุรกิจภาคเอกชน

องค์กรธุรกิจภาคเอกชนสามารถมีบทบาทเปลี่ยนมุมมองของคนในสังคมให้มองสถาบันอาชีวศึกษา และมองนักเรียนอาชีวะในทิศทางที่ดีขึ้นได้ เช่น จัดประกวดผลิต "สาร" เปลี่ยนมุมมองต่อเด็กอาชีวะ โดยกำหนดรางวัลสำหรับผู้ชนะการประกวดให้หลากหลาย เมื่อ "สาร" เหล่านี้ถูกเผยแพร่ไปยังสาธารณชน จะทำให้คนในสังคมมอง "อาชีวศึกษา" ดีขึ้น ดังข้อความ

"ภาคเอกชนก็ทำได้ ถ้าคิดจะช่วยกันจริง ๆ จัดประกวดผลิตสื่อเปลี่ยนมุมมองต่อเด็กอาชีวะ ให้รางวัล ต้องช่วยกันหลายส่วนงาน จะปล่อยให้หน่วยใดหน่วยหนึ่งทำ มันก็ไม่สำเร็จ"

-สื่อมวลชน

สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของคนในสังคม ถ้าหากสื่อมวลชนนำเสนอ "สาร" ให้คนในสังคมเห็นคุณค่าของการเรียนสายอาชีพมากกว่านี้ โดยเฉพาะนำเสนอให้เห็นความจำเป็นที่วิทยาลัยเทคนิคจะต้องเร่งผลิตกำลังคนเข้าทำงานในสถานประกอบการที่กำลังขาดแคลนแรงงาน เชื่อว่า ผู้ปกครองจะสนับสนุนให้บุตรหลานเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยเทคนิคมากขึ้น ดังข้อความ

"สื่อมวลชนมีบทบาทมาก นำเสนอให้คนเปลี่ยนมุมมองต่อเด็กอาชีวะเสียใหม่ ให้มองเด็กอาชีวะในทางที่ดีขึ้น อาชีวะกำลังเป็นที่ต้องการของการพัฒนาภาคตะวันออก"

2. เปิดโอกาสให้อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ผลการศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก เปิดโอกาสให้อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคร่วมสอนวิชาแนะแนวแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ประเด็นที่สอง เปิดโอกาสให้อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคร่วมสอนนักเรียนมัธยมศึกษาในรายวิชาการงานอาชีพ ดังต่อไปนี้

2.1 เปิดโอกาสให้อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคร่วมสอนวิชาแนะแนวแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคฉะเชิงเทรา ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคระยอง กล่าวในทิศทางเดียวกันว่า วิธีการหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มากขึ้น คือ การให้อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคได้เข้าไปสอนวิชาแนะแนว เพื่อให้ความรู้ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การให้ความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเทคนิค และ การให้ความรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อจบการศึกษาจากวิทยาลัยเทคนิค ดังต่อไปนี้

-การให้ความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเทคนิค

ปัจจุบันนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาไม่รู้ว่าการเรียนสายอาชีพนั้นจะต้องเรียนหลักสูตรอะไรบ้าง แต่ละหลักสูตรมีจุดเด่นอย่างไร จะต้องเรียนวิชาอะไรบ้าง จะต้องพัฒนาทักษะการปฏิบัติในเรื่องอะไรบ้าง ดังข้อความ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

"ผมเคยสอนมาแล้ว เด็ก 97 เปอร์เซ็นต์เรียนต่ออาชีวะ ทำไมไม่ให้อาจารย์เราไปสอนนักเรียนโรงเรียนประจำจังหวัด ประจำอำเภอบ้าง เด็กจะได้รู้ว่าอาชีวะมันเป็นยังไง"

-การให้ความรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อจบการศึกษาจากวิทยาลัยเทคนิค

ปัจจุบันนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาไม่รู้ว่าสถานประกอบการในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกพร้อมที่จะให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เลือกเรียนสายอาชีพ ให้ค่าใช้จ่ายเป็นรายเดือน และหาสถานที่ฝึกงานให้พร้อมกับให้ค่าตอบแทนระหว่างการฝึกงานด้วย ที่สำคัญคือ สถานประกอบการพร้อมที่จะรับเข้าทำงานโดยให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่าการเรียนจบปริญญาตรี ดังข้อความ

"ทุกวันนี้เด็กยังไม่รู้ ครูก็ไม่รู้ สถานประกอบการพร้อมให้ค่าเล่าเรียน ให้เงินเดือน ให้ที่ฝึกงาน มีค่าตอบแทน จบแล้วทำงานเลย ให้เงินสูงกว่าเด็กที่จบปริญญาตรีอีก"

2.2 เปิดโอกาสให้อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคร่วมสอนนักเรียนมัธยมศึกษารายวิชาการงานอาชีพ

การที่อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคได้เข้าไปสอนนักเรียนมัธยมศึกษาในรายวิชาการงานอาชีพ เช่น วิชาพื้นฐานช่างไฟฟ้า นอกจากนักเรียนจะได้ความรู้แล้ว อาจารย์สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการเรียนที่วิทยาลัยเทคนิคแก่นักเรียนได้ ประเด็นนี้พบ 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ การปรับมุมมองของนักเรียนต่อการเรียนสายอาชีพ และ หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกำหนดเป็นนโยบาย ดังต่อไปนี้

-การปรับมุมมองของนักเรียนต่อการเรียนสายอาชีพ

หากอาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคได้เข้าไปสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในวิชาการงานอาชีพ นักเรียนจะรู้จักการทำงานของระบบไฟฟ้าเบื้องต้น สามารถป้องกันอันตรายที่เกิดจากไฟฟ้าช็อตได้ ที่สำคัญคือ อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคสามารถชักจูงใจนักเรียนมัธยมศึกษาให้เห็นประโยชน์ของการศึกษาต่อวิทยาลัยเทคนิคได้ เมื่อมีนักเรียนเข้ามาเรียนมากขึ้น ก็จะทำให้วิทยาลัยเทคนิคผลิตกำลังคนเข้าทำงานในสถานประกอบการในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกได้มากขึ้น ดังข้อความ

"ควรจะให้ครูอาชีวะไปสอนนักเรียนโรงเรียนมัธยมในวิชาการงานอาชีพในโรงเรียนขนาดเล็ก ถ้าโรงเรียนใหญ่ ๆ นี่คงจะยาก เพราะเขาเน้นให้เด็กเรียนสายสามัญ"

-หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกำหนดเป็นนโยบาย

หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดเป็นนโยบายให้ผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเปิดโอกาสให้อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคได้มีส่วนร่วมในการสอนวิชาการงานอาชีพแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา เชื่อว่าจะทำให้มีนักเรียนเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยเทคนิคมากกว่าที่เป็นอยู่ ที่ผ่านมาอาจารย์วิทยาลัยเทคนิคบางแห่งได้ติดต่อกับผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเพื่อขอเข้าไปสอนนักเรียน ทว่าได้รับความร่วมมือน้อยมาก ดังข้อความ

"วันนี้ถ้าจะเข้าไปสอน ผู้บริหารโรงเรียนเขาไม่ยินดี แต่ถ้าผู้มีอำนาจกำหนดเป็นนโยบายชัดเจน เขาต้องทำตาม ถ้าให้โอกาสเรา เราปลูกฝังนักเรียนได้"

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าการจะทำให้วิทยาลัยเทคนิคผลิตกำลังคนได้มากขึ้นนั้น จะต้องทำให้คนในสังคมรับรู้ประโยชน์ของการศึกษาสายอาชีพในทิศทางบวกมากกว่าที่เป็นอยู่ ทั้งรับรู้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพของวิทยาลัยเทคนิค และรับรู้ถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ที่วิทยาลัยเทคนิค และประโยชน์ที่บัณฑิตจากวิทยาลัยเทคนิคจะได้รับหลังจากสำเร็จการศึกษา เนื่องจากคนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจว่านักเรียนอาชีวะมักจะมีอุปนิสัยเกเร สร้างปัญหาให้กับคนในสังคมบ่อยครั้ง ดังผลการศึกษาของ Pakarana & Sawangboon (2019) ที่ระบุว่า ปัญหาที่ทำให้มีผู้เข้าเรียนสายอาชีพน้อยเป็นเพราะผู้ปกครองและตัวนักเรียนเองที่มีทัศนะว่าคนที่เรียนสายอาชีพส่วนใหญ่เป็นคนที่มีผลการเรียนไม่ดี และสอดคล้องกับ Chiangkul (2553) ที่ระบุว่า กระทรวงศึกษาธิการให้ความสนใจที่จะพัฒนาการเรียนการสอนสายสามัญมากกว่าจะพัฒนาการศึกษาสายอาชีพ ที่ผ่านมาจึงพัฒนาอาชีวศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น สอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้ที่พบว่าผู้ปกครองมักจะไม่สนับสนุนให้บุตรหลานเข้าศึกษาต่อสายอาชีพ เพราะรับรู้ผ่านสื่อมาโดยตลอดว่านักเรียนอาชีวะเป็นกลุ่มเยาวชนที่ไม่สนใจเล่าเรียนมากนัก มักจับกลุ่มสร้างปัญหาให้กับคนในสังคม ทว่า ในความเป็นจริงนั้นมีนักเรียนอาชีวะที่มีพฤติกรรมเช่นนั้นน้อยมาก ส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน สิ่งที่ควรประชาสัมพันธ์ให้คนในสังคมรับรู้คือ มีภาคเอกชนจำนวนมากที่พร้อมจะให้ทุนสนับสนุนนักเรียน ประกอบกับนักเรียนที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยเทคนิคจำนวนมากได้รับค่าตอบแทนต่อเดือนมากกว่าบัณฑิตที่จบจากมหาวิทยาลัย ดังเช่นที่ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคแห่งหนึ่งกล่าวว่า บัณฑิตที่เพิ่งจบการศึกษาจากวิทยาลัยเทคนิคที่ตนบริหารงานอยู่ เข้าทำงานในสถานประกอบการในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ได้รับค่าตอบแทนเกินกว่า 20,000 บาท ต่อเดือน ในขณะที่บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยหลายคนได้ค่าตอบแทนน้อยกว่านี้

ผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิคเห็นว่า ถ้าหากหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนร่วมกันผลิต “สาร” เปลี่ยนมุมมองของคนในสังคมให้มีต่อ “อาชีวศึกษา” และ “นักเรียนอาชีวะ” ในทิศทางบวกมากกว่าที่เป็นอยู่ จะมีผลต่อการรับรู้ของคนในสังคม สิ่งที่จะตามมาคือ ผู้ปกครองจะสนับสนุนให้บุตรหลานเข้าศึกษาต่อสายอาชีพมากขึ้น ดังเช่นผลการศึกษาที่พบว่า สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและของเอกชนสามารถส่งเสริมให้นักเรียนในสังกัดผลิต “สาร” เปลี่ยนค่านิยมของคนในสังคมในเรื่องนี้ได้ เนื่องจากเยาวชนปัจจุบันมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย ที่มีทั้งภาพเคลื่อนไหว มีเสียงประกอบที่น่าสนใจ และสามารถส่งต่อไปยังบุคคลอื่นได้กว้างขวางและรวดเร็ว เชื่อว่าหากผู้บริหารหน่วยงานดังกล่าวร่วมมือกันทำอย่างจริงจัง จะมีเยาวชนเข้าศึกษาต่อสายอาชีพมากขึ้น วิทยาลัยเทคนิคในจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง จะสามารถผลิตกำลังคนเข้าทำงานในสถานประกอบการในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สอดรับกับการศึกษาของ Toomthong & Wannit (2022) ที่ระบุว่า สถาบันการศึกษาในปัจจุบันได้ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ประชาสัมพันธ์กิจกรรม ผลงานของนักเรียนให้สาธารณชนรับรู้ และกระตุ้นให้ครูเรียนรู้และพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีให้มากขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด (Technology Determinism Theory of Media) ซึ่ง (Garsia Orosa, Berta, Lopes Garcia, Xose and

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Wazquez Herrero, Jorge 2020, pp.5-15) ระบุว่า ทฤษฎีนี้มีแนวคิดหลัก (Main Concept) กล่าวถึงอิทธิพลของเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยมีทัศนะว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสารได้ส่งผลกระทบต่อวิธีคิด ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้รับสาร ทัศนะเช่นนี้สอดคล้องกับการที่ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคมองว่า การให้สถาบันการศึกษาของรัฐ สถาบันการศึกษาของเอกชน และหน่วยงานธุรกิจภาคเอกชน ร่วมมือกันนั้นเป็นความจำเป็นที่ผู้มีอำนาจควรผลักดันให้เกิดขึ้น

ผลการศึกษานี้สอดรับกับการศึกษาของ Pakarana & Sawangboon (2019) ที่ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อด้านอาชีวศึกษา และแนวทางส่งเสริมภาพลักษณ์ของอาชีวศึกษา” ซึ่งระบุว่า สถาบันอาชีวศึกษาควรประชาสัมพันธ์ให้คนในสังคมรับรู้การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งหลักสูตรที่ทันสมัยที่และตรงกับความต้องการของสถานประกอบการในพื้นที่ ให้สาธารณชนรับรู้ประโยชน์ที่นักเรียนวิทยาลัยเทคนิคได้รับอยู่ ทั้งได้รับการสนับสนุนค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่าตอบแทนการฝึกงาน และอัตราค่าตอบแทนของกำลังคนที่จบจากวิทยาลัยเทคนิค นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับการศึกษาของ Kaewrod (2564) ซึ่งศึกษาเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อภาพลักษณ์อาชีวศึกษาของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1” ซึ่งระบุว่า สถาบันอาชีวศึกษาได้จัดการเรียนการสอนด้วยการพัฒนาหลักสูตรเป็นแบบ “ทวิภาคี” โดยร่วมมือกับผู้แทนจากสถานประกอบการในการพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน เปิดโอกาสให้นักเรียนอาชีวะเข้าไปฝึกงานในสถานประกอบการ มีพนักงานผู้เชี่ยวชาญคอยสอนงานอย่างใกล้ชิด ดังแนวคิดของ Prosser (1929) ที่ระบุว่า การจะพัฒนาการอาชีวศึกษาให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนให้คล้ายกับการทำงานจริงมากที่สุด ผู้บริหารสถาบันอาชีวศึกษาจะต้องปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความข้างต้นสอดรับกับความคิดเห็นของผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิคที่เห็นว่าหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรผลักดันให้สถาบันการศึกษาของรัฐ สถาบันการศึกษาภาคเอกชน และองค์กรภาคเอกชน ร่วมกันส่งเสริมให้เยาวชนผลิตสื่อเปลี่ยนมุมมองของคนในสังคมให้รับรู้การจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเทคนิคให้มากกว่านี้ เช่น ถ้าจบการศึกษาในสายอาชีพจะหางานทำง่ายกว่าการจบจากสายสามัญ และมีรายได้ที่ดีกว่า ที่สำคัญคือ ผู้เรียนจะมีโอกาสก้าวหน้าทัดเทียมกับการเรียนสายสามัญ

ส่วนผลการศึกษาที่พบว่าการจะทำให้มีนักเรียนเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยเทคนิคมากขึ้นนั้น จะต้องเปิดโอกาสให้อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคได้เข้าไปสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยเฉพาะเข้าไปสอนนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งหมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่ออาจารย์จะสามารถให้ข้อมูลแก่นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสได้ ทั้งเรื่องการจัดการเรียนการสอน และประโยชน์ในด้านอื่นที่นักเรียนจะได้รับ โดยเฉพาะเมื่อนักเรียนจบการศึกษาจากวิทยาลัยเทคนิคแล้วจะสามารถประกอบอาชีพอะไรได้บ้าง และมีช่องทางในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้นอย่างไร

อย่างไรก็ตาม การจะให้อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคได้เข้าไปสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษานั้น ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรกำหนดเป็นนโยบายให้ชัดเจน ไม่เช่นนั้นผู้บริหารโรงเรียนหลายแห่งจะไม่เปิดโอกาสให้อาจารย์วิทยาลัยเทคนิคได้เข้าไปสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยเชื่อว่าถ้าหากได้มีโอกาสเข้า

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ไปสอนรายวิชาแนะแนว และวิชาการงานอาชีพ จะสามารถโน้มน้าวใจให้นักเรียนหันมาเรียนสายอาชีพได้มากขึ้น จะเป็นผลดีต่อนักเรียน ต่อครอบครัวของนักเรียน และเป็นประโยชน์ต่อสถานประกอบการที่เข้ามาดำเนินธุรกิจในจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง ทัศนะของผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิคนี้สอดคล้องกับทัศนะของ Laowattana (2021) ที่ปรึกษาสำนักงานระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ที่ระบุว่า ขณะนี้ได้ประสานไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษา และสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ให้ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมเพื่อปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษาให้เชื่อมโยงกัน เพราะการจะทำให้วิทยาลัยเทคนิคในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผลิตกำลังคนเข้าทำงานในสถานประกอบการที่กำลังขาดแคลนแรงงานสายอาชีพนั้น จำเป็นต้องทำให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยเทคนิคมากขึ้น (Laowattana, 2001, p.1)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลสถาบันการศึกษาสามารถกระตุ้นให้สถาบันการศึกษาทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชน ร่วมกันให้จัดประกวดการผลิตสื่อเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อ “นักเรียนอาชีวะ”และมีต่อ “อาชีวศึกษา” เพื่อสร้างการรับรู้ใหม่แก่คนในสังคม วิธีเช่นนี้เป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เยาวชน ผู้ปกครองของเยาวชนมีทัศนะในทางบวกต่อการเรียนสายอาชีพ ซึ่งจะส่งผลให้พวกเขาเหล่านั้นส่งเสริมให้บุตรหลานเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยเทคนิคมากขึ้น จะทำให้วิทยาลัยเทคนิคผลิตกำลังคนได้มากขึ้น

2. ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีวศึกษา ควรจะประสานงานกับผู้บริหารหน่วยงานที่มีบทบาทพัฒนาสถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เพื่อกำหนดเป็นนโยบายให้อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคได้มีโอกาสเข้าไปให้ความรู้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้งโรงเรียนขยายโอกาส และโรงเรียนที่เปิดสอนนักเรียนจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้มีนักเรียนเข้าศึกษาต่อสายอาชีพมากขึ้น ซึ่งจะทำให้วิทยาลัยเทคนิคในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผลิตกำลังคนเข้าทำงานในสถานประกอบการที่กำลังขาดแคลนแรงงานสายอาชีพได้มากกว่าที่เป็นอยู่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ที่สนใจศึกษาในประเด็นใกล้เคียงสามารถเพิ่มกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึกให้มากขึ้นได้ เช่น กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการผลิตกำลังคนของวิทยาลัยเทคนิค หรืออาจใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม โดยเชิญบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว และผู้ใช้บัณฑิต เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้

Reference

Burapha University, Education and Personnel Development Projects to Support Investment 12 S-Curve Target. (2019). **Performance Report 2019**. Chonburi : Burapha University. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Burapha University, Information Technology and Vocational Manpower Center and Office of the Higher Education Commission. (2020). **Performance Report 2019**. Chonburi : Burapha University. [In Thai]

Chiangkul, W. (2010, **Thailand Education Condition Report 2009-2010), Work Study Club**. [Online]. Available : http://witayakornclub.wordpress.com [2023, February 28]. [In Thai]

Garsia Orosa, Berta, Lopes Garcia, Xose and Wazquez Herrero, Jorge. (2020). Journalism in Digital Native Media: Beyond Technological Determinism. **Media and Communication, 8** (2), 5-15.

Kaewrod, M. (2021, January-June). A Study on the Stakeholder's Opinion toward Vocational Education Image in the Institute of Vocational Education Northeastern Region 1**. Vocational Education Innovation and Research Journal, 5**(1), 108-119. [In Thai]

Laowattana, C. (2021, September 5). Vocational teacher teach high school. **Bangkokbiznews**, p.1.

Pakkarana, N. & Sawangboon, T. (2019, July-December). Factors Affecting Continuing to Study in Vocational Education and Guidelines on Promoting the Image of Vocational Education : Mixed Methods Research. **Journal of Educational Measurement , Mahasarakham University, 26**(2), 146-159. [In Thai]

Prosser, C. (1929). **Vocational Education in Democracy**. New York : Century.

Sukon, P. (2021, July-December). The Administration Model Development for Don Muang Technical College to Upgrade the Educational Quality According to the Educational Standards of Schools. **Journal of Research and Innovation, 4**(2). [In Thai]

Thumthong, B. & Wannit, P. (2022, July-September). Education in the Era of Digital Disruption and the Image of the Covid-19 Situation towards Learning Management in Thai Educational Schools. **The Golden Teak : Humanities and Social Sciences Journal, 28**(3), 1-13. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ปัจจัยส่งเสริมที่มีผลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงาน บริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด

Promotional Factors Affecting Employee Effectiveness in The Winners 2003 Co., Ltd

อุษา เทวารัตติกาล*

Uhsa Tevarattikal

วันชัย อมรมงคลทอง*

Wanchai Amornmongkolthong

สุนันทา พรเจริญโรจน์*

Sununta Porncharoenrote

นาตยา อารยเขมกุล*

Nattaya Arayakemmakul

Received : September 6, 2022

Revised : January 13, 2023

Accepted : March 9, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมที่มีผลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงาน บริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด จำแนกตามปัจจัยทางประชากรศาสตร์และ 2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่งเสริมการทำงานประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ พนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด จำนวน 200 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานและการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีสถานภาพสมรส มีอายุ 36-45 ปี มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 16,001 บาทขึ้นไป ระดับประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด อยู่ในระดับมาก โดยด้านการบรรลุเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความพึงพอใจ และด้านการทำงานเต็มความสามารถ ปัจจัยส่งเสริมการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.001 ได้แก่ ด้านความสามารถในการปฏิบัติ ด้านทำงานเป็นทีม และด้านสวัสดิการในการทำงาน

คำสำคัญ : ปัจจัยส่งเสริม / ประสิทธิผล / พนักงาน

*อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Lecturer in Management Program Faculty of Business Administration South East Asia University

(Corresponding Author) e-mail: uhsateva@gmail.com

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ABSTRACT

The purposes of this study were 1. to study the Promotional Factors Affecting Employee Effectivenessin the Winners 2003 Co., Ltd classified by demographic; 2. to study the levels of Employee Effectivenessin the Winners 2003 Co., Ltd classified by Promotional Factors.The sample in this survey study was 200 employees in The Winners 2003 Co., Ltd. Tool used in this study was a set of questionnaires. Statistics used in data analysis were percentage, mean and standard deviation. The study indicated that The respondents were male over female. Most of them have married status from 36 to 45 years old. Undergraduate degree The average monthly income was 16,001 Baht. The employee productivity level of The Winner 2003 Co., Ltd. is at a high level. in terms of achieving goals had the highest average, followed by satisfaction and working at full capacity Factors promoting work that affect employee productivity at a statistically significant level of 0.001 were the ability to perform tasks. Team work and welfare at work.

Keywords : Promotional Factors / Affecting / Employee

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวคิดด้านบุคลากรของ บริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด ที่ว่า “บุคลากร ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบริษัทฯ “พวกเขาเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร ดังนั้นบริษัทฯ จึงจัดหาสิ่งต่างๆ อันได้แก่ การอบรมอย่างต่อเนื่อง ผลประโยชน์ และสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีให้แก่พนักงาน หลักสำคัญของนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทคือการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบให้กับพนักงานในทุกระดับ เริ่มต้นจากโปรแกรมการปรับตัวที่จะทำให้พนักงานใหม่คุ้นเคยกับ องค์กร นโยบายและผลิตภัณฑ์ขององค์กร นอกจากนี้บริษัท มีการจัดอบรมให้แก่พนักงานทั้งในด้านเทคนิคด้านการจัดการ และพฤติกรรมต่างๆ เพราะเชื่อว่า “คุณภาพต้องเริ่มจากจิตใจของเรา"

ประสิทธิผลของการปฏิบัติงานนั้น คือ ผลสำเร็จอันเป็นผลเนื่องมาจากการปฏิบัติงานตามโครงการหรือแผนงานนั้นตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่ได้ตั้งไว้ หรือได้คาดหวัง แนวความคิดสมัยใหม่ในการจัดกิจการงานจะเริ่มต้นที่การตั้งจุดสำเร็จของงานนั่น คือ ในการวางแผนงานนั้น ณ จุดเริ่มต้นของงานจะมีการตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์กันว่าผลสำเร็จที่เราต้องการนั้นคืออะไร ประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึงการที่ดำเนินโครงการหรืองานอย่างหนึ่ง อย่างใดแล้วและปรากฏว่าผลเกิดขึ้น (Outcomes) หรือผลผลิตที่เกิดขึ้น (Output) ณ ระดับหนึ่งระดับใดที่เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มีการใช้ทรัพยากร (Resources) หรือปัจจัยนำเข้า (Inputs) มากน้อยเพียงใด ถ้าใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้ามาดำเนินการในโครงการหรืองานใดน้อยที่สุด และผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินโครงการนั้นจะมีประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้โดยการเปรียบเทียบโครงการแต่ละโครงการที่สามารถดำเนินการแล้ว

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดได้เหมือนกัน ในทางตรงกันข้ามโครงการใดแม้ว่าจะสามารถดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้เหมือนกันก็ตามแต่ใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้ามากกว่าโครงการอื่นๆ โครงการนั้นก็จะไม่ใช่โครงการที่มีประสิทธิผลสูงสุด (Phranee, 1986, quoted in Withangjin, 2015, p.1) ประสิทธิผลขององค์กร ตามแนวความคิดดั้งเดิม เป็นความพยายามที่จะเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง และการแบ่งแยกการปฏิบัติการขององค์กรจึงแยกจากกันโดยเด็ดขาด ทำให้ขาดความร่วมมือร่วมใจ ตลอดจนไม่อาจริเริ่มสร้างสรรค์ และไม่อาจจัดการกับการเปลี่ยนแปลงใด ๆได้ จึงเกิดแนวคิดที่ตรงข้ามกับแนวคิดดั้งเดิม คือแนวความคิดแบบผสมผสาน (Integrative Approach) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ความเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างใหม่ๆโดยมองภาพรวมว่ามีสิ่งที่เกี่ยวข้องใดในขอบเขตที่กว้างขวางและเชื่อมโยงสิ่งที่เกี่ยวข้องนั้นเข้าด้วยกัน ลักษณะของแนวความคิดนี้จะไม่หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง (Conflicts) เป็นเรื่องจำเป็นที่เผชิญและแก้ไข เพื่อนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นแนวทางนี้จึงเป็นพลวัตร (Dynamic) มีเป้าหมายอยู่ที่การพยายามทำงานให้สำเร็จด้วยดี (Thongsukmak, 1996, p.6) สำหรับวิธีการในการปรับปรุงประสิทธิผลขององค์การให้ดีขึ้นนั้น มีแนวความคิดของสาขาวิชาการทำให้เกิดความคิดที่แตกต่างกันต่อวิธีการในการปรับปรุงประสิทธิผลขององค์การให้ดีขึ้น โดยที่นักวิชาการหรือนักบริหารต่างสาขาต่างก็มองด้วยสมมุติฐานของตน เช่น จัดการและนักวิเคราะห์องค์การ (Organization Analysis) มักคิดว่ามีหลักเกณฑ์ในการประเมิน (Evaluation Criteria) ความมีประสิทธิผลขององค์การเพียงอย่างเดียวเท่านั้นคือ วัดจากผลกำไร ซึ่งก็ปรากฏว่าไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดที่ถูกต้องอย่างเดียวได้ เพราะไม่มีองค์กรไหนสามารถจะอยู่รอดในระยะยาวได้ (Kulwattanaporn, 2019) ถ้าหากองค์กรมุ่งแต่จะสนองตอบเป้าหมายในการแสวงหากำไรแต่ประการเดียวโดยไม่สนใจต่อความต้องการและเป้าหมายของคนในองค์กรและของสังคมส่วนรวมได้ นอกจากนยังมีองค์กรหลายประเภท เช่น หน่วยงานราชการ และหน่วยสงเคราะห์ต่างๆ ซึ่งไม่มีความมุ่งหมายที่จะเสาะแสวงหากำไรแต่อย่างใด นอกจากนี้องค์กรยังมักจะมุ่งทำงานเพื่อเป้าหมายหลายประการ (Multiple Goals) ดังนั้นความพยายามที่จะประเมินประสิทธิผลขององค์กรจึงจำเป็นจะต้อง ครอบคลุมถึงตัวแปรหรือบรรทัดฐาน (Criteria) หลายประการเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในการปรับปรุงประสิทธิผลขององค์กรอย่างแท้จริง (Ngamlamom, 2016)

ปัจจัยที่มีผลทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพจนนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้เกิดขึ้นได้จากหลายส่วนประกอบกัน เช่น คน ระบบงาน วิธีดำเนินงาน การบริหารงาน โครงสร้างองค์กร แรงจูงใจในการทำงาน สิ่งเหล่านี้เกิดจากผลของการบริหารงานทั้งสิ้น ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ องค์กรที่มีกระบวนการบริหารงานที่ดีย่อมส่งผล ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น (Wongsaree , 2016) ในระบบการบริหารงานขององค์กรปัจจัยในการทำงานที่สำคัญที่สุดคือ ทรัพยากรมนุษย์ซึ่งมีคุณค่าและเป็นประโยชน์มากที่สุดในการบริหารจัดการแต่ละองค์กร บุคคลที่มีศักยภาพย่อมทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้องค์กรพัฒนาได้อย่างมีศักยภาพในคราวเดียวกันด้วย (Hrnote, 2022)

บริษัทได้ให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่งเสริมที่มีผลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด ซึ่งได้แก่ 1. ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน จะพบปัญหาคือ พนักงานในหน่วยงานไม่

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

สามารถทำงานให้เสร็จทันตามเวลาที่ผู้บริหารกำหนด ขาดการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ที่จะนำมาปรับใช้ในการทำงาน ทำแต่งานเดิมๆ ซ้ำๆ ที่ได้รับหมอบหมาย ไม่กล้าแสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถให้ผู้อื่นยอมรับ ขาดความรู้ความสามารถในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในงาน ทำให้เกิดความผิดพลาดกับงานมีความถูกต้องแม่นยำน้อยไม่ได้มาตรฐาน 2. ด้านการทำงานเป็นทีม จะพบปัญหาคือ หน่วยงานไม่มีแผนหรือการบริหารที่กำหนดให้บุคลากรต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม 3. ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน จะพบปัญหาคือ พนักงานไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมการทำงาน และ 4. ด้านสวัสดิการในการทำงาน จะพบปัญหาคือ สวัสดิการในการทำงานที่ไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง และไม่เพียงพอต่อความต้องการไม่ครอบคลุมไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจและไม่ใช้ความรู้ในการทำงานอย่างเต็มที่เต็มความสามารถ ทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่ำลง และยังก่อให้เกิดความแตกแยกขัดแย้งในองค์การอีกด้วย ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในองค์การ และหากไม่ดำเนินการปรับปรุงการปฏิบัติงานหรือโครงสร้างการบริหารงานให้ดีขึ้น อาจทำให้องค์การนั้นไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งถ้าทราบถึงปัจจัยเหล่านั้นก็จะสามารถนำมาพัฒนาศักยภาพของบุคลากร นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงานที่มากขึ้นได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ปัจจัยส่งเสริมการทำงาน ได้แก่ ความสามารถในการปฏิบัติงาน การทำงานเป็นทีม สภาพแวดล้อมการทำงาน และสวัสดิการในการทำงาน มีความสำคัญต่อประสิทธิผลการทำงาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเพราะมีผลต่อประสิทธิผลการทำงาน เพื่อยกระดับและเพิ่มความสามารถการทำงานของพนักงานให้มีการพัฒนาและเสริมสร้างการทำงานของพนักงานให้มีประสิทธิผลในการทำงานที่ดียิ่งขึ้น โดยการนำผลการศึกษาไปเสนอเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงและหาแนวทางแก้ไข เพื่อเพิ่มความพึงพอใจในการทำงานให้พนักงานทำงานเต็มความสามารถ เป็นการขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมที่มีผลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด จำแนกตามปัจจัยทางประชากรศาสตร์

2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่งเสริมการทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่งเสริมการทำงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด จำนวนทั้งสิ้น 200 คน (ข้อมูล ปี 2565) โดยผู้ศึกษาได้กำหนดให้เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่สร้างขึ้น (Kasemsin, 1983) โดยมีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. การค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้

2. การจัดทำโครงสร้างแบบสอบถาม ให้มีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ครั้งนี้ แบบสอบถามมี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร ซึ่งเป็นแบบสอบถามให้เลือกตอบ (Check List) โดยมีคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามตามตัวแปรที่กำหนดไว้ คือ เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่งเสริมการทำงาน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการปฏิบัติงาน การทำงานเป็นทีม สภาพแวดล้อมการทำงาน และสวัสดิการในการทำงาน โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่องที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวความคิดของลิเคอร์ทสเกล (Likert Scale) โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้ (Wanichbancha, 1997, p.98)

คะแนน	5	หมายถึง	มีระดับส่งเสริมการทำงานมากที่สุด
คะแนน	4	หมายถึง	มีระดับส่งเสริมการทำงานมาก
คะแนน	3	หมายถึง	มีระดับส่งเสริมการทำงานปานกลาง
คะแนน	2	หมายถึง	มีระดับส่งเสริมการทำงานน้อย
คะแนน	1	หมายถึง	มีระดับส่งเสริมการทำงานน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด ได้แก่ การบรรลุเป้าหมาย ความพึงพอใจ การทำงานเต็มความสามารถ โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่องที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแนวความคิดของลิเคอร์ทสเกล (Likert Scale)

3. การพัฒนาเครื่องมือ

3.1 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content validity) และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจนและใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence หรือ Index of Concordance) หรือเรียกว่า IOC โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาลงความเห็น โดยมีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ให้คะแนน +1 ถ้าผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้อง

ให้คะแนน 0 ถ้าผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้อง

ให้คะแนน - 1 ถ้าผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้อง

จากนั้นนำค่าคะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อมารวมกันเพื่อหาความสอดคล้องจากสูตรดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) (Department of Curriculum and Instruction Development, 2002, p.65)

$$IOC = \frac{\Sigma R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

R แทน คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เมื่อคำนวณเรียบร้อยแล้วจะเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.66 ซึ่งสามารถยอมรับได้ และนำข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.66 มาปรับปรุงแก้ไขหรือคัดออกจากแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา

ผลการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญและนำมาคำนวณค่า IOC สรุปได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สรุปได้ว่าดัชนีความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญของทุกข้อผ่านเกณฑ์ สามารถนำไปใช้ในขั้นตอนต่อไปได้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริมการทำงาน มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สรุปได้ว่าดัชนีความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญของทุกข้อผ่านเกณฑ์ สามารถนำไปใช้ในขั้นตอนต่อไปได้ ทั้งนี้มีการปรับแก้ภาษาในบางข้อก่อนนำไปใช้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สรุปได้ว่า ดัชนีความสอดคล้องโดย ผู้เชี่ยวชาญของทุกข้อผ่านเกณฑ์ สามารถนำไปใช้ในขั้นตอนต่อไปได้ทุกข้อ ทั้งนี้มีการปรับแก้ภาษาในบางข้อก่อนนำไปใช้

3.2 การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) เพื่อวัดความเชื่อถือได้ของเครื่องมือว่าแบบสอบถามสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยศึกษาได้ โดยเก็บแบบสอบถาม 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ จากนั้นนำผลจากแบบสอบถามมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach’s Alpha) และกำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ต้องมีค่ามากกว่า 0.7 (Phetrot & Chamniprasat , 2002) โดยมีการคำนวณด้วยสูตร ดังนี้

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

$$\alpha = \frac{n}{n-1}\left[1-\frac{\sum s_i^2}{s_t^2}\right]$$

เมื่อ α แทน สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อ

$\square_{\square}^2$ แทน คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ

$\square_{\square}^2$ แทน คะแนนความแปรปรวนทั้งฉบับ

และจากการเก็บแบบสอบถาม 30 ชุด ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) แต่ละด้าน ดังนี้ ปัจจัยด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน เท่ากับ 0.952 ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม เท่ากับ 0.894 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน เท่ากับ 0.941 และปัจจัยด้านสวัสดิการในการทำงาน เท่ากับ 0.949 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้คือมีค่ามากกว่า 0.7 ดังนั้นแบบสอบถามสามารถนำไปใช้ได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการขอความร่วมมือกับประชากรซึ่งเป็นพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด โดยการนำแบบสอบถามไปแจกให้ประชากรกรอกข้อมูล จำนวน 200 คน แล้วขอรับคืนด้วยตัวเองได้ แบบสอบถามกลับคืนมาครบจำนวน 200 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม จะนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ทุกชุด และนำมาลงรหัสประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้แบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ความสำคัญของปัจจัยส่งเสริมการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด โดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

3. วิเคราะห์ถึงปัจจัยส่งเสริมการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า พนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด จำนวน 200 คน เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนมากมีสถานภาพสมรส มีอายุ 36-45 ปี มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 16,001 บาทขึ้นไป

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด

ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลการทำงานของพนักงานมากที่สุดในด้านการบรรลุเป้าหมาย (μ= 3.83, σ= 0.62) รองลงมา คือ ด้านความพึงพอใจ (μ= 3.81, σ= 0.64) แล น้อยที่สุด คือด้านการทำงานเต็มความสามารถ (μ= 3.77, σ= 0.63) โดยแยกพิจารณาเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

2.1 ด้านคุณภาพงาน ผลการศึกษาพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การดำเนินงานของหน่วยงานของท่านสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ (μ = 4.76 ,σ = 0.48) รองลงมาคือ หน่วยงานของท่านสามารถบริหารงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด (μ = 4.59,σ = 0.67) และลำดับสุดท้ายคือ หน่วยงานของท่านมีการติดตามประเมินผลการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานของบุคลากรในหน่วยงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ (μ= 4.51,σ= 0.12) ตามลำดับ

2.2 ด้านความพึงพอใจ ผลการศึกษาพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความรู้สึกพึงพอใจในการทำงานที่ท่านปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน (μ= 4.30, σ= 0.84) รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บังคับบัญชา (μ= 4.15, σ= 0.87) และลำดับสุดท้ายคือ ความพึงพอใจต่อนโยบายการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับบุคลากร (μ= 4.00, σ= 0.87) ตามลำดับ

2.3 ด้านการทำงานเต็มความสามารถ ผลการศึกษาพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านได้ทำงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถ (μ= 4.69 ,σ= 0.58) รองลงมาคือ ท่านแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน (μ = 4.41,σ= 0.70) และลำดับสุดท้ายคือ ท่านได้ใช้ทักษะที่หลากหลายในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ (μ = 4.38 ,σ= 0.78) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด

ผลการศึกษาปัจจัยส่งเสริมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงาน พบว่า ค่า R เท่ากับ 0.730 และ R Square เท่ากับ 0.533 ดังนั้น ปัจจัยส่งเสริมสามารถอธิบายความแปรปรวนประสิทธิผลการทำงาน ได้ร้อยละ 53.3 โดยปัจจัยส่งเสริมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด ได้แก่ ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านสวัสดิการในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยส่งเสริมที่มีผลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ยอมรับสมมติฐาน โดยสะท้อนให้เห็นว่า ยิ่งพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ดีสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานได้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับ (Dusitratanakul, 2557) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในการปฏิบัติงานด้านบุคคลของบุคลากรมีความสัมพันธ์กับระดับประสิทธิภาพในการทำงาน ผลการทดสอบสมมติฐานสอดคล้องกับงานวิจัยข้างต้น คือ หากบุคคลแต่ละบุคคลมีความรู้ความสามารถ พอใจในสิ่งที่ตนเองมีและให้เกียรติตนเอง มีความกระตือรือร้นใส่ใจการทำงานอย่างเต็มที่ก็จะพัฒนาตัวเองให้สามารถทำผลงานให้ออกมาดีเพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญในการทำงาน และมีหน้าที่ควบคุมกลไกในการทำงานให้ลุล่วงได้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ (Kritthiammek, 2017) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของฝ่ายผลิต บริษัท พีแซท คัสสัน ประเทศไทย จำกัด ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศ หญิง มีอายุ 18-41 ปี การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี รายได้ 7,500-12,900 บาทต่อเดือน ลักษณะงานห่อสบู่ มี สถานภาพโสด และประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี ข้อคิดเห็น ด้านประสิทธิภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่าอายุ และ สถานภาพที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพแตกต่างกัน ตัวแปรที่เหลือคือ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ ลักษณะงาน และประสบการณ์ ที่ แตกต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพที่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญ

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่งเสริมการทำงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด

ผลการศึกษา ปัจจัยส่งเสริมที่มีผลต่อประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่งเสริมสามารถอธิบายความแปรปรวนประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด ได้ร้อยละ 53.3 โดยด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านสวัสดิการในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Orakul, 2012) ได้ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจใน การปฏิบัติงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท เมทเทิลคอม จำกัด ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจภายใน ประกอบด้วย ผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน การยกย่องยอมรับนับถือ การมีอำนาจหน้าที่ และโอกาสก้าวหน้าในงาน ส่วนปัจจัยจูงใจภายนอก ประกอบด้วย การเลื่อนตำแหน่งเทคโนโลยีที่ทันสมัย และความปลอดภัยในการทำงาน มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chuenwong, 2017) ได้ศึกษาปัจจัยในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า เท่ากับ 0.783 แสดงให้เห็นว่า ยิ่งองค์กรสามารถบริหารจัดการปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้ดีมากเท่าใด ย่อมทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสะท้อนออกมา ให้เห็นในรูปของด้านพฤติกรรมในการทำงานมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเท่ากับ 0.708 นั้นก็แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการทำงานจะเป็นตัวแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีของบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งเกิดได้จากการได้รับการ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ตอบสนองความต้องการในปัจจัยต่างๆ ในการปฏิบัติงาน ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถ ซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร และสามารถลดการขาดงาน การมาทำงานสาย และการขาดความรับผิดชอบที่มีต่องานอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ (Thavornwongsakul, 2011) ที่ศึกษาปัจจัยกระบวนทัศน์ทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานระดับ 2-7 ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสำนักงานใหญ่ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในการทำงาน มี ความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 รองลงมา คือ ด้านการให้บริการ ซึ่งลักษณะของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการให้บริการจะเกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานนั้น ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วนหลักๆ คือ ผู้ที่ปฏิบัติงานกับโครงสร้างการปฏิบัติงานสำหรับในเรื่องของคนปฏิบัติงานจะต้องมีแนวคิดการปฏิบัติตัวในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนั้น การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะที่สะท้อนออกมาให้เห็นในลักษณะของความฉับไว ซึ่งหมายถึง การบริการต้องใช้เวลาได้อย่างดีที่สุดรวดเร็วไม่ทำงานล่าช้าควรทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา หรืองานบริการผู้รับบริการย่อมต้องการความรวดเร็วโดยเฉพาะการบริการด้านกระบวนการโลจิสติกส์ ดังนั้น ผู้ให้บริการจะต้องสร้างวัฒนธรรมการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จจุดเดียว (One Stop Service) และอีกประการหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นประสิทธิภาพในการปฏิบัติด้านการบริการ คือ ความถูกต้องแม่นยำในขั้นตอน วิธีการ กฎระเบียบข้อมูล ตัวเลข หรือสถิติต่าง ๆ การเกิดความผิดพลาดในงานต้องมีน้อยที่สุด การให้บริการต้องไม่เลินเล่อ จนทำให้เกิดความเสียหายแก่องค์กร ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะหล่อหลอมออกมาเป็นประสบการณ์การปฏิบัติงานที่มีความรอบรู้หรือรู้รอบด้านจากการได้เห็น ได้สัมผัส ได้ลงมือปฏิบัติบ่อยๆ มิใช่มีความรู้ด้านวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งการเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานสูงจะทำงานผิดพลาดน้อย และนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ปฏิบัติต้องควรมีอย่างยิ่ง และขณะเดียวกันก็เป็นสิ่งที่สมควรอย่างยิ่งที่องค์กรจะต้องรักษาบุคคลเหล่านี้ให้อยู่กับองค์กรให้นานที่สุด เพราะคนเหล่านี้จะทำให้องค์กรพัฒนาได้เร็วยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน จากการวิจัย พบว่าประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงาน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นน้อยสุด ในบรรดาทั้ง 3 ด้าน เพราะฉะนั้นผู้บริหารควรลงมาคลุกคลีทำงานอย่างใกล้ชิดกับพนักงานให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งนั่นทำให้พนักงานต่างมีความพึงพอใจองค์กรได้สูงมาก และส่งผลให้ต่อสู้กับการทำงาน และสร้างความพึงพอใจในงานได้ในที่สุด รวมถึงสวัสดิการในการทำงานที่ผู้บริหารควรมีการปรับเพิ่มเงินเดือน หรือมีเบี้ยขยันให้พนักงาน รวมไปถึงการให้โบนัสแก่พนักงาน จะได้เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พนักงานมากยิ่งขึ้น

2. ปัจจัยส่งเสริมการทำงาน ประกอบด้วย ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน และด้านสวัสดิการในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยแต่ละด้านมีข้อเสนอแนะดังนี้

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

2.1 ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน จากการวิจัยพบว่า ด้านความสามารถในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ในการทำงานของท่าน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด เพราะฉะนั้นผุ้บริหารควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องของเทคโนโลยีสใหม่ๆ หรือมีการเพิ่มทักษะให้กับพนักงาน เพื่อนำความรู้ใหม่ๆนี้มาสร้างให้องค์กรมีความเจริญยิ่งขึ้นไป

2.2 ด้านการทำงานเป็นทีม จากการวิจัยพบว่า ควรส่งเสริมความสัมพันธ์ระว่าง บุคลากรที่ต้องทำงานประสานความร่วมมือกัน กำหนดอำนาจหน้าที่ลักษณะการทำงานเป็นทีมให้ชัดเจน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานเป็นทีม และควรส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ด้วยการจัดหาหลักสูตรที่จำเป็นในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมให้กับบุคลากร และพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบให้แก่บุคลากร

2.3 ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ผู้จากการวิจัยพบว่า ควรให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน เช่น บรรยากาศในห้องทำงาน จัดหาวัสดุอุปกรณ์ เช่นหนังสือพิมพ์หรือเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยที่เพิ่มความรู้กับบุคลากรช่วงเวลาพัก มีการเปิดเสียงเพลงเพื่อคลายความตึงเครียด ใช้ระบบ 5 ส. และมีเครื่องออกกำลังกายให้กับพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด เพื่อใช้ออกกำลังกายในยามว่างจากงาน เป็นต้น

2.4 ด้านสวัสดิการในการทำงาน จากการวิจัยพบว่า ควรมีการจัดสวัสดิการให้กับพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด และควรที่จะจัดสวัสดิการและค่าตอบแทนในด้านการจัดหาเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำให้แก่บุคลากรเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และทั่วถึงยุติธรรมและเพียงพอเหมาะสม

3. ประสิทธิผลการทำงานของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด ประกอบด้วย ด้านการบรรลุเป้าหมาย ด้านความพึงพอใจ และด้านการทำงานเต็มความสามารถส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยแต่ละด้านมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ด้านการบรรลุเป้าหมาย จากการวิจัยพบว่า ผู้บังคับบัญชาควรมีการวัดผลสำเร็จหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งรายบุคคล และโดยภาพรวมหน่วยงาน และควรประเมินผลเพื่อปรับปรุงการทำงานของหน่วยงานและประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของสังคมอย่างต่อเนื่อง

3.2 ด้านความพึงพอใจ จากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสร้างขวัญและกำลังใจกับพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัด ให้ครอบคลุมทุกด้าน และทั่วถึง ตามความเหมาะสม และมีการสับเปลี่ยนหน้าที่ความรับผิดชอบกันบ้าง ตามความเหมาะสม และควรสับเปลี่ยนหน้าที่การทำงานอยู่เสมอเพื่อให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานได้หลากหลายหน้าที่ อันเป็นการพัฒนางานทางหนึ่ง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นในงานหนึ่ง ๆ จะต้องมีระยะเวลาการปฏิบัติงานที่เหมาะสม ไม่ใช่มีการเปลี่ยนแปลงงานอยู่ตลอดเวลา

3.3 ด้านการทำงานเต็มความสามารถ ผู้จากการวิจัยพบว่า สิ่งจำเป็นนอกเหนือจากการอุทิศเวลา ใช้สติปัญญาแรงกายแรงใจอย่างเต็มความสามารถแล้ว เครื่องมือและอุปกรณ์เป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการทำงานด้านดังกล่าว จึงควรมีการจัดหาให้ครบและทั่วถึง และมีการบำรุงรักษาให้ใช้การได้ดีอยู่เสมอ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการประเมินสภาพการทำงาน ปัญหาและ อุปสรรคของบุคลากรเฉพาะแต่ละองค์กร เพื่อนำปัญหาและอุปสรรคมาดำเนินการปรับปรุง แก้ไข บูรณาการในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่อไป

2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อได้ข้อมูลที่เป็นจริงตามความคิดเห็นของพนักงานบริษัทเดอะวินเนอร์ 2003 จำกัดเพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลมาพัฒนาการบริหารองค์กรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

Chaiban, N. (2009). **Factors Affecting the Effectiveness of Personnel Performance, Phayao Provincial Administrative Organization**. Master of Business Administration Thesis General Management Branch, Chiang Rai Rajabhat University. [In Thai]

Chuenwong, P. (2017). Efficiency in Employee Performance : A Case Study of Transport Business in Chiang Rai Province. **Journal of Economics and Management Strategy, 4**(2), 92-100. [In Thai]

Derivative, N. (2008). **Effectiveness of performance according to the standard of performance according to the standard of service of local administrative staff in Samut Prakan Province**. Thesis, Master of Public Administration, Khon Kaen University. [In Thai]

Department of Curriculum and Instruction Development. (2002). **Research to develop learning according to the basic education curriculum**. Bangkok : Department of Curriculum and Instruction Development. [In Thai]

Dusitratanakul, O. (2014). **Factors Affecting to Working Effectiveness of the Office of the Permanent Secretary under Ministry of Agriculture and Cooperatives: A Case study of the personnel in the central administration**. Master of Arts, National Institute of Development Administration (NIDA). [In Thai]

Hannakin, P. (1999). **Experience in personnel management**. Bangkok : Chulalongkorn. [In Thai]

Kajonsilp, B. (1999). **Research Statistics I**. Bangkok : P.N.Printing Partnership. [In Thai]

Kasemsin, S. (1987). **Administration**. Bangkok : Local printing house, Department of Provincial Administration. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Ketchonan, N. (2007). **Human Resources Management**. Bangkok : Printing house of Chulalongkorn University. [In Thai]

Kritthiammek, S. (2017). **Factors Influencing the Working Efficiency of the Production Department in PZ CUSSONS Company Limited.** Master of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. [In Thai]

Netphokaew, R. (1999). **Human relations in the organization**. Bangkok : Phithak Orn. [In Thai]

Phetrot, L. & Chamniprasat, A. (2002). **research methodology**. Bangkok : Pimdeekarnpim. [In Thai]

Orakul, S. (2012). **Factors Affecting Efficiency in Work Performance of Employees Metalcom Co., Ltd.** Master's thesis, Sri Pathum University. [In Thai]

Pongsrirot, S. (1997). **Organization and Management**. Bangkok : Office of Academic Affairs, University of Business. Graduate School. [In Thai]

Pukkaphan, P. (2001). **Leadership and Motivation**. Bangkok : Chamchuri Product. [In Thai]

Sararat, U. (1997). **Principles of personnel management**. Bangkok : OS Printing House. [In Thai]

Sangrung, P. (2003). **Production Management**. Bangkok : V.J. Printing. [In Thai]

Santiwong, T. (1994). **Human resource management**. Bangkok : Thai Wattana Panich. [In Thai]

Santiwong, T. (1996). **Organization and administration And Strategic Management**. (3 rd ed.). Bangkok : Thai Wattana Panich. [In Thai]

Silpadet, N. (1999). **Documents for teaching basic social science research methodology**. Bangkok : Thonburi Rajabhat Institute. [In Thai]

Saengnimnuan, S. (1996). **How to be a top executive**. Bangkok : Book Bank. [In Thai]

Thavornwongsakul, C. (2011). **Factors Affecting Employees Level 2-7 Performance of the Provincial Electricity Authority Headquarters** . Nakhon Pathom : Silpakorn University.

Thienput, D. (1998). **Personnel Management in the Next Decade**. Bangkok : Chulalongkorn University Press. [In Thai]

Wanichbancha, K. (1999). **Statistical Analysis: Statistics for Administration and Research**. Bangkok : Chulalongkorn University. [In Thai]

Wongratana, C. (2001). **Techniques for using statistics for research**. Bangkok : Thep Neramit Printing. [In Thai]

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

Wongnutararot, B. (1992). **Psychology of Personnel Management**. Bangkok : Promotion Center Mental Health. [In Thai]

Wongsaree, S. (2016). **Factors Affecting Work Efficiency of Accountants at Specialized Financial Institutions**. Master of Accountancy Thesis, Kasetsart University. [In Thai]

Yama, R. (2009). **Factors Affecting Work Effectiveness of Phayao Municipality Personnel Phayao Province**. Master of Business Administration Thesis General Management Branch, Chiang Rai Rajabhat University. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ความคิดเห็นของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดต่อประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0

Opinions of Chief Executives of Provincial Administrative Organization Toward the Correlation Between Effective Future Action Strategies for Human Resource Management and Human Resource Management to Thailand 4.0 Strategy

พชรดนัย วัชรธนพัฒน์ธาดา*

Pacharadanai Watcharathanaphattada

Received : January 23, 2022

Revised : July 27, 2022

Accepted : February 3, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 66 ราย ในสามด้าน คือ 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ 2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเป็นตัวแปรตาม และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองชนิด กลุ่มตัวอย่างที่มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนอย่างง่ายแต่ละภูมิภาคตอบแบบสอบถาม ซึ่งต่อมาคำตอบเหล่านั้นนำมาวิเคราะห์ในเชิงสถิติด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า 1) โดยรวม ระดับความคิดเห็นต่อตัวแปรทั้งสองชนิดอยู่ในระดับสูง 2) มีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างตัวแปรทั้งสองชนิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และค่าสหสัมพันธ์ของสเปียร์แมนในระดับสูงที่ .84

คำสำคัญ : กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคต / ประสิทธิภาพ / การบริหารทรัพยากรมนุษย์ / ยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0

*อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

Faculty of Public Administration, Phitsanulok University(Corresponding Author)

e-mail: nine9dd@gmail.com

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ABSTRACT

The objectives of this research are to check the opinions of 66 chief executives of provincial administrative organizations in three sides: 1) the level of opinion on effective future action strategies for human resource management: the independent variable, 2) the level of opinion on human resource management according to the Thailand 4.0 strategy: the dependent variables, and 3) the correlation between those two kinds of variables. The sample group which is drawn from 76 provinces by proportionally geographical random sampling answers the questionnaires, those of which are later statistically analyzed using mean, standard deviation, and Spearman's correlation. The results show that: 1) as a whole, opinion on both kinds of variables are at high level; 2) there is a positive correlation between these kinds of variables at statistical level of significance of 0.1, as well as a score of Spearman's correlation at .84

Keywords : Future Action Strategy / Efficiency / Human Resource Management / Strategy Thailand 4.0

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นกลยุทธ์สำคัญขององค์กรที่องค์กรต่างๆ จะต้องใส่ใจดำเนินการอย่างรอบคอบและจริงจัง เพราะหากการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลทำได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว บุคคลในองค์กรก็จะมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น จะส่งผลให้การทำงานขององค์กรมีประสิทธิภาพ องค์กรก็จะประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังเพิ่มศักยภาพขององค์กรให้มากยิ่งขึ้น ทั้งบุคลากรและองค์กรเองก็ก้าวหน้าไปพร้อมกันด้วย การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเป็นยุคที่ทุกองค์กรหันมาใส่ใจในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น เพราะจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและก้าวไปข้างหน้าได้อย่างไร้ขีดจำกัด การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดี ไม่ใช่การให้ความสำคัญที่เรื่องอัตราจ้างเท่านั้น แต่ควรหันมาใส่ใจการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรด้วย เพราะทุกคนต้องการความก้าวหน้าและพัฒนาศักยภาพในชีวิต ซึ่งองค์กรจะก้าวไปได้ไกลอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องเกิดจากบุคลากรที่มีศักยภาพ เพราะฉะนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นพันธกิจสำคัญที่จะต้องใส่ใจ นอกจากกระบวนการนี้จะช่วยเพิ่มศักยภาพของบุคลากรเพิ่มมากขึ้น ช่วยรักษาบุคลากรที่ดีมีศักยภาพให้ทำงานร่วมกับองค์กรได้นาน รวมถึงช่วยสร้างความภักดีให้กับองค์กร ตลอดจนร่วมพัฒนาองค์กรให้ดียิ่งขึ้นต่อไป (Office of the Civil Service Commission, 2563) ซึ่งการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (the future of strategy execution in human resource Management) กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการสามารถที่จะทำให้เราเห็นถึงวัตถุประสงค์ได้ชัดเจน รวมถึงชี้แนวทาง

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ในการปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลลัพธ์ที่ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารควรคำนึงถึงการทำงานที่มีประสิทธิภาพของงาน ตลอดจนคำนึงถึงผลประโยชน์ของบุคลากรและองค์กรอย่างแท้จริง ซึ่งกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างให้องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีและเพิ่มศักยภาพขึ้นได้ (Sorat, 2020)

การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อการบริหารองค์กร เพราะต้องใช้มนุษย์เป็นผู้ให้บริการที่สำคัญ ซึ่งการบริหารทรัพยากรมนุษย์จะช่วยให้มีคนทำงานที่เพียงพอและต่อเนื่อง ได้คนดีมีความสามารถมาทำงานที่เหมาะสมกับงาน มีการรักษาคนให้อยู่กับองค์การโดยมีการพัฒนา การให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการและการประเมินผลที่เหมาะสม ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้สามารถใช้ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างเหมาะสมในการทำงานให้องค์การบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งในปัจจุบันปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรต่าง ๆ คือทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดไว้ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทำให้ได้บุคลากรที่มีความรู้เหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ สามารถพัฒนาให้ใช้ความสามารถเต็มศักยภาพและรักษาบุคลากรเหล่านี้ ให้อยู่กับองค์การได้นานที่สุด จะทำให้งานมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนด แม้ว่าปัจจุบันจะมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีการนำเครื่องจักรและอุปกรณ์มาใช้ในการทดแทนแรงงาน ทรัพยากรมนุษย์ก็ยังมีความสำคัญและยังถือว่ามีคุณค่าต่อระบบการดำเนินงาน ช่วยให้สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (Kulpeng, 2020)

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการกลางข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ก.จ.) มาทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นกรอบให้คณะกรรมการข้าราชการหรือ พนักงานส่วนท้องถิ่นได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละประเภทภายในจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดในแต่ละแห่งยังประสบปัญหากับการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างมาก จึงจำเป็นต้องรวบรวมมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ต่าง ๆ หนังสือสั่งการ ระเบียบ กฎหมาย เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ใช้บริหารข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงานจ้าง หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ในขณะเดียวกันการบริหารทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นแนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ ที่แสดงให้เห็นว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด (Sirichotirat, 2019)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดในแต่ละจังหวัด ต่างก็มีนโยบายในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือความคาดหวังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่กำหนดไว้และยังขาดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีทิศทางและเป็นรูปธรรม พร้อมที่จะนำไปปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

สนใจที่จะศึกษาว่านายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 เป็นอย่างไร เพื่อให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร ดำเนินนโยบายและให้บริการกับประชาชนตามเจตนารมณ์ของการปกครองส่วนท้องถิ่นได้เต็มความสามารถ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีคนเก่ง รักษาคนดี มีคุณธรรมไว้ได้ และเป็นปัจจัยที่จะสนับสนุนการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ เพื่อชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเกี่ยวกับกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการ แห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์

2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

สมมุติฐานการวิจัย

กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0

วิธีดำเนินการการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับความคิดเห็นด้านกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2. ขอบเขตด้านตัวแปร ในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้

2.1 ตัวแปรต้น (independent variables) คือ กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (The future of strategy execution in human resource management) ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การประเมินเงินเดือนอย่างเป็นแบบแผน (salary evaluation strategy) 2) กลยุทธ์สวัสดิการใหม่ๆ (new benefit strategy) 3) กลยุทธ์บริหารงานบุคคลด้วยเทคโนโลยี (human resource technology) 4) กลยุทธ์ระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น (flexible working system) 5) กลยุทธ์ด้านการสรรหาบุคลากรที่เก่งและมีพรสวรรค์ (genius scout & talent recruiting) และ 6) กลยุทธ์การช่วยเหลือฉุกเฉิน (emergency benefit)

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

2.2 ตัวแปรตาม (dependent variables) คือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ (human resource planning) 2) ด้านการสรรหาทรัพยากรบุคคล (recruitment) 3) ด้านการอบรมและพัฒนาบุคลากร (training and development) 4) การธำรงรักษาบุคลากร (employee retention) 5) การแก้ปัญหาและลดความขัดแย้ง (conflict resolution) และ 6) แรงงานสัมพันธ์ (employee relation)

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร คือ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดของประเทศไทย จำนวน 76 คน ในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในแต่ละภาค ประกอบด้วย (Department of Local Government Promotion, 2020)

1) ภาคเหนือ ประกอบด้วย 9 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน อุตรดิตถ์

2) ภาคกลาง ประกอบด้วย 22 จังหวัด ได้แก่กรุงเทพมหานคร กำแพงเพชร ชัยนาท นครนายก นครปฐม นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ลพบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สิงห์บุรี สุโขทัย สุพรรณบุรีสระบุรี อ่างทอง อุทัยธานี

3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 22 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธรร้อยเอ็ด เลย สกลนคร สุรินทร์ ศรีสะเกษ หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี อุบลราชธานี อำนาจเจริญ

4) ภาคตะวันออก ประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง สระแก้ว

5) ภาคตะวันตก ประกอบด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ตาก ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี

6) ภาคใต้ ประกอบด้วย 14 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานีพังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สตูล สงขลา สุราษฎร์ธานี

3.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp.607-610) กำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 66 คน เพื่อให้ข้อมูลมีการกระจายอย่างทั่วถึงผู้วิจัยกำหนดสัดส่วนในแต่ละภาค แล้วใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ในแต่ละภาคของประเทศไทย แสดงดังตารางที่ 1

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ภาค	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ภาคเหนือ	9	7
ภาคกลาง	22	19
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	22	19
ภาคตะวันออก	7	6
ภาคตะวันตก	5	4
ภาคใต้	14	11
Total	**76**	**66**

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด (close-ended-question) ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสังกัดขององค์การบริหารส่วนจังหวัด คือ ภาคของประเทศไทย

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 6 ด้าน จำนวน 40 ข้อ ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การประเมินเงินเดือนอย่างเป็นแบบแผน 2) กลยุทธ์สวัสดิการใหม่ๆ 3) กลยุทธ์บริหารงานบุคคลด้วยเทคโนโลยี 4) กลยุทธ์ระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น 5) กลยุทธ์การสรรหาบุคลากรที่เก่งและมีพรสวรรค์ และ 6) กลยุทธ์การช่วยเหลือฉุกเฉิน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 6 ด้าน จำนวน 34 ข้อ ประกอบด้วย 1) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ 2) การสรรหาทรัพยากรบุคคล 3) ด้านการอบรมและพัฒนาบุคลากร 4) การธำรงรักษาบุคลากร 5) การแก้ปัญหาและลดความขัดแย้ง และ 6) แรงงานสัมพันธ์

5. การทดสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

5.1 หาความเที่ยงตรง (validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของข้อคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) ได้ค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ

5.2 หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงไปทดลองใช้ (try out) กับนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (Panpinit, 2018) ซึ่งมีค่าอัลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.84 ถือว่าผ่านเกณฑ์

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

5.3 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริง ที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำหนังสือถึงนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามจำนวน 66 ชุดส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน และขอความกรุณาตอบแบบสอบถามแล้วส่งคืน นำมาตรวจสอบความถูกต้อง นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

7. ระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2564 ถึง ธันวาคม 2564

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

8.1 สถิติเชิงพรรณนา ใช้เพื่อแสดงลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างใช้การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percent) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
8.2 สถิติเชิงอนุมาน ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นด้านกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กับระดับความคิดเห็นด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยการทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (spearman rank correlation coefficient หรือ Spearman's rho) (r_S) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นด้านกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กับระดับความคิดเห็นด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0

9. การแปลผลการวิจัย

9.1 การแปลผลการวิจัยที่ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (interval scale) ใช้เกณฑ์การประเมินผลในการแปลความหมาย ดังนี้ (Srisaat, 2017)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

9.2 วิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ในการทดสอบสมมติฐาน (r_S) ผู้วิจัยได้กำหนดการแปลความหมายของการทดสอบค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังนี้ (Srisaat, 2017)

(r_S) อยู่ระหว่าง 0.91-1.00 มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
(r_S) อยู่ระหว่าง 0.67-0.90 มีความสัมพันธ์ในระดับมาก
(r_S) อยู่ระหว่าง 0.34-0.66 มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
(r_S) อยู่ระหว่าง 0.01-0.33 มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
(r_S) เท่ากับ 0 คือ ไม่มีความสัมพันธ์

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นในประเด็นกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยภาพรวมและรายด้าน

กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (รายด้าน)	ระดับของกลยุทธ์ปฏิบัติการ			ลำดับที่
	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล	
1. กลยุทธ์การประเมินเงินเดือนอย่างเป็นแบบแผน	3.98	.47	มาก	3
2. กลยุทธ์สวัสดิการใหม่ๆ	3.71	.38	มาก	6
3. กลยุทธ์บริหารงานบุคคลด้วยเทคโนโลยี	4.02	.40	มาก	2
4. กลยุทธ์ระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น	4.20	.41	มาก	1
5. กลยุทธ์ด้านการสรรหาบุคลากรที่เก่งและมีพรสวรรค์	3.90	.42	มาก	4
6. กลยุทธ์การช่วยเหลือฉุกเฉิน	3.78	.45	มาก	5
Total	**3.93**	**.25**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = .25) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านกลยุทธ์ระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = .41) ด้านกลยุทธ์บริหารงานบุคคลด้วยเทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.02, S.D. = .40) ด้านกลยุทธ์การประเมินเงินเดือนอย่างเป็นแบบแผน ($\overline{X}$ = 3.98, S.D. = .47) ด้านกลยุทธ์ด้านการสรรหาบุคลากรที่เก่งและมีพรสวรรค์ ($\overline{X}$ = 3.90, S.D. = .42) ด้านกลยุทธ์การช่วยเหลือฉุกเฉิน ($\overline{X}$ = 3.78, S.D. = .45) และด้านกลยุทธ์สวัสดิการใหม่ๆ ($\overline{X}$ = 3.71, S.D. = .38) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นในประเด็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด แสดงดังตารางที่ 3

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 (รายด้าน)	ระดับของกลยุทธ์ปฏิบัติการ			ลำดับที่
	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล	
1. การวางแผนทรัพยากรมนุษย์	3.96	.44	มาก	1
2. การสรรหาทรัพยากรบุคคล	3.86	.46	มาก	2
3. การอบรมและพัฒนาบุคลากร	3.56	.39	มาก	4
4. การธำรงรักษาบุคลากร	3.44	.59	ปานกลาง	5
5. การแก้ปัญหาและลดความขัดแย้ง	3.31	.44	ปานกลาง	6
6. แรงงานสัมพันธ์	3.84	.52	มาก	3
Total	**3.66**	**.19**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.66, S.D. = .19) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ($\overline{X}$ = 3.96, S.D. = .44) ด้านการสรรหาทรัพยากรบุคคล ($\overline{X}$ = 3.86, SD.=.46) ด้านแรงงานสัมพันธ์ ($\overline{X}$ = 3.84, S.D. = .52) ด้านการอบรมและพัฒนาบุคลากร ($\overline{X}$ = 3.56, S.D. = .39) และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ การธำรงรักษาบุคลากร ($\overline{X}$ = 3.44, S.D. = .59) และด้านการแก้ปัญหาและลดความขัดแย้ง ($\overline{X}$ = 3.31, S.D. = .44) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นด้านกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กับด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นด้านกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กับด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์	การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0		
	r_s	p-value (Sig.2-tailed)	ลำดับที่
1. กลยุทธ์การประเมินเงินเดือนอย่างเป็นแบบแผน	.38**	.00	3
2. กลยุทธ์สวัสดิการใหม่ ๆ	.32**	.01	4

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์	การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0		
	r_S	p-value (Sig.2-tailed)	ลำดับที่
3. กลยุทธ์บริหารงานบุคคลด้วยเทคโนโลยี	.30*	.01	5
4. กลยุทธ์ระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น	-.07	.59	
5. กลยุทธ์ด้านการสรรหาบุคลากรที่เก่งและมีพรสวรรค์	.84**	.00	1
6. กลยุทธ์การช่วยเหลือฉุกเฉิน	.73**	.00	2
Total	**.84****	**.00**	

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับความคิดเห็นด้านกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Sig=.00) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_S =.84**) ซึ่งแสดงว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยของกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 จำนวน 5 ด้าน โดยมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือกลยุทธ์ด้านการสรรหาบุคลากรที่เก่ง และมีพรสวรรค์ (r_S =.84**) และกลยุทธ์การช่วยเหลือฉุกเฉิน (r_S =.73**) อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ กลยุทธ์การประเมินเงินเดือนอย่างเป็นแบบแผน (r_S =.38**) และอยู่ในระดับระดับต่ำ 2 ด้าน คือกลยุทธ์สวัสดิการใหม่ๆ (r_S =.32**) และกลยุทธ์บริหารงานบุคคลด้วยเทคโนโลยี (r_S =.30*) ส่วนกลยุทธ์ระบบการทำงานที่ยืดหยุ่นไม่มีความสัมพันธ์กัน

จากสมมติฐานที่ว่า กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 จึงเป็นไปตามสมมติฐาน (Sig=.00)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้นำกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการที่สามารถทำให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีกลยุทธ์การประเมิน

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

เงินเดือนอย่างเป็นแบบแผน จัดสวัสดิการใหม่ บริหารงานบุคคลด้วยเทคโนโลยี ทำงานที่มีความยืดหยุ่น ช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาฉุกเฉิน ชี้แนวทางในการปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนคำนึงถึงผลประโยชน์ของบุคลากรและองค์กร สร้างองค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดี มีการเพิ่มศักยภาพของบุคลากร มีการสร้างกลยุทธ์ในเชิงปฏิบัติการที่นำมาใช้ได้จริง มีทิศทางชัดเจน มีแนวทางปฏิบัติที่นำไปใช้งานได้จริง และสามารถแสดงให้เห็นวัตถุประสงค์ได้ทันทีจากกลยุทธ์นั้นจนเกิดผลสำเร็จได้จริง มีกลยุทธ์เชิงสร้างสรรค์ที่มีรูปแบบเฉพาะตัว เป็นประโยชน์ต่อองค์กร รวมถึงสร้างประโยชน์และคุณค่าให้กับบุคลากรได้อย่างดี จึงส่งผลให้กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Nimchitt, 2016) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบกลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์เพื่อความได้เปรียบตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาของกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พบว่ารูปแบบกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อความได้เปรียบตามมาตรฐานการประกันคุณภาพของกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ที่สร้างขึ้นภาพรวมเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลเพื่อพัฒนาคุณภาพและเพิ่มผลการประเมินได้อย่างยั่งยืน และยังสอดคล้องกับ (Kositanon, 2015) ซึ่งได้วิจัยกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ของประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยศึกษาพบว่า กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Yothakhong, 2017) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีโคตร ตามองค์ประกอบ 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. ผลการวิจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสรรหาทรัพยากรบุคคล ด้านแรงงานสัมพันธ์ ด้านการอบรมและพัฒนาบุคลากร ทั้งนี้เนื่องจากนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นระบบตามความจำเป็น มีการสรรหาทรัพยากรบุคคลที่เหมาะสมกับงาน มีการอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ใช้แรงงานสัมพันธ์เชื่อมความสัมพันธ์ในองค์กรให้เกิดความรักสามัคคีในการทำงานด้วย ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 เป็นยุคที่ทุกองค์กรหันมาใส่ใจในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น เพราะเป็นขุมพลังสำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและก้าวไปข้างหน้าได้อย่างไร้ขีดจำกัด ใส่ใจการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กร ส่งผลให้การทำงานขององค์กรมีประสิทธิภาพตามมาด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดจึงประสบความสำเร็จ ทั้งบุคลากรและองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chaochuensuk, 2017) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ผลการวิจัยพบว่าระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ (Niwasanon, 2019) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่า

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ (Supanti, 2018) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ในหน่วยงานสังกัดกระทรวงการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พบว่าในภาพรวมการบริหารทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับมาก โดยที่การบริหารทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทางบวกเช่นเดียวกัน

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่ากลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Sig=.00) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_S =.84**) ซึ่งแสดงว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ รายด้านพบว่าปัจจัยของกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 กลยุทธ์ด้านการสรรหาบุคลากรที่เก่งและมีพรสวรรค์ กลยุทธ์การช่วยเหลือฉุกเฉิน กลยุทธ์การประเมินเงินเดือนอย่างเป็นแบบแผน กลยุทธ์สวัสดิการใหม่ๆ และกลยุทธ์บริหารงานบุคคลด้วยเทคโนโลยี มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_S) เท่ากับ .84, .73, .38, .32 และ .30 ตามลำดับ สามารถอธิบายได้ว่ากลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการ บริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการพัฒนาสรรหาบุคลากรที่เก่งและมีพรสวรรค์ การช่วยเหลือเมื่อจำเป็น การประเมินเงินเดือนอย่างเป็นธรรม เพิ่มสวัสดิการใหม่ๆ และบริหารงานบุคคลด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ (McLagan & Patricia, 1989, p.4) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นกระบวนการสร้างความชำนาญให้บุคลากร และการพัฒนาเพื่อวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การที่ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสเรียนรู้โดยการฝึกอบรม การศึกษาและการพัฒนา เป็นการเพิ่มพูนความรู้ และศักยภาพในการทำงาน รวมทั้งปรับพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานให้พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การและมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Boonchujarat, 2019) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการทำงานของพัฒนากรในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์การศึกษาและพัฒนาชุมชน จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการทำงานของพัฒนากรในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ การสรรหาบุคลากรที่เก่ง การช่วยเหลือบุคลากร การประเมินเงินเดือนอย่างเป็นธรรม การช่วยเหลือด้านสวัสดิการ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และกลยุทธ์ในการบริหารงาน เช่นกัน

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วย กลยุทธ์ระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น กลยุทธ์บริหารงานบุคคลด้วยเทคโนโลยี กลยุทธ์การประเมินเงินเดือนอย่างเป็นแบบแผน กลยุทธ์การสรรหาบุคลากรที่เก่งและมีพรสวรรค์ กลยุทธ์การช่วยเหลือฉุกเฉิน และกลยุทธ์สวัสดิการใหม่ๆ แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์เชิงปฏิบัติการนั้นสามารถที่จะทำให้เราเห็นถึงวัตถุประสงค์ได้ชัดเจน รวมไปถึงชี้แนวทางในการปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ประสบความสำเร็จอย่างยอดเยี่ยม ดังนั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรคำนึงถึงการทำงานที่มีประสิทธิภาพของงานการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนคำนึงถึงผลประโยชน์ของบุคลากรอย่างแท้จริง เพราะกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างให้องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีและสามารถเพิ่มศักยภาพขึ้นได้

2. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ประกอบด้วยการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหาทรัพยากรบุคคล แรงงานสัมพันธ์ การอบรมและพัฒนาบุคลากร แสดงให้เห็นว่าปัจจัยดังกล่าวมีความสำคัญต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 มีประสิทธิภาพสามารถปฏิบัติได้จริง มีทิศทางชัดเจน มีแนวทางปฏิบัติที่นำไปใช้งานได้จริง และสามารถเห็นวัตถุประสงค์ได้ทันที ดังนั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดควรให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าวอย่างมาก และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนต่อไป

3. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้านการธำรงรักษาบุคลากร และด้านการแก้ปัญหาและลดความขัดแย้ง อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าปัจจัยดังกล่าวยังคงมีปัญหาอยู่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และฝ่ายการบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องใส่ใจอย่างรอบด้านและให้ความสำคัญอย่างจริงจัง เพื่อลดอัตราการเปลี่ยนงาน และลดปัญหาและลดความขัดแย้งให้ได้มากที่สุด สนับสนุน ส่งเสริม ให้กำลังใจ จัดสภาพแวดล้อมตลอดจนวัฒนธรรมองค์กรที่ดี

4. กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์เชิงปฏิบัติการแห่งอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรให้ความสำคัญต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ปรับตัวให้ทันกับยุคสมัย มีการพัฒนาเพื่อรองรับผลกระทบที่มาจากการเปลี่ยนแปลงทั้งวิธีคิด วิธีการทำงานให้ก้าวทันโลกอยู่ตลอดเวลา

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับบรรยากาศองค์การ ซึ่งบรรยากาศองค์การสามารถพยากรณ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้

2. ควรมีการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ

References

Boonchujarat, K. (2019). **Factors related to the work of local development workers responsibilities of the center for education and community development Phetchaburi province**. Master's Thesis Education Department, Silapakorn University. [In Thai]

Chaochuensuk, W. (2017). **Human resource development within the office of the civil service commission**. Master's Thesis Business Administration, Dhurakij Pundit University. [In Thai]

Department of Local Government Promotion. (2020). **Information of local government organizations**. Bangkok : Ministry of Interior. [In Thai]

Kositanon, W. (2015). Human resource development strategies of local administrative organizations according to the guidelines: New government management. **Chankasemsan Journal 1995, 21**(41), 39-48.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement, 30**(3), 607-610.

Kulpeng, K. (2020). **Recruitment strategy**. Bangkok : Fine Print. [In Thai]

McLagan, Patricia A. (1989). Models of HRD Practice. **Training and development Journal, 43** (4), 49-59.

Nimchitt, S. (2016). Strategic human resource management and high potential organization. **Journal of Humanities, Social Sciences and Arts, 9**(2), 129-144. [In Thai]

Niwasanon, B. (2019). **Human resource development in provincial administrative organization, Nonthaburi**. Master's Thesis Public Administration and Major in Public Administration, Dhurakij Pundit University. [In Thai]

Office of the Civil Service Commission. (2020). **Knowledge skills and competencies required for the position**. Bangkok : Office of the Civil Service Commission (OCSC). [In Thai]

Panpinit, S. (2008). **Social science research techniques**. (3 rd ed.). Bangkok : Wittayapat. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Sirichotirat, N (2019). **Principles of human resource management in the 21st century**. Bangkok : Chulalongkorn University. [In Thai]

Sorat, T. (2020). **Human resources preparation for Thailand 4.0**. [Online]. Available : http://www.tanisorat.com [2020, January 20]. [In Thai]

Srisaat, B. (2017). **Principles of preliminary research**. (9 th ed.). Bangkok : Suwiriyasan. [In Thai]

Supanti, K. (2018). **Modern human resource management and performance effectiveness of personnel in agencies under the ministry of agriculture and agricultural cooperatives**. Master's Thesis Business Administration, Suan Dusit Rajabhat University. [In Thai]

Yothakhong, S. (2017). **Factors related to personnel administration of subdistrict administrative organization. A case study siKhot subdistrict chaturaphakorn phiman district, Loei province**. Master's Thesis Graduate School, Mahamakut Wittayalai University. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

การพัฒนาขีดความสามารถและสร้างเสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน

Development of Ability and the build Potential the Living of the Elderly at Ban Khek Noi Phetchabun Province by using the Community-Based Self-Reliance Method for Stability, Strength and Sustainability

ฉัตรชัย เสมาทอง*

Chatchai Semathong

Received : October 10, 2022

Revised : November 25, 2022

Accepted : April 19, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นปัญหาและส่งเสริมปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย 3) เพื่อออกแบบกลยุทธ์ในการสร้างเสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเข็กน้อย โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 50 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามการพัฒนาขีดความสามารถและสร้างเสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุและใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ และนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) (Paisan Worakam, 2016) ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวและชุมชนอยู่เสมอมีการเลี้ยงสัตว์ การปลูกผักสวนครัวที่สามารถนำมาปรุงอาหารหรือสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ แต่ก็ยังมีความต้องการให้ทางภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือทางด้านสุขภาพอนามัยขั้นพื้นฐาน ด้านการรักษาโรคต่างๆ ต้องการให้มีแพทย์ประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ และรถส่งต่อไปโรงพยาบาล ควรมีเครื่องมือทางการแพทย์ที่ทันสมัย อยากให้มีผู้มาดูแลอย่างต่อเนื่องเพื่อดูแลร่างกายให้แข็งแรง 2) ปัจจัยที่เป็นปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพ

*อาจารย์กลุ่มวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Lecturer of Educational Innovation and Technology Group, Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University(Corresponding Author) e-mail: chatchai.sem@pcru.ac.th

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคไต โรคเบาหวาน เป็นต้น ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย ต้องพึ่งพาบุตรหลานญาติพี่น้อง ปัญหาด้านจิตใจส่วนใหญ่เนื่องมาจากร่างกายไม่แข็งแรง และด้านเศรษฐกิจคือไม่มีเงินใช้จ่ายอย่างเพียงพอ ทางด้านสังคม ต้องการพบปะพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัว บุตรหลานเพื่อคลายความเหงา และให้ดูแลอย่างใกล้ชิด 3) การออกแบบกลยุทธ์และนำเสนอกลยุทธ์ในการสร้างเสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังต่อไปนี้ 1) พัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุในด้านสุขภาพกายอารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ 2) พัฒนาสัมพันธภาพของผู้สูงอายุให้สามารถอยู่ในครอบครัวและชุมชนได้ 3) ส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น 4) พัฒนาอาชีพให้ผู้สูงอายุเพื่อให้มีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

คำสำคัญ : ศักยภาพ / ผู้สูงอายุ / วิธีการพึ่งตนเอง / ชุมชนเป็นฐาน / มั่นคง / เข้มแข็ง / ยั่งยืน

ABSTRACT

This research article has objectives: 1) To study behavior and needs of the elderly in Ban Khek Noi 2) To study the problem factors and promote factors affecting the lifestyle of the elderly in Ban Khek Noi 3) To design strategies for enhancing the living potential of the elderly in Ban Khek Noi Phetchabun Province with a self-reliant approach using the community as a basis for stability, strength and sustainability. It is a quantitative research. and qualitative. The sample group was an elderly person living in Khek Noi Village. Use specific randomness of 50 people. Data were collected by using the questionnaire on competency development and life potential enhancement of the elderly and interviewing the elderly and analyzed for confidence using Cronbach's Alpha Coefficient (Paisan Worakam, 2016) The confidence value of the questionnaire was found to be 0.89. Data were collected using questionnaires and interviews. Statistical data analysis, including arithmetic mean and the standard deviation. The Research results are found: 1) Elderly people of Ban Khek Noi Phetchabun Province. There are activities with family and community is always. They feed and vegetable gardening that can be used for cooking or generating income for the family. But there is still a need from the government for help with basic health care, disease treatment, They need a doctor in the health promotion hospital and transport to the hospital, should have modern medical equipment. They want have caretakers to continuously to take care of my body to be healthy. 2) Problematic factors and Factors affecting the lifestyle of the elderly in Ban Khek Noi from qualitative data analysis found that elderly people have health problems such as high blood pressure, kidney disease, diabetes, etc. The economic namely having insufficient income for spending, dependent on children, relatives, mental problems such as the body is not strong. Economic, money is not enough for spending. The social There want to meet with

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

family members and children to relieve loneliness and closely monitor 3) The Strategy design and present strategies and and the build Potential the living potential of the elderly at Ban Khek Noi Phetchabun Province as follows 1) Improve the well-being of the elderly in terms of physical, emotional, social and spiritual health. 2) Develop the relationship of the elderly to be able to live in the family and community 3) Promote the potential of the elderly to participate in preserving local culture. 4) Development career for the elderly to participate in economic and social development.

Keywords : Potential / The Elderly / Self-sufficient Approach / Community as a Base / Stable / Strong / Sustainable

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยกำลังเข้าสู่ยุคที่อัตราการเจริญเติบโตของประชากรชะลอตัว และจำนวนประชากรของประเทศจะลดลงในที่สุด ขณะนี้จำนวนประชากรไทยจะยังคงเพิ่มขึ้นเพียงราวหนึ่งล้านคนจากจำนวนประชากรทั้งหมดที่มีในปัจจุบัน การลดลงของจำนวนประชากรของประเทศไทยน่าจะเกิดก่อนปี พ.ศ.2563 สาเหตุมาจากภาวะการเจริญพันธุ์ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าอัตราทดแทนตลอดช่วงเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีแนวโน้มว่าอาจจะลดต่ำลงไปอีก อัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดลงส่งผลให้จำนวนเด็กที่เกิดใหม่ในประเทศไทยลดลงตั้งแต่ช่วง พ.ศ.2513 เป็นต้นมา นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุและเพศของประชากร ซึ่งภาพปิรามิดของประชากรในช่วงเวลาต่างๆ แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างชัดเจน ทั้งนี้สัดส่วนประชากรวัยเด็กเริ่มลดลงในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาเมื่อประชากรวัยเด็กเหล่านี้เติบโตเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์จึงทำให้สัดส่วนของประชากรวัยเจริญพันธุ์ลดลงตามไปด้วย แม้จะคาดการณ์ได้ว่าจำนวนของประชากรจะไม่เปลี่ยนแปลงมากนักในอีกสองทศวรรษนี้ แต่จำนวนประชากรที่ดูเหมือนจะมีขนาดคงที่นี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญด้านโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไปของประเทศ ทั้งในด้านโครงสร้างทางอายุและการกระจายตัวของประชากรที่อาศัยในพื้นที่ต่างๆ ข้อมูลส่วนนี้จะมุ่งให้เห็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากร ประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยที่จำนวนประชากรวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 30-64 ปี จะยังคงเติบโตไปอีกระยะเวลาหนึ่ง การที่ประเทศไทยมีประชากรสูงวัยจำนวนเพิ่มมากขึ้นจำเป็นต้องมีมาตรการที่มีความหลากหลายและครอบคลุมเพื่อให้สามารถกำหนดนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพควรส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีการใช้วิถีชีวิตเชิงบวก ในขณะเดียวกันรัฐบาลควรตระหนักถึงความรับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุครอบครัว หรือชุมชน ที่ไม่สามารถให้การดูแลได้ โดยมีเป้าหมายเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องให้ความช่วย เหลือเร่งด่วนมากกว่าผู้อื่น อาทิเช่น ผู้ที่ยากจน ผู้สูงอายุวัยปลาย ผู้ที่มีความพิการ หรือผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว และผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพา มากกว่าที่จะให้การช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุทุกคนเหมือนกันทั้งหมด (Office of the National Economic and Social Development Board (NESDB), 2020)

ผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มหนึ่งที่มีจำนวนประชากรมากขึ้น มีรากฐานวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเองมายาวนาน แต่ยังมีความฉลาดและพัฒนาตนเองรวดเร็วณ์ มีบริบท วัฒนธรรม ประเพณี

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ภาษา ทัศนคติ เป็นของตนเอง อยู่ระหว่างการจัดระเบียบที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของทางราชการ มีประวัติศาสตร์ความขัดแย้งในยุคสงครามเย็น เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศไทย สภาพการเมือง สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมประเพณีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นองค์รวมและมีความเป็นพลวัต (Wongpratya, Buddhapoompitak & Akaraputipun, 2022) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรบนพื้นที่สูงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้มีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ หลักการพึ่งตนเอง หันกลับมายึดเส้นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิตให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ 1. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประนีประนอม ซื่อสัตย์สุจริตเห็นประโยชน์ส่วนร่วมเป็นที่ตั้ง 2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรงเป็นอิสระ 3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งการเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดหลักการของความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด 4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ สังคมไทย และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง 5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่ายในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่พอกิน พอใช้ และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น (Kalasin Provincial Community Development Office, 2022)

บ้านเข็กน้อยจังหวัดเพชรบูรณ์ เริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัยเช่นเดียวกับสถานการณ์ของประเทศ หากแต่จังหวัดเพชรบูรณ์ยังเป็นจังหวัดที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบทที่ถูกกระแสทุนนิยม อันก่อให้เกิดความรักความผูกพันในครอบครัวน้อยลง สถานการณ์ครอบครัวไทยในปัจจุบันกำลังเป็นที่น่าวิตก เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนไป ความรักความผูกพันในครอบครัวน้อยลง คนในครอบครัวมัวแต่สนใจเรื่องการทำงานเก็บเงิน จนอาจมองข้ามความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว และอาจทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่อย่างโดดเดี่ยว นอกจากคนในครอบครัวจะต้องตระหนักถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด โอกาส อุปสรรค และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแล้ว ชุมชนซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ มีความยั่งยืน สามารถประยุกต์ให้เข้ากับสภาพพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงได้จัดทำงานวิจัยการพัฒนาขีดความสามารถและสร้างเสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อยจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อยที่จะพัฒนาตนเองเพื่อความอยู่รอดในสังคม และนำไปสู่ความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นปัญหาและส่งเสริมปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อยด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

3. เพื่อออกแบบกลยุทธ์และนำเสนอกลยุทธ์ในการสร้างเสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

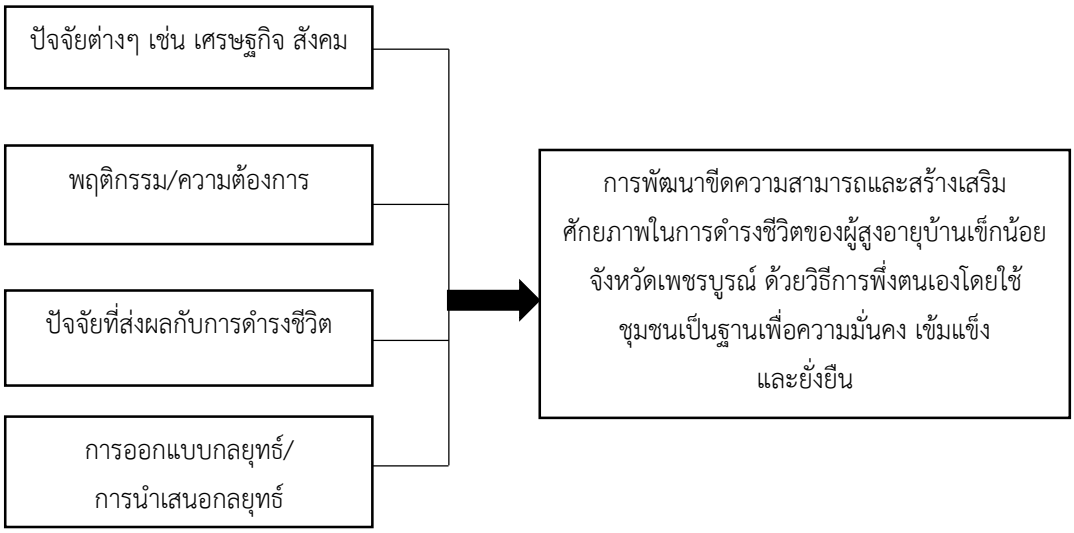

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเข็กน้อย โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 50 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิด องค์ความรู้ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง บทความวิชาการ หนังสือ วารสาร เว็ปไซต์ และอื่นๆ เพื่อกำหนดกรอบการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

1. ประสานงานกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาค้อเพื่อดำเนินการจัดทำหนังสือขออนุญาตเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล และประสานงานกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลเขาค้อเพื่อให้ดำเนินการจัดหาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้มาคัดกรองในการเข้าพื้นที่ในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 และมาเป็นล่ามเพื่อแปลภาษาให้อีกด้วย

2. สัมภาษณ์ผู้สูงอายุโดยการลงชุมชนเพื่อให้ได้ความรู้และความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อนำมาออกแบบกลยุทธ์ในการสร้างเสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

3. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และลงชุมชน โดยการใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา รวบรวมแนวคิดที่ได้จากการลงชุมชน มาจัดทำเป็นแนวทางพัฒนาขีดความสามารถและสร้างเสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

การจัดทำเล่มรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถและสร้างเสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน

แบบสอบถามนี้มีจำนวน 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการพัฒนาขีดความสามารถในการพึ่งตนเองในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน นำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) (Worakam, 2016) ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการสร้างเสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน นำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) (Worakam, 2016) ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความต้องการในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งเป็นแบบสอบถามเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

1. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยเตรียมแบบสอบถามและเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ให้พร้อม

3. ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างก่อนเก็บข้อมูล

4. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน

5. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ลงรหัสเพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ให้เรียบร้อยและใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ค่าสถิติของตัวแปรที่ศึกษาโดยใช้ สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการลงชุมชนโดยการบันทึกข้อมูลรายละเอียดหรือข้อเท็จจริงที่มีลักษณะเป็นความคิดเห็น ความเชื่อ เจตคติ ความรู้ พฤติกรรม วิถีชีวิต ปฏิสัมพันธ์ โครงสร้างทางสังคม ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีลักษณะเป็นข้อความหรือเป็นการพรรณนา (Descriptive) เชิงวิเคราะห์ หลังจากนั้นสรุปผลและเขียนรายงานการวิจัยจัดทำรูปเล่มฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 58 เพศหญิง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 42 อยู่ในช่วงอายุ 75-79 ปี คิดเป็นร้อยละ 26

2. การวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อยที่จะพัฒนาตนเองเพื่อความอยู่รอดในสังคม และนำไปสู่ความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน ผลการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อยที่จะพัฒนาตนเองเพื่อความอยู่รอดในสังคม และนำไปสู่ความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน

ลำดับ	พฤติกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย	$\bar{X}$	S.D	ระดับการประเมิน
1	ผู้สูงอายุไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกครั้ง มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น การทำบุญประเพณี เทศกาลประจำปี อย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง	5.00	0.66	มากที่สุด
2	เข้าร่วมประชาคมในหมู่บ้านมากกว่า 5 ครั้ง/ปี	4.43	1.02	มากที่สุด
3	เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้านมากกว่า 5 ครั้ง/ปี	4.27	1.00	มากที่สุด
4	มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ	3.76	0.94	มาก
5	กำจัดขยะมูลฝอยและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง	3.72	1.03	มาก
6	เลี้ยงสัตว์ที่สามารถนำมาปรุงอาหารหรือสร้างรายได้	3.60	0.93	มาก
7	มีการสืบทอดหรือใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างรายได้ ปลูกผักสวนครัวไว้กินเองหรือสร้างรายได้	3.56	0.91	มาก
8	ในชุมชนมีกองทุนที่มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกช่วยเหลือคนยาก คนจน ผู้ด้อยโอกาส	3.25	0.79	ปานกลาง
9	คนที่ประสบปัญหาและทำเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์เพื่อสร้างรายได้	3.25	0.79	ปานกลาง
รวม		**3.72**	**1.03**	**มาก**

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

จากตารางที่ 1 พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 3.72, S.D. = 1.30) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกครั้ง มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น การทำบุญประเพณี เทศกาลประจำปี อย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง ($\overline{X}$= 5.00, S.D. = 0.66) เข้าร่วมประชาคมในหมู่บ้านมากกว่า 5 ครั้ง/ปี ($\overline{X}$= 4.43, S.D. = 1.02) และเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้านมากกว่า 5 ครั้ง/ปี ($\overline{X}$= 4.27, S.D. = 1.00) มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ ($\overline{X}$= 3.76, S.D. = 0.94) กำจัดขยะมูลฝอยและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ($\overline{X}$= 3.72, S.D. = 1.03) เลี้ยงสัตว์ที่สามารถนำมาปรุงอาหารหรือสร้างรายได้ ($\overline{X}$= 3.60, S.D. = 0.93) มีการสืบทอดหรือใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างรายได้ ปลูกผักสวนครัวไว้กินเองหรือสร้างรายได้ ($\overline{X}$= 3.56, S.D. = 0.91) ในชุมชนมีกองทุนที่มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ช่วยเหลือคนยาก คนจน ผู้ด้อยโอกาส และคนที่ประสบปัญหาและทำเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์เพื่อสร้างรายได้ ($\overline{X}$= 3.25, S.D. = 0.79)

3. ปัญหาและส่งเสริมปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อยด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว แต่ก็ยังมีปัญหาด้านสุขภาพ ที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคไต โรคเบาหวาน หูหนวก โรคหัวใจ เป็นต้น ผู้สูงอายุต้องการการดูแลเอาใจใส่จากบุตรหลานและด้านสุขภาพอนามัยขั้นพื้นฐาน ด้านการรักษาโรคต่างๆ ต้องการให้มีแพทย์ประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ และรถส่งต่อไปโรงพยาบาล ควรมีเครื่องมือทางการแพทย์ที่ทันสมัย อยากให้มีผู้มาดูแลอย่างต่อเนื่องเพื่อดูแลร่างกายให้แข็งแรง ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย ต้องพึ่งพาบุตรหลานญาติพี่น้อง ไม่มีรายได้ที่แน่นอน ยังมีหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ และยังคงได้รับเงินช่วยเหลือจากภาครัฐแต่ก็ยังไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรจึงมีความต้องการให้ภาครัฐประกันผลผลิตทางการเกษตร เช่น ราคาทางเกษตร เป็นต้น ไม่มีงานอดิเรกทำเพื่อสร้างรายได้ ผู้สูงอายุต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิดจากบุตรหลาน อยากให้ลูกหลานทุกคนรักกัน เป็นคนดีของสังคม ต้องการเป็นที่ยอมรับและเอาใจใส่จากครอบครัว เช่น การพาไปพบแพทย์ในขณะที่ยังไม่ป่วยหนัก การออกกำลังกาย และไม่ค่อยมีกิจกรรมในครอบครัวที่ทำร่วมกันบ่อยนัก บางครั้งมีความเครียดท้อแท้ในการใช้ชีวิต สื่อสารกับสมาชิกในครอบครัวไม่ค่อยรู้เรื่อง ปัญหาด้านจิตใจส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากด้านร่างกายไม่แข็งแรงที่ป่วยเป็นโรคประจำตัว และด้านเศรษฐกิจไม่มีเงินใช้จ่ายอย่างเพียงพอ ทางด้านสังคม ต้องการพบปะพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัว บุตรหลานเพื่อคลายความเหงา และให้ดูแลอย่างใกล้ชิด ต้องการไปเยี่ยมญาติหรือเพื่อนที่อยู่ห่างไกลแต่ไม่ได้รับการดูแลในการพาไปโรงพยาบาลหรือสนับสนุนค่าใช้จ่าย ไม่มีกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มเพื่อคลายความเหงา การสื่อสารกับบุตรหลาน คู่สมรสมีการสื่อสารน้อยลง และมักเข้าใจไม่ตรงกัน เนื่องจากบุตรหลานมีหน้าที่การงานและทำงานที่ต่างจังหวัด มีการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อสื่อสารในสังคมบ้างแต่ไม่มากนักเนื่องจากไม่มีโทรศัพท์ หรือคอมพิวเตอร์ส่วนตัว และสายตาเริ่มไม่ดีแล้วจึงไม่นิยมที่จะใช้โทรศัพท์มือถือ ความต้องการที่จะมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ซึ่งต้องการให้มีอยู่ในทุกหมู่บ้าน

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

4. จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสามารถออกแบบการนำเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาขีดความสามารถและสร้างเสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน ดังต่อไปนี้ 1) พัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุในด้านสุขภาพกายอารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ 2) พัฒนาสัมพันธภาพของผู้สูงอายุให้สามารถอยู่ในครอบครัวและชุมชนได้ 3) ส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น 4) พัฒนาอาชีพให้ผู้สูงอายุเพื่อให้มีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถและสร้างเสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 42 อยู่ในช่วงอายุ 75-79 ปี ร้อยละ 26 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 70 อยู่ในสถานภาพคู่/สมรส กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 62 ไม่มีโรคประจำตัว จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 90 และส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 74 เคยประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 90 มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนน้อยกว่า 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 90 แหล่งที่มาจากรายได้ส่วนใหญ่เป็นเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล/เอกชน คิดเป็นร้อยละ 80 ส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบุตรหลาน คิดเป็นร้อยละ 58 โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวจำนวน 5 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 68 ผลจากการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อยที่จะพัฒนาตนเองเพื่อความอยู่รอดในสังคม และนำไปสู่ความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืนส่วนใหญ่ผู้สูงอายุใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกครั้ง มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น การทำบุญประเพณี เทศกาลประจำปี อย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง เข้าร่วมประชาคมในหมู่บ้านมากกว่า 5 ครั้ง/ปี และเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้านมากกว่า 5 ครั้ง/ปี มีการใช้เทคโนโลยีเหมาะสม เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ กำจัดขยะมูลฝอยและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Suksarn (2017) ซึ่งจากผลการศึกษาการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี นั้น ปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่าง ๆของชุมชนมาจากชุมชนตลาด สามชุกมีทุนชุมชนสำหรับนำมาบริหารจัดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงินโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชนสนับสนุน ร่วมแรงร่วมใจกันนำทุนชุมชนที่มีอยู่เหล่านี้มาดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้สำเร็จผล ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน

จากผลการศึกษาปัจจัยที่เป็นปัญหาและส่งเสริมปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อยด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าประเด็นเรื่องผู้สูงอายุชอบดูแลลูกหลานเป็นประจำ การทำงานไม่ใช่สิ่งที่น่าเบื่อส่วนใหญ่ใช้เวลาพักผ่อนอยู่ที่บ้าน ฉันสุขใจกับการร่วมทำกิจกรรมกับครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Sukasukont (2019) ได้มีการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาสามารถจัดกลุ่มรูปแบบการดำเนินชีวิตได้ 7 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มรักครอบครัว และมีศีลธรรม กลุ่มที่ 2 กลุ่มมั่นใจในตัวเองและสนใจเรื่องรอบตัว กลุ่มที่

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

3 กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนา กลุ่มที่ 4 กลุ่มนักกิจกรรมที่เอาใจใส่ตัวเอง กลุ่มที่ 5 กลุ่มกระตือรือร้นรอบรู้สู่ความสำเร็จ กลุ่มที่ 6 กลุ่มดูแลตัวเองและสิ่งแวดล้อม กลุ่มที่ 7 กลุ่มงานอดิเรกและรักประชาธิปไตย และในประเด็นเรื่องผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงอยู่เสมอ ผู้สูงอายุบริโภคอาหารโดยคำนึงถึงประโยชน์และคุณค่าทางโภชนาการเสมอ ผู้สูงอายุคิดว่าตนเองมีสุขภาพดี คล่องแคล่ว กระฉับ กระเฉงกว่าผู้ที่อยู่ในวัยเดียวกัน การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และสอดคล้องกับ Klaudee, et al. (2017) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่าระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ซึ่งเมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่าทุกปัจจัยส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ปัจจัยด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านจิตใจ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 ตามลำดับ

จากผลการสัมภาษณ์ความต้องการในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพ ต้องการการดูแลเอาใจใส่จากบุตรหลานและด้านสุขภาพอนามัยขั้นพื้นฐาน ด้านการรักษาโรคต่างๆ ที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคไต โรคเบาหวาน เป็นต้น ต้องการให้มีแพทย์ประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ และรถส่งต่อไปโรงพยาบาล ควรมีเครื่องมือทางการแพทย์ที่ทันสมัย อยากให้มีผู้มาดูแลอย่างต่อเนื่องเพื่อดูแลร่างกายให้แข็งแรง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Pongboriboon (2020) ได้ศึกษาสถานการณ์ผู้สูงอายุประเทศไทย: ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพงการเตรียมความพร้อมที่ สำคัญได้แก่การปฏิบัติดังนี้ 1) ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสโดยอาจหางานอดิเรกทำ เช่น การปลูกต้นไม้เลี้ยงสัตว์ หรือการอ่านหนังสือ เป็นต้น 2) ให้ความสนใจในลูกหลาน ปฏิบัติตนให้ลูก หลานมีความศรัทธา เชื่อมั่น และเป็นที่พึ่งเมื่อยามเดือด ร้อนหรือทุกข์ใจได้ 3) ให้ความสนใจต่อปัญหา หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยอ่านจากหนังสือ ฟังข่าวจากวิทยุจากโทรทัศน์ จะได้มีความรู้ความเข้าใจ ถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคม อีกทั้งยังเป็นการบริหารความคิด และสมอง ไม่ให้เสื่อม ถอยลง 4) ให้ความช่วยเหลือครอบครัวในส่วนที่พอจะทำได้ตามความเหมาะสมและศักยภาพของร่างกาย เช่น ช่วยดูแลเด็กเล็กช่วยดูแลบ้านเมื่อลูกหลานออกไปทำงานนอกบ้าน 5) รักษาสุขภาพให้แข็งแรง สมบูรณ์ออกกำลังกายตามความเหมาะสมของร่างกายไม่ทำตัวให้เป็นที่กังวลของลูกหลาน หรือผู้อยู่ร่วมกัน 6) การเรียนรู้ที่จะยอมรับและใช้เทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างเหมาะสม เช่น การใช้สื่อสารสนเทศต่างๆ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ซึ่งสามารถสร้างสังคมให้ กับผู้สูงอายุได้ 7) การสร้างการยอมรับในความเป็นจริงตามการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยอาจใช้การฝึกในเรื่องของสมาธิ การศึกษาธรรมะ หรือการใช้หลักตามศาสนาที่ตนนับถืออยู่ 8) ผู้สูงอายุจะต้องไม่ปิดตัวเอง หรือหลีกหนีจากสังคม เพราะการมีสังคมจะช่วยในด้านจิตใจของผู้สูงอายุ สร้างความสัมพันธ์สร้างการแลกเปลี่ยนต่างๆ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับบุตรหลานยังคงได้รับการเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดี สำหรับผู้ที่ไม่มีบุตรหลานหรือมีแต่ไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยกันได้รับการดูแลจากญาติที่อยู่ในชุมชน ซึ่งผู้สูงอายุมีกิจวัตรประจำวัน ได้แก่ การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ส่วนการเตรียมตัวทางเศรษฐกิจและงานอดิเรกจะไม่มีการเตรียมตัว เนื่องจากมีฐานะยากจนทำให้

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

เกิดการละเลยต่อการรักษาสุขภาพอนามัยและการออกกำลังกาย ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย ต้องพึ่งพาบุตรหลานญาติพี่น้อง ไม่มีรายได้ที่แน่นอน ยังมีหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ และยังคงได้รับเงินช่วยเหลือจากภาครัฐแต่ก็ยังไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรจึงมีความต้องการให้ภาครัฐประกันผลผลิตทางการเกษตร เช่น ราคาทางเกษตร เป็นต้น ไม่มีงานอดิเรกทำเพื่อสร้างรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Pongboriboon (2020) ได้ศึกษาสถานการณ์ผู้สูงอายุประเทศไทย : ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพงการเตรียมความพร้อมที่ สำคัญได้แก่การปฏิบัติดังนี้ 1) ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสโดยอาจหางานอดิเรกทำ เช่น การปลูกต้นไม้เลี้ยงสัตว์ หรือการอ่านหนังสือเป็นต้น 2). ให้ความสนใจในลูกหลาน ปฏิบัติตนให้ลูก หลานมีความศรัทธา เชื่อมั่น และเป็นที่พึ่งเมื่อยามเดือดร้อนหรือทุกข์ใจได้ 3) ให้ความสนใจต่อปัญหา หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยอ่านจากหนังสือ ฟังข่าวจากวิทยุจากโทรทัศน์ จะได้มีความรู้ความเข้าใจ ถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคม อีกทั้งยังเป็นการบริหารความคิด และสมอง ไม่ให้เสื่อมถอยลง 4) ให้ความช่วยเหลือครอบครัวในส่วนที่พอจะทำได้ตามความเหมาะสมและศักยภาพของร่างกาย เช่น ช่วยดูแลเด็กเล็กช่วยดูแลบ้านเมื่อลูกหลาน ออกไปทำงานนอกบ้าน 5) รักษาสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์ออกกำลังกายตามความเหมาะสมของร่างกายไม่ทำตัวให้เป็นที่กังวลของลูกหลาน หรือผู้อยู่ร่วมกัน 6) การเรียนรู้ที่จะยอมรับและใช้เทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างเหมาะสม เช่น การใช้สื่อสารสนเทศ ต่างๆ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ซึ่งสามารถสร้างสังคมให้ กับผู้สูงอายุได้ 7) การสร้างการยอมรับในความเป็นจริงตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยอาจใช้การฝึกในเรื่องของสมาธิ การศึกษาธรรมะ หรือการใช้หลักตามศาสนาที่ตนนับถืออยู่ 8) ผู้สูงอายุจะต้องไม่ปิดตัวเอง หรือหลีกหนีจาก สังคม เพราะการมีสังคมจะช่วยในด้านจิตใจของผู้สูงอายุ สร้างความสัมพันธ์สร้างการแลกเปลี่ยนต่างๆ ผู้สูงอายุต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิดจากบุตรหลาน อยากให้ลูกหลานทุกคนรักกัน เป็นคนดีของสังคม ต้องการการยอมรับและเอาใจใส่จากครอบครัว เช่น การพาไปพบแพทย์ในขณะที่ยังไม่ป่วยหนัก การออกกำลังกาย และไม่ค่อยมีกิจกรรมในครอบครัวที่ทำร่วมกันบ่อยนัก บางครั้งมีความเครียดท้อแท้ในการใช้ชีวิต สื่อสารกับสมาชิกในครอบครัวไม่ค่อยรู้เรื่อง ปัญหาด้านจิตใจ ส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากด้านร่างกายไม่แข็งแรงที่ป่วยเป็นโรค และด้านเศรษฐกิจไม่มีเงินใช้จ่ายอย่างเพียงพอ ทางด้านสังคมซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Pongboriboon (2020) พบว่าจากสถานการณ์ผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของ ประเทศไทย ซึ่งจำนวนผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วใน แต่ละปีส่งให้ประเทศไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่“สังคมสูงอายุ อย่างสมบูรณ์” ส่งผลให้เกิดปัญหาการดำรงชีวิตของผู้สูง อายุทั้งปัญหาในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจและสังคมของผู้สูง อายุหากขาดการเตรียมความพร้อมที่ดีภาครัฐจึงดำเนินการ ผลักดันนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุมาอย่างต่อเนื่องจนถึงการ ผลักดันสู่วาระแห่งชาติในการสร้างการสูงวัยอย่างมีพฤฒพลังสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน โดยในภาคเอกชนเป็นการสนับสนุนใน ด้านการจ้างงานผู้สูงอายุเป็นหลักแต่เนื่องจากปัญหาหลัก ของผู้สูงอายุคือปัญหาด้านสุขภาพ ดังนั้นเพื่อตอบสนอง ความต้องการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ การเตรียมความ พร้อมต ่อการเกิดปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ ตลอดจนปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กับผู้สูงอายุเพื่อ รับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น จึงเป็นการดำเนิน งานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมใน เชิงรุกต่อปัญหาต่างๆ ซึ่งปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุจะมี

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ทั้งกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคหลอดเลือดหัวใจ เบาหวาน มะเร็ง เป็นต้น และกลุ่มอาการที่เกิดเฉพาะกับผู้ สูงอายุ เช่น ภาวะสมองเสื่อม กระดูกพรุน นอนไม่หลับ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุควรที่จะต้องปฏิบัติตัวให้ มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส ใส่ใจในลูกหลาน สนใจต่อปัญหาต่างๆ ช่วยเหลือผู้อื่นเท่าที่สามารถทำได้รักษาสุขภาพให้แข็งแรงยอมรับเทคโนโลยียอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และ ไม่ปิดกั้นตนเอง ซึ่งในที่สุดแล้วการเตรียมความพร้อมที่ดี ในการเข้าสู่สังคมสูงอายุจะทำให้ประเทศสามารถพัฒนา สร้างความเจริญได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถรองรับต่อ ภาวะวิกฤตต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรเพิ่มบุคลากรทางด้านสาธารณสุขให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุบ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

2. ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับครัวเรือนโดยการจัดเวทีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับชุมชน เพื่อสร้างบรรยากาศในการทำงาน การมีส่วนร่วมร่วมที่ดีผ่านการเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติเพื่อเป็นต้นแบบในการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาของชุมชนอื่นต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรจัดทำนโยบายและวางแผนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการความ ร่วมมือกันในการดูแลผู้สูงอายุกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการบูรณาการในด้านที่สำคัญ เช่น ด้านงบประมาณ และผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เพราะจะได้ไม่เกิดความล่าช้า และยังเป็นการพัฒนาปรับปรุงระบบการดูแลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ

2. ควรรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุ และมาจัดทำเป็นนโยบายต่างๆ ที่ได้จากข้อเสนอแนะโดยตรงจากชุมชนนั้นๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และนำข้อมูลที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายและแผนงานในด้านผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะระดับองค์กร

1. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนทุกชุมชน ทุกเขต ทุกวัย รวมกลุ่มกันจัดตั้ง กองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างจริงจัง และดำเนินการโดยบุคคลในเขต และชุมชนของตนเอง เพื่อเป็นการวางแผนระยะยาวในการสะสมเงินออมไว้ใช้เมื่อยามชราภาพ และ ยังสามารถเป็นหลักประกันให้กับตนเองได้อย่างยั่งยืน และทำให้คนในชุมชนสามารถดูแลกันเองได้ อย่างแข็งแกร่ง โดยที่ทุกคนไม่ต้องพึ่งพิงจากภาครัฐ

2. ควรจัดตั้งองค์กรที่รับผิดชอบโดยตรงแก่ผู้สูงอายุ และจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติม ในการดูแลและดำเนินการด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในทุกๆ ด้าน

3. ควรมีการทำงานอย่างบูรณาการคือ ร่วมมือกับหน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชน และส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชนมาดูแลผู้สูงอายุ เน้นการพัฒนาคนใน ครอบครัวให้ตระหนักและเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

4. ควรส่งเสริมกิจกรรมด้านพุทธศาสนาให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมฟังธรรม สวดมนต์ ปฏิบัติธรรมในชุมชน เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตชาวพุทธ ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา หรือทุกวันพระ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขับเคลื่อนด้วยกลไกการจัดการของชุมชน ภายใต้การดูแลช่วยเหลือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งยั่งยืนในชุมชน มีการใช้ทุนทางสังคมที่มีให้เป็นประโยชน์ การส่งเสริมให้มีอาสาสมัครจิตอาสาในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ร่วมจัดตั้งเงินบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากจนในชุมชน

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบล มีกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสม ฝึกอาชีพ มีการพาผู้สูงอายุไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อดูแลทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ

3. ควรศึกษาวิจัยในหัวข้อเดียวกัน แต่ไปศึกษาในชุมชนอื่น โดยใช้เทคนิคการวิจัยที่หลากหลายกว่าเดิม และควรเพิ่มตัวแปรในการศึกษา เพื่อให้ได้นโยบายการพัฒนาการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป

References

Kalasin Provincial Community Development Office. (2022). **Self-reliance principles**. Bangkok : Department of Community Development ministry of interior. [In Thai]

Klaudee, J., Naksuwan, S. & Sukmaitri, C. (2017). Factors affecting quality of life of the elderly in Nakhon Si Thammarat Province. **Ratchaphruek journal, 15**(1), 27-32. [In Thai]

Office of the National Economic and Social Development Board (NESDB). (2020). **Domestic Economic Report 2020**. Bangkok : Office of the National Economic and Social Development Board (NESDB). [In Thai]

Pongboriboon, U. (2020, May-August). The Elderly Situation in Thailand : Health's Problems and Needs. **EAU HERITAGE JOURNAL Social Science and Humanity, 10**(2), 46-58. [In Thai]

Sukasukont, P. (2019)**. Lifestyle of Elderly People in Bangphli District, Samutprakan Province**. Faculty of Management Science Dhonburi Rajabhat University. [In Thai]

Suksarn, K. (2017). **Becoming Strong Community : Case of 100-Years Sam Chuk Market Community, Sam Chuk District, Suphan Buri Province**. Bangkok : Thammasat University. [In Thai]

Wongpratya, S., Buddhapoompitak, W. & Akaraputipun, S. (2022). Thai hill tribe and human Security : Hmong ethnic in Phetchabun Province. **The Journal of Pacific Institute of Management Science, 8**(2), 97-108. [In Thai]

Worakam, P. (2016). **Educational Research**. Maha Sarakham : Taxila Printing. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

การยกระดับกลุ่มอาชีพสู่มาตรฐานวิสาหกิจชุมชน : กรณีกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ตำบลนาจิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

Enhancing Occupational Group into Community Enterprise Standards : A Case of Bee Farmer Group, Na Ngio Sub-district, Sang Khom District, Nong Khai Province

ชุติพงศ์ คงสันเทียะ*

Chutiphong Khongsanthia

ชฎล นาคใหม่**

Chadon Nakmai

Received : November 7, 2022

Revised : January 6, 2023

Accepted : January 16, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการ และศักยภาพกลุ่มเบื้องต้นของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง (2) เพื่อจัดกิจกรรมยกระดับกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งสู่มาตรฐานวิสาหกิจชุมชน และ (3) เพื่อกำกับและติดตามการเข้าสู่มาตรฐานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ตำบลนาจิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย โดยเป็นการวิจัยเชิงพัฒนาที่ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งมีศักยภาพการผลิตด้านการรวมกลุ่มและด้านสภาพแวดล้อม แต่กลับมีปัญหาด้านมาตรฐานโครงสร้างและการจัดกลุ่ม ขาดความรู้และทักษะการเลี้ยงผึ้งที่ถูกต้อง บรรจุภัณฑ์ไม่มีมาตรฐาน และขาดการวางแผนพัฒนาในระยะยาว จึงได้มีกิจกรรมอบรมให้ความรู้การปรับปรุงโครงสร้างกลุ่มและขอยื่นจดทะเบียนกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจากการติดตามผลพบว่ากลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งเกิดการวางโครงสร้างและกลไกภายในกลุ่มอย่างมีมาตรฐาน มีการขอยื่นจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในชื่อ “วิสาหกิจชุมชนน้ำผึ้งป่าร้อยภู” และมีการวางแผนพัฒนากลุ่มในระยะยาว โดยเฉพาะการพัฒนาความรู้การเลี้ยงผึ้ง บรรจุภัณฑ์ การเงิน การตลาด การแปรรูป เป็นต้น ข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ การใช้กระบวนการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และศักยภาพ

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Lecturer of Department of Social Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University(Corresponding Author) e-mail: chutiphong.kh@udru.ac.th

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาภูมิสารสนเทศเพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Lecturer of Department of Geo-Informatics for Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

เพื่อเป็นแนวทางพัฒนากลุ่มอาชีพ และการทำแผนกิจกรรมระยะเร่งด่วน ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพสู่ความยั่งยืน

คำสำคัญ : การยกระดับ / กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง / มาตรฐานวิสาหกิจชุมชน / นางิ้ว / หนองคาย

ABSTRACT

This research aimed to (1) to study the problems, needs, and basic potential of bee farmers, (2) to organize enhancing activities of bee farmers to the community enterprise standards, and (3) to supervise and monitor the entry into the community enterprise standards of the bee farmers in Na Ngio sub-district, Sang Khom district, Nong Khai province. Mixed methods research combines elements of quantitative research and qualitative research was employed in the study. The findings revealed that bee farmers had the potential for honey production in terms of group production in a beekeeping-friendly environment, but they lacked knowledge of group governance, the necessary beekeeping skills, the ability to produce standardized packaging, and a long-term development strategy for the group. As a result, training sessions were organized to address the issues and encourage the group to apply to become a community enterprise. According to the follow-up to the training results, it was found that the bee farmers successfully devised a standardized group management structure and a sustainable development plan for the group focusing on beekeeping knowledge, packaging, finance, marketing, processing, and other areas. Additionally, they submitted an application to register a community enterprise under the name "Roi Phu Wild Honey Community Enterprise". Main recommendations, namely using the process of analyzing problems, needs and potential as a guideline for developing occupational group and making urgent, medium and long-term activity plans to develop occupational group towards sustainability.

Keywords : Enhancing / Bee Farmer Group / Community Enterprise Standards / Na Ngio / Nong Khai

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลกส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของคนไทยแทบทุกระดับ ประกอบกับภาวะโรคระบาด COVID-19 ยิ่งทำให้การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน ความผันผวน และความคลุมเครือ ซึ่งการที่จะเสริมสร้างความสามารถของบุคคลและกลุ่มให้อยู่ได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างฐานความเข้มแข็งในทางเศรษฐกิจและการแข่งขัน ดังเช่นในยุทธศาสตร์ที่ 3 ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งมุ่งให้ความสำคัญต่อการ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ผลิต การค้า และการลงทุน โดยเฉพาะการสร้างมาตรฐานให้กับกระบวนการผลิตและทักษะของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะในฐานการผลิตระดับชุมชน อันได้แก่ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และรวมถึงภาคเกษตรกรรมด้วย (Office of the National Economics and Social Development Council, 2016)

จังหวัดหนองคาย เป็นจังหวัดหนึ่งที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพด้านเกษตรกรรม จะเห็นได้จากทิศทางของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยสำนักงานเกษตรจังหวัด (ระยะ 5 ปี) พ.ศ. 2561-2565 ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและยกระดับศักยภาพด้านกระบวนการและองค์กรเกษตรกรในการผลิตสินค้า โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย และ ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในภาคการเกษตร ทำให้มีกิจกรรมพัฒนาแก่เกษตรกรในจังหวัดอย่างหลากหลาย ได้แก่ การสร้างมูลค่าเพิ่ม การส่งเสริมตลาดสินค้า การสนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้และการเข้าถึงบริการข้อมูลการเกษตร และการส่งเสริมการกำกับมาตรฐานด้วยการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน (Nong Khai Provincial Agriculture Extension office, 2016) ทำให้จังหวัดหนองคายมีจำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนแล้วทั้งสิ้น 187 กลุ่ม (Community Enterprise Promotion Division, Department of Agricultural Extension, 2022) และกำลังอยู่ในกระบวนการยื่นจดทะเบียนอีกจำนวนหนึ่ง

จากข้อมูลการสำรวจเบื้องต้นของตำบลนางิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ช่วงมีนาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2564 พบว่า ตำบลนางิ้วมีศักยภาพในด้านภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการทำการเกษตรและอาชีพของประชาชน พืชเศรษฐกิจหลักคือกล้วยและยางพารา ทั้งยังมีการรวมกลุ่มด้านอาชีพและจดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว 15 กลุ่ม (The Working Group of the Integrated Sub-district Economic and Social Upgrading Project (U2T) Na Ngio Sub-district, Sang Khom District, Nong Khai Province, 2021, pp.1-4) ในขณะเดียวกันก็มีโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ๆ โดยมีการขยายตัวของพืชเศรษฐกิจใหม่จำพวกผลไม้ (เช่น ทุเรียน เงาะ และโกโก้) ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับแผนการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ผลักดันโดยหน่วยงานเกษตรและสหกรณ์ทั้งระดับอำเภอและจังหวัดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2562 (Nong Khai Provincial Public Relations Office, 2019) จึงทำให้เกิดกลุ่มเกษตรกรอาชีพใหม่ขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง “กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง” ก็เป็นผลพวงจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวด้วย

กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งเป็นการรวมกลุ่มอย่างหลวมๆ ซึ่งริเริ่มโดยเกษตรกรสวนผลไม้ บ้านชำเจียง หมู่ 2 ตำบลนางิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ที่เลี้ยงผึ้งโพรงป่า (Apis cerana Fabricius) เพื่อช่วยให้ผสมเกสรในสวนผลไม้ โดยใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับเทคโนโลยีอย่างง่าย เช่นการทำรังล่อผึ้งด้วยท่อปูนซีเมนต์ ต่อมาเมื่อการเลี้ยงผึ้งโพรงป่าในสวนผลไม้เป็นที่นิยมมากขึ้น จึงทำให้ได้ผลผลิตน้ำผึ้งที่เพียงพอต่อการจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ทั้งในและนอกพื้นที่ โดยเน้นการขายส่งเพื่อนำไปแปรรูป ได้แก่ ส่งให้ร้านอาหารและเครื่องดื่มหรือส่งให้กลุ่มอาชีพอื่นนำไปเป็นวัตถุดิบผลิตอีกทอดหนึ่ง (เช่น กลุ่มกล้วยตาก/กล้วยแปรรูป) ทั้งนี้เพราะผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งยังไม่มีตราสินค้าและฉลากรับรอง จึงทำให้การจำหน่ายยังอยู่ในวงจำกัด (Khongsanthia, Nakmai & Jomwinya, 2021) ส่งผลให้ทางกลุ่มได้ปรึกษาหารือกันและเร่งหาวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพและ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

มาตรฐาน ทั้งในด้านการจัดองค์กรกลุ่มให้ชัดเจนและพัฒนารูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์ให้สามารถแข่งขันได้ แต่ข้อจำกัดสำคัญคือทางกลุ่มขาดองค์ความรู้และโอกาสการเข้าถึงความช่วยเหลือด้านการปรับปรุงมาตรฐาน ทำให้ขาดประสิทธิภาพของการผลิตและการแข่งขันทางการตลาดไปด้วย

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญในการยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ตำบลนางิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ให้ขับเคลื่อนสู่ในระดับที่ได้มาตรฐานและสามารถแข่งขันได้ อันได้แก่ การยกระดับกลุ่มสู่การขอจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมถึงการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับของตลาด ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เกิดความอยู่รอด มั่นคง และยั่งยืนต่อไปในอนาคต ภายใต้บริบทการแข่งขันทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการ และศักยภาพกลุ่มเบื้องต้นของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ตำบลนางิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อจัดกิจกรรมการยกระดับกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งสู่มาตรฐานวิสาหกิจชุมชน ตำบลนางิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อกำกับติดตามการเข้าสู่มาตรฐานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ตำบลนางิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นประเภทการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนา (Area-base research for development) ระยะเวลาทำการศึกษาวิจัย (เฉพาะส่วนนี้) ระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 - มกราคม พ.ศ. 2566 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) ระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผ่านการพิจารณาและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่รับรอง อว. 0622.7/615 (ประเภทพิจารณาแบบเร่งด่วน) โดยแบ่งเป็นลำดับขั้นดังนี้

1. วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) จะใช้การกำหนดประชากรและเลือกตัวอย่างจากสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง ตำบลนางิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม (Questionnaires) เรื่อง ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ตัวแปรอิสระได้แก่ เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรกรรม ตัวแปรตามคือ ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง 4 ด้าน ได้แก่ (1) การบริหารและจัดการกลุ่ม (2) ความรู้และทักษะอาชีพ (3) คุณภาพผลิตภัณฑ์/สินค้า และ (4) การพัฒนากลุ่มอาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) จะใช้การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ตำบลนางิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย จำนวน 12 คน ได้แก่

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ประธานกลุ่ม 1 คน, รองประธานกลุ่ม 2 คน, เลขานุการ 1 คน, เหรัญญิก 1 คน และกรรมการกลุ่ม 7 คน โดยเป็นการสัมภาษณ์เดี่ยวเชิงลึก (In-depth interview) จากประธานกลุ่มจำนวน 1 ครั้ง การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group interview) ร่วมกับการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จำนวน 1 ครั้ง ร่วมกับการสำรวจและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมเพื่อยกระดับมาตรฐานกลุ่มอาชีพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบการสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ศักยภาพ SWOT analysis และ TOWS matrix การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการตีความเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและหลักการทำวิจัยเรื่องนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ระหว่างคณะผู้วิจัย กลุ่มเกษตรกร และชุมชน เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และศักยภาพ ไปจนถึงการกำหนดกลยุทธ์เพื่อออกแบบกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมาย โดยวิธีการสำคัญ เช่น การจัดเวทีชุมชน การระดมสมอง การประชุมกลุ่ม การสนทนากลุ่ม เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผลการวิจัยนี้เชื่อมโยงกับปัญหา ความต้องการ และสามารถเกิดประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมายอย่างสูงสุด

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปโดยแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามเรื่องความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถาม 30 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80 และเพศหญิงจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี และ 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.7 และ 33.3 ตามลำดับ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือ ประถมศึกษา และ มัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 36.7 และ 33.3 ตามลำดับ ส่วนใหญ่จำนวนปีที่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรกรรมอยู่ในช่วง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 40 และมีระดับความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการดำเนินงานไม่แตกต่างกันในทุกตัวแปรอิสระที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ตำบลนางิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวม

สภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการบริหารและจัดการกลุ่ม	2.05	.65	น้อย
2. ด้านความรู้และทักษะอาชีพ	2.09	.63	น้อย
3. ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์/สินค้า	2.09	.61	น้อย
4. ด้านการพัฒนากลุ่มอาชีพ	2.16	.66	น้อย
รวม	**2.10**	**.64**	**น้อย**

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

จากตารางที่ 1 พบว่า เกษตรกรเลี้ยงผึ้งมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินของกลุ่มตนเองโดยภาพรวมในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริหารและจัดการกลุ่มมีความระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 2.05) รองลงมาคือ ด้านความรู้และทักษะอาชีพ และด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์/สินค้า ($\overline{X}$ = 2.09) และด้านการพัฒนากลุ่มอาชีพ ($\overline{X}$ = 2.16) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มที่ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งยังมีโครงสร้างแบบหลวมๆ ไม่มีข้อตกลงภายในที่ชัดเจน จึงยังไม่มีการจดทะเบียนรับรองมาตรฐานกลุ่มใด ๆ ตลอดจนมีข้อจำกัดด้านความรู้และทักษะเลี้ยงผึ้งโพรงป่าที่ถูกต้อง ปัญหาด้านคุณภาพและภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และขาดการวางแผนทิศทางการพัฒนากลุ่มอาชีพในอนาคต ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สภาพการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งยังคงพบปัญหาในทุกด้าน

ข้อมูลจากการจัดเวทีสนทนา สัมภาษณ์กลุ่ม และสัมภาษณ์เดี่ยวประธานกลุ่ม เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มอาชีพของเกษตรกรเลี้ยงผึ้งด้วยเครื่องมือ SWOT analysis พบว่า จุดแข็งสำคัญคือ การรวมกลุ่มมีความเข้มแข็ง เนื่องจากเป็นเกษตรกรในชุมชนเดียวกัน ส่วนใหญ่อยู่ในเขตบ้านซำเจียง หมู่ 2 รองลงมาคือบ้านดงป่าเปลือย หมู่ 6 บ้านนาจิ้ว หมู่ที่ 7 และบ้านเทาใต้ หมู่ที่ 3 ทำให้ง่ายต่อการติดต่อ รวมถึงผลิตภัณฑ์มีต้นทุนการผลิตต่ำ เพราะเป็นผลพลอยได้จากการทำสวนผลไม้ ทั้งยังมีอายุอยู่ได้นาน และสามารถขายได้เลยโดยไม่ต้องแปรรูป ประกอบกับโอกาสในด้านความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรในพื้นที่และความต้องการของตลาดที่มาพร้อมกระแสดูแลสุขภาพ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งแท้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนและอุปสรรคสำคัญคือ ขาดการวางโครงสร้างการจัดการภายในที่ชัดเจน เพราะเป็นกลุ่มที่รวมตัวกันแบบหลวม ๆ ทั้งยังขาดความรู้และทักษะในการเลี้ยงผึ้งโพรงป่าที่ถูกต้อง ไปจนถึงขาดงบประมาณและเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาสนับสนุน ทำให้กระบวนการผลิตและบรรจุภัณฑ์ยังไม่ได้มาตรฐาน ทั้งยังทำให้โอกาสที่จะเข้าถึงการส่งเสริมความรู้และทักษะสำคัญอื่นๆ ได้แก่ การวางแผน การเงิน การตลาดออนไลน์ ฯลฯ มีน้อยตามไปด้วย

เมื่อนำข้อมูลจากการวิเคราะห์แบบสอบถามและการจัดเวทีวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มดังกล่าวมาสังเคราะห์ จึงพบว่ากลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งมีความต้องการในการพัฒนากลุ่ม โดยจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาแต่ละด้านจากเร่งด่วนมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ (1) ด้านโครงสร้างและจัดการกลุ่ม (2) ด้านความรู้และทักษะการเลี้ยงผึ้ง (3) ด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์ และ (4) ด้านการพัฒนากลุ่มอาชีพ จึงนำไปสู่การวิเคราะห์กลยุทธ์ด้วยเครื่องมือ TOWS matrix เพื่อวางแผนการพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยเริ่มจากกลยุทธ์เชิงรับ (W+T) ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างกลุ่มและสร้างระบบการบริหารจัดการภายในที่มีประสิทธิภาพ ตามมาด้วย กลยุทธ์เชิงแก้ไข (W+O) ได้แก่ การเสริมสร้างความรู้และทักษะการเลี้ยงผึ้งที่ถูกต้อง กลยุทธ์เชิงป้องกัน (S+T) ได้แก่ การสร้างมาตรฐานให้กับผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์น้ำผึ้งเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม และท้ายที่สุดคือ กลยุทธ์เชิงรุก (S+O) ได้แก่ การวางแผนพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นเพื่อความเติบโตของกลุ่มอาชีพในระยะยาว เช่น การตลาด (โดยเฉพาะตลาดออนไลน์) การประชาสัมพันธ์ แผนบริหารผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก การขยายเครือข่ายสมาชิก แผนการมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นต้น

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ภาพที่ 1 การจัดเวทีวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง

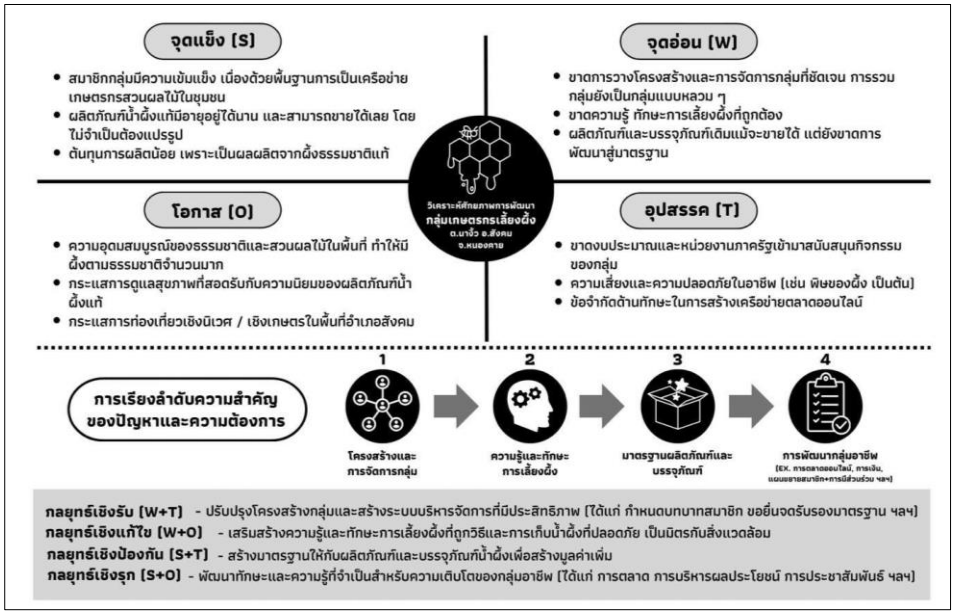

ภาพที่ 2 สรุปวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ ศักยภาพและการวางแผนกลยุทธ์พัฒนาของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง

2. จากกระบวนการวิเคราะห์กลยุทธ์ด้วยเครื่องมือ TOWS matrix ข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาและความต้องการเร่งด่วนของกลุ่มคือการปรับปรุงโครงสร้างและการจัดการภายในให้มีเกิดมาตรฐาน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและการดำเนินงานของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในขั้นตอนอื่น ๆ ซึ่งทางกลุ่มได้เห็นพ้องร่วมกันว่า ควรพัฒนายกระดับไปสู่การเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ได้ ดังนั้น คณะผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งจึงได้จัดกิจกรรมอมรมให้ความรู้เรื่องการขอจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและการขอยื่นจดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP โดยได้ประสานวิทยากรจากสำนักงานเกษตรอำเภอสังคมและพัฒนาชุมชนอำเภอสังคม ได้แก่ ความรู้เรื่องความสำคัญ สิทธิประโยชน์ กฎระเบียบ หลักเกณฑ์ คุณสมบัติ ขั้นตอน และเอกสารการขอยื่นจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและมาตรฐาน OTOP ตลอดจนวิธีปฏิบัติสู่การปรับปรุงมาตรฐานโครงสร้างและกลไกภายในกลุ่มอาชีพ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายหลักของการอบรมครั้งนี้คือกลุ่มเกษตรเลี้ยงผึ้ง และเป้าหมายรองคือกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ใน

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ชุมชนที่สนใจ มีผู้เข้าอบรมทั้งสิ้น 42 คน ทั้งนี้มีการประเมินความพึงพอใจหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม พบว่าผู้เข้าอบรมมีระดับความพึงพอใจเฉลี่ย 4.53 หรืออยู่ในระดับ “พึงพอใจมากที่สุด”

ภาพที่ 3 การอบรมให้ความรู้เรื่องการยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนแก่กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง

3. การกำกับติดตามการเข้าสู่มาตรฐานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง โดยคณะผู้วิจัยได้กำกับและติดตามกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งในด้านการนำองค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมอบรมให้ความรู้เพื่อยกระดับกลุ่มอาชีพสู่มาตรฐานวิสาหกิจชุมชน โดยพบว่า กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งมีการดำเนินการเพื่อขอยื่นจดทะเบียนกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน ดังต่อไปนี้

(1) การประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำโครงสร้างการบริหารและการจัดการภายในกลุ่ม เพื่อรองรับการขอยื่นจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน โดยมีการเลือกประธานกลุ่ม-รองประธาน-เลขานุการ-เหรัญญิก การจัดทำผังโครงสร้างเพื่อกำหนดหน้าที่ของสมาชิก การตั้งชื่อกลุ่ม การเลือกที่ทำการกลุ่ม การกำหนดข้อตกลง กติกา และข้อปฏิบัติระหว่างสมาชิก ทั้งนี้ได้จัดทำเป็นวาระการประชุมคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ครั้งที่ 1/2565

ภาพที่ 4 การประชุมเพื่อวางโครงสร้างการบริหารและการจัดการภายในกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง

(2) การดำเนินการขอยื่นจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนต่อกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอสังคม โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (Community Enterprise Promotion Act B.E. 2548, 2005, p.2) และ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ได้แก่

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

- ชื่อและที่ตั้งของกลุ่ม ตามมติของการประชุมคณะกรรมการกลุ่ม ครั้งที่ 1/2565 ได้ตกลงใช้ชื่อจดทะเบียน “**วิสาหกิจชุมชนน้ำผึ้งป่าร้อยภู**” เพื่อสะท้อนถึงผลิตภัณฑ์ “น้ำผึ้งแท้” ที่มาจากความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติของพื้นที่ ดังที่มีการขนานนามภูมิประเทศของตำบลนางิ้วโดยคนท้องถิ่นว่า “เมืองร้อยภู”

- ชื่อและที่อยู่ของผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน โดยกำหนดให้ประธานกลุ่ม 1 คน เลขานุการกลุ่ม 1 คน เป็นผู้มีอำนาจทำการแทน

- ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่เป็นคณะกรรมการ โดยได้รวบรวมทั้งสิ้น 12 คน (ตามหลักเกณฑ์ต้องไม่น้อยกว่า 7 คน) โดยกำหนดที่ทำการเลขที่ 119 หมู่ 2 บ้านซำเจียง ตำบลนาง้ิว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

- กิจการที่วิสาหกิจชุมชนมีความประสงค์จะดำเนินการ ได้แก่ การผลิตและจำหน่ายน้ำผึ้งแท้และผลิตภัณฑ์อื่นจากผึ้งโพรงป่า (เช่น ขี้ผึ้ง ไขผึ้ง นมผึ้ง) ซึ่งเป็นกิจการเพื่อสร้างรายได้ พึ่งพาตนเอง และเกิดประโยชน์สุขต่อคนในชุมชน โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน

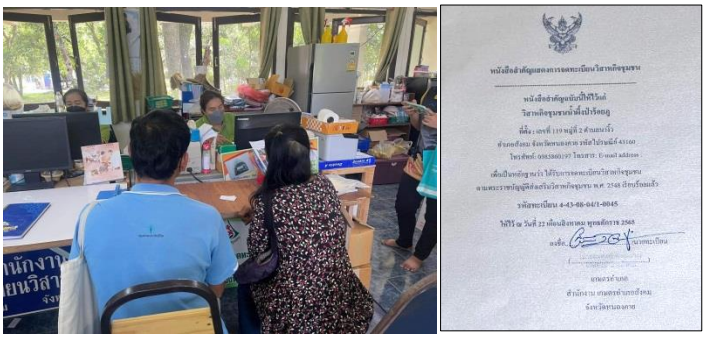

ภาพที่ 5 ผู้มีอำนาจแทนเข้ายื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในชื่อ *“วิสาหกิจชุมชนน้ำผึ้งป่าร้อยภู”*

ภาพที่ 6 เปิดป้ายที่ทำการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้ำผึ้งป่าร้อยภู

(3) การกำหนดแผนพัฒนากลุ่มอาชีพโดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม ภายหลังจากการขอยื่นจดทะเบียนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนแล้ว คณะผู้วิจัยและคณะกรรมการกลุ่มได้ทำการประชุมสรุปการดำเนินงาน และวางแผนการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาตามปัญหาและความต้องการกลุ่มด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ได้มีการเชิญผู้นำชุมชนเข้ามาร่วมรับฟังและร่วมเสนอแนวทางการพัฒนา โดยได้สรุปผลออกเป็นแผนการพัฒนากลุ่มในระยะต่อไป ดังนี้

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

- การพัฒนาด้านความรู้และทักษะการเลี้ยงผึ้งโพรงป่าที่ปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการประสานกับหน่วยงานภายนอก (ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด มหาวิทยาลัยในพื้นที่) และจัดเป็นกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการฝึกทักษะ รวมถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงผึ้งโพรงป่าจากธรรมชาติที่ถูกต้อง ปลอดภัย และได้มาตรฐาน

- การพัฒนาด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การออกแบบตรา ฉลาก โลโก้ รวมถึงสร้างต้นแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน สะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและพื้นที่ เพื่อสร้างความโดดเด่นและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน การขอยื่นจดทะเบียนรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เช่น OTOP มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) มาตรฐานองค์การอาหารและยา (อย.) เป็นต้น

- การพัฒนากลุ่มในทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการเติบโตของกลุ่มในระยะยาว ได้แก่ การจัดอบรมทักษะการใช้สื่อเพลตฟอร์ม (Platform) หรือแอพพลิเคชัน (Application) เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และสร้างเครือข่ายตลาดออนไลน์ การอบรมทักษะด้านการเงิน/การบัญชี/การตลาด ทักษะการบริหารผลประโยชน์สมาชิก ทักษะการแปรรูปตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) หรือกระบวนการต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ การทำแผนขยายเครือข่ายสมาชิก รวมไปถึงการจัดทำแนวทางการจัดทำนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นในด้านการพัฒนากลุ่มอาชีพ เพื่อขยายผลความสำเร็จสู่กลุ่มอาชีพอื่นๆ ในชุมชน

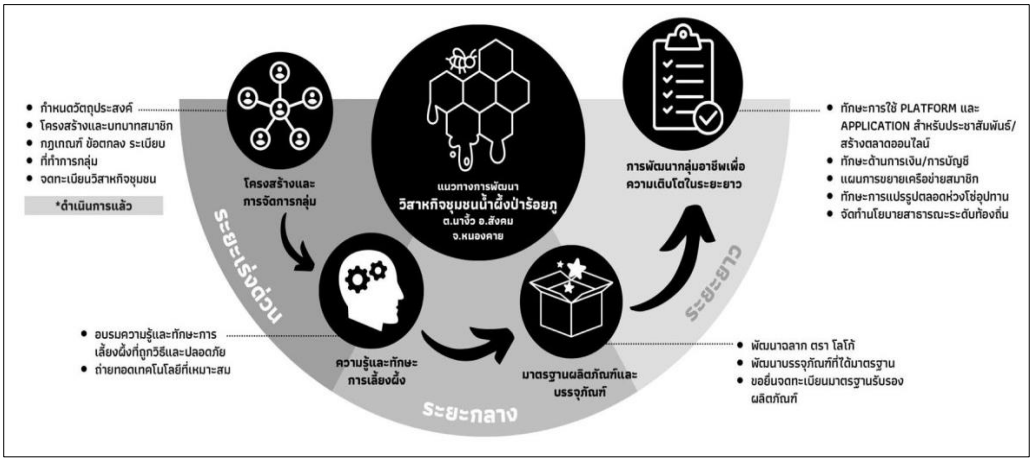

ภาพที่ 7 สรุปแผนแนวทางการพัฒนายกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้ำผึ้งป่าร้อยภูในด้านอื่น ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การยกระดับกลุ่มอาชีพสู่มาตรฐานวิสาหกิจชุมชน กรณีกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ตำบลนาจิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย สามารถแยกอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การศึกษาปัญหา ความต้องการ และศักยภาพกลุ่มเบื้องต้นของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ปัญหาภายในที่สำคัญคือขาดโครงสร้างและกลไกกลุ่มที่ชัดเจน จึงทำให้กลุ่มขาดมาตรฐานการบริหารจัดการ ทั้งยังขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการผลิตน้ำผึ้ง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงการพัฒนาสู่ความเติบโตในอนาคต เช่น ทักษะการตลาด

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ออนไลน์ การเงิน การบัญชี เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sangayotin (2017) ซึ่งพบปัญหาในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ขาดการบริหารจัดการที่ดี ขาดแคลนแรงงาน ขาดความรู้ด้านการตลาด ขาดความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และขาดการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

อย่างไรก็ตาม กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งมีศักยภาพด้านพื้นที่ โดยเฉพาะปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวย มีความสัมพันธ์ภายในกลุ่มที่เข้มแข็ง ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งก็มีจุดแข็งเพราะเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งยังใช้ต้นทุนต่ำ ทางกลุ่มจึงมีความต้องการพัฒนาในด้านโครงสร้างและการจัดการกลุ่มเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านความรู้และทักษะการเลี้ยงผึ้ง ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ และด้านการพัฒนากลุ่มอาชีพในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pungkid, et al. (2016) ที่ศึกษาการพัฒนากลุ่มอาชีพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยพบว่าสภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อนการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ด้านการบริหารสมาชิก ด้านคุณภาพสินค้าหรือบริการ ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลและ และด้านการพัฒนากลุ่มอาชีพ ตามลำดับ นอกจากนี้ ในด้านระเบียบวิธีวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Poungprayong & Chantaranamchoo (2013) ที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ ด้านองค์ความรู้ และด้านเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นบริบทเดียวกันกับงานวิจัยการยกระดับกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งครั้งนี้ นั่นคือ บริบทของการวิเคราะห์เพื่อค้นหาศักยภาพ ปัจจัยสำคัญ และวางแผนเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพและผลิตภัณฑ์สู่มาตรฐาน

2. การจัดกิจกรรมยกระดับกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งสู่มาตรฐานวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้การขอจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและการขอยื่นจดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อให้กลุ่มอาชีพทราบถึงหลักเกณฑ์ ขั้นตอน เอกสารสำคัญ สิทธิประโยชน์ และเล็งเห็นความสำคัญของการขอยื่นจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการปรับปรุงโครงสร้างกลุ่มให้มีมาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saybunjaung & Banjongthititan (2021) ที่ศึกษาการพัฒนากลุ่มอาชีพแบบมีส่วนร่วมสู่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยมีการจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการและให้ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและขั้นตอนเกี่ยวกับการขอจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้กลุ่มอาชีพเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการยกระดับมาตรฐานโครงสร้างกลุ่มอาชีพของตนสู่การขอยื่นจดเทียนเป็นวิสาหกิจชุมชน

3. การกำกับติดตามการเข้าสู่มาตรฐานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง พบว่ากลุ่มอาชีพมีการนำความรู้ที่ได้จากกิจกรรมไปปรับใช้ในการวางโครงสร้างกลุ่มและกลไกการจัดการภายใน ได้แก่ ชื่อกลุ่ม โครงสร้างผู้บริหาร-กรรมการ ข้อตกลงและข้อปฏิบัติสำหรับสมาชิก จากนั้นจึงมีการยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกับสำนักเกษตรอำเภอสังคมในชื่อ “วิสาหกิจชุมชนน้ำผึ้งป่าร้อยภู” โดยเป็นไปตามระเบียบที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ยังได้จำทำแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนากลุ่มในระยะต่อไป ได้แก่ การพัฒนาด้านความรู้และทักษะอาชีพ ด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ และด้านการพัฒนาในทักษะเพื่อความเติบโตในระยะยาว เช่น ทักษะการตลาด การประชาสัมพันธ์ การเงิน การแปรรูป และยกระดับสู่นโยบายสาธารณะระดับ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Thongkue, et al. (2022) ที่ได้ศึกษาแนวทางส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้ง กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรงและชันโรง ตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยมีการติดตามการดำเนินงานของกลุ่มแล้วพบว่า แนวทางสำคัญคือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐาน ความรู้และทักษะด้านการเลี้ยงผึ้งและแปรรูป รวมถึงด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่จะทำให้ได้ภาคีเครือข่ายกลุ่ม อันจะทำให้กลุ่มเกิดความยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนากลุ่มอาชีพและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ สามารถใช้แนวทางและแผนพัฒนายกระดับกลุ่มแต่ละด้านในการจัดกิจกรรมสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมถึงการพัฒนากลุ่มอาชีพโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และศักยภาพ และแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพสู่ความยั่งยืน โดยแบ่งเป็นแผนกิจกรรมในระยะเร่งด่วน ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อให้เกิดดำเนินงานมีประสิทธิภาพและความยั่งยืนต่อไป

2. คุณค่าในเชิงระเบียบวิธีวิจัยของงานวิจัยนี้ คือ สามารถนำวิธีการศึกษาไปปรับใช้เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพที่มีปัญหาหรือความต้องการในลักษณะเดียวกันนี้ให้มีการยกระดับสู่โครงสร้างและกลไกกลุ่มที่เข้มแข็งได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยในเชิงพัฒนาเพื่อเพิ่มความรู้ และทักษะในด้านการเลี้ยงผึ้ง การพัฒนามาตรฐานด้านผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสู่การรับรองมาตรฐาน

2. ควรมีการพัฒนาทักษะหรือความรู้ที่จำเป็นต่อความยั่งยืนของกลุ่มในระยะยาว เช่น การให้ความรู้เรื่องการเงิน การอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้เพลตฟอร์มหรือแอพพลิเคชันสำหรับจำหน่ายสินค้าทางช่องทางออนไลน์ การจัดการศึกษาดูงานแก่กลุ่มสมาชิกเพื่อถอดบทเรียนจากกลุ่มอาชีพอื่นที่ประสบความสำเร็จ การกำหนดแผนการถ่ายทอดภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์สู่สมาชิกรุ่นต่อไป เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การยกระดับกลุ่มและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรสู่มาตรฐาน กรณีกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ตำบลนางิ้ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ด้าน ววน.) ประเภท Fundamental Fund: FF ขอขอบคุณสำนักงานเกษตรอำเภอสังคมและพัฒนาชุมชนอำเภอสังคมที่ให้ความอนุเคราะห์วิทยากรกิจกรรมอบรมให้ความรู้ ตลอดจนถึงกำนันตำบลนางิ้ว คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้ำผึ้งป่าร้อยภูทุกท่านที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูลและเข้าร่วมโครงการวิจัยมา ณ โอกาสนี้

References

Chaimeekhieo, W. (2022, August 18). Chairman, Roi Phu Wild Honey Community Enterprise. Interview. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Community Enterprise Promotion Act (No.2) B.E. 2562. (2019, April 16). **Thai Government Gazette, 136**(50A), 32-37. [In Thai]

Community Enterprise Promotion Act B.E. 2548. (2005, January 18). **Thai Government Gazette, 122**(6A), 1-13. [In Thai]

Community Enterprise Promotion Division, Department of Agricultural Extension. (2022). **List of Community Enterprises/Community Enterprise Network who have been registered**. [Online]. Available : https://smce.doae.go.th/smce1/report/result_doc_count_detail.php?levelSearch=2&region=4&province=43&amphur=&tambon=&typeDate=&year=2015&statusSmce=2 [2022, July 3]. [In Thai]

Khongsanthia, C., Nakmai, C. & Jomwinya, W. (2021). **The Summarizing Report of Lessons, Experiences and Results; The Integrated Subdistrict Economic and Social Upgrading Project (U2T) Na Ngio Subdistrict, Sang Khom District, Nong Khai Province**. Udon Thani : The Research and Development Institute, Udon Thani Rajabhat University. [In Thai]

Nong Khai Provincial Agriculture Extension office. (2016). **The Strategic Plan for Development of Nong Khai Provincial Agriculture Extension Office (5 year period) 2018-2022**. [Online]. Available : http://www.nongkhai.doae.go.th [2022, July 3]. [In Thai]

Nong Khai Provincial Public Relations Office. (2019). **Nong Khai; Farmers in Sang Khom district gathered to plant cocoa**. [Online]. Available : https://thainews.prd.go.th/th/news/ print_ news/TCATG190320100717939 [2022, July 3]. [In Thai]

Office of the National Economics and Social Development Council. (2016). **The 12th National Economic and Social Development Plan (2017-2021)**. Bangkok : Prime Minister's Office. [In Thai]

Poungprayong, K. & Chantaranamchoo, N. (2013). The Development Approach of Small and Micro Community Enterprise Processing and Product Group Samutsongkram Province. **Silpakorn Educational Research Journal, 5**(1), 108-120. [In Thai]

Pungkid, N., Intaprom, W., Treechai, T. & Chatbhooti, S. (2016). Occupational Group Development into Community Enterprise in Phutoei Municipality of Phetchabun Province. **Phranakorn Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)**, **11**(2), 201-214. [In Thai]

Sangayotin, T. (2017). Success Factors of Community Enterprise Operations. **Journal of Graduate School of Commerce Burapha Review, 12**(2), 11-25. [In Thai]

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

Saybunjaung, W. & Banjongthititan, S. (2021). The Development of Participatory Community of Occupational Group into Community Enterprise for Tambon Ban Kang, Mueang District, Sa Kaeo Province. **Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn, 16**(2), 91-104. [In Thai]

The Working Group of the Integrated Sub-district Economic and Social Upgrading Project (U2T) Na Ngio Sub-district, Sang Khom District, Nong Khai Province. (2021). **The Condition Report of Na Ngio Sub-district, Sang Khom District, Nong Khai Province (data for 6 months January – June 2021) the Research and Development Office, Udon Thani Rajabhat University 17 May 2021**. Udon Thani : The Research and Development Institute, Udon Thani Rajabhat University. [In Thai]

Thongkue, A., Damrongwattana, J., Khaenamkaew, D., Dechochai, U. & Kongkawai, S. (2022). Suanphueng Pantae: Guidline for Promote Processing Honey Products Case Studies Bee Farming Group and Chanrong Community Enterprise, Pantae Sub-district, Khuankhanun District, Phatthalung Province. **Journal of Social Science Development, 5**(1), 1-14. [In Thai]

Treetrapetch, N., Jamjumrus, T. & Chantanasombat, W. (2021). Factors Affecting the Success of Thai Beekeepers in Beekeeping. **Journal of Social and Buddhistic Anthropology, 6**(5), 359-377. [In Thai]

Wilai, P. (2022). August 18). Committee, Roi Phu Wild Honey Community Enterprise. Interview. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

บทบาทและอิทธิพลของสื่อและสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีต่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

The Role and Influence of Health Product Advertising Media and Message on the Elderly in Samut Prakan Province

ณฐวัฒน์ คณารักสมบัติ*

Natawat Khanaruksombut

Received : July 5, 2023

Revised : September 5, 2023

Accepted : October 2, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ ลักษณะสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ และบทบาทอิทธิพลของสื่อและสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีต่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน โดยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ และเคยบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจำนวน 16 คน และเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามผู้สูงอายุที่เคยบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพในจังหวัดสมุทรปราการจำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า ในหนึ่งสัปดาห์กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพในสื่อมวลชนมากที่สุด ช่วงเวลาที่มักพบเห็นโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพคือ 18.01-22.00 น. ลักษณะสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุพบว่า สารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีอิทธิพลที่สุดคือ การใช้โฆษณาที่มีเนื้อหาบอกข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ และคุณสมบัติของสินค้าแบบตรงไปตรงมา และการใช้เนื้อหาในโฆษณาที่มีบุคคลที่เคยใช้สินค้าจริงมารับรองประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ ส่วนบทบาทและอิทธิพลของสื่อและสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีต่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าสื่อโฆษณาทุกสื่อมีบทบาทและอิทธิพลกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ในระดับปานกลาง โดยสื่อโทรทัศน์ บุคคลในครอบครัว เฟซบุ๊ก ยูทูป และไลน์ มีค่าเฉลี่ยมากตามลำดับ และสารโฆษณาที่มีบทบาทส่งเสริมภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ การให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ การซื้อผลิตภัณฑ์ การตระหนักรู้ถึงอรรถประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ และการบอกต่อผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อความต้องการซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ตามลำดับ

คำสำคัญ : สื่อและสารโฆษณา / ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ / ผู้สูงอายุ / จังหวัดสมุทรปราการ

*อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Faculty of Management Sciences, Dhonburi Rajabhat University(Corresponding Author)

e-mail: dr.nut@msn.com

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the behavior of the elderly in advertising media exposure for health products. Characteristics of health product advertisements and roles and influences of media and health product advertisements on the elderly in Samut Prakan Province. using mixed research The qualitative method used in-depth interviews with the elderly in Samut Prakan Province. and used to consume health products, 16 people, and quantitatively used a questionnaire, 400 elderly people who used to consume health products in Samut Prakan Province. The results showed that In one week, the sample group had the most media exposure behavior for health product advertisements in mass media, between 6:01 p.m. and 10:00 p.m. The message in advertising of health product that affect the elderly have been found, and the most influential health product advertising materials are straight forward and using testimonial. As for the role and influence of media and health product advertisements on the elderly in Samut Prakan Province. It was found that every advertising media played a moderate role in influencing the sample to buy or use health products. by television media Family members, Facebook, YouTube and LINE had the highest averages, respectively. And message of advertising substances that play a role in promoting product image Product Information product purchase Awareness of product utility and word of mouth of the product has an influence that can stimulate the desire to buy or use health products of the sample group, respectively.

Keywords : Advertising Media and Message / Health Products / The Elderly / Samut Prakan Province

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมไทย ส่งผลให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2565 (ThaiPBS, 2022) โดยธรรมชาติของผู้สูงอายุต้องเผชิญกับความเสื่อมและภาวะความถดถอยทางร่างกาย จิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคม มักจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของผู้สูงอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยผู้สูงอายุอาจจะประสบปัญหาในการดำรงชีพ เช่น มีปัญหาด้านสุขภาพและการเข้าถึงบริการสุขภาพ เนื่องจากร่างกายไม่สามารถดูดซึมสารอาหารได้ดีตามปกติ จึงจำเป็นต้องรับประทานสารอาหารบางชนิดเพิ่มมากขึ้น (Junpoung, 2014, p.7) นักการตลาดตระหนักได้ว่าผู้สูงอายุเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีศักยภาพในการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุตอนต้นที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากการทำงานไปสู่ชีวิตหลังเกษียณ เป็นผู้ที่ยังมีทั้งเงิน กำลัง และเวลา จึงได้ใช้กระแสการดูแลสุขภาพและรูปลักษณ์ของกลุ่มผู้สูงอายุที่ตื่นตัวทั้งในเรื่องของการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การเข้าคอร์สสุขภาพ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจึงถือได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของบุคคล โดยเจ้าของผลิตภัณฑ์มักนำเสนอข่าวสารโฆษณาผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อโฆษณาต่างๆ ทั้งสื่อดั้งเดิมอย่างโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ และสื่อใหม่อย่างสื่อออนไลน์ โซเชียลมีเดีย เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก รวมถึงสื่อบุคคลที่ยังมีอิทธิพลในการโน้มน้าวชักจูงให้ผู้สูงอายุหันมาใช้ผลิตภัณฑ์ และบริการได้เป็นอย่างดี (College of Management, 2018) และรูปแบบสื่อโฆษณาที่สามารถส่งเสริมการตลาดในกลุ่มผู้สูงอายุหรือกลุ่มผู้รักสุขภาพมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ โฆษณาในสื่อวิทยุโทรทัศน์ คลิปวีดิโอ รูปภาพ บทความ และอินโฟกราฟฟิก (Infographic) (Kongarchaphat, 2018) สำหรับจังหวัดสมุทรปราการมีจำนวนผู้สูงอายุอยู่อาศัยจำนวนมาก โดยจากผลการสำรวจจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564 จังหวัดสมุทรปราการมีผู้สูงอายุเป็นอันดับที่ 2 ของประเทศ รองมาจากกรุงเทพมหานคร โดยมีจำนวนทั้งหมด 225,409 คน (Department of Older Persons, 2021) แต่จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าส่วนมากจะศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของกลุ่มผู้สูงอายุ แต่ไม่พบว่ามีข้อมูลการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการที่ผู้วิจัยทำงานอยู่ในพื้นที่ อันจะส่งผลให้ผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่งว่าจากกระแสภาวะรักสุขภาพของผู้สูงอายุในยุคสังคมผู้สูงอายุ 4.0 ที่เทคโนโลยีการสื่อสารมีความก้าวหน้าและมีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ นำมาสู่ปัญหาการวิจัยว่าปัจจุบันผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการที่มีผู้สูงอายุอยู่มากเป็นอันดับที่ 2 ของประเทศจะมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ รวมถึงลักษณะสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพลักษณะใดที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ และสื่อและสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมีบทบาทหรืออิทธิพลในกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการอย่างไร ดังนั้นคำตอบที่ได้จากการวิจัยจะส่งผลให้ผู้วิจัย หรือส่วนงานราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้รับรู้ ตระหนัก และเตือนภัยผู้สูงอายุได้ว่าช่องทางการสื่อสารหรือสื่อโฆษณาใดบ้างที่จะสามารถเข้าถึง มีบทบาทและมีอิทธิพลในกลุ่มผู้สูงอายุหรือผู้ที่ซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทและอิทธิพลของสื่อและสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีต่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาลักษณะสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยขั้นตอนที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่เคยบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจำนวน 16 คน ในการศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อโฆษณา และรูปแบบสารโฆษณาที่มีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ จากนั้นนำข้อมูลสำคัญที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์นำไปสู่ขั้นตอนที่ 2 คือการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ลักษณะสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

สุขภาพที่มีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ บทบาทและอิทธิพลของสื่อและสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีต่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้สูงอายุที่เคยบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ มีที่อยู่อาศัยในจังหวัดสมุทรปราการ มีจำนวน 225,409 คน (Department of Older Persons, 2021) ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่บริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ที่อยู่อาศัยในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 16 คน ใช้การเลือกตัวอย่างแบบโควตาตามขนาดพื้นที่อำเภอ จากนั้นใช้การเลือกตัวอย่างแบบมีเกณฑ์ (Criterion sampling) คือต้องเป็นผู้ที่เคยบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ แล้วเลือกแบบบังเอิญตามความสะดวกจากผู้นำชุมชนที่สะดวกและยินดีให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่บริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพหรือบุคคลในครอบครัวที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพให้ผู้สูงอายุบริโภค ที่อยู่อาศัยในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 400 คน โดยใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ให้ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความผิดพลาด 5% ใช้การเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น ขั้นแรกคือเลือกแบบโควต้า โดยเป็นผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในแต่ละอำเภอ จำนวน 6 อำเภอ จากนั้นใช้การเลือกแบบเจาะจง เก็บจากผู้สูงอายุที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพในแต่ละอำเภอตามโควต้าที่กำหนด จากนั้นเลือกแบบบังเอิญ คือผู้ที่ยินดีให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ และสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่สามารถกระตุ้นให้ผู้ให้สัมภาษณ์สนใจและซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพได้ และแบบสอบถาม ได้แก่ คำถามคัดกรอง ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมการเปิดรับสื่อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เป็นคำถามแบบเลือกตอบ ลักษณะสารโฆษณาที่มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นความสนใจใช้หรือซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบทบาทและอิทธิพลของสื่อ และสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีต่อผู้สูงอายุอันส่งผลไปถึงผู้สูงอายุหลังจากที่ได้พบเห็นหรือเปิดรับสื่อโฆษณา เป็นคำถามแบบมาตรประมาณค่า ทั้งนี้ผู้วิจัยได้หาคุณภาพของเครื่องมือโดยทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ มีผลลัพธ์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาครวมเท่ากับ 0.873

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ดวยแบบสัมภาษณแบบกึ่งโครงสรางกับผูใหสัมภาษณจำนวน 16 คนด้วยตนเอง ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเก็บจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบคำถามคัดกรองว่าเคยซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและตอบคำถามครบสมบูรณ์ทุกข้อจนครบ 400 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาบทสรุปโดยการนำข้อมูลมาประมวลหาความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมการเปิดรับสื่อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ลักษณะสารโฆษณาที่กระตุ้นให้สนใจ และซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ บทบาทและอิทธิพลของสื่อ และสารโฆษณาเพื่อสุขภาพ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและรายงานผลการวิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญของผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. บทบาทและอิทธิพลของสื่อและสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีต่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การสื่อสารผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพในสื่อทุกประเภทมีบทบาทและอิทธิพลที่สามารถกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพได้ในระดับปานกลาง โดยสื่อโทรทัศน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$= 3.33) รองลงมาคือ บุคคลในครอบครัว ($\overline{X}$= 3.20) เฟซบุ๊ก (Facebook) ($\overline{X}$= 2.83) ยูทูบ (Youtube) ($\overline{X}$= 2.80) และไลน์ (Line) ($\overline{X}$= 2.71) ตามลำดับ

บทบาทและอิทธิพลของโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพโดยภาพรวมมีอิทธิพลต่อความต้องการซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$= 3.31) โดยพบว่า บทบาทด้านการรับรู้ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลที่สามารถกระตุ้นความต้องการซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด โดยมีอิทธิพลในระดับมาก ($\overline{X}$= 3.49) รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ ($\overline{X}$= 3.41) ส่วนที่มีอิทธิพลกระตุ้นความต้องการซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการซื้อผลิตภัณฑ์ ($\overline{X}$= 3.31) ด้านการตระหนักรู้ถึงอรรถประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ ($\overline{X}$= 3.27) และด้านการบอกต่อผลิตภัณฑ์ ($\overline{X}$= 3.07) ตามลำดับ เมื่อศึกษาบทบาทด้านการตระหนักรู้ถึงอรรถประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากคิดว่าโฆษณาที่บอกว่า “การใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่งบอกว่าท่านเป็นคนรักสุขภาพ” มีอิทธิพลที่สามารถกระตุ้นความต้องการซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์มากที่สุด บทบาทด้านการรับรู้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ พบว่าโฆษณาที่แสดงข้อมูลของผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจน เช่น ส่วนผสม เครื่องหมายรับรอง สถานที่ผลิต มีอิทธิพลที่สามารถกระตุ้นความต้องการซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์มากที่สุด บทบาทด้านการรับรู้ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ พบว่าโฆษณาที่แสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มีชื่อเสียง ได้รับความนิยม มีอิทธิพลที่สามารถกระตุ้นความต้องการซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด บทบาทด้านการซื้อผลิตภัณฑ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างจะซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพยี่ห้อนั้นซ้ำๆ หากซื้อมาแล้วประทับใจ บทบาทด้านการบอกต่อผลิตภัณฑ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้สื่อสารเพื่อแจ้งเตือนผู้อื่นถึงข้อเสียเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

2. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ส่วนใหญ่มีการเปิดรับในสื่อวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แผ่นผับ และสื่อออนไลน์ และพบเห็นโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพในช่วงเช้า และมีการเปิดรับสื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพทุกวัน วันละมากกว่า 1 ชั่วโมง ซึ่งสื่อบุคคลได้เปิดรับข้อมูลจากบุคคลภายในครอบครัวบ่อยครั้งมากที่สุด โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีการเปิดรับ ได้ยิน ได้เห็นโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพตามรายการโทรทัศน์ แต่ขณะที่เปิดรับโฆษณาผลิตภัณฑ์

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

เพื่อสุขภาพจากรายการวิทยุ เช่น รายการบ้านสุขภาพ และสื่อหนังสือพิมพ์/นิตยสาร สิ่งพิมพ์ และสื่อเฉพาะกิจต่างๆ บ้างนานๆ ครั้ง ส่วนสื่อออนไลน์ พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์เปิดรับข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากยูทูบบ่อยครั้งที่สุด รองลงมาคือเห็นจากในเฟซบุ๊ก และในไลน์อยู่มากปานกลาง อย่างไรก็ตามในกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปจะนิยมเปิดรับและเห็นโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากในเว็บไซต์ ขณะเดียวกันพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนไม่เคยเปิดรับโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากในอินสตราแกรม และติ๊กตอก ส่วนเหตุผลสำคัญที่สุดที่เปิดรับข่าวสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพคือ จะได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ไปวางแผนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพของตน

การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพพบว่า ในหนึ่งสัปดาห์กลุ่มตัวอย่างเคยเห็นหรือได้ยินโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ระดับปานกลาง โดยพบเห็นในสื่อมวลชนมากที่สุด ($\overline{X}$= 2.66) โดยพบเห็นจากรายการทางโทรทัศน์ เช่น รายการ 108 สุขภาพ, รายการชีวิตชีวา, โฆษณาแทรกในรายการ มากที่สุด ($\overline{X}$= 3.22) และสื่อหนังสือพิมพ์ ป้าย และสิ่งพิมพ์ต่างๆ นานๆ ครั้ง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$= 2.25) อันดับรองลงมาคือ สื่อบุคคล ($\overline{X}$= 2.54) โดยได้ยินจากบุคคลในครอบครัวมากที่สุด ($\overline{X}$= 2.63) และพนักงานขาย/ตัวแทนจำหน่าย นานๆ ครั้ง ($\overline{X}$= 2.43) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และอันดับสุดท้ายคือสื่อออนไลน์ ($\overline{X}$= 2.43) โดยพบเห็นจากเฟซบุ๊ก (Facebook) พบสมควร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$= 2.55) รองลงมาคือ ยูทูบ (YouTube) ($\overline{X}$= 2.46) ไลน์ (Line Application) ($\overline{X}$= 2.37) และเว็บไซต์ (Website) เช่น กูเกิ้ล พันทิบของผลิตภัณฑ์เอง ($\overline{X}$= 2.35) นานๆ ครั้ง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ส่วนช่วงเวลาที่มักพบเห็นโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมากที่สุด คือ ช่วงเวลา 18.01-22.00 น.

3. ลักษณะสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่สามารถกระตุ้นให้สนใจและซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมากที่สุดคือ การใช้โฆษณาที่มีเนื้อหาแบบตรงไปตรงมา (Straight forward) โดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ และคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่อธิบายรายละเอียดผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจนจะทำให้ตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น และการใช้เนื้อหาในโฆษณาที่มีบุคคลรับรอง (Testimonial) จะจูงใจโดยใช้บุคคลที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์มากล่าวถึงประโยชน์ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์เชื่อว่าบุคคลในโฆษณาเป็นผู้มีประสบการณ์ในการใช้ผลิตภัณฑ์นั้นจริง เช่น ดาราทานแล้วสามารถทำให้สุขภาพดีขึ้น เป็นต้น ขณะที่สารโฆษณาที่นำเสนอโดยใช้ตัวละครมานำเสนอประโยชน์ของผลิตภัณฑ์โดยมีลักษณะที่ดูเหนือจริงไม่มีทางเป็นไปได้ ไม่ได้มีอิทธิพลให้สนใจเกิดความต้องการซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ขณะที่สารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพแบบแฟนตาซี ที่ใช้ตัวละครมานำเสนอประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ที่เกินจริงอย่างไม่มีทางเป็นไปได้ ($\overline{X}$= 2.87) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทอิทธิพลของสื่อและสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีต่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ พบประเด็นสำคัญว่า สื่อโฆษณาที่มีบทบาทอิทธิพลมากที่สุดคือ สื่อโทรทัศน์ สอดคล้องกับที่

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Satavetin (1996, p.20) ได้เสนอว่า สื่อวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีความน่าเชื่อถือสูง เนื่องจากลักษณะความถูกต้องของสารที่มาก ซึ่งแตกต่างจากสื่อบุคคลที่มีโอกาสที่สารถูกบิดเบือนได้ตลอดเวลา โดย College of Management (2018) พบว่าสื่อวิทยุโทรทัศน์เป็นช่องทางการโฆษณาที่มีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุมากที่สุด เนื่องจากผู้สูงอายุจะเปิดโทรทัศน์ทิ้งไว้ไม่เปลี่ยนช่อง ทำให้มีโอกาสที่จะได้รับข้อมูลทางการตลาดจากการฟัง หรือมองเห็นภาพนั้นมีมากกว่าสื่อในช่องทางอื่นๆ อีกทั้งโฆษณาในสื่อนี้มีทั้งภาพและเสียงทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกตื่นเต้นและจูงใจ ขณะที่สื่อเฟซบุ๊คมีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุน้อยกว่า เนื่องจากผู้สูงอายุรู้สึกว่าการใช้เฟซบุ๊คมีความยุ่งยากกว่าช่องทางอื่นๆ อีกทั้งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสุขภาพของผู้บริโภค ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ของ Setthanurak (2013, p.61) ที่พบว่า สื่อที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสุขภาพมากที่สุดคือ สื่อโทรทัศน์ และผลการสำรวจพฤติกรรมและแนวโน้มการบริโภคสื่อของไทย ปี 2562 ของ National Broadcasting and Telecommunications Commission (2019, pp.1-3) พบว่าสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากที่สุดในกลุ่มผู้บริโภคที่อายุ 51-75 ปี (Baby Boomer) แสดงให้เห็นว่าสื่อโฆษณาทางวิทยุโทรทัศน์มีบทบาทและอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมากที่สุด เนื่องจากมีทั้งภาพและเสียงที่บ่งบอกสรรพคุณของผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจนและมีความน่าเชื่อถือกว่าสื่อออนไลน์

นอกจากนี้จากผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญว่า สารโฆษณาที่มีบทบาทส่งเสริมด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลที่สามารถกระตุ้นความต้องการซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด โดยใช้สารโฆษณาแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มีชื่อเสียง ได้รับความนิยม เป็นผลิตภัณฑ์ที่น่าเชื่อถือ มีความปลอดภัย

2. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

พบประเด็นสำคัญว่า กลุ่มตัวอย่างเคยเห็นหรือได้ยินโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ระดับปานกลาง โดยพบเห็นในสื่อมวลชนมากที่สุด โดยเฉพาะในรายการทางโทรทัศน์ เช่น รายการ 108 สุขภาพ, รายการชีวิตชีวา, โฆษณาแทรกในรายการ สอดคล้องกับที่ Satavetin (1996, p.20) ได้กล่าวว่ามีลักษณะสำคัญของสื่อมวลชนคือ เป็นสื่อที่สามารถนำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารที่ประกอบด้วยคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับที่ Schramm (1973, pp. 121-124) ได้กล่าวถึงหลักทั่วไปของการเลือกเปิดรับสื่อว่า บุคคลมักจะเลือกใช้สื่อที่มีความสะดวกเข้าถึงได้ง่าย ไม่ซับซ้อน และไม่มีความยุ่งยากในการเลือกใช้ โดยเฉพาะสื่อที่อยู่ใกล้ตัวจะเป็นสื่อที่บุคคลมักเลือกนำมาใช้เป็นอันดับแรก เช่น การเปิดรับโทรทัศน์ และ Assael (2004, p.38) กล่าวว่า ผู้รับสารที่มีอายุมาก มักจะติดอยู่กับการเปิดรับสื่อเดิมๆ ที่เคยชินที่ตนเคยเปิดรับอยู่เป็นประจำ ดังเช่น สื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อวิทยุโทรทัศน์ ที่ผู้อายุมากเคยเปิดรับก็มักจะรับสื่อนั้นๆ และไม่สนใจสื่อใหม่ๆ และการศึกษาเรื่อง Silver Age Content Marketing สื่อสารโดนใจรุ่นใหญ่วัยสีเงิน (College of Management, 2018) ที่พบว่ารูปแบบโฆษณาที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุได้มากที่สุด 5 คือโฆษณาทางวิทยุโทรทัศน์ อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องความต้องการข่าวสาร การใช้สื่อ และนิสัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุไทยของ Kleechaya (2012) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีนิสัยการเปิดรับสื่อโทรทัศน์อยู่กับบ้านเป็นประจำมากที่สุด รองลงมาคือ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

บุคคลใกล้ชิด ส่วนลำดับรองลงมาคือสื่อบุคคล โดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว สอดคล้องกับที่ Rotchanasaeng (2012, p.12) ได้กล่าวว่า สื่อบุคคลเป็นสื่อที่สามารถติดต่อสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัว และงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพชนิดแคปซูลของ Chomrath (2017, pp.38-43) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างรับข้อมูลผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากเพื่อนหรือญาติเป็นลำดับที่สอง ขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีการพบเห็นโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากสื่อออนไลน์น้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Buntudthong (2014, p.65) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไปมีความพึงพอใจในการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์น้อยที่สุด เนื่องจากปัญหาเรื่องสุขภาพ เช่น ปัญหาสายตา ปัญญาการใช้นิ้วหรือมือ จึงไม่สามารถใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ จึงแสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนเป็นสื่อที่กลุ่มตัวอย่างนิยมเปิดรับมากที่สุดเนื่องจากสื่อมีคุณสมบัติกระจายข่าวสารไปยังบุคคลจำนวนมากได้ อีกทั้งเป็นสื่อที่กลุ่มตัวอย่างคุ้นชินมาตลอด เป็นสื่อที่เปิดรับข่าวสารที่ใช้ความพยายามน้อยและเข้าถึงได้ง่าย ขณะที่สื่อออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในกลุ่มวัยอื่นๆ แต่กลับไม่ได้รับความนิยมในกลุ่มผู้สูงอายุเนื่องจากเป็นสื่อที่กลุ่มตัวอย่างไม่คุ้นชินและด้วยปัญหาสุขภาพโดยเฉพาะปัญหาสายตา จึงไม่เอื้ออำนวยในการเปิดรับของกลุ่มตัวอย่าง

นอกจากนี้ยังพบประเด็นสำคัญว่า ช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างมักพบเห็นโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมากที่สุด คือ ช่วงเวลา 18.01-22.00 น. และช่วงเวลา 22.01-06.00 น. น้อยที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง Silver Age Content Marketing สื่อสารโดนใจรุ่นใหญ่วัยสีเงิน (College of Management, 2018) ที่พบว่าในช่วงเย็น ผู้สูงอายุจะใช้เวลาอยู่กับโทรทัศน์เพื่อดูข่าว รายการละคร และเวลาไพร์มไทม์ของกลุ่มคนสูงอายุอยู่ในช่วงเวลา 17.30-21.30 น. และงานวิจัยเรื่องความต้องการข่าวสาร การใช้สื่อ และนิสัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุไทยของ Kleechaya (2012) ที่พบว่า กลุ่มคนสูงอายุนิยมชมรายการโทรทัศน์ในช่วงเย็นมากกว่าช่วงเช้าโดยจะเปิดรับสื่อมากที่สุดในช่วงเวลา 17.30-21.30 น. แสดงให้เห็นว่าช่วงเวลาที่โฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุได้มากที่สุดคือช่วงเวลาเย็น เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ผู้สูงอายุพักผ่อนอยู่กับบ้านต่างจากช่วงเวลาอื่นที่อาจต้องออกไปทำงานหรือทำธุระอยู่นอกบ้าน

3. ลักษณะสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ พบประเด็นสำคัญว่า สารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่สามารถกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างสนใจและซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมากที่สุดคือ การสารใช้โฆษณาที่มีเนื้อหาแบบตรงไปตรงมา (Straight forward) ที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ และคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่อธิบายรายละเอียดผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจนจะทำให้ตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น และการใช้เนื้อหาในโฆษณาที่มีบุคคลรับรอง (Testimonial) จะจูงใจโดยใช้บุคคลที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์มากล่าวถึงประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบการนำเสนอโฆษณาที่ Worakullatthathip & Sampattawanich (2008, p.164) ได้กล่าวว่าการสื่อสารแนวคิดโฆษณาผ่านสารที่เป็นเรื่องราวที่นำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อให้สารโฆษณาน่าสนใจและน่าจดจำ โดยการโฆษณาแบบตรงไปตรงมาจะใช้การอธิบายรายละเอียดผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจน และการใช้บุคคลที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์ผู้มีประสบการณ์ในการใช้ผลิตภัณฑ์นั้นจริงมากล่าวถึงประโยชน์ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับจะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคได้ และสอดคล้องกับที่ Somsuk (2020, p.56) ได้ศึกษาเนื้อหาที่ถูกนำเสนอด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ พบว่า มีการนำเสนอในประเด็นของข้อมูล

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ประโยชน์และคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์สุขภาพ ข้อมูลข้อควรระวังหรือคำเตือนของการใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพ ข้อมูลส่วนผสมของผลิตภัณฑ์สุขภาพ ข้อมูลโภชนาการของผลิตภัณฑ์สุขภาพ และข้อมูลเกี่ยวกับชื่อเสียง และหรือความนิยมของผลิตภัณฑ์สุขภาพ แสดงให้เห็นได้ว่า การใช้สารโฆษณาทั้งรูปแบบของสปอตโฆษณาที่อธิบายประโยชน์ และคุณสมบัติรายละเอียดผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจน และหรือสลับกับการจัดรายการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์นั้นๆ โดยมีเนื้อหาที่เน้นสรรพคุณที่สามารถรักษาหรือป้องกันโรค รวมไปถึงบำรุงร่างกายจะสามารถชักจูงให้ผู้สูงอายุตัดสินใจซื้อได้ง่ายกว่าการใช้สารโฆษณารูปแบบอื่นๆ

ในทางตรงกันข้ามจากผลการการวิจัยพบว่า การใช้สารโฆษณาที่มีเนื้อหาแบบแฟนตาซี โดยใช้ตัวละครมานำเสนอประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ที่เกินจริงอย่างไม่มีทางเป็นไปได้ มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพน้อยที่สุด สอดคล้องกับที่ Chumpoo (2017, p.46) ได้กล่าวถึงผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพว่า เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลใช้เพราะคาดหวังประโยชน์ที่จะได้รับด้านการส่งเสริมสุขภาพที่ดี แสดงให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของชีวิต ดังนั้นเนื้อหาสารโฆษณาที่พูดถึงประโยชน์ของผลิตภัณฑ์อย่างตรงไปตรงมาจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นในการใช้ผลิตภัณฑ์ได้มากกว่าการใช้เนื้อหาแบบแฟนตาซีที่เกินจริงอย่างไม่มีทางเป็นไปได้

นอกจากนี้พบผลการวิจัยของการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่มีความขัดแย้งกันหนึ่งประเด็น กล่าวคือในการวิจัยเชิงคุณภาพในขั้นตอนการวิจัยขั้นที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากตอบว่ารู้สึกเฉยๆ เมื่อโฆษณามีการใช้พรีเซ็นเตอร์ (Presenter) ที่เป็นหมอ หรือดารามาพูดแนะนำผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ จากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำผลการค้นพบดังกล่าวมาเป็นแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คนในการวิจัยเชิงปริมาณในขั้นตอนที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างกลับมีความคิดเห็นตรงกันข้ามกับผู้ให้สัมภาษณ์ 16 คน โดยพบว่าลักษณะโฆษณาที่ใช้ผู้นำเสนอพรีเซ็นเตอร์ เช่น หมอ ดารา มาพูดแนะนำผลิตภัณฑ์สามารถกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างสนใจและซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพได้ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวนมากให้ความเชื่อมั่นกับผลิตภัณฑ์ที่มีบุคคลที่น่าเคารพนับถือเป็นผู้เชี่ยวชาญอย่างแพทย์ หรือบุคคลที่เป็นดาราที่มีชื่อเสียงที่ตนเองรู้จักมาพูดแนะนำผลิตภัณฑ์ก็มีความน่าเชื่อถือและน่าสนใจได้แล้ว โดยอาจไม่คำนึงถึงด้วยซ้ำว่าแพทย์หรือดาราคนดังกล่าวเคยใช้ผลิตภัณฑ์แล้วหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับที่กาญจนา Panyathorn & Thajang (2020, p.80) ได้เสนอว่า การใช้ตัวบุคคล เช่น ดารา นักวิชาการ บุคลากรทางการแพทย์ รวมถึงผู้ที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตัวผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพได้ ดังนั้นเพื่อให้ผลการวิจัยครอบคลุมเป็นไปตามผลการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่ค้นพบ สารในโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพอาจใช้พรีเซ็นเตอร์ที่เป็นแพทย์ หรือผู้มีชื่อเสียงที่ยืนยันได้ว่ามีประสบการณ์ในการใช้ผลิตภัณฑ์นั้นจริงและใช้แล้วเห็นผลลัพธ์ที่ดีขึ้นจริงและนำเสนอประโยชน์ที่จะได้รับจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ เช่น ดาราคนนั้นทานแล้วสามารถทำให้สุขภาพดีขึ้นเป็นต้น

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจุบันผู้สูงอายุมีการเปิดรับข้อมูลผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพทั้งในสื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือสื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อบุคคล และสื่อออนไลน์ โดยจะเปิดรับเป็นเพื่อนแก้เหงาไปเรื่อยๆ และเมื่อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพนั้นมีความน่าสนใจสามารถแก้ปัญหาสุขภาพของตนได้ก็จะสนใจและหลงเชื่อและซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพนั้นๆ ซึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบางส่วนมักนิยมใช้กลยุทธ์การให้บุคคลที่มีชื่อเสียงมากล่าวถึงประโยชน์ของผลิตภัณฑ์โดยมีสารโฆษณาที่เกินจริงหรือกล่าวถึงหลักความเป็นจริงไม่ครบถ้วนทั้งหมด เช่น ทานอาหารเสริมแล้วจะทำให้สุขภาพดีขึ้น ซึ่งในความเป็นจริงสารอาหารทั้งหมดที่ร่างกายมนุษย์ต้องการสามารถหาได้จากอาหารสดหรือปรุงสุกที่มีอยู่ทั่วไปไม่จำเป็นต้องไปซื้ออาหารเสริมหรือผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพก็ได้ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุควรให้ข้อมูลที่สำคัญและถูกต้องกับผู้สูงอายุเพื่อผู้สูงอายุจะได้รู้เท่าทันสื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพได้

2. จากผลการวิจัย พบว่า ลักษณะสารโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่สามารถกระตุ้นให้ผู้สูงอายุสนใจและซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมากที่สุดคือ การสารใช้โฆษณาที่มีเนื้อหาแบบตรงไปตรงมา (Straight forward) ดังนั้นนักโฆษณาหรือเจ้าของผลิตภัณฑ์ควรนำเสนอข้อมูลที่แสดงถึงประโยชน์ และคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่อธิบายรายละเอียดผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจน ซึ่งจะถือเป็นการได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่าย กล่าวคือฝ่ายผู้ส่งสารสามารถกระตุ้นความสนใจให้กับกลุ่มเป้าหมายได้มาก ขณะเดียวกันฝ่ายผู้รับสารจะได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจซื้อ อีกทั้งเข้าใจได้ง่ายและชัดเจน

3. จากผลการวิจัย พบว่า สื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่มีบทบาทอิทธิพลสามารถกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมากที่สุดคือ สื่อโทรทัศน์ เนื่องจากเป็นสื่อที่ผู้สูงอายุคุ้นชิน เข้าถึงได้ง่าย มีการเปิดรับอย่างสม่ำเสมอ ต่างจากกลุ่มวัยอื่นๆ ที่ปัจจุบันสื่อออนไลน์เข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อมากกว่า ดังนั้นการผลิตสื่อเพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุควรใช้สื่อที่เข้าใจ เข้าถึงได้ง่าย และสร้างความเพลิดเพลินและคุณประโยชน์ที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งการนำเสนอโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพควรนำเสนอด้วยภาพและเสียง มีกลยุทธ์ที่ตรงกับความชอบของกลุ่มผู้สูงวัย เช่น ใช้พรีเซ็นเตอร์ที่กลุ่มผู้สูงวัยชื่นชอบมาบอกเล่าประสบการณ์ที่เป็นจริง และวิธีการดูแลรักษาสุขภาพที่ดีสูงวัยได้อย่างมีความสุข เป็นต้น

4. จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทและอิทธิพลของสารโฆษณาที่มีผลกระตุ้นให้กลุ่มผู้สูงอายุตัดสินใจซื้อและบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมากคือ สารโฆษณาแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มีชื่อเสียง ได้รับความนิยม เป็นผลิตภัณฑ์ที่น่าเชื่อถือ มีความปลอดภัย ดังนั้นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจึงควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ดี มีคุณภาพและสื่อสารให้กลุ่มผู้สูงอายุทราบว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีภาพลักษณ์ที่ดี บริโภคได้อย่างปลอดภัย โดยอาจสื่อสารอ้างอิงจากการได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานความปลอดภัย เช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เป็นต้น

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลิตภัณฑ์ประเภทอื่นๆ ที่อยู่ในความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น เครื่องสำอาง ยา สมุนไพร ผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อประกอบอาหาร เป็นต้น เพื่อนำผลการวิจัยมาผลิตภัณฑ์ชนิดอื่นๆ มาเปรียบเทียบเพื่อนำไปพัฒนากลวิธีการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาในกลุ่มผู้สูงอายุต่อไป

2. ควรเพิ่มวิธีการศึกษาด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มผู้ที่ซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพให้ผู้สูงอายุเพื่อจะได้ความคิดที่หลากหลายยิ่งขึ้น

References

Assael, H. (2004). **Consumer behavior : A strategic approach**. (8 th ed.). New York, NY : Houghton Mifflin.

Buntudthong, K. (2014). **Social networking behavior and satisfaction among the elderly in Bangkok**. Patumthani : Bangkok University. [In Thai]

Chomrath, U. (2017). **Factors affecting the decision to purchase dietary supplements for health in the form of capsules of working people in Bangkok**. Patumthani : Bangkok University. [In Thai]

Chumpoo, N. (2017). **Media Exposure Behaviors and Word of Mouth of Health Products**. Bangkok : Thammasart University. [In Thai]

College of Management. (2018). Silver Age Content Marketing in the Twenty-Seventh Marketing Conference. In **The 27th MK Conference 24 June 2019**(pp.30-37). Bangkok : College of Management Mahidol University. [In Thai]

Department of Older Persons. (2021). **Statistics of the elderly in 77 provinces of Thailand**. [Online]. Available : https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1099 [2021, December 31] [In Thai]

Junpoung, Y. (2014). **Elderly Lifestyle Characteristics and Their Vitamin Supplement Purchase Decitions in Thailand.** Nakornsatchasima : Suranaree University of Technology. [In Thai]

Kleechaya, P. (2012). **Information needs, media usage, and media exposure habits of Thai elderly**. Bangkok : Chulalongkorn University. [In Thai]

Kongarchaphat, B. (2018). **LINE is the most popular medium among elderly adults.** [Online]. Available : https://www.thansettakij.com/lifestyle/312693 [2018, September 14]. [In Thai]

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

National Broadcasting and Telecommunications Commission. (2019). **Media's Influence on the decisions of Thai people**. [Online]. Available : https://broadcast.nbtc.go.th/data/academic/file/630100000002.pdf [2019, December 12]. [In Thai]

Panyathorn, K. & Thajang, S. (2020). Opinions and Consumption Behaviors of Supplementary food products Among the elderly in Nongbu village, Sam Phrao Sub-district, UdonThani Province. **Udonthani Hospital Medical Journal, 28**(2), 121-129. [In Thai]

Rotchanasaeng, C. (2012). **price product management**. Nonthaburi : Sukhothaitumthirath University. [In Thai]

Satavetin, P. (1996). **Mass Communication : Process and Theory**. Bangkok : Chulalongkorn University. [In Thai]

Schramm, Wilbur, (1973). **Men, Messages, and Media: A Look at Human Communication**. New York : Harper & Row, Publishers.

Setthanurak, P. (2013). **Factors affecting consumers' decision to buy health food supplements in the municipality Buriram Province**. Buriram : Buriram Rajabhat University. [In Thai]

Somsuk, S. (2020). Social Media Usage Behavior of the Elderly. **Parichart Journal Thaksin University, 33**(1), 62-77. [In Thai]

ThaiPBS. (2022). **The truth of new born children shakes the "completely aged society"**. [Online]. Available : https://theactive.net/data/aged-society/ [2022, May 26]. [In Thai]

Worakullatthathip, K. & Sampattawanich, P. (2008). **Introduction to Advertising**. Bangkok : Thammasart University. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

อิทธิพลของบรรยากาศองค์การ การรับรู้คุณค่าในตน การปรับตัวในการทำงานที่ส่งผลต่อความสุขของพนักงาน

The Influence of Organizational Climate, Self Esteem and Work Adjustment on the Happiness at work of Company Employees

บุญลดา คุณาเวชกิจ*

Boonlada Kunavetchakij

Received : June 29, 2022

Revised : October 6, 2022

Accepted : January 16, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับบรรยากาศองค์การ การรับรู้คุณค่าในตน การปรับตัวในการทำงาน และระดับความสุขของพนักงาน 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การ การรับรู้คุณค่าในตน การปรับตัวในการทำงานกับความสุขของพนักงาน และ 3) เพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การ การรับรู้คุณค่าในตน การปรับตัวในการทำงานที่มีอิทธิพลและสามารถทำนายความสุขของพนักงานในบริษัทที่ทำการศึกษา โดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานในบริษัท จำนวน 226 คน ใช้สถิตค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (The Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง-มีสายปฏิบัติงานด้าน Technology พนักงานส่วนใหญ่รับรู้บรรยากาศองค์การอยู่ในระดับปานกลาง การรับรู้คุณค่าในตน การปรับตัวในการทำงาน และความสุขในการทำงานอยู่ในระดับมาก ผลการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้คุณค่าในตน การปรับตัวในการทำงานกับความสุขของพนักงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ส่วนบรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขของพนักงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนตัวแปรที่สามารถทำนายความสุขของพนักงานได้เป็นอันดับหนึ่งและดีที่สุด คือ การรับรู้คุณค่าในตนด้านการมีความสามารถ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.882 และสามารถพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของพนักงาน ได้ร้อยละ 76.9 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนาย เท่ากับ 0.233

คำสำคัญ : บรรยากาศองค์การ / การรับรู้คุณค่าในตน / การปรับตัวในการทำงาน / ความสุขในการทำงาน

---

*อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Lecturer Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University(Corresponding Author)

e-mail: k.boonlada@hotmail.co.th

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the organizational Climate level, self-esteem, work adjustment, and the level of happiness of employees; 2) to study the relationship between organizational Climate, self-esteem, work adjustment, and happiness of employees; and 3) to study the influence of organizational Climate, self-esteem, and work adjustment in order to predict company employee happiness level. A quantitative approach was conducted in this research; the data were collected through online questionnaires from 226 employees in the company. The statistical methods comprised percentage, frequency, mean, and standard deviation. The correlation analysis was based on Pearson Correlation method and Multiple Regression Analysis. The findings revealed that the majority of respondent were female, worked in technological field, and had satisfaction towards organizational Climate at a moderate level; the perception of self-esteem was at a high level; the satisfaction towards work adjustment was at a high level; the happiness at work was at a high level. The analysis of correlation between self-esteem, work adjustment and happiness of employee showed a positive result at a high level. As for the organizational Climate, it had a positive correlation with the happiness of employees at a moderate level. Based on Multiple Correlation Coefficient, the variable which best predicted the happiness of employees is the recognition of self-esteem and their own abilities (R = .882) with capability to predict factors affecting the happiness of employees at 76.9%, and standard error of prediction at 0.233.

Keywords : Organizational Climate / Self-Esteem / Personal Adaptation to Work / Happiness at Work

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันกระแสการสร้างการทำงานอย่างมีความสุขในประเทศไทยได้เริ่มแพร่หลายมากยิ่งขึ้น สร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่บุคลากร รู้สึกถึงการมีส่วนร่วมในการทำงาน ทำงานแล้วรู้สึกมีความสุข รู้สึกถึงความมั่นคงในงาน ความเจริญเติบโตก้าวหน้า กระตือรือร้นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย สนุกกับงาน มีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน และสภาพแวดล้อมที่ดีที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสุขในการทำงาน ลดความเครียดและความขัดแย้งภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้องค์กรเจริญก้าวหน้าและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Dasa, 2009) องค์การที่ประสบความสำเร็จได้นั้นจะมีปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เป็นตัวผลักดันและมองข้ามไม่ได้นั่นคือ ปัจจัยแห่งความสุข เพราะความสุขของคนทำงานอยู่ที่การได้ทำงานในองค์กรที่มีบรรยากาศแห่งความสุขซึ่งจะส่งผลให้คนทำงานรักงาน รักองค์กร พร้อมจะทุ่มเทและมุ่งมั่นกับการทำงาน ปัจจัยที่ส่งผลให้บรรยากาศขององค์กรเป็นองค์กรแห่งความสุข ได้แก่ สถานที่ทำงานน่าทำงาน ความรักในงานที่ทำ วิธีการทำงานแบบใหม่ที่สร้างสรรค์ ความเป็นกัลยาณมิตรในที่ทำงาน และทัศนคติการทำงานเชิงบวก

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

บรรยากาศเหล่านี้สร้างขึ้นได้โดยผู้บริหารหรือผู้นำที่ต้องมุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศภายในองค์กรให้มีความสุข ครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านจิตวิทยา และด้านสังคม (Apaipakdi, 2020) มีการทดลองของ Oswald, Proto & Sgroi (2015) ที่ได้ทำการศึกษาความสุขและผลิตผลของพนักงานบริษัทกูเกิล พบว่า คนที่มีความสุขจะมีผลิตผลในการทำงานเพิ่มมากขึ้นประมาณ ร้อยละ 12 ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ความสุขในการทำงานของพนักงานเป็นประเด็นท้าทายสำหรับองค์การในยุคปัจจุบันที่ผู้บริหารให้ความสำคัญ เช่นเดียวกับ การผลิตสินค้าและบริการให้มีคุณภาพ (Schermerhorn, 2008) นอกจากนี้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของบุคคล เป็นการพิจารณาตัดสินคุณค่าของตนและแสดงออกมาให้เห็นในรูปของทัศนคติที่ตนมีต่อตนเอง เป็นประสบการณ์ที่บุคคลอื่นสามารถรับรู้ได้โดยพิจารณาจากคำพูดหรือพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลนั้น รวมถึงความสามารถโดยทั่วไป สมรรถนะและการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์และช่วยส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยมีเรื่องของสติปัญญารวมทั้งการประสบกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวเข้ามาเกี่ยวข้อง (Coopersmith, 1981) รวมทั้งการปรับตัวในการทำงานถือเป็นกระบวนการของความสำเร็จที่สอดคล้องกับกันระหว่างแต่ละบุคคลและสภาพแวดล้อม การปรับตัวในการทำงานจะบ่งบอกถึงความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมการทำงานกับความพึงพอใจของแต่ละบุคคล (Dawis & Lofquist, 1984) ซึ่งบริษัทแห่งนี้เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมการป้องกันประเทศระดับภูมิภาคในฐานะผู้ผลิตอากาศยานไร้คนขับ หรือ Drone ชิ้นส่วนอากาศยาน และ Software ด้านการบินต่างๆ รวมถึงติดตั้งระบบอาวุธ ติดตั้งระบบเชื่อมโยงข้อมูล เป็นบริษัทที่ทำธุรกิจนี้ในประเทศไทย ซึ่งในการปฏิบัติงานด้วยเนื้องานที่ต้องทำให้ได้มาตรฐาน ทำให้พนักงานต้องทำงานภายใต้สภาวะแวดล้อมที่กดดัน ต้องใช้ทักษะเฉพาะด้านอย่างมาก รวมถึงต้องมีความอดทนสูงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เนื่องจากลูกค้าขององค์การคือหน่วยงานภาครัฐ กระทรวงกลาโหมซึ่งเป็นหน่วยงานรักษาความมั่นคงของประเทศ และด้วยบริบทดังกล่าวส่งผลต่อการลาออกของพนักงานค่อนข้างสูง จึงทำให้ต้องรับพนักงานใหม่ค่อนข้างบ่อย อีกทั้งไม่เข้าใจในรูปแบบการทำงาน ขาดประสบการณ์หน้างาน และความชำนาญงานยังน้อย จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้พนักงานไม่มีความสุขในการทำงาน ซึ่งอาจมาจากบรรยากาศในการทำงาน หรือพนักงานที่รับเข้ามาใหม่ยังปรับตัวไม่ได้ มองตนเองมีคุณค่าน้อยและความสามารถไม่ถึง ส่งผลถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและไม่มีความสุขในการทำงาน นำไปสู่การลาออกในที่สุด

ด้วยเหตุนี้ผลการศึกษาเรื่อง บรรยากาศองค์การ การรับรู้คุณค่าในตน การปรับตัวในการทำงาน ส่งผลต่อความสุขของพนักงานในบริษัทแห่งนี้ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในการทำงานกับองค์ประกอบที่มีผลต่อความสุขในการทำงานเหตุใดและองค์ประกอบใดที่ทำให้พนักงานมีความสุขหรือไม่มีความสุข การศึกษาครั้งนี้คาดหวังว่าจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในการพัฒนาแนวทางในการเสริมสร้างความสุขแก่พนักงานนำไปสู่การทำงานที่เต็มความสามารถด้วยความยินดีต่อไป

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบรรยากาศองค์การ การรับรู้คุณค่าในตน การปรับตัวในการทำงาน และระดับความสุขของพนักงานในองค์กร

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การ การรับรู้คุณค่าในตน การปรับตัวในการทำงานกับความสุขของพนักงานในองค์กร

3. เพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การ การรับรู้คุณค่าในตน การปรับตัวในการทำงานที่มีอิทธิพลและสามารถทำนายความสุขของพนักงานในองค์กร

กรอบแนวคิดการวิจัย

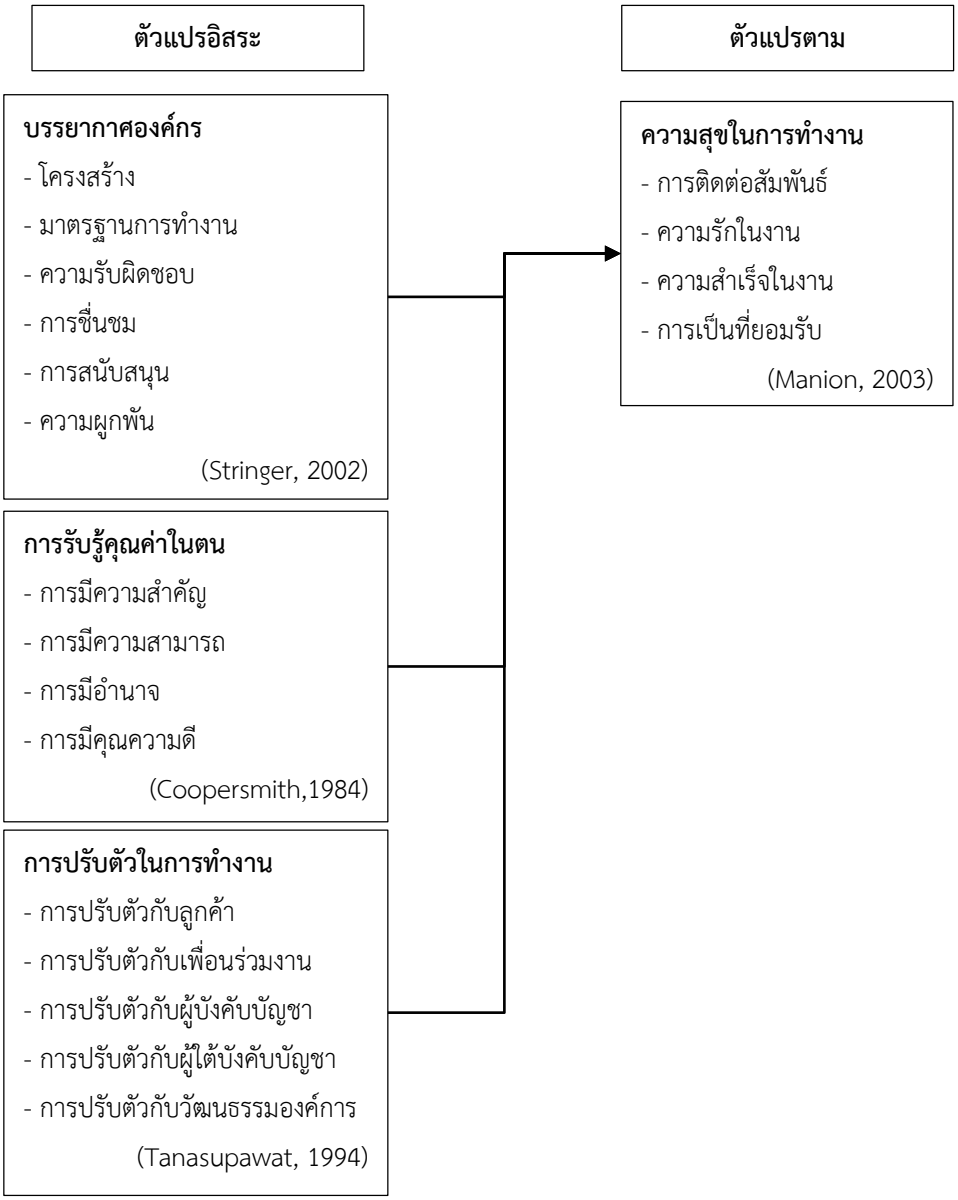

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขของพนักงาน

สมมติฐานทางสถิติ

H_0 : บรรยากาศองค์การไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขของพนักงาน

H_1 : บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขของพนักงาน

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 การรับรู้คุณค่าในตนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขของพนักงาน

สมมติฐานทางสถิติ

H_0 : การรับรู้คุณค่าในตนไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขของพนักงาน

H_1 : การรับรู้คุณค่าในตนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขของพนักงาน

สมมติฐานการวิจัยที่ 3 การปรับตัวในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขของพนักงาน

สมมติฐานทางสถิติ

H_0 : การปรับตัวในการทำงานไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขของพนักงาน

H_1 : การปรับตัวในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขของพนักงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ พนักงานในบริษัท จำนวน 426 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) โดยคาดว่าสัดส่วนของประชากรมีระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 226 คน ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) คือ ขั้นตอนที่ 1 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแบ่งประชากร ตามกลุ่มสายงานจากประชากรได้ 2 กลุ่ม คือ (1) สายสนับสนุน และ (2) สายเทคโนโลยี ขั้นตอนที่ 2 ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยคำนึงถึงสัดส่วนองค์ประกอบของประชากร แบ่งเป็นตัวแทนพนักงานของแต่ละกลุ่มสายงาน และขั้นตอนที่ 3 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามออนไลน์บน Google form ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาของแบบสอบถาม ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อให้การสร้างเครื่องมือให้มีความถูกต้องตรงตามเนื้อหา การใช้ภาษาที่ถูกต้องและเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทแล้วนำข้อเสนอแนะต่างๆ มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ถูกต้อง เหมาะสมและชัดเจนมากยิ่งขึ้นก่อนนำไปทดสอบและทำการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับพนักงานบริษัทที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มประชากรเป้าหมายแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยแบบสอบถามฉบับนี้แบ่งเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล เป็นแบบตรวจสอบรายการ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขในการทำงาน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาตามแนวคิดของ Manion (2003) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์ ความรักในงาน ความสำเร็จในงาน และการเป็นที่ยอมรับ โดยมีสัมประสิทธิแอลฟาของ Cronbach's Alpha Coefficient เท่ากับ 0.94 ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การ ที่พัฒนาจากแนวคิดของ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

Stringer (2002) ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ โครงสร้าง มาตรฐานการทำงาน ความรับผิดชอบ การชื่นชม การสนับสนุน ความผูกพัน โดยมีสัมประสิทธิแอลฟาของ Cronbach's Alpha Coefficient เท่ากับ0.96 ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าในตน ที่พัฒนาจากแนวคิดของ Coopersmith (1984) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การมีความสำคัญ การมีความสามารถ การมีอำนาจ การมีคุณความดี โดยมีสัมประสิทธิแอลฟาของ Cronbach's Alpha Coefficient เท่ากับ 0.90 และส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปรับตัวในการทำงานที่พัฒนาจากแนวคิดของ Tanasupawat (1994) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การปรับตัวกับลูกค้า การปรับตัวกับเพื่อนร่วมงาน การปรับตัวกับผู้บังคับบัญชา การปรับตัวกับผู้ใต้บังคับบัญชา การปรับตัวกับวัฒนธรรมองค์การ โดยมีสัมประสิทธิแอลฟาของ Cronbach's Alpha Coefficient เท่ากับ 0.92 ดังตารางที่ 1 ซึ่งแบบสอบถามของส่วนที่ 2-5 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามรูปแบบ Likert (1932) โดยมีความหมายของเกณฑ์การให้คะแนนคือ 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด 2 หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้วยน้อย 3 หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้วยปานกลาง 4 หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้วยมาก และ 5 หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ซึ่งการตีความผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้คือ

1.00-1.49 = ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด
1.50-2.49 = ระดับความคิดเห็นน้อย
2.50-3.49 = ระดับความคิดเห็นปานกลาง
3.50-4.49 = ระดับความคิดเห็นมาก
4.50-5.00 = ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิแอลฟาของ Cronbach's Alpha Coefficientของตัวแปรที่ดำเนินการศึกษา

ชื่อตัวแปร	ผู้แต่ง	จำนวนตัวแปร	Cronbach's Alpha
ความสุขในการทำงาน	Manion (2003)	38	0.94
บรรยากาศองค์การ	Stringer (2002)	53	0.96
การรับรู้คุณค่าในตน	Coopersmith (1984)	22	0.90
การปรับตัวในการทำงาน	Tanasupawat (1994)	41	0.92

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยที่ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัยส่งบันทึกข้อความขอความอนุเคราะห์ขอเก็บข้อมูลในบริษัทและติดต่อนัดหมายประชุมออนไลน์พนักงานกับฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ 2) ผู้วิจัยประชุมออนไลน์ Google meet กับพนักงานเพื่อชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและจะไม่มีผลกระทบต่อการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (โดยการประชุมครั้งนี้ไม่มีการบันทึก ภาพ เสียง หรือวิดีโอ และไม่มีการบังคับให้เปิดกล้อง) 3) ผู้วิจัยส่ง link แบบสอบถามให้พนักงาน โดยใช้กระบวนการ Consent by action โดยมีคำอธิบายชี้แจงรายละเอียดการเก็บข้อมูลให้พนักงานรับทราบและตัดสินใจยินยอมเข้าร่วมโครงการในหน้าแรกของ Google form เมื่ออ่านคำอธิบายครบถ้วนแล้ว ผู้ที่ยินยอมเข้าร่วมโครงการจะสามารถคลิกหน้าถัดไป เพื่อดำเนินการทำแบบสอบถามได้ทันที แต่สำหรับผู้ที่ไม่ยินยอมเข้าร่วม

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

เมื่ออ่านคำอธิบายดังกล่าวแล้ว สามารถออกจากระบบ Google form ได้ทันที โดยไม่มีผลกระทบใดๆ (หมายเหตุ : พนักงาน มีสิทธิ์ที่จะเลือกตอบหรือไม่ตอบข้อใดก็ได้ โดยผู้วิจัย จะไม่มีการติดข้อถามบังคับให้ตอบ)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ คือ 1) สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) สถิติอนุมาน ใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (The Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (The Stepwise Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับบรรยากาศองค์การ การรับรู้คุณค่าในตน การปรับตัวในการทำงาน และระดับความสุขของพนักงาน พบว่า พนักงานเป็นเพศหญิงร้อยละ 50.2 ส่วนเป็นเพศชายร้อยละ 49.8 ส่วนสายงานที่ปฏิบัติ เป็นสายงานด้าน Technology ร้อยละ 55.5 และ ด้าน Support ร้อยละ 44.5 เมื่อพิจารณาระดับบรรยากาศองค์การ พนักงานส่วนใหญ่รับรู้บรรยากาศองค์การอยู่ในระดับปานกลาง (M=3.46, SD=.571) การรับรู้คุณค่าในตนอยู่ในระดับมาก (M=3.61, SD=.499) การปรับตัวในการทำงานอยู่ในระดับมาก (M=3.50, SD=.515) ความสุขในการทำงานอยู่ในระดับมาก (M=3.83, SD=.486) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบรรยากาศองค์การ การรับรู้คุณค่าในตน การปรับตัวในการทำงาน และระดับความสุขของพนักงานในบริษัท

ด้าน	Mean	S.D.	ระดับ
บรรยากาศองค์การ	3.46	.571	ปานกลาง
การรับรู้คุณค่าในตน	3.61	.499	มาก
การปรับตัวในการทำงาน	3.50	.515	มาก
ระดับความสุขในการทำงาน	3.83	.486	มาก

2. ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างบรรยากาศองค์การกับความสุขในการทำงาน พบว่า บรรยากาศองค์การกับความสุขในการทำงานมีค่าเท่ากับ .697 และมีค่า p-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานว่าง H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 1 กล่าวคือ บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงาน แสดงว่า ถ้าบรรยากาศองค์การอยู่ในระดับสูง ความสุขในการทำงานของพนักงานจะอยู่ในระดับสูงตามไปด้วย และค่าความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง รายละเอียดดังตารางที่ 3

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความสุขในการทำงาน

ด้านที่	ตัวแปรต้น	ความสุขของพนักงาน	p-value	ระดับ
บรรยากาศองค์การ		**.697**	**p < .01****	**ปานกลาง**
1	โครงสร้าง (X_1)	.622	p < .01**	ปานกลาง
2	มาตรฐานการทำงาน (X_2)	.546	p < .01**	ปานกลาง
3	ความรับผิดชอบ (X_3)	.602	p < .01**	ปานกลาง
4	การชื่นชม (X_4)	.415	p < .01**	ต่ำ
5	การสนับสนุน (X_5)	.619	p < .01**	ปานกลาง
6	ความผูกพัน (X_6)	.709	p < .01**	สูง

p–value คือ Sig (1 – tailed), **p < .01

3. ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการรับรู้คุณค่าในตนกับความสุขในการทำงาน พบว่า การรับรู้คุณค่าในตนกับความสุขในการทำงานมีค่าเท่ากับ .809 และมีค่า p-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานว่าง H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 2 กล่าวคือ การรับรู้คุณค่าในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงาน แสดงว่า ถ้าการรับรู้คุณค่าในตนอยู่ในระดับสูง ความสุขในการทำงานของพนักงานจะอยู่ในระดับสูงตามไปด้วย และค่าความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับสูง รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าในตนกับความสุขในการทำงาน

ด้านที่	ตัวแปรต้น	ความสุขของพนักงาน	p-value	ระดับ
การรับรู้คุณค่าในตน		**.809**	p < .01******	**สูง**
1.	การมีความสำคัญ (X_7)	.690	p < .01**	ปานกลาง
2.	การมีความสามารถ (X_8)	.723	p < .01**	สูง
3.	การมีอำนาจ (X_9)	.572	p < .01**	ปานกลาง
4.	การมีคุณความดี (X_{10})	.684	p < .01**	ปานกลาง

p–value คือ Sig (1 – tailed), **p < .01

ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการปรับตัวในการทำงานกับความสุขในการทำงาน พบว่า การปรับตัวในการทำงานกับความสุขในการทำงานมีค่าเท่ากับ .712 และมีค่า p-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานว่าง H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 3 กล่าวคือ การปรับตัวในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงาน แสดงว่า ถ้าการปรับตัวในการทำงานอยู่ในระดับสูง ความสุขในการทำงานของพนักงานจะอยู่ในระดับสูงตามไปด้วย และค่าความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับสูง รายละเอียดดังตารางที่ 5

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวในการทำงานกับความสุขในการทำงาน

ด้านที่	ตัวแปรต้น	ความสุขของพนักงาน	p-value	ระดับ
การปรับตัวในการทำงาน		**.712**	**p < .01****	**สูง**
1.	การปรับตัวกับลูกค้า (X_{11})	.667	p < .01**	ปานกลาง
2.	เพื่อนร่วมงาน (X_{12})	.704	p < .01**	สูง
3.	ผู้บังคับบัญชา (X_{13})	.446	p < .01**	ต่ำ
4.	ผู้ใต้บังคับบัญชา (X_{14})	.555	p < .01**	ปานกลาง
5.	วัฒนธรรมองค์การ (X_{15})	.640	p < .01**	ปานกลาง

p–value คือ Sig (1 – tailed), **p < .01

4. สร้างสมการทำนายความสุขของพนักงาน

จากการวิเคราะห์ด้วยการนำตัวแปรต้น ได้แก่ บรรยากาศองค์การ การรับรู้คุณค่าในตน และการปรับตัวในการทำงาน มาสร้างสมการทำนายความสุขของพนักงานโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายความสุขของพนักงานได้เป็นอันดับหนึ่งและดีที่สุด คือ การรับรู้คุณค่าในตนด้านการมีความสามารถ (X_8) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.882 และสามารถพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของพนักงาน ได้ร้อยละ 76.9 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนาย เท่ากับ 0.233 รายละเอียดดังตารางที่ 6 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

$$\hat{y} = = 0.583 + 0.309(X_8) + 0.207(X_6) + 0.216(X_5) - 0.088(X_{14}) + 0.242(X_{12}) - 0.113(X_{13}) + 0.101(X_{11}) - 0.081(X_4) + 0.086(X_1)$$

ตารางที่ 6 แสดงผลสัมประสิทธิ์การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (The Stepwise Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของพนักงาน

ปัจจัยพยากรณ์	b	S.E.	β	t	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.583	.133		4.380*		
การมีความสามารถ (X_8)	.309	.050	.302	6.126*	.418	2.390
ความผูกพัน (X_6)	.207	.031	.294	6.728*	.532	1.881
การสนับสนุน (X_5)	.216	.039	.262	5.586*	.461	2.172
ผู้ใต้บังคับบัญชา (X_{14})	-.088	.037	-.130	-2.376*	.337	2.972
เพื่อนร่วมงาน (X_{12})	.242	.055	.283	4.399*	.245	4.086
ผู้บังคับบัญชา (X_{13})	-.113	.043	-.134	-2.600*	.379	2.636

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัยพยากรณ์	b	S.E.	β	t	Tolerance	VIF
การปรับตัวกับลูกค้า (X_{11})	.101	.032	.150	3.182*	.460	2.176
การชื่นชม (X_4)	-.081	.026	-.148	-3.072*	.436	2.295
โครงสร้าง (X_1)	.086	.033	.135	2.597*	.377	2.651
$R = 0.882$, $R^2 = 0.778$, Adjusted $R^2 = 0.769$, $SE_{est} = 0.233$, $F = 85.193$, $*P<0.05$						

อภิปรายผลการวิจัย

1. บรรยากาศองค์การ มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงาน ด้านโครงสร้าง และด้านการสนับสนุน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง แต่ด้านการชื่นชมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่าพนักงานต้องการการชื่นชมเมื่อทำงานสำเร็จ สะท้อนให้เห็นว่าบรรยากาศองค์การในปัจจุบันไม่ได้เอื้ออำนวยการทำงานของพนักงานเท่าที่ควร ส่งให้พนักงานขาดความสุข ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบรรยากาศบางแบบ อาจทำให้ความสุขในการทำงานของพนักงานอย่างใดอย่างหนึ่งลดลง เช่น มาตรฐานการทำงานที่อาจจะลดลง ขาดการชื่นชมหรือการสนับสนุน ดังที่ Kingsbury (2013) กล่าวว่า บรรยากาศองค์การนอกจากจะช่วยวางรูปแบบความคาดหวังของสมาชิกต่อองค์ประกอบต่างๆ ขององค์การ อีกทั้งเป็นตัวกำหนดทัศนคติที่ดีและความพึงพอใจที่จะอยู่กับองค์การ ดังนั้นหากต้องการปรับปรุงหรือพัฒนาองค์การ สิ่งที่ต้องพิจารณาเปลี่ยนแปลงก่อนอื่น คือ บรรยากาศองค์การ สอดคล้องกับ Pimonratnakan & Jadesadalug (2017) ศึกษา อิทธิพลของการรับรู้บรรยากาศองค์การผ่านความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การที่มีผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ พบว่า การรับรู้บรรยากาศในองค์การมีอิทธิพลทางบวกกับความผูกพันต่อองค์การ

2. การรับรู้คุณค่าในตน มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงาน ด้านการมีความสามารถ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานอยู่ในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่า บริษัทมีการส่งเสริมให้พนักงานมีการรับรู้คุณค่าในตนเอง โดยเฉพาะในด้านการมีความสามารถ สอดคล้องกับการศึกษาของ Coopersmith (1981) ที่กล่าวว่าบุคคลที่มีการรับรู้คุณค่าในตนสูงจะมีความกระตือรือร้น เชื่อมั่นในตนเอง ไม่หวั่นไหวกับคำวิพากษ์วิจารณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี พึงพอใจและเคารพในตนเอง มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาของ Srijan, et al. (2013) ที่พบว่าการรับรู้คุณค่าในตนและสภาพแวดล้อมในงานมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของ Sornsuthi & Aungsuroch (2011) ที่พบว่าการมีคุณค่าในตนทำให้เกิดความมั่นใจในการทำงาน มองงานยากว่าเป็นงานที่ท้าทาย

3. การปรับตัวในการทำงาน ด้านเพื่อนร่วมงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานอยู่ในระดับสูง แต่ด้านผู้บังคับบัญชามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานอยู่ในระดับต่ำ สะท้อนถึงกระบวนการการปรับตัวที่บุคคลพยายามปรับสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จนสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นได้อย่างมีความสุขในการทำงานนั้นๆ (Tanasupawat,

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

1994) ซึ่งสอดคล้องกับ Subson & Na-Nan (2018) ได้ศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะบุคลิกภาพ บรรยากาศองค์กร ความพึงพอใจในงานที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานของครูต่างชาติในเครือโรงเรียนสองภาษา พบว่า บรรยากาศองค์กรด้านการสนับสนุนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์กร เพราะเมื่อพนักงานทำงานบกพร่อง หากผู้บังคับบัญชายังให้โอกาสในการปรับปรุง และยอมรับในความรู้ซึ่งกันและกัน พนักงานจะเกิดความพึงพอใจในงานและสามารถปรับตัวในการทำงานได้ดี

4. ความสุขในการทำงาน และความสุขในการทำงานรายด้าน ได้แก่ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ด้านความรักในงาน ด้านความสำเร็จในงาน และด้านการเป็นที่ยอมรับอยู่ในระดับมาก เช่นกัน สอดคล้องกับ Tangpoo & Sutthasart (2018) ที่ได้ศึกษาความสุขในการทำงานของบุคลากรบริษัทมหาชน พบว่าระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรบริษัทมหาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากผลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับความสุขในการทำงานของบุคลากรบริษัทมหาชน พบว่า ด้านแรงจูงใจในการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมการทำงานและด้านการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาบรรยากาศองค์การ มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงาน โดยพบว่าด้านการชื่นชมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานแต่ยังมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่าพนักงานต้องการการชื่นชมเมื่อทำงานสำเร็จ ดังนั้นองค์กรควรมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดบรรยากาศในการทำงานที่ดี มีการชื่นชมเมื่อทำงานประสบความสำเร็จ มีการให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

2. จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ในการปรับตัวในการทำงาน ด้านเพื่อนร่วมงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานอยู่ในระดับสูง แต่ด้านผู้บังคับบัญชามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นองค์กรควรที่จะสร้างบรรยากาศ หรือกิจกรรมที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีบรรยากาศที่ดีมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานนอกเหนือจากการวิจัยในครั้งนี้ เช่น ปัจจัยและสิ่งเร้าภายนอก เช่น ครอบครัวของพนักงาน สภาพเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อที่จะสามารถนำมาใช้ในการวางแผนในการจัดสวัสดิการหรือแผนพัฒนาต่างๆ ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการปรับตัวและสามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของพนักงานในองค์กรต่อไป

2. ควรมีการศึกษาข้อมูลเชิงลึก โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบอื่นเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด สามารถอธิบายผลในเชิงลึกได้มากยิ่งขึ้น และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

References

Apaipakdi, K. (2020) Happy Environment in Workplace : Happy Workers and Achieving Goals. **Journal of MCU Humanities Review, 6**(1), 315-331. [In Thai]

CooperSmith, S. (1984). **SEI Self-esteem inventories**. (2 nd ed). California : Consulting Psychologicology Press.

Dasa, C. (2009). **Happy Workplace**. [Online]. Available : http://www.il.mahidol.ac.th/th/images/stories/echange/7-05-52_Column_6.pdf [2019, November 19].

Dawis, R.V. & Logquist, L.H. (1984). **A psychological theory of work adjustment: An individual-differences model and its applications**. United States of America : University of Minnesota Press.

Kingsbury, Joseph B. (2013). **Personnel Administration for Thai Student**. Bangkok : Institute of Public Administration. [In Thai]

Likert, R. (1932). A technique for measurement of attitudes. **Archives of Psychology, 140**, 5-55.

Manion, J. (2003). Joy at work: Creating a positive workplace. **Journal of nursing Administration, 33**(12), 652-659.

Oswald AJ, Proto E, & Sgroi D. (2015). Happiness and productivity. **Journal of Labor Economics**, 33 (4). 789-822.

Pimonratnakan, S. & Jadesadalug, V. (2017) The Influence of The Perception Organizational Climate through Job Satisfaction and Organization Commitment In-Role Performance. **Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10**(2), 1611-1629. [In Thai]

Sornsuthi, S. & Aungsuroch, Y. (2011) Relationships between personal factors, personality. self esteem. and work happiness of staff nurses in intensive care units, government hospitals Bangkok Metropolis. **Journal of The Royal Thai Army Nurses, 12**(1). 51-57. [In Thai]

Srijan, A Tridech, P. & Pandii, W. (2013). Joy At Work of Registered Nurses in Bumrungrad International Hospital. **Journal of Health and Nursing Research, 29**(2), 44-57. [In Thai]

Stringer, R.A. (2002). **Leadership and organization climate: The cloud chamber effect**. New Jersey : Prentice Hall.

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Subson, W. & Na-Nan, K. (2018). The Influence of Personality, Organization Climate and Job Satisfaction Toward Foreign Teachers' Work Adaptability in Bilingual School Chain. **Sripatum Chonburi Journal, 15**(1), 186-192. [In Thai]

Tanasupawat, B. (1994). **Organize psychology**. Bangkok : Odeonstore. [In Thai]

Tangpoo, S. & Sutthasart, A. (2018). Work Happiness of the Public Company Personnel. **Rommayasan, 16**(1), 63-83. [In Thai]

Yamane, T. (1973). **Statistics : An tntroductory Analysis**. (3 rd ed.). USA : Harper & Row.

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกมัลเบอร์รี่ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตและแปรรูปแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หมู่ 9 บ้านนิคม 3 ตั้งอยู่ที่ ต.นิคมสร้างตนเอง อ.เมือง จ.ลพบุรี โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

Development of Mulberry Chili Paste for the Community Enterprise for Production and Processing of Maze with Collaborative Farming Program of Nikhom Sang Ton Eng Sub-district, Mueang District, Lopburi Province

ศิริลดา ศรีกอก*

Sirilada Srikok

กรรณิการ์ อ่อนสำลี*

Gannigar Onsamlee

Received : November 7, 2022

Revised : March 7, 2023

Accepted : March 20, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาสูตรและกระบวนการผลิตน้ำพริกจากผลหม่อน (2) พัฒนาบรรจุภัณฑ์และฉลากสำหรับผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากผลหม่อน และ (3) สำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการพัฒนาสูตรและวิธีการผลิตอาหารโดยใช้วิธีวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ประธานและสมาชิกกลุ่มฯ จำนวน 10 คน ผู้ทดสอบทั่วไปที่ชื่นชอบและคุ้นเคยกับผลิตภัณฑ์ จำนวน 30 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และฉลาก ได้แก่ ประธานและสมาชิกกลุ่มฯ จำนวน 10 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภค คือ ผู้บริโภคทั่วไป จำนวน 200 คน ประธาน และสมาชิกกลุ่มฯ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแนวคำถามสำหรับใช้ในการสนทนากลุ่ม เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการ แบบประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสโดยวัดเป็น 9 ระดับ และแบบสำรวจความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่มฯ ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากผลหม่อนที่ได้รับคะแนนความชอบจากผู้บริโภคอยู่ในระดับชอบมากถึงมากที่สุด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และฉลากของผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์มีภาชนะบรรจุที่สวยงามและมีรูปแบบเป็นไปตามความต้องการ และจากการสำรวจความพึงพอใจของทั้งกลุ่มผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์อาหารที่พัฒนาขึ้น พบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Lecturer in Food Science and Technology Faculty of Science and Technology Thepsatri Rajabhat University(Corresponding Author) e-mail: siriladakai@gmail.com

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

คำสำคัญ : มัลเบอร์รี่ / น้ำพริก / วิสาหกิจชุมชน / วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม/ การพัฒนาผลิตภัณฑ์

ABSTRACT

The aims of this research are to (1) develop the product formula and the production process of the mulberry chili paste, (2) develop the packaging and label of the mulberry chili paste product, and (3) investigate the satisfaction with the developed products.The key respondents for developing the product formula and the production process included 10 leader and group members, along with 30 panelists who were familiar with the product. The key respondents for developing package and label include 10 leader and group members. The sample for exploring the satisfaction for the developed products included 200 panelists and 10 leader and group members. Tools used for the survey were a questionnaire for the discussion with the community. The sensory evaluation of the food products was performed using a 9-point hedonic scale and the assessment satisfaction. Means and standard deviation of the results were reported. It was found that the participatory action research between researcher and group members has resulted the developed products formula has the liking scores in the range of like very much to most like. The packaging was the satisfaction with the developed food products as evaluated by group members and consumers were in the very satisfied level.

Keywords : Mulberry / Chili Paste / Community Enterprise / Participatory Action Research / Product Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ลูกหม่อน หรือ มัลเบอร์รี่ เป็นผลไม้สีม่วงแดง โดยแรกเริ่ม กรมหม่อนไหมได้ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกหม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 เพื่อเลี้ยงไหม และมีผลพลอยได้เป็นลูกหม่อนที่มีผลผลิตออกมามาก หลังการตัดแต่งกิ่งและการพักต้นในฤดูแล้ง จะให้ผลผลิตผลหม่อน 300-500 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีระยะเวลาในการเก็บผลประมาณ 1 เดือน ซึ่งลูกหม่อนที่ได้ถูกนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์น้ำหม่อน แยม และเชอร์เบทหม่อน สร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกร และต่อมาทางกรมหม่อนไหมได้มีการคัดเลือกและปรับปรุงสายพันธุ์หม่อนที่ให้ผลผลิตลูกหม่อนสูงกว่าหม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 ที่เคยส่งเสริมให้ปลูกเพื่อเลี้ยงไหม และแนะนำให้เกษตรกรเพาะปลูกหม่อนพันธุ์อื่นๆ เช่น หม่อนพันธุ์เชียงใหม่ นครราชสีมา 60 ศรีสะเกษ 33 สกลนคร 85 บุรีรัมย์ 51 เป็นต้น (The Queen Sirikit Sericulture office 5 : Chumphon province, 2022) ประโยชน์ของผลหม่อน พบว่า อุดมปด้วยสารโพลีฟีนอลกลุ่มแอนโทไซยานินที่ให้สีม่วง-น้ำเงิน จัดเป็นสารต้านอนุมูลอิสระที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น ช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดโรคมะเร็งต่างๆ ลดอาการแพ้ ลดการดูดซึมของน้ำตาลในลำไส้ และช่วยบำรุงโลหิต บำรุงสายตา บำรุงเส้นผม ขจัดลมแก้ท้องผูก และแก้พิษสุรา (The queen Sirikit department of

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

sericulture. Ministry of agriculture and cooperatives, n.d.) จากการสำรวจพื้นที่เพาะปลูกพบว่าในจังหวัดลพบุรีมีการปลูกหม่อนเพื่อบริโภคผลสดอยู่ทั่วไปในทุกพื้นที่ โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตและแปรรูปแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หมู่ 9 บ้านนิคม3 ตั้งอยู่ที่ ต.นิคมสร้างตนเอง อ.เมือง จ.ลพบุรี เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรในพื้นที่ สมาชิกกลุ่มฯมีการปลูกหม่อนจำนวนมาก โดยมีการปลูกไม่น้อยกว่า 2,000 ต้น และมีการนำผลผลิตลูกหม่อนออกจำหน่ายในรูปผลสด และผลิตภัณฑ์แปรรูปเช่น น้ำหม่อน ไอศกรีมหม่อน เป็นต้น แต่ยังประสบปัญหาเรื่องผลผลิตเน่าเสียจากการจำหน่ายไม่หมด และเรื่ององค์ความรู้ในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ซึ่งยุทธศาสตร์ใหม่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามพระบรมราโชบายระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) เป้าหมายที่ 1 เรื่องการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้บริบทของท้องถิ่นและศักยภาพของมหาวิทยาลัย ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีกำหนดพื้นที่เป้าหมาย 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย และ big data ในพื้นที่ สามบุรี ได้แก่ สระบุรี ลพบุรี และสิงห์บุรี โดยพื้นที่ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอเมืองลพบุรี ถือเป็นหนึ่งในพื้นที่ big data นี้ด้วย จากการลงพื้นที่สำรวจเบื้องต้น คณะผู้วิจัยมีองค์ความรู้ที่จะสามารถบูรณาการในการแก้ปัญหาในด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น โดยจะดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลหม่อนให้เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปที่มีคุณภาพดี รวมถึงต้องการบรรจุภัณฑ์ที่มีฉลากสินค้าที่สวยงาม โดยคณะผู้วิจัยจะนำองค์รู้ของสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารมาต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะดำเนินโครงการในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) ระหว่างผู้ผลิตสินค้าชุมชน และคณะผู้วิจัย เพื่อได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งผลให้ได้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน และสร้างความพึงพอใจและความยั่งยืนให้กับชุมชน ซึ่งเมื่อเสร็จสิ้นโครงการชุมชนจะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีองค์ความรู้ที่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เองได้ รวมทั้งผลิตภัณฑ์สามารถต่อยอดในเชิงพาณิชย์ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสูตรและกระบวนการผลิตน้ำพริกจากผลหม่อน
2. เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์และฉลากสำหรับผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากผลหม่อน
3. เพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผลหม่อน แบ่งการดำเนินงานเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การสำรวจปัญหาและความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตและแปรรูปแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หมู่ 9 บ้านนิคม 3

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายสมนึก เทียมมงคล ประธานกลุ่มฯ และสมาชิกในกลุ่มฯ จำนวน 10 คน ที่มีความประสงค์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลหม่อนเพื่อจำหน่าย อ้างอิงตามแนวคิดของ Thomas T. Macmillan (1971)

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม (focus group) แบบคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อสำรวจปัญหา และความต้องการ

การตรวจสอบเครื่องมือ

1. ให้ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ คณาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร จำนวน 3 คน ทำการประเมินประเด็นคำถาม ที่จะใช้ในการสนทนากลุ่ม และตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangulation (Denzin, 1987)

2. ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขประเด็นคำถามตามคำแนะนำ ก่อนการนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การสัมภาษณ์โดยใช้ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาปัญหา และความต้องการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำไปวิเคราะห์ รวบรวม เรียบเรียง เพื่อสรุปปัญหาและความต้องการ (Charoensin-o-larn, 2000)

2. การพัฒนาสูตรและวิธีการผลิตผลิตน้ำพริกจากผลหม่อนโดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายสมนึก เทียมมงคล ประธานกลุ่มฯ และสมาชิกในกลุ่มฯ จำนวน 10 คน ที่มีความประสงค์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลหม่อนเพื่อจำหน่าย และผู้ทดสอบทั่วไปที่ชื่นชอบ และคุ้นเคยกับผลิตภัณฑ์น้ำพริก จำนวน 30 คน อ้างอิงตามแนวคิดของ Thomas T. Macmillan (1971) ทำหน้าที่ในการทดสอบทางประสาทสัมผัสผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากผลหม่อนจนได้สูตรที่ดีที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส ด้วยวิธีการทดสอบความชอบ แบบ 9-point hedonic scale (Wiriyacharee, 2018) คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ผู้ทดสอบทำการประเมิน ได้แก่ ลักษณะปรากฏ กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และความชอบโดยรวม

การตรวจสอบเครื่องมือ

1. ให้ผู้เชี่ยวชาญได้แก่ คณาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแบบสอบถามที่จะใช้ในการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส และตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangulation (Denzin, 1987)

2. ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ก่อนการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ให้ผู้บริโภคทำการประเมินคุณภาพทางทางประสาทสัมผัส (ทดสอบชิม) แล้วตอบแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมคะแนนที่ได้จากการทดสอบชิม

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบชิมมาหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

3. การเลือกรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบฉลากสินค้า

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายสมนึก เทียมมงคล ประธานกลุ่มฯ และสมาชิกในกลุ่มฯ จำนวน 10 คน ที่มีความประสงค์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลหม่อนเพื่อจำหน่าย อ้างอิงตามแนวคิดของ Thomas T. Macmillan (1971)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประเด็นคำถามในการสนทนากับสมาชิกกลุ่มฯ (focus group) แบบคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อสอบถามรูปแบบของบรรจุภัณฑ์และฉลากที่ต้องการ

การตรวจสอบเครื่องมือ

1. ให้ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ คณาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร จำนวน 3 คน ทำการประเมินประเด็นคำถาม ที่จะใช้ในการสนทนากลุ่ม และตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangulation (Denzin, 1987)

2. ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขประเด็นคำถามตามคำแนะนำ ก่อนการนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อศึกษาความต้องการ เรื่องรูปแบบบรรจุภัณฑ์ และฉลาก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ เพื่อใช้ในการออกแบบฉลาก และเลือกภาชนะบรรจุตามที่กลุ่มฯ ต้องการ (Charoensin-o-larn, 2000)

4. การสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อบรรจุภัณฑ์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายสมนึก เทียมมงคล ประธานกลุ่มฯ และสมาชิกในกลุ่มฯ จำนวน 10 คน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสมาชิกกลุ่มฯที่ต้องการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย อ้างอิงตามแนวคิดของ Thomas T. Macmillan (1971) และผู้บริโภคทั่วไป อายุระหว่าง 15-65 ปี จำนวน 200 คน ทำการศึกษาที่อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ที่พัฒนาแล้ว โดยวิธีการทดสอบความชอบ แบบ 9-point hedonic scale (Wiriyacharee, 2018) ทำการประเมินในด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุ ฉลากสินค้า ราคาจำหน่าย และภาพลักษณ์โดยรวมของผลิตภัณฑ์

การตรวจสอบเครื่องมือ

1. ให้ผู้เชี่ยวชาญได้แก่ คณาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบสอบถามความพึงพอใจที่ใช้ในการประเมิน และตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangulation (Denzin, 1987)

2. ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งก่อนการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ให้ผู้ทดสอบประเมิน โดยใช้แบบแบบสอบถามความพึงพอใจ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

สรุปผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตและแปรรูปแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หมู่ 9 บ้านนิคม 3 เพื่อการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่มฯ สรุปผลการดำเนินการตามกรอบการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การสำรวจปัญหาและความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตและแปรรูปแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หมู่ 9 บ้านนิคม 3

1.1 ในการลงพื้นที่ ทางคณะผู้วิจัยได้ชี้แจงโครงการฯ และแผนงานวิจัย โดยทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิเคราะห์สำรวจปัญหา และความต้องการ ด้วยการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกที่เป็นตัวแทนกลุ่มฯ จากประเด็นคำถาม พบว่าทางกลุ่มฯ มีรายได้หลักจากการจำหน่ายวัตถุดิบทางการเกษตร โดยสมาชิกที่ปลูกหม่อน มีรายได้จากการจำหน่ายผลหม่อนสด พบปัญหาด้านอายุการเก็บรักษาของผลหม่อนสดที่เก็บรักษาได้ไม่นาน มียอดจำหน่ายน้อย จึงมีของเหลือทิ้งจำนวนมาก รวมทั้งขาดองค์ความรู้ด้านการแปรรูปผลหม่อนเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อยืดอายุการเก็บรักษา ดังนั้นจึงต้องการให้ผู้วิจัยช่วยเหลือในเรื่ององค์ความรู้ด้านการแปรรูปผลหม่อนเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร โดยมีแนวคิดว่าต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปด้วยเครื่องมือไม่ซับซ้อน สามารถทำได้ในครัวเรือน ลงทุนน้อย มีความน่าสนใจ ต้องแปลกใหม่ และไม่ซ้ำใคร เป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภคและเป็นการเพิ่มมูลค่าจากผลหม่อนสด ทั้งนี้ทางสมาชิกกลุ่มฯ มีการออกบูทเพื่อจำหน่ายสินค้าในงานต่าง ๆ อยู่เสมอทั้งภายในจังหวัด และต่างจังหวัด ซึ่งหากมีผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น จะได้เพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภค และทำให้มีรายได้มากขึ้นด้วย

1.2 นายสมนึก เทียมมงคล ประธานกลุ่มฯ และสมาชิกในกลุ่มฯ จำนวน 10 คน ที่มีความประสงค์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลหม่อนเพื่อจำหน่าย ร่วมกันคัดเลือกผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนฯ ที่ต้องการพัฒนา โดยเลือกผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากผลหม่อน ซึ่งน้ำพริกเป็นอาหารที่นิยมบริโภคกันในทุกมื้ออาหาร โดยผู้วิจัยจะให้ความช่วยเหลือในการคิดค้นและพัฒนาสูตรน้ำพริกจากผลหม่อนขึ้นมา โดยใช้วัตถุดิบของทางกลุ่มฯ คือ ผลหม่อนสด และพริกแห้ง เป้าหมายที่ต้องการของผลิตภัณฑ์ คือ ผลิตภัณฑ์ที่ได้ต้องมีคุณภาพดี ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น และมีรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย

2. การพัฒนาสูตรและวิธีการผลิต โดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยทำการพัฒนาสูตรน้ำพริกจากผลหม่อน โดยในระหว่างกระบวนการพัฒนาและปรับสูตรจะมีการวิเคราะห์คุณภาพด้านประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะใช้ผู้ทดสอบชิมที่เป็นสมาชิกในกลุ่มฯ จำนวน 10 คน และเป็นผู้บริโภคที่นิยมบริโภคน้ำพริก เป็นผู้ทดสอบชิมอีก จำนวน 30 คน ศึกษาคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ในด้านลักษณะปรากฏ สี กลิ่น รสชาติ ความเป็นเนื้อเดียวกัน และความชอบรวม ด้วยวิธีการทดสอบ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ความชอบโดยใช้การวัด 9 ระดับ (9-point hedonic scale) (Wiriyacharee, 2018) ภาพการทดสอบทางประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากผลหม่อน

โดยผลิตภัณฑ์หลังจากปรับสูตรจนได้สูตรที่ดีที่สุดมีคะแนนความชอบในแต่ละคุณลักษณะ แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนความชอบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากผลหม่อนที่ได้จากผู้บริโภค

คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์	คะแนนความชอบเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปรผล
ลักษณะปรากฏ	7.96 ±0.76	ชอบมากที่สุด
สี	8.26 ±0.63	ชอบมากที่สุด
กลิ่น	7.30 ±0.90	ชอบมาก
รสชาติ	8.48 ±0.90	ชอบมากที่สุด
ความเป็นเนื้อเดียวกัน	8.50 ±0.57	ชอบมากที่สุด
ความชอบรวม	8.76 ±0.43	ชอบมากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริโภค จำนวน 30 คน และสมาชิกในกลุ่มฯ จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 40 คน ให้คะแนนความชอบต่อผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากผลหม่อนอยู่ในระดับชอบมากถึงมากที่สุด

3. การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และฉลาก สำหรับผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากผลหม่อน

ในการคัดเลือกรูปแบบของบรรจุภัณฑ์และเลือกข้อมูลที่ต้องการให้ระบุบนฉลาก ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม กับนายสมนึก เทียมมงคล ประธานกลุ่มฯ และสมาชิกในกลุ่มฯ จำนวน 10 คน ที่มีความประสงค์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลหม่อนเพื่อจำหน่าย โดยทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และระดมความคิดในการเลือกบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม และการออกแบบฉลากสินค้า พบว่า ทางกลุ่มฯ ต้องการให้ผลิตภัณฑ์บรรจุในภาชนะที่มีรูปแบบทันสมัย มีความสวยงาม คำนึงถึงการใช้งานเป็นหลัก และต้นทุนไม่แพง โดยผู้วิจัยได้มีการสำรวจตลาด

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ของผลิตภัณฑ์น้ำพริกรูปแบบต่าง ๆที่มีจำหน่ายในท้องตลาด พบว่า ผลิตภัณฑ์น้ำพริกในภาชนะบรรจุที่มีจำหน่ายส่วนใหญ่ แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ แบบซองพลาสติก แบบกระปุกพลาสติก และแบบขวดแก้วปากกว้าง โดยมีน้ำหนักบรรจุ 50-200 กรัม ซึ่งจากการหาแนวทางร่วมกัน พบว่า ทางกลุ่มฯต้องการให้บรรจุน้ำพริกจากผลหม่อนในภาชนะขวดแก้วปากกว้าง

และจากการระดมความคิดเห็นร่วมกันโดยใช้ประเด็นคำถาม และการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อออกแบบฉลากผลิตภัณฑ์ สรุปได้ว่าทางกลุ่มฯต้องการให้ออกแบบโลโก้ โดยใช้ชื่อโลโก้ว่า นิคม 3 ชื่อผลิตภัณฑ์ที่ใช้คือ น้ำพริกมัลเบอร์รี่ ส่วนการบรรจุ ให้มีน้ำหนักบรรจุ 100 กรัม โดยบรรจุในภาชนะที่เป็นขวดปากกว้าง ขนาด 4 ออนซ์ บนฉลากต้องการให้มีรายละเอียดคุณค่าทางโภชนาการ ส่วนประกอบที่สำคัญ ภาพผลิตภัณฑ์ สถานที่ผลิต และข้อมูลติดต่อผู้ผลิตที่ชัดเจน ซึ่งทางผู้วิจัยได้ทำการออกแบบร่าง (Primary design) และปรับรูปแบบฉลากของสินค้าตามความต้องการของสมาชิกในกลุ่มฯจนพึงพอใจ ซึ่งรูปแบบของฉลากที่ได้แสดงดังภาพที่ 2 และผลิตภัณฑ์น้ำพริกมัลเบอร์รี่ในภาชนะบรรจุ แสดงได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 2 ฉลากผลิตภัณฑ์น้ำพริกมัลเบอร์รี่

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์น้ำพริกมัลเบอร์รี่ในภาชนะบรรจุ

4. การสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาแล้ว

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคทั่วไป จำนวน 200 คน ทำการศึกษาที่อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และสำรวจความพึงพอใจของสมาชิกในกลุ่มฯ จำนวน 10 คน โดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา ทำการประเมินความพึงพอใจในด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ภาชนะ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

บรรจุ ฉลากสินค้า ราคาจำหน่าย และภาพลักษณ์โดยรวมของผลิตภัณฑ์ โดยใช้การให้คะแนน 1-9 ซึ่ง ผลการวิจัยแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกมัลเบอร์รี่ ที่ได้จากผู้บริโภคทั่วไป และสมาชิกในกลุ่มฯ (N=210)

คุณลักษณะที่ประเมิน	คะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปรผล
คุณภาพของผลิตภัณฑ์	8.75±0.21	พึงพอใจมากที่สุด
ภาชนะบรรจุ	8.61 ±0.35	พึงพอใจมากที่สุด
ฉลากสินค้า	8.95 ±0.22	พึงพอใจมากที่สุด
ราคาจำหน่าย	8.45 ±0.36	พึงพอใจมากที่สุด
ภาพลักษณ์โดยรวมของผลิตภัณฑ์	8.65 ±0.29	พึงพอใจมากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริโภค และสมาชิกในกลุ่มฯ รวมทั้งสิ้น 210 คน ให้คะแนนความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกมัลเบอร์รี่อยู่ในระดับพึงพอใจมากถึงมากที่สุด

นอกจากนี้ ทางกลุ่มฯได้ทำการผลิตผลิตภัณฑ์น้ำพริกมัลเบอร์รี่ แล้วนำไปทำการทดลองจำหน่าย พบว่า ผู้บริโภคให้ความสนใจซื้อผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนมาก และมีผลตอบรับที่ดีจากผู้บริโภค มีการกลับมาซื้อซ้ำ รวมทั้งการที่มีผลิตภัณฑ์น้ำพริกมัลเบอร์รี่เป็นสินค้าที่ดึงดูดให้ผู้บริโภคเข้ามาซื้อสินค้าของทางกลุ่มฯ จึงส่งผลให้สินค้าอื่น ๆของทางกลุ่มฯมียอดจำหน่ายที่สูงขึ้นด้วย ภาพการทดลองจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำพริกมัลเบอร์รี่แสดงได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การทดลองจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำพริกมัลเบอร์รี่

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาและความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตและแปรรูปแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หมู่ 9 บ้านนิคม 3 พบว่า มีความต้องการให้ช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากผลหม่อน เพื่อยืดอายุการเก็บรักษา เพิ่มมูลค่า และเพิ่มทางเลือกให้กับผลิตภัณฑ์ โดยจะนำผลหม่อนสดไปแปรรูปเป็นน้ำพริกจาก

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ผลหม่อน โดยใช้วัตถุดิบที่เป็นผลผลิตทางการเกษตรของทางกลุ่มฯ ได้แก่ ผลหม่อน และพริกแห้ง ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาด้านอายุการเก็บรักษา และเพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบทางการเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Paekul, et al. (2021) ที่นำข้าวไรซ์เบอรี่ที่ปลูกแบบอินทรีย์ ซึ่งปัจจุบันประสบปัญหาผลผลิต ราคาตกต่ำ และเมล็ดข้าวหักที่ขายไม่ได้มาแปรรูปเป็นไอศกรีม น้ำสลัดข้าวไรซ์เบอรี่ ขนมข้าวฟู บาร์ข้าวไรซ์เบอรี่คาราเมล ให้กับวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปอาหาร จังหวัดนครนายก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวอินทรีย์ รวมทั้งในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารจากผลหม่อน เป็นการนำผลผลิตทางการเกษตรของทางกลุ่มฯ มาทำแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า ซึ่งเป็นการทำให้สมาชิกทุกคนที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร และแม่บ้านเกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อสร้างความสนิทสนม ความสามัคคี และเป็นการสร้างรายได้เพิ่มให้กับครัวเรือนด้วย โดยการทำวิจัยนี้เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้เข้ามาร่วมดำเนินการ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งท้ายสุดก็ได้เป็นผู้ที่รับผลประโยชน์จากการพัฒนานี้ด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewpaitoon, et al. (2020) ที่กล่าวว่า สมาชิกคือหัวใจหลักของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพราะทุกคนคือ คนสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ตลอดจนเสนอแนวทางและตัดสินใจร่วมกัน ทั้งในเรื่องของการจัดการ การผลิต การตลาด การเงิน และผลประโยชน์ร่วมกันจากการปันผล ซึ่งการดำเนินงานจะไปได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน

2. จากการทดสอบทางประสาทสัมผัสจากผู้บริโภค จำนวน 30 คน และสมาชิกในกลุ่มฯ จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 40 คน พบว่า คะแนนความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากผลหม่อนที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจมากถึงมากที่สุด ซึ่งแสดงว่าผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค สอดคล้องกับ Ngamburi, et al. (2018) ที่นำกล้วยหินมาพัฒนาเป็นกล้วยรสต้มยำ เมื่อนำไปทดสอบกับผู้บริโภคจำนวน 30 คน ด้วยวิธี 9 point hedonic scale พบว่า มีคะแนนความชอบอยู่ในช่วง 7.50-8.07 และผู้บริโภคให้การยอมรับผลิตภัณฑ์ในระดับชอบมาก ซึ่งแสดงว่าผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นนั้น เป็นที่ถูกใจของผู้บริโภค และมีแนวโน้มว่าจะสร้างรายได้เพิ่มได้เป็นอย่างดี

3. รูปแบบบรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้าของผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากผลหม่อน พบว่าทางกลุ่มฯ เลือกใช้ภาชนะขวดแก้ว เพื่อให้สินค้าดูสวยงาม และเลือกขนาดเล็กเพื่อให้ราคาไม่สูงมากนัก รวมทั้งสามารถบริโภคได้หมดภายในครั้งเดียว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Julya & Wongpaisanrit (2007) ได้ศึกษากรรมวิธีการผลิตน้ำพริกแกงกะหรี่สำเร็จรูป และศึกษาถึงบรรจุภัณฑ์ของผลผลิตน้ำพริกแกงกะหรี่ พบว่าผู้บริโภคยอมรับบรรจุภัณฑ์ แบบขวดแก้วมากถึงร้อยละ 63 ซึ่งมากกว่าบรรจุภัณฑ์แบบถุงสุญญากาศร้อยละ 37 นอกจากนี้บนฉลากของน้ำพริกมัลเบอร์รี่ แสดงรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ ส่วนประกอบโดยประมาณ ชื่อที่อยู่ผู้ผลิต น้ำหนักสุทธิ รวมทั้งแสดงคุณค่าทางโภชนาการทั้งแบบตาราง และ GDA มีการใช้สีม่วงแดงซึ่งเป็นสีที่สื่อถึงผลหม่อนสุก และมีโลโก้ อยู่บนฉลาก โดยโลโก้เป็นคำว่า นิคม 3 ลพบุรี สื่อถึงชื่อของกลุ่มฯ มีดอกทานตะวันที่เป็นสัญลักษณ์ของบ้านนิคม 3 ซึ่งเป็นแหล่งของทุ่งทานตะวันที่มีชื่อเสียงในจังหวัดลพบุรี โดยการออกแบบโลโก้เป็นการดึงเอาอัตลักษณ์ของชุมชนมาใช้ในการออกแบบ ซึ่งโลโก้ นิคม 3 นี้ทางกลุ่มฯจะนำไปใช้บนฉลากของสินค้าอื่นๆ ของ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

กลุ่มฯด้วย เพื่อสร้างการจดจำให้กับผู้บริโภคผ่านตราสินค้า สอดคล้องกับ Plengdeesakul & Plengdeesakul (2018) ที่กล่าวว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ เชิงสร้างสรรค์จะอาศัยการออกแบบเพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดการจดจำผ่านตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ต่างๆ ของกลุ่ม ทำให้ผลิตภัณฑ์เกิดความน่าสนใจ และเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับสินค้าของกลุ่มมากขึ้นได้

4. ความพึงพอใจของผู้บริโภคทั่วไป และ สมาชิกในกลุ่มฯ รวม 210 คน พบว่า มีความพึงพอใจที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และเมื่อทดลองจำหน่าย พบว่า แนวโน้มการตลาดของผลิตภัณฑ์น้ำพริกมัลเบอร์รี่เป็นไปในทางที่ดี ผู้บริโภคให้ความสนใจ และมีการตอบรับจากลูกค้าที่ดี สอดคล้องกับ Chousukum & Sujkird (2021) ที่พัฒนาโลโก้สินค้าและบรรจุภัณฑ์ ให้กับผลิตภัณฑ์น้ำพริกแกงเผ็ด ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตับผักชี พบว่า พบว่ายอดขายน้ำพริกแกงเผ็ดมีปริมาณมากขึ้น ทำให้สามารถมีรายได้ เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และมีผู้บริโภคสนใจซื้อมากขึ้น และสอดคล้องกับ Janin (2021) ที่พัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกมะแขว่นของกลุ่มแม่บ้านท่าช้าง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าหลังการพัฒนาบรรจุภัณฑ์โดยมีโลโก้และรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ผู้บริโภคจะให้การตอบรับที่ดี และได้รับความสนใจมากขึ้น

จากงานวิจัยนี้ เป็นการนำวัตถุดิบทางการเกษตรของทางกลุ่มฯ คือ พริกแห้ง และผลหม่อน มาเพิ่มมูลค่า โดยนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์น้ำพริกมัลเบอร์รี่ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่ น่าสนใจ และเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าทางการเกษตรของทางกลุ่มฯ โดยผลิตภัณฑ์ที่ได้บรรจุในภาชนะขวดแก้วปากกว้าง ขนาด 4 ออนซ์ ซึ่งเป็นภาชนะที่มีความเหมาะสม สามารถบรรจุขณะร้อนได้ นอกจากนี้ฉลากของสินค้าที่พัฒนาขึ้นยังมีรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ โลโก้สินค้า และตารางทางโภชนาการ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีอัตลักษณ์ของตนเอง มีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์น้ำพริกของที่อื่นๆ ซึ่งมีแนวโน้มว่าผลิตภัณฑ์นี้จะสามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับสมาชิกในกลุ่มฯ ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งยังสามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจ และชุมชนอื่นๆ ที่สนใจได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปให้คำแนะนำในการสร้างอาคารผลิตที่ถูกต้องการหลักเกณฑ์มาตรฐานการผลิตขั้นต้น (Primary GMP) เพื่อผลักดันสินค้าของกลุ่มฯให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้นต่อไป

2. ควรมีการนำผลการดำเนินงานไปถ่ายทอดให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ที่สนใจ และใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่นๆด้วย

3. เนื่องจากราคาของผลหม่อนมีการแปรผันตามฤดูกาล ดังนั้นจึงควรมีการเก็บผลผลิตหม่อนในฤดูกาลที่มีมาก โดยการแช่แข็งไว้ใช้นอกฤดู เพื่อให้ต้นทุนของผลิตภัณฑ์ไม่เพิ่มขึ้นตามราคาวัตถุดิบ

4. ควรมีการควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการ และมีคุณภาพคงที่

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาอายุการเก็บรักษาที่แน่นอนของผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ในการระบุวันหมดอายุที่แน่นอนบนฉลากของผลิตภัณฑ์

References

Aujirapongpan, S. (2009). **Cost Accounting**. (3 rd ed). Bangkok : McGrow-Hill. [In Thai]

Charoensin-o-larn, Chairat. (2000). **Development Discourse: Power Knowledge Truth Identity and Otherness**. Bangkok : Wipasa. [In Thai]

Chousukum, W. & Sujkird, A. (2021). Product and Packaging Development of Community Enterprises in Pathum Thani Province. **Journal of Management Science Review, 23**(2), 85-94. [In Thai]

Denzin, Norman K. (1978). **The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods**. New York : McGraw-Hill

Janin, P. (2021). The Packaging Development of Makwan Chili Sauce's Tachang Housewife Group, Kamphaeng Phet Province. **Humanity and Social Science Journal (GTHJ), 27**(2), 82-90. [In Thai]

Julya, W. & Wongpaisanrit, R. (2007). **Instant Curry Paste**. Bangkok : Rajamagala University of Technology Krungthep. [In Thai]

Kaewpaitoon, A., Amchui, S. & Prombut, P. (2020). Process of Creating Quality and Value of Community Enterprise's Products in Central Region. **Pañña Panithan Journal, 5**(1), 159-173. [In Thai]

Ngamburi, N., Arakkunakorn, S., Yodsutaim, Y., Matae, A., Kraisutrung, A., Suttikarn, M. & Dorosae, H. (2018). **Developing community enterprise manufacturer of halal food in the three southern provinces to build capacity to international competition**. Yala : Yala University. [In Thai]

Office of Sericulture Research and Development. The queen Sirikit department of sericulture. (2022). **Mulberry species**. [Online]. Available : https://qsds.go.th/newosrd/พันธุ์หม่อน-2/ [2022, November 5]. [In Thai]

Paekul, N., Sutthinarakorn, W. & Jeerapattanatorn, P. (2021). Operational Management of Nakhon Nayok Province Food Processing Community Enterprise. **Journal of Humanities and Social Science Nakorn Pranom University, 14**(3), 343-356. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Plengdeesakul, B. & P. Plengdeesakul. (2018). Developing creative products by adopting local wisdom of natural resource deployment in communities located near Chulabhorn Dam a case study of Mae Somsri processed fresh water fish community enterprise at Tung Lui Lai sub-district, Kon San district, Chaiyaphum province. **Journal of Fine and Applied Arts, KhonKaen University, 10**(2), 206-230. [In Thai]

The queen Sirikit department of sericulture, Ministry of agriculture and cooperatives. (n.d.). **What is in mulberry**. [Brochure]. Chiang Mai : The queen Sirikit department of Sericulture, Ministry of agriculture and cooperatives. [In Thai]

The Queen Sirikit Sericulture office 5 : Chumphon province. (2022). **Mulberry planting**. [Online]. Available : https://qsds.go.th/newqsissout/?page_id=2498 [2022, November 3]. [In Thai]

Thomas T. McMillan. (1971). **The Delphi Technique. Paper presented at annual meeting of California Junior**. California : College Association Commission on Research and Development, Monterrey California.

Wiriyacharee, P. (2018). **Sensory evaluation**. (2 nd ed.). Chiang Mai : Chiang Mai University. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

การพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

A Tourism Development According to Huay Samong Dam Community Lifestyle, Kaeng Din So Sub-District, Nadi District, Prachinburi Province

อัตติยาพร ไชยฤทธิ์*

Atiyaphorn Chaiyarit

อธิภัทร สินทรโก*

Atipat Sintarako

Received : October 25, 2022

Revised : January 6, 2023

Accepted : February 16, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลศักยภาพชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง และเพื่อยกร่างแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 359 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 54 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ แนวคำถามในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และประเด็นในการระดมความคิดเห็น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณสถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการตีความและสร้างข้อสรุปข้อมูลจากปรากฏการณ์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับต่อการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่สามารถรองรับต่อการท่องเที่ยว และประชาชนเห็นว่าศักยภาพของชุมชนของตนมีความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชุมชน โดยเสนอร่างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ประกอบด้วย ประเด็นยุทธศาสตร์ 4 ประเด็น ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาความรู้ความเข้าใจ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน และยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ : การพัฒนาการท่องเที่ยว / วิถีชุมชน / เขื่อนห้วยโสมง

*อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Assistant Professor, Lecturer in Public Administration, Rajabhat Rajanagarindra University

(Corresponding Author) e-mail: atipatsin@hotmail.com

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ABSTRACT

This research, entitled “A Tourism Development According to Huay Samong Dam Community Lifestyle, Kaeng Din So Sub-District, Nadi District, Prachinburi Province,” was aimed to analyze the information concerning community potentials in terms of economy, society, and culture in order to secure a tourism development according to Huay Samong Dam community lifestyle as well as create a draft plan for tourism development according to Huay Samong Dam community lifestyle. Collected data from 359 samples and 54 key informants, this research was mixed-methodology research. The tools employed in this research were questionnaire, semi-structured interview and issues in brainstorming. Quantitative data analysis consisted of frequency and percentage; qualitative data was used data analysis by interpreting and forming conclusions from phenomena. The results revealed that the local people wanted to develop their community and local products to serve for tourism. Also, the local people conceived that the community had ready potentials to be developed as a local lifestyle tourism attraction. By this, a development plan of local lifestyle tourism was purposed. It comprised four issues consisted of strategy I: to develop knowledge and understanding as well as create people’s participation for tourism according to Huay Samong Dam community lifestyle, strategy II: to develop tourism attractions according to the philosophy’s sufficiency economy, strategy III: to strengthen a community’s economic growth, and strategy IV: to develop a basic public utility system to serve efficiently for tourism attraction development.

Keywords : Tourism Development / Local Lifestyle / Huay Samong Dam

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วันที่ 22 เดือนมกราคม พ.ศ. 2521 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้มีพระราชดำรัสกับอธิบดีกรมชลประทานให้พิจารณาวางโครงการชลประทานประเภทอ่างเก็บน้ำในลุ่มน้ำห้วยพระปรงและลุ่มน้ำห้วยโสมง ซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำปราจีนบุรี พร้อมทั้งได้พระราชทานข้อมูลที่ทรงวางโครงการไว้ให้อธิบดีกรมชลประทานใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อจัดหาน้ำให้ราษฎรใช้ทำการเพาะปลูกได้ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง และมีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคตลอดปี

เนื่องจากพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีประสบปัญหาการเกิดอุทกภัยสร้างความเสียหายให้กับประชาชนในพื้นที่มาโดยตลอด โดยในปี พ.ศ.2547 ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า มีพื้นที่การเกษตรที่ได้รับความเสียหายจากอุทกภัย ซึ่งเกิดจากปริมาณน้ำนองในลุ่มน้ำปราจีนบุรีและลุ่มน้ำสาขา (รวมลุ่มน้ำห้วยโสมง) ในเขตพื้นที่อำเภอนาดี และอำเภอกบินทร์บุรี รวมกว่า 117 หมู่บ้าน นอกจากนั้นในปี พ.ศ.2549 มีพื้นที่ประสบภัยใน 2 อำเภอดังกล่าวรวมกว่า 207 หมู่บ้าน สร้างความเสียหายให้กับพื้นที่การเกษตรกว่า 49,316 ไร่ พื้นที่ทำ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

การประมง/เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 289 ไร่ และถนน 360 สาย ซึ่งปัญหาการเกิดอุทกภัยยังคงสร้างความเสียหายให้แก่ราษฎรในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลปัญหาดังกล่าวข้างต้นเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2552 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติอนุมัติให้กรมชลประทานเริ่มดำเนินการโครงการห้วยโสมงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดปราจีนบุรี ระยะเวลาดำเนินการโครงการทั้งสิ้น 9 ปี (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553-2561) วงเงินโครงการทั้งสิ้น 8,300 ล้านบาท มีที่ตั้งอยู่ที่เส้นละติจูด 14°-04'-46" เหนือ และเส้นลองติจูด 102°-01'-49" ตะวันออก โดยพื้นที่อ่างเก็บน้ำส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตตำบลแก่งดินสอและมีพื้นที่ชลประทานครอบคลุม 5 หมู่บ้านในเขตอำเภอนาดี และ 32 หมู่บ้านในเขตอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยโครงการห้วยโสมงฯ ถือเป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ตัวเขื่อนจะสามารถกักเก็บน้ำได้ 295 ล้านลูกบาศก์เมตร จากปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย 319 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี เมื่อแล้วเสร็จจะช่วยบรรเทาปัญหาอุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรีบางส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2556 อธิบดีกรมชลประทานได้กล่าวถึงโครงการห้วยโสมงอันเนื่องมาจากพระราชดำริว่าโครงการดังกล่าวจะเป็นแหล่งน้ำดิบที่สำคัญในการสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก และการอุปโภคบริโภค รวมทั้งยังจะช่วยบรรเทาปัญหาน้ำเน่าเสีย ผลักดันน้ำเค็มที่อาจจะเกิดขึ้นในแม่น้ำปราจีนบุรีและแม่น้ำบางปะกง และเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำซึ่งจะเป็นแหล่งอาหารโปรตีนราคาถูกสำหรับประชาชนและจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดปราจีนบุรี โดยจะให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงถึง 12.02% (Post today, 2013)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าการสร้างโครงการเขื่อนจะส่งผลกระทบด้านบวกต่อพื้นที่โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากหากโครงการแล้วเสร็จปรากฏการณ์ที่หนึ่งที่จะเกิดขึ้น คือพื้นที่โครงการจะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ รวมถึงจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และสภาพบริบทของพื้นที่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประชาชนในชุมชนบริเวณรอบเขื่อน ตัวอย่างเช่น เขื่อนภูมิพล เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนขุนด่านปราการชล เขื่อนรัชประภา (เขื่อนเชียวหลาน) เป็นต้น โดยเขื่อนต่างๆ ตามตัวอย่างที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าหลังจากการสร้างแล้วเสร็จพื้นที่ดังกล่าวก็กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังสามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่โดยรวม การเกิดขึ้นของแหล่งท่องเที่ยวที่มาจากการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลพวงจากการสร้างเขื่อนดังที่ได้กล่าวข้างต้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะสามารถสร้างความเจริญ และพัฒนาด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน กล่าวคือ ประชาชนในพื้นที่จะต้องสามารถเข้าถึงทรัพยากร รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงได้อย่างมั่นคง

ชุมชนบริเวณรอบเขื่อนห้วยโสมงในเขตตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 12 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านทับไทร หมู่ที่ 2 บ้านท่าสะตือ หมู่ที่ 3 บ้านวังอ้ายป่อง หมู่ที่ 4 บ้านบุกล้วย หมู่ที่ 5 บ้านวังรี หมู่ที่ 6 บ้านแก่งดินสอ หมู่ที่ 7 บ้านเขาขาด หมู่ที่ 8 บ้านหินเทิน หมู่ที่ 9 บ้านราษฎร์เจริญ หมู่ที่ 10 บ้านคลองมะไฟ หมู่ที่ 11 บ้านอ่างทอง หมู่ที่ 12 บ้านแก่งใหญ่ โดยสภาพบริบทของ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ชุมชนตำบลแก่งดินสอมีพื้นที่ประกอบด้วยภูเขา ประมาณ 56 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ทั้งหมดของตำบลตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกและทิศเหนือ ประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติทับลานและอุทยานแห่งชาติปางสีดา ส่วนพื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัย ประมาณ 44 เปอร์เซ็นต์ กระจายอยู่ทั่วไปของตำบล ซึ่งจากสภาพบริบทดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสภาพทางภูมิศาสตร์ของตำบลแก่งดินมีความพร้อมในการพัฒนาเพื่อรองรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นเมื่อโครงการสร้างเขื่อนห้วยโสมงแล้วเสร็จ

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ และมหาวิทยาลัยบูรพาจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาการท่องตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชน รวมถึงสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนที่สอดคล้องต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ แนวทางดังกล่าวถือเป็นการวางรากฐานรูปแบบการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนโดยอาศัยกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา และการออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยว รวมถึงการนำเสนอชุดข้อมูลชุมชนที่จะนำไปสู่การรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น ซึ่งกระบวนต่างๆเหล่านี้จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชนในการปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนในชุมชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเข้มแข็ง และสามารถวางแนวทางการพัฒนาชุมชนของตนเองได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

2. เพื่อยกร่างแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed-Methodology) เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์การวิจัย กล่าวคือ การศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เป็นการใช้การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกันในการดำเนินการวิจัย และการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยจำนวนทั้งสิ้น 3,418 ครัวเรือน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane โดยกำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้มาซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 359 ครัวเรือน โดยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนละ 1 คน จำนวน 359 คน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวในพื้นที่ เจ้าของผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยแบ่งตามวิธีการเก็บข้อมูล กล่าวคือ การสัมภาษณ์ ตัวแทนประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ และเจ้าของผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 29 คน และการ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ระดมความคิดเห็นจากตัวแทนประชาชน ผู้นำชุมชนและตัวแทน ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ และเจ้าของผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 25 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้นจำนวน 54 คน โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กล่าวคือ เป็นตัวแทนประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และเจ้าของผลิตภัณฑ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนสร้างใหม่บริเวณรอบเขื่อน และได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนเนื่องจากต้องย้ายที่อยู่อาศัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสำรวจ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ แนวคำถามในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และประเด็นในการระดมความคิดเห็น

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเชิงปริมาณ ดำเนินการดังนี้ 1) นำเครื่องมือในการวิจัยเสนอปรึกษาโครงการ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 0.8 รวมถึงการตรวจสอบความเหมาะสมทางด้านการใช้ภาษาและการสื่อความหมาย โดยผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ และวัดค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีการวัดความสอดคล้องภายใน (Internal consistency method) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ 0.89 2) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย และ 3) สร้างแบบสำรวจฉบับสมบูรณ์

เครื่องมือเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำแนวคำถามในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมของข้อคำถาม และความชัดเจนของภาษาที่ใช้ จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไข และสร้างแนวคำถามฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี คณะผู้วิจัยวางแผนการดำเนินงานออกเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. ประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผนการดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) ชี้แจงคณะทำงานถึงวัตถุประสงค์การวิจัย วางแผนการลงพื้นที่ และ 2) รวบรวมข้อมูลสภาพบริบทพื้นที่ ขนาดประชากร และกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

2. จัดตั้งคณะทำงานในพื้นที่ เพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิบัติการวิจัย ประกอบด้วย การจัดประชุมกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชนและการตั้งคณะทำงานในพื้นที่

3. ประชุมร่วมระหว่างคณะผู้วิจัยและคณะทำงานในพื้นที่

3.1 วางแผนการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตลอดกระบวนการวิจัย ประกอบด้วย 1) ลงพื้นที่สำรวจศักยภาพชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการสำรวจ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และแบบสำรวจข้อมูลศักยภาพชุมชน และ 2) ระดมความคิดเห็นเพื่อจัดทำร่างแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

3.2 ชี้แจงกระบวนการในการเก็บข้อมูล

4. ประชุมคณะทำงานสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยวางแผนการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาศักยภาพชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

1. นักวิจัยประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างเครื่องมือในการสำรวจข้อมูลชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2. ลงพื้นที่สำรวจชุมชนโดยใช้เครื่องมือวิจัยแนวคำถามในการสัมภาษณ์ และแบบสำรวจข้อมูลศักยภาพชุมชน ที่สร้างขึ้น ใช้เวลาสำรวจ 1 เดือน

3. นำผลการสำรวจที่ได้มาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลและไปสู่การเก็บข้อมูลตามขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำร่างแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

1. นักวิจัยประชุมวางแผนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 โดยการสังเคราะห์ข้อค้นพบที่ได้จากวัตถุประสงค์ที่ 1 และกำหนดประเด็นในการระดมความคิดเห็นเพื่อจัดทำร่างแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. จัดระดมความคิดเห็นในการจัดทำร่างแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง

3. ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล ครั้งที่ 1

4. จัดการประชุมกลุ่มเวทีชาวบ้าน นำเสนอและคืนข้อมูลเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนที่จัดทำขึ้นร่วมกัน

5. ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อจัดทำร่างแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง คณะผู้วิจัยใช้เทคนิค SWOT Analysis ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กล่าวคือ ผู้วิจัยอาศัยการตีความและสร้างข้อสรุปข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

สรุปผลการวิจัย

ผลการสำรวจข้อมูลศักยภาพชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 60.70 มีช่วงอายุระหว่าง 51 - 60 ปี จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 29.80 ระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา-ประถมศึกษา จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 55.15 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า10,000 บาท จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 70.20 อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลา 51 ขึ้นไป จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00 และผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เป็นประชาชน จำนวน 349 คน คิดเป็นร้อยละ 97.20 และเป็นผู้นำชุมชน และคณะกรรมการต่างๆ ในชุมชน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.80

ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับต่อการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่สามารถรองรับต่อการท่องเที่ยว เช่น ของที่ระลึก ที่พัก/โฮมสเตย์ งานฝีมือ อาหาร และผลิตภัณฑ์อื่นๆ ประกอบด้วย ผลไม้ ไม้กวาด ปลาส้ม เป็นต้น ประชาชนส่วนใหญ่มองว่าศักยภาพของชุมชนของตนมีความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชุมชน จำนวน 325 คน คิดเป็นร้อยละ 90.50 มีครัวเรือนที่มีผลิตภัณฑ์ของตนเองรองรับต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ จำนวน 154 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 43.00 และยังไม่มีผลิตภัณฑ์ของตนเองจำนวน 205 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 57.00 ซึ่งในประเด็นนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนต่อไป

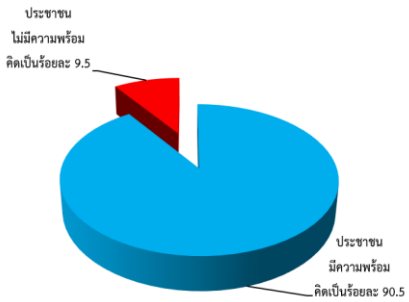

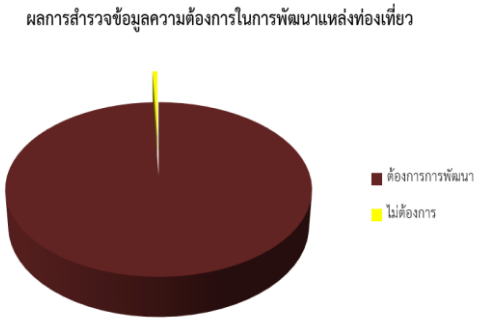

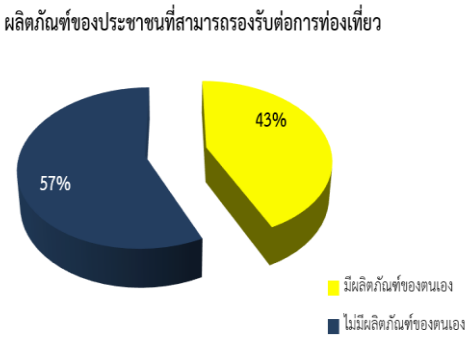

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ศักยภาพชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง พบว่า ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่สามารถเลี้ยงชีพได้ และมีสหกรณ์หมู่บ้านที่ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ประชาชนมีความพร้อมที่จะร่วมมือในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ด้านสังคม พบว่า ประชาชนอยู่กันอย่างสงบ ไม่มีความขัดแย้ง และอยู่ร่วมกันในลักษณะเครือญาติ และด้านวัฒนธรรม พบว่า ประชาชนมีวิถีชีวิตที่อยู่กันอย่างเรียบง่าย เป็นไปตามประเพณีทางศาสนา และประชาชนมีความร่วมมือร่วมใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี มีวัดและพระใหญ่ที่เป็นที่เคารพบูชา และสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแหล่งหนึ่งได้

สำหรับผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ด้านการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง พบว่า จุดแข็ง ประกอบด้วย การมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และสวยงามเหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีผลิตภัณฑ์ชุมชนหลากหลาย ได้แก่ สินค้าที่เป็นอาหารพื้นบ้าน งานฝีมือ และสินค้า OTOP ประชาชนในชุมชนมีความพร้อมและความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีผลไม้ท้องถิ่น ผักปลอดสาร อาหารพื้นบ้าน ทั้งแบบสดและแปรรูป อากาศดี บรรยากาศเหมาะกับการท่องเที่ยว และเป็นอ่างเก็บน้ำสุดท้ายที่สร้างขึ้นตามพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 จุดอ่อน ประกอบด้วย ประชาชนขาดความรู้ และไม่ทราบข้อมูลด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน และแนวทางการจัดสรรทรัพยากรดังกล่าว ผู้นำชุมชนยังไม่มีความเข้มแข็ง ไม่มีเส้นทางการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และประชาชนยังมองไม่เห็นช่องทางในการเข้าร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดสรรประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ โอกาส ประกอบด้วย มีนักวิชาการและหน่วยงานวิชาการให้ความสนใจและผลักดันเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตามนโยบายของรัฐระดับชาติ ปัญหาอุปสรรค ประกอบด้วย ขาดการประชาสัมพันธ์ และยังไม่มีการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง พื้นที่ชุมชนบริเวณโดยรอบเป็นชุมชนที่สร้างขึ้นใหม่เนื่องจากพื้นที่ถูกเวนคืน ทำให้ไม่มีต้นทุนในการลงทุน เพราะเงินเวนคืนที่ได้มาก็นำไปใช้ในการสร้างบ้าน ซื้อที่ดิน เพื่อตั้งต้นชีวิตใหม่ และระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานยังไม่มีคุณภาพ และไม่ทั่วถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา อินเตอร์เน็ต เป็นต้น

จากผลการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนดังกล่าวข้างต้นทำให้ได้มาซึ่งร่างแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี มีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์ “เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน”

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาความรู้ความเข้าใจ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

โดยมีทั้งสิ้น 14 กลยุทธ์ 13 โครงการ ตามรายละเอียดแต่ละประเด็นดังนี้

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาความรู้ความเข้าใจ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง	
กลยุทธ์	**โครงการ**
1) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชน ให้ประชาชนมีความเข้าใจคุณค่าของวิถีชีวิตดั้งเดิม ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน 2) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 3) ส่งเสริมและพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถเป็นผู้นำที่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	- โครงการอบรมพัฒนาศักยภาพ และสร้างความเข้าใจของประชาชนและผู้นำชุมชนเพื่อรองรับต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว - โครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว - โครงการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการการท่องเที่ยว - โครงการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชน
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
กลยุทธ์	**โครงการ**
1) ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อรองรับต่อการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชน 2) ส่งเสริม สนับสนุนการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาปรับใช้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) สนับสนุน และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน 4) สร้างเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวและสร้างช่องทางการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง	- โครงการจัดทำฐานข้อมูลของดีชุมชน - โครงการอบรมแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาปรับใช้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน - โครงการสร้างช่องทางการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ - โครงการอบรมแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน	
กลยุทธ์	**โครงการ**
1) ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อรองรับต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 2) สร้างอาชีพ และรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ 3) สนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง 4) พัฒนาระบบ และสร้างมาตรฐานของสินค้าและบริการของประชาชนในพื้นที่ให้สามารถตอบสนอง	- โครงการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และสร้างแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (รวมถึงการอบรมให้ความรู้ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ แก่ชุมชน เพื่อสร้างอาชีพรายได้ให้แก่ชุมชน) - โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างคุณภาพสินค้าบริการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ	
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	
กลยุทธ์	**โครงการ**
1) สนับสนุนการปรับภูมิทัศน์บริเวณอ่างเก็บน้ำให้สวยงามเหมาะสมแก่การพักผ่อนและการท่องเที่ยว 2) สร้างระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพและทั่วถึง 3) พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวให้สะดวก และสามารถเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ	- โครงการสร้างเส้นทางปั่นจักรยาน และสวนสาธารณะ - โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ - โครงการปรับปรุงถนน และพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

สำหรับการอภิปรายผลคณะผู้วิจัยข้อค้นพบในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนที่เป็นข้อค้นพบในการวิจัยมาอภิปรายเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อ และยืนยันข้อค้นพบที่เคยมีการวิจัยในประเด็นใกล้เคียงกันนี้ และได้มาซึ่งข้อค้นพบที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในบริบทของความต้องการการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนที่ต่างกันแต่อยู่ภายใต้ฐานคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน ซึ่งการอภิปรายในส่วนนี้ถือเป็นส่วนสำคัญ เนื่องจากสามารถเพิ่มความน่าเชื่อถือให้แก่ข้อค้นพบหากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ ประเด็นที่นำมาอภิปรายมีดังนี้

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ปฏิเสธไม่ได้ว่าจุดเริ่มต้นที่เป็นรากฐานของการพัฒนาคือความรู้ความเข้าใจของประชาชนในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานั้นเนื่องจากประชาชนในชุมชนถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาไปจนถึงการได้รับผลจากการพัฒนานั้น จะเห็นได้ว่าไม่ว่าการศึกษาวิจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวในมิติสิ่งสำคัญประการแรกที่เป็นข้อค้นพบในการพัฒนาคือ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชน เช่น การศึกษาวิจัยของ Atthasilp (2009) ศึกษาเรื่อง วิถีชุมชนเลียบคลองมหาสวัสดิ์กับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ต้องดำเนินการแบบมีส่วนร่วมในรูปคณะกรรมการ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน จัดให้มีการศึกษาถึงความต้องการที่จำเป็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และความต้องการของนักท่องเที่ยว มีการวางแผนการท่องเที่ยว และเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยใช้จุดเด่นทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยว และสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เครือข่ายให้เครือข่ายดูแลแหล่งท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ธุรกิจการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้ ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชน เพื่อชุมชน และเกิดประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมชุมชน มีการเพิ่มเส้นทางการท่องเที่ยวที่สำคัญให้เป็นเส้นทางการท่องเที่ยวคัดสรร ได้แก่

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำตามคลองมหาสวัสดิ์ เพื่อนักท่องเที่ยวจะได้รื่นรมย์กับทัศนียภาพ เรือกสวนไร่นา และวิถีชีวิตของชาวคลองมหาสวัสดิ์ ซึ่งจะทำให้ชุมชนชาวคลองมหาสวัสดิ์มีรายได้และหวงแหนวัฒนธรรมของตนเอง และนำไปสู่การอนุรักษ์สืบสานและพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็งต่อไป

ประเด็นที่ 2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงถือเป็นแนวทางการดำรงชีวิตที่สร้างความยั่งยืนในการพึ่งพาตนเองของประชาชนลดการพึ่งพาระบบเศรษฐกิจและทำให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ในการจัดหา และสร้างทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตด้วยตนเองได้ Sata (2008) ได้ศึกษาเรื่อง วิถีชุมชนก่อนและหลังการสร้างเขื่อนลำปาว ผลการศึกษาพบว่า การปรับแนวความคิดสู่การพึ่งพาธรรมชาติมากขึ้นปรับแนวคิดการพัฒนา จากเน้นหลักเศรษฐกิจแบบใช้เงินตราแต่กลับมาพัฒนาชุมชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชุมชนปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ทางสังคมกันอย่างใกล้ชิด เกิดจากประเพณีที่ยึดถือผีและวิญญาณของบรรพบุรุษเดียวกัน ซึ่งช่วยให้เกิดความสามัคคี รวมทั้งจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายนับถือผู้อาวุโส และผู้นำชุมชน แต่หลังการสร้างเขื่อนลำปาวผู้คนกลับหันมายอมรับและนับถือผู้นำที่เป็นทางการและอำนาจรัฐจากส่วนกลาง โดยมีปรากฏการณ์เกิดจากการสร้างเขื่อนลำปาว ความเชื่อดั้งเดิมเริ่มลดความสำคัญลง การดำรงชีพกลายเป็นทุนนิยมและบริโภคนิยม แต่ในที่สุดเกิดตระหนักถึงปัญหาและอันตราย ได้กลับไปหาภูมิปัญญาแบบพึ่งธรรมชาติและทำการเกษตรแบบอินทรีย์ โดยสรุปประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ได้พบการให้ความหมายของเขื่อนหมายถึงนาทุ่งใหญ่และกระบวนการชุมชนเขื่อนลำปาวต้องประสบปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เกิดจากการกระทำของคนภายนอกโดยรัฐ เพราะคนในชุมชนไม่มีส่วนร่วมและไม่มีเวลาปรับตัวตั้งรับแนวคิดการพัฒนาจากบนลงล่าง ดังนั้น รัฐศูนย์กลางควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนาที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนตนเอง ก่อนดำเนินการพัฒนาสังคมไทย และ Pilasombut (2014) ศึกษาเรื่องวิถีชีวิตชุมชนรอบเขื่อนหลังการสร้างเขื่อนพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า แนวทางในการปรับปรุงและส่งเสริมวิถีชีวิตของชุมชนรอบเขื่อนพิมายสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คนในชุมชนควรปรับตัวหันกลับมาใช้รูปแบบวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่ผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ดีงามกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ปรับแนวความคิดสู่การพึ่งพาธรรมชาติมากขึ้น ปรับแนวคิดการพัฒนาจากเน้นหลักเศรษฐกิจแบบใช้เงินตราเป็นการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชุมชนให้เกิดความยั่งยืน โดยสรุปชุมชนทั้งสามแห่งมีความเห็นว่าเขื่อนพิมายคือ “เส้นเลือดใหญ่ของชาวพิมาย” ที่ทำหน้าที่สูบฉีดเลือดเพื่อหล่อเลี้ยงชุมชนพิมายทั้งอำเภอ ผลกระทบการสร้างเขื่อนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบริบทด้านสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง เกิดเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ระบบสังคมมุ่งสู่กระแสการบริโภคนิยม และยอมรับวัฒนธรรมแบบชุมชนเมือง ชุมชนจึงต้องเผชิญกับความท้าทายกับกระแสการพัฒนาแบบบริโภคนิยมตามวัฒนธรรมตะวันตกอย่างเต็มตัว นโยบายของภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับตัวต่อนโยบายการพัฒนาที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนรอบเขื่อน และนโยบายระดับท้องถิ่นควรมุ่งเน้นให้ชุมชนมีการดำรงชีวิตที่ผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ดีงามกับ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ตลอดจนการพึ่งพาตนเองได้โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการพัฒนาชุมชน

นอกจากนี้ในมิติของการพึ่งพาตนเองสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน Buathong (2010) ศึกษาเรื่อง นาอ้อโฮมสเตย์ วิถีแห่งชุมชนอีสานสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า "การพัฒนาอย่างยั่งยืน" หมายถึง การพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยมุ่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาด ถูกต้องตามหลักวิชาการมีการบำรุงรักษาและใช้ในอัตราที่จะก่อให้เกิดการทดแทนกันได้ทันอย่างต่อเนื่องเพื่อจะได้มีทรัพยากรใช้ต่อไปในอนาคต รวมทั้งการเสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากร การพัฒนาต้องคำนึงถึงความเสียหายของสิ่งแวดล้อมและการป้องกันปัญหาความเสื่อมโทรมที่จะเกิดกับสิ่งแวดล้อมด้วยสำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) นั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

ประเด็นที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน และประเด็นที่ 4 การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Charutwinyo & Charutwinyo (2007) ศึกษาเรื่องการจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดกำแพงเพชรประกอบด้วยธุรกิจหลัก 6 ประเภทได้แก่ ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจจำหน่ายของฝากและของที่ระลึก ธุรกิจโรงแรมที่พัก ธุรกิจคมนาคมขนส่ง ธุรกิจนำเที่ยว และธุรกิจสถานบันเทิง ในด้านโครงสร้างต้นทุนของธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดกำแพงเพชรนั้น พบว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อต้นทุนของธุรกิจด้านการท่องเที่ยวคือแรงงานและพลังงาน ในขณะที่จังหวัดกำแพงเพชร แม้จะมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ นันทนาการ และวัฒนธรรมก็ตาม แต่ผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวเหล่านี้ยังขาดเอกลักษณ์ จึงจำเป็นต้องสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกำแพงเพชร รวมทั้งการพัฒนาเครือข่ายการจัดการด้านการท่องเที่ยวและเครือข่ายธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคการศึกษา

ประเด็นเพิ่มเติมในส่วนของการกำหนดยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน และการสนับสนุน ส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีหลายๆ งานวิจัยที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและภาคส่วนต่างๆ ที่อยู่ในสังคม ได้แก่ การศึกษาวิจัยของ Supanit (2015) ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา วัฒนวิถีชุมชน “โหนด นา เล” อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนการท่องเที่ยววัฒนวิถีชุมชน “โหนด นา เล” มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการพัฒนาทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมภายในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว และต้องการการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค พบว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนา

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

แหล่งท่องเที่ยวที่เน้นวิถีชุมชน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และ Phaithayawat, et al. (2012) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางคนทีจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนในสังคมเมืองทั้งชุมชนซอยโซดาและชุมชนวัดประชาระบือธรรม 1-4 พบว่าชื่อของชุมชนกับความสัมพันธ์ด้านประวัติความเป็นมาก่อนการก่อตั้งเป็นชุมชนตามรูปแบบการบริหารราชการของกรุงเทพมหานครมีความสำคัญในการรวมตัวของคนในชุมชนเป็นลำดับแรก นอกจากนี้ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนมีศูนย์รวมจากกลุ่มคนที่สืบทอดความผูกพันของกลุ่มคนที่อาศัยในพื้นที่มาเป็นเวลายาวนาน โดยมีกลุ่มผู้อาวุโสเป็นกลไกหลักและมีคณะกรรมการบริหารชุมชนที่ทำการจัดกิจกรรมทางสังคมหลายรูปแบบให้ปรากฏอยู่ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง คนในชุมชนจะให้ความร่วมมือด้านการประกอบอาชีพและหารายได้ร่วมกัน มีการสร้างเครือข่ายในชุมชนในลักษณะความเป็นเครือญาติแบบไทยด้านการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และคนในครอบครัวจะนำสมาชิกในครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน กลุ่มคนในชุมชนที่รักและผูกพันกับชุมชนเป็นกลุ่มคนซึ่งมิได้มีแผนในการย้ายออกจากชุมชนเพื่อไปอยู่ในที่อยู่อาศัยแหล่งใหม่ คนกลุ่มนี้จะให้ความสำคัญกับการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนเป็นพิเศษ แม้ว่าพื้นที่ภายในชุมชนจะมีความคับแคบ แต่คนในชุมชนมีความคุ้นเคยและมีความสุขในด้านการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนที่รู้จักกันมานาน สังคมเมืองเป็นเพียงรูปแบบภายนอกในการบอกความเป็นชุมชนในเมืองหลวง แต่ในการใช้ชีวิตจริงของคนในชุมชนจะมีความผูกพันเป็นพิเศษในการเข้าร่วมกิจกรรมบ้าน วัดและโรงเรียน ในชุมชนร่วมกับความไม่เคร่งเครียดในการใช้ชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ Soonthonsma & Thammachart (2017) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการพัฒนาเครือข่ายชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า กลุ่มชุมชนและตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ กลุ่มปลูกและแปรรูปสมุนไพรไทย มีความสนใจ และเข้าใจในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างดี มีความรู้ด้านสมุนไพรและการบำบัดเพื่อสุขภาพ รวมถึงชุมชนเองก็มีศักยภาพเพียงพอต่อการรวมกลุ่มในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวดังกล่าว จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชนโดยทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายนำ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งด้านเครือข่ายและทำให้เกิดศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนรวมถึงการเชื่อมโยงเครือข่ายของธุรกิจชุมชน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเครือข่ายชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่มีเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากโครงการอ่างเก็บน้ำจากการเวนคืนที่ดินทำให้ต้องมาตั้งตัวกันใหม่เพราะเงินที่ได้จากการเวนคืนก็นำไปซื้อที่ดิน ปลูกบ้านใหม่ ทำให้ประชาชนขาดรายได้ ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ย่อมเป็นแนวทางหนึ่งในการชดเชยเยียวยาให้แก่ประชาชนในพื้นที่

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

2. การจัดสรรผลประโยชน์ต่างๆ ที่เกิดจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวควรพิจารณาจากประโยชน์สาธารณะที่ประชาชนในพื้นที่จะได้รับเป็นอันดับแรก กล่าวคือ ควรจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ก่อน เช่น การกำหนดจำนวนร้านค้าท้องถิ่น และจำกัดร้านค้าที่มาจากภาคเอกชนนอกพื้นที่ การจัดเตรียมพื้นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อรักษาประโยชน์ให้แก่คนในพื้นที่เป็นอันดับแรก

3. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสนับสนุน และส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนและชุมชนอย่างจริงจัง และจริงใจ

4. ภาคส่วนต่างๆ ควรร่วมมือกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อรองรับต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

2. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

3. รูปแบบการพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนเขื่อนห้วยโสมง ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ที่ให้การสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือในการวิจัย และพิจารณาความสมบูรณ์ของการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนที่สอดคล้องต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเข้มแข็ง และสามารถวางแนวทางการพัฒนาชุมชนของตนเองได้อย่างยั่งยืน

References

Atthasilp, P. (2009). **The Community Ways of Life along Klongmahasawat Canal and the Management of Cultural Tourism through Community's Participation**. M.A. Thesis, Education, Graduate School Mahasarakham University. [In Thai]

Buathong, K. (2010). Na O Homestay: The Way of Life of Northeastern Thailand Community for Sustainable Tourism Development. **Academic Service Center Journal, 18**(2), 20-24. [In Thai]

Charutwinyo, P. & Charutwinyo, C. (2007). **A strategic plan to improve the tourism business in Kamphaeng Phet Province**. Kamphaeng Phet : Management Science Faculty, Kamphaeng Phet Rajabhat University. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Phaithayawat, S., Luekveerawattana, S., Khantikul, P., Luangsa-art, N. Mankhatitham, W.& Khaiysong, S. (2012). **Developing Cultural Tourism Source of Bang Khon Thi Community, Samutsongkhram Province**. Bangkok : Suan Sunan Dha Rajabhat University. [In Thai]

Pilasombut, K. (2014). **The Suitable Communities Way of Life After the Construction of Phimai Dam in Nakhorn Ratchasima Province**. Ph.D. Environmental Education, Graduate School Valaya Alonkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage Pathum Thani. [In Thai]

Posttoday. (2013). **Huay Samong Dam Under Royal Initiative Project**. [Online]. Available : http://www.posttoday.com [2016, August 25]. [In Thai]

Sata, W. (2008). **Community Ways of Life Before and After the Construction of Lampao Dam**. Ph.D. Environmental Education, Graduate School Mahasarakham University. [In Thai]

Soonthonsma, V. & Thammachart, P. (2017). **Community-Based Healthy Tourism Patterns for Sustainable Development of Community-Based Enterprise Networking in Prajinburi Province**. Chonburi : Research, Management and Tourism Faculty, Burapha University. [In Thai]

Supanit, U. (2015). Community-Based Tourism Management Case Study “Palm Paddy Sea” Community Cultural Way, Sa-Ting Phra District, Songkhla Province. **RMUTP Research Journal**, (Special), 11-19. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

The Development of a Learning Management Model Based on Sociocultural Theory to Enhance English Communicative Skills for Lower Secondary School Students

ณัฐสิรี เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา*

Natsiree Dechatiwong Na Ayutthaya

วารีรัตน์ แก้วอุไร**

Wareerat Kaewurai

Received : December 16, 2022

Revised : July 10, 2023

Accepted : August 15, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1.1) สร้างและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 1.2) หาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I) ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม โดยศึกษาผลการใช้ ดังต่อไปนี้ 2.1) เปรียบเทียบทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม 2.2) ศึกษาทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และทดลองนำร่องเพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน

*นักศึกษาหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร

Doctor of Education Student Curriculum and Instruction, Naresuan University(Corresponding Author)

e-mail: natsireed58@nu.ac.th

**อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Lecture of Department of Education, Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Naresuan University

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

2) ขั้นศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม โดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวังงิ้ววิทยาคม จำนวน 23 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง และ 3) ขั้นศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลการสร้างและหาดัชนีประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล โดยโครงสร้างของรูปแบบเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเสนอเนื้อหา (Presentation) ขั้นปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Interaction) ขั้นการเสริมศักยภาพ (Scaffolding) และขั้นการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Production) ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ .5234 2. ผลการทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า 2.1 หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่า ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.2 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก 3. ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้ / ทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม / ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

ABSTRACT

This study aimed to 1) construct a learning management model and study its qualities to 1.1) construct and estimate the suitability of a learning management following the opinion's experts, 1.2) study the effectiveness index of a learning management model; 2) implement a learning management and study its results to as followed; 2.1) compare English communicative skills by comparing pretest and posttest scores 2.2) study interpersonal relationship between learning; and 3) study students' satisfaction toward the learning management model. The research consisted of 3 steps of research and development processes: 1) constructing a learning management model which was evaluated by 5 experts and studying its qualities by implementing it in a pilot group of 35 Mattayom 3 students to study an effectiveness index; 2) implementing the learning management model with 23 Mattayom 3 students of Wangngiuwittayakom School by using specific sample; and 3) studying students' satisfaction toward the learning management model. The research results were as follows: 1) The learning management model consisted of principles, goals, contents, instructional processes, and measurements evaluations. The learning management model

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

consisted of 4 steps; 1) Presentation 2) Interaction 3) Scaffolding and 4) Production. The experts agreed to the quality of the learning management model at a high level. The effectiveness index of the learning management model was .5234. 2) When the learning management model was implemented, it was found that: 2.1 The students' communicative skills after learning through the learning management model were higher than before learning at the .01 level of statistical significance. 2.2 The students' interpersonal relationship during learning was at a high level. 3) The students' satisfaction toward the learning management model was at a high level.

Keywords : Learning Management Model / Sociocultural Theory / English Communicative Skills

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพโลกาภิวัตน์ได้เชื่อมทุกประเทศให้กลายเป็นสมาคมโลก ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจที่เปิดกว้าง ส่งผลให้ประชากรเกิดการกระตุ้นในการพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศหลากหลายภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษที่ใช้เป็นภาษากลางของโลก เพื่อการติดต่อสื่อสารกับนานาประเทศ ในด้านการศึกษา การทำธุรกิจ การลงทุนระหว่างประเทศ การท่องเที่ยว และการใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งยังเป็นภาษาที่ใช้ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Wuttiwongsa, 2014, p.89) ประกอบกับภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักที่คนต่างชาติต่างภาษานิยมใช้เพื่อการสื่อสารระหว่างกันมากที่สุด จนภาษาอังกฤษถูกนิยามว่าเป็นภาษานานาชาติ (International language) หรือภาษาสากล (Global language) ประเทศต่างๆ กว่า 50 ประเทศทั่วโลกได้ประกาศให้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ ภาษาอังกฤษไม่ได้เป็นภาษาสำหรับติดต่อเฉพาะกับชาติที่เป็นเจ้าของภาษา แต่เป็นภาษาที่นำมาใช้สื่อสารกับคนทั่วโลก ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ปีพ.ศ. 2558 ได้ส่งเสริมการยกระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษา พ.ศ. 2551 กำหนด รวมถึงสนับสนุนการยกระดับทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษให้สูงขึ้นและเต็มตามศักยภาพของผู้เรียน โดยการจัดให้มีโครงการและกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ และใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารมากขึ้น เพื่อสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ชุมชนและสังคม อันจะนำไปสู่การสร้างประชากรของประเทศให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร การศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น และการประกอบอาชีพ (Office of Basic Education Commission, 2014, p.13) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่นำกรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล (The Common European Framework of Reference for Languages : CEFR) มาเป็นกรอบแนวคิดหลักในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียน โดยนำมาใช้ในการออกแบบหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน การทดสอบ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

การวัดผลและประเมินผล การพัฒนาครู รวมถึงการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ให้ผู้เรียนที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต้องมีความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ เมื่อเทียบกับกรอบ CEFR ต้องอยู่ในระดับ A2 หมายความว่า ผู้เรียนสามารถเข้าใจประโยค สำนวนภาษาอังกฤษที่มักจะพบเจอในชีวิตประจำวัน อาทิเช่น เรื่องส่วนตัว ครอบครัว การซื้อสินค้า การเดินทาง ซึ่งผู้เรียนสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษ สามารถอธิบายความต้องการของตนเองโดยใช้ประโยคพื้นฐานได้

แม้เด็กไทยจะเรียนรู้ภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ตาม ปัญหาสำคัญที่พบคือ เด็กไทยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษค่อนข้างต่ำ และไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ กอรปกับผลการประเมินการสอบวัดคุณภาพระดับชาติ O-NET (Ordinary National Educational Test) ปีการศึกษา 2561 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเน้นการวิเคราะห์การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ซึ่งผลคะแนนพบว่า รายวิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ โดยมีเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 29.45 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน โดยผลการสอบของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 29.10 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศ (National Institute of Educational Testing Service, 2019) จากผลการสอบดังกล่าว บ่งชี้ว่า ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เนื่องจากมีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งส่งผลให้เห็นถึงความล้มเหลวในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ระบุไว้ว่า ควรมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องหาวิธีหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Ministry of Education, 2018, p.210) อย่างไรก็ตาม จากอดีตที่ผ่านมาพบว่า ประเทศไทยยังมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ประกอบกับเด็กไทยขาดโอกาสที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ภาษาอังกฤษ จึงทำให้ขาดความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษเพราะไม่มีประสบการณ์ รวมถึงพื้นฐานอุปนิสัยของคนไทยที่ไม่ชอบการฝึกฝนเพราะกลัวว่าจะพูดผิดและไม่ถูกหลักไวยากรณ์ (Thanapakit, 2012)

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Salae, et al. (2013) ที่ทำการศึกษาปัญหาด้านความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งออกเป็น 4 ทักษะย่อย คือ 1) ทักษะการฟัง นักเรียนฟังบทสนทนาไม่เข้าใจ ไม่รู้เรื่อง ฟังสำเนียงการออกเสียง (Accent) ภาษาอังกฤษของครูแต่ละคนไม่เหมือนกัน วิธีแก้ปัญหาคือ ให้นักเรียนท่องคำศัพท์เพื่อให้คุ้นเคยกับการออกเสียงคำศัพท์ หากดูภาพยนตร์ VCD เจ้าของภาษาต้องให้นักเรียนดูซ้ำหลายๆ ครั้ง 2) ทักษะการพูด นักเรียนไม่ทราบจะเริ่มต้นพูดอะไร อย่างไร ครูจึงใช้คำถามที่ขึ้นต้นด้วย What, Where, When, Why, และ How กระตุ้นความรู้เดิมและกระตุ้นให้นักเรียนพูด นักเรียนคิดคำศัพท์ไม่ออก จึงแนะนำให้นักเรียนจดคำพูดหรือคำถามเตรียมตัวล่วงหน้า และนักเรียนออกเสียง (Accent) ที่ถูกต้องไม่ได้ ครูส่งเสริมนักเรียนที่พูดภาษาอังกฤษคล่องโดยให้นักเรียนพูดภาษาอังกฤษในชั้นเรียนบ่อยๆ กับเพื่อน 3) ทักษะการอ่าน นักเรียนอ่านภาษาอังกฤษไม่ออก อ่านแล้วไม่ทราบความหมายของคำศัพท์ อ่านจับประเด็นไม่ได้ อ่านเชิงวิเคราะห์ไม่ได้ ครูแนะนำให้ไปปรึกษากับเพื่อนที่เก่งกว่าหรือไปฝึกกับครู ครูจะสอนการอ่านมากกว่าทักษะอื่นๆ 4) ทักษะการเขียน นักเรียนเขียนผิดไวยากรณ์ เลือกใช้คำไม่ถูก เขียนวกไปวนมา ไม่สื่อความหมาย และเขียนสรุปความไม่ได้ ครูแนะนำไปทบทวนไวยากรณ์และฝึกเขียนบ่อยๆ จาก

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ประโยคสั้นๆ ไปยังประโยคซับซ้อน และตามด้วยเขียนเป็นย่อหน้า แล้วเขียนสรุปความ และแลกเปลี่ยนตรวจสอบกับเพื่อนดูก่อนที่จะส่งครู

การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษตามกรอบมาตรฐานสากล ที่เน้นทักษะการสื่อสาร คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน คือ การใช้ทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เนื่องจาก ทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เชื่อว่า วัฒนธรรมมีส่วนสำคัญในการเรียนรู้ (Vygotsky, 1978) โดยแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม (Sociocultural) กล่าวว่า การเรียนรู้และพัฒนาการของมนุษย์เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเป็นลำดับแรกแล้วผ่านกระบวนการทางจิตใจเป็นความเข้าใจในตนเองในที่สุด โดยมีรอยต่อพัฒนาการเป็นพื้นที่แสดงช่วงห่างระหว่างความสามารถที่เป็นจริงของแต่ละบุคคลและความสามารถที่เป็นไปได้ของบุคคลหลังจากได้รับความช่วยเหลือจากผู้ที่มีความสามารถมากกว่าโดยใช้เครื่องมือ เช่น ภาษาเป็นสื่อกลาง (Vygotsky, 1978, pp.79-91)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1.1 เพื่อสร้างและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ

1.2 เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I) ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม โดยศึกษาผลการใช้ ดังต่อไปนี้

2.1 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม

2.2 เพื่อศึกษาทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยของกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม ของไวก็อตสกี้ การสอนภาษาอังกฤษ โดยใช้แนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร และทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพื่อนำมา

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

สังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม หลังจากนั้นนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบต่างๆ ครบถ้วน ไปหาคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และนำไปทดลองใช้นำร่องเพื่อหาดัชนีประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ และแบบสอบถามทักษะการสร้างสัมพันธภาพ หลังจากนั้นนำแบบวัดที่สร้างเสร็จแล้วไปหาคุณภาพก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ และนำไปหาคุณภาพก่อนนำไปใช้จริง

ในการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวังงิ้ววิทยาคม จำนวน 23 คน ปีการศึกษา 2564 ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นนำเสนอเนื้อหา (Presentation) ครูนำเสนอบริบทหรือสถานการณ์แก่นักเรียนโดยใช้ภาพ วิดีโอ หรือเล่าเรื่องที่มีบริบททางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา จากนั้นเสนอเนื้อหาโดยให้นักเรียนเรียนฟังหรืออ่านเรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องราวหรือบทสนทนาที่มีบริบทหรือสถานการณ์กำกับ โดยใช้เนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และเป็นไปตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) 2) ขั้นปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Interaction) นักเรียนได้ฝึกใช้ภาษาอังกฤษผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างครู เพื่อน โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวก โดยในขั้นตอนนี้นักเรียนใช้ภาษาที่เรียนรู้ใหม่ โดยเริ่มต้นฝึกแบบควบคุม (Controlled Practice) ซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้นำในการฝึก ให้นักเรียนเรียนรู้รูปแบบโครงสร้างทางภาษา และให้นักเรียนทำความเข้าใจความหมายและวิธีการใช้รูปแบบภาษานั้น โดยจะเริ่มด้วยการฝึกแบบกลไก (Mechanism) อาจจะเป็นแบบฝึกหัดแบบมีโครงสร้าง (Structure Exercises) ในรูปแบบต่างๆ โดยให้นักเรียนทำซ้ำๆ ตามตัวอย่างได้ ให้นักเรียนฟังประโยคตัวอย่างจากซีดีหรือจากเสียงครูผู้สอน 2-3 ครั้ง จากนั้นให้นักเรียนฝึกพูดโดยออกเสียงตามเป็นกลุ่มย่อย แล้วออกเสียงทีละคน ซึ่งรูปแบบการฝึกที่ใช้อาจเป็นการฝึกเชื่อมโยงประโยค การฝึกพูดบทสนทนาสั้นๆ (Micro Dialogue) การฝึกขยายประโยค การฝึกตามบริบทหรือสถานการณ์ต่างๆ 3) ขั้นการเสริมศักยภาพ (Scaffolding) นักเรียนร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร โดยเพื่อนในกลุ่มที่มีความเข้าใจในเนื้อหามากกว่าจะให้ ความช่วยเหลือเพื่อนที่ยังไม่เข้าใจในเนื้อหานั้นๆ รวมถึงเพื่อนที่ต้องการให้ความช่วยเหลือ โดยมีครูคอยตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียน และ 4) ขั้นการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Production) นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์ต่างๆด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้กำหนดสถานการณ์ให้ โดยให้นักเรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษที่ได้เรียนรู้จากขั้นนำเสนอเนื้อหาและขั้นปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Interaction) มาฝึกใช้ในการสื่อสาร แบบการฝึกภาษาแบบอิสระ (Free Practice)

2. แบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบไปด้วย คำแนะนำการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยกำหนดให้มีองค์ประกอบต่าง ๆ คือ แนวคิดสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

4. แบบประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

5. แบบวัดทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ มีจำนวน 4 ตอน ได้แก่ ด้านการฟังเป็นข้อสอบปรนัย มี 4 ตัวเลือก ด้านการพูด เป็นการสอบปฏิบัติ โดยกำหนดสถานการณ์ให้นักเรียนได้แสดงบทบาทสมมติและสนทนาเป็นภาษาอังกฤษ ด้านการอ่าน เป็นข้อสอบปรนัย มี 4 ตัวเลือก และด้านการเขียน เป็นแบบอัตนัย ซึ่งผู้วิจัยนำแบบวัดทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ไปตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ พบว่า แบบวัดทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษที่เป็นปรนัย (แบบวัดทักษะด้านการฟังและการอ่าน) ได้ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.31-0.80 ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.45-0.86 และได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 ส่วนแบบวัดทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษที่เป็นอัตนัย (แบบวัดทักษะด้านการพูดและการเขียน) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83 และ 0.86

6. แบบสอบถามทักษะการสร้างสัมพันธภาพ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบไปด้วยทักษะสัมพันธภาพ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความพอใจร่วมมือ ด้านการรู้จักและไว้วางใจกัน ด้านเคารพและยอมรับในบุคคลอื่น และด้านการรู้จักแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้ง ซึ่งผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แล้วทำการคัดเลือกข้อที่มีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พบว่า แบบสอบถามทักษะการสร้างสัมพันธภาพ ได้ค่าระหว่าง 0.80-1.00

7. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยสอบถามความพึงพอใจ 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต รวม 30 ข้อ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1. นำแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมิน และตรวจสอบความเหมาะสม พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ทดลองนำร่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อหาดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) โดยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้และคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนดงเจริญพิทยาคม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

3. นำแบบทดสอบวัดทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษฉบับก่อนเรียนไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวังงิ้ววิทยาคม จำนวน 23 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

4. จัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวังงิ้ววิทยาคม จำนวน 23 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เป็นเวลา 16 ชั่วโมง (ทดลองใช้ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 - 30 พฤศจิกายน 2564) และในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยได้สอบถามทักษะสัมพันธภาพของนักเรียนในระหว่างเรียน

5. หลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบหลังเรียนซึ่งเป็นแบบวัดทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ และสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาค่าความเหมาะสมเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการนำแบบประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติทดสอบ t-test dependent

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามทักษะการสร้างสัมพันธภาพโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและหาดัชนีประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า

1.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะ การสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีองค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และ การวัดและประเมินผล กิจกรรมการเรียนรู้มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 นำเสนอเนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ขั้นตอนที่ 3 การเสริมศักยภาพ และขั้นตอนที่ 4 การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

1.2 ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.61)

1.3 ความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.21)

1.4 ดัชนีประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าดัชนีประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

จำนวนนักเรียน	ผลรวมของคะแนน		ดัชนีประสิทธิผล
	ทดสอบก่อนเรียน	ทดสอบหลังเรียน	
35	1002	1943	0.5234

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าค่าดัชนีประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าเท่ากับ 0.5234 ซึ่งแสดงว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นส่งผลให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.5234 คิดเป็นร้อยละ 52.34

2. ผลการทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 การเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ แสดงดังตารางที่ 2

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการฟัง (20)	6.52	1.50	13.39	1.34	18.66**	.00
ด้านการพูด (20)	6.43	1.31	13.17	1.34	17.34**	.00
ด้านการอ่าน (20)	6.87	1.32	14.65	1.47	18.46**	.00
ด้านการเขียน (20)	6.78	1.35	13.48	1.50	15.00**	.00
รวม (80)	**26.61**	**5.09**	**54.70**	**4.65**	**20.25****	**.00**

p** < .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยรวมของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.61 และ 54.70 คะแนน ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า หลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทุกด้าน

2.2 การศึกษาทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการศึกษาทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับทักษะสัมพันธภาพ
ด้านความพอใจร่วมมือ	4.46	0.25	ดีมาก
ด้านการรู้จักและไว้วางใจกัน	4.37	0.34	ดีมาก
ด้านเคารพและยอมรับในบุคคลอื่น	4.10	0.23	ดีมาก
ด้านการรู้จักแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้ง	4.23	0.34	ดีมาก
รวมเฉลี่ย	**4.31**	**0.20**	**ดีมาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านความพอใจร่วมมือ ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.25) รองลงมา ได้แก่ ด้านการรู้จักและ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ไว้วางใจกัน ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.34) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านเคารพและยอมรับในบุคคลอื่น ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.23)

3. การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ความพึงพอใจ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านปัจจัยนำเข้า	4.52	0.21	มากที่สุด
ด้านกระบวนการ	4.43	0.26	มาก
ด้านผลผลิต	4.49	0.17	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.48**	**0.16**	**มาก**

จากตารางที่ 4 พบว่า การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.16) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.21) รองลงมา ได้แก่ ด้านผลผลิต ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.17) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านกระบวนการ ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.26)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมินผล โดยดำเนินการจัดการเรียนรู้ประกอบไปด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 นำเสนอเนื้อหา (Presentation) โดยครูนำเสนอบริบทหรือสถานการณ์แก่นักเรียนโดยใช้ภาพประกอบ วิดิโอนำเสนอ หรือเล่าเรื่องที่มีบริบททางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา จากนั้น เสนอเนื้อหาโดยให้นักเรียนเรียนฟังหรืออ่านเรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องราวหรือบทสนทนาที่มีบริบทหรือสถานการณ์กำกับ โดยใช้เนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และเป็นไปตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Interaction) จะเน้นให้นักเรียนได้ฝึกใช้ภาษาอังกฤษผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างครู เพื่อน โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวก โดยในขั้นตอนนี้นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษที่เรียนรู้ใหม่โดยเริ่มต้นฝึกแบบมีครูเป็นผู้ควบคุม ซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้นำในการฝึกทักษะการใช้ภาษา แล้วให้นักเรียนเรียนรู้รูปแบบโครงสร้างไวยากรณ์ทางภาษา และให้นักเรียนทำความเข้าใจความหมายและวิธีการใช้รูปแบบภาษา โดยจะเริ่มด้วยการฝึกแบบมีกลไก ครูมอบหมาย เป็นแบบฝึกหัดแบบมีโครงสร้างในรูปแบบต่างๆ โดยให้นักเรียนทำ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

แบบฝึกหัดซ้ำตามตัวอย่างได้ ให้นักเรียนฟังประโยคภาษาอังกฤษจากซีดีหรือให้ครูผู้สอนออกเสียงให้ฟัง จากนั้นให้นักเรียนฝึกพูดโดยออกเสียงตามจนกว่านักเรียนจะออกเสียงได้ ให้นักเรียนฟังประโยคภาษาอังกฤษจากซีดีหรือให้ครูผู้สอนออกเสียงให้ฟัง จากนั้นให้นักเรียนฝึกพูดโดยออกเสียงตามจนกว่านักเรียนจะออกเสียงได้ ซึ่งรูปแบบการฝึกที่ใช้อาจเป็นการฝึกเชื่อมโยงประโยคต่างๆ อย่างง่าย การฝึกพูดบทสนทนาสั้นๆ ฝึกขยายประโยค ฝึกตามบริบทหรือสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการเสริมศักยภาพ (Scaffolding) นักเรียนจะได้ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกการพูดบทสนทนาตามสถานการณ์ต่างๆ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร โดยเพื่อนในกลุ่มที่มีประสบการณ์หรือมีความสามารถมากกว่าจะให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีความสามารถน้อยกว่า และขั้นตอนที่ 4 การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Production) นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้กำหนดสถานการณ์ให้ โดยให้นักเรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษที่ได้เรียนรู้จากขั้นนำเสนอเนื้อหาและขั้นปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Interaction) มาฝึกใช้ในการสื่อสารแบบการฝึกภาษาแบบอิสระ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการของทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม (Vygotsky, 1978) ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม (Sociocultural Theory) ที่ประกอบไปด้วย 1) ผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของสังคมต่อการพัฒนาการทางปัญญาของผู้เรียนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและมุมมองทางวัฒนธรรมของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาทางปัญญา 2) ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร 3) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมส่งผลให้เด็กเกิดการพัฒนาการ โดยจะเกิดขึ้นในบริบททางสังคมที่เด็ก มีโอกาสได้ทำงานร่วมกันกับเพื่อนและได้รับการช่วยเหลือจากผู้ใหญ่หรือเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า 4) วัฒนธรรมของเจ้าของภาษามีส่วนให้เด็กปรับเปลี่ยนความคิดความเข้าใจไปตามประสบการณ์ที่ได้รับจากสังคมและวัฒนธรรมของเขา จนกระทั่งสร้างความรู้ขึ้นมา ทำให้เด็กมีกระบวนการทางปัญญาในระดับที่สูงขึ้น 5) เด็กจะได้แนวทางในการขยายการเรียนรู้จากสิ่งที่รู้แล้วไปสู่สิ่งใหม่จากการเลียนแบบจากครูหรือเพื่อน และ 6) ให้ผู้เรียนได้รับการช่วยเสริมศักยภาพเป็นรายบุคคล ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ระหว่างนักเรียนกับครู และจัดให้ผู้เรียนได้เรียนเป็นกลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระมาตรฐาน ตัวชี้วัด หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) และตัวชี้วัดของกรอบอ้างอิงมาตรฐานทางภาษาที่เป็นสากล (CEFR) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดความสามารถของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไว้เท่ากับ A2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามขั้นตอนที่ออกแบบขึ้น จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยได้นำไปหาค่าดัชนีประสิทธิผล พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.5234 ซึ่งหมายความว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นส่งผลให้นักเรียนมีทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น ร้อยละ 52.34 หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้เป็นรูปแบบที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ได้

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

2. ผลการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

2.1 จากผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ พบว่า ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ให้ผลทำนองเดียวกันกับ Phadvibulya (2006) ที่พัฒนาโมเดลการใช้เทคโนโลยีเครือข่ายเพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ภาษาตามทฤษฎีการสร้างความรู้แนวสังคมสำหรับผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ กระบวนการออกแบบโมเดลได้ยึดตามทฤษฎีการสร้างความรู้แนวสังคม (Social constructivism theory) สำหรับการเรียนภาษาต่างประเทศที่ได้รับอิทธิพลจาก Vygotsky (1896-1934) การออกแบบโมเดลนี้ได้รับแรงผลักดันจากปัญหาของการสอนอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ในระดับมหาวิทยาลัย เช่น ชั้นเรียนขนาดใหญ่ ความหลากหลายของผู้เรียน โอกาสที่จำกัดของผู้เรียนในการใช้ภาษา และผลกระทบจากการสอบแข่งขัน ปัจจัยเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อความต้องการที่มากขึ้น ในการพัฒนาสมรรถนะทางภาษาอังกฤษซึ่งเน้นการสื่อสารในสังคมนานาชาติในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาสมรรถนะภาษาอังกฤษให้สูงขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ Boonprasetpon (2009) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ซึ่งนำหลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ที่ตระหนักถึงความสำคัญกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความสนใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถเรียนรู้ด้วยตัวเอง และได้ฝึกปฏิบัติการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น การทักทาย การแนะนำตนเองและสมาชิกภายในครอบครัว การสนทนาทางโทรศัพท์ การบันทึกข้อความอย่างง่ายๆ การเดินทางท่องเที่ยว อาหารและเครื่องดื่ม กิจกรรมยามว่าง และการสัมภาษณ์งานหรือการศึกษาต่อ ภาษาที่ใช้ตามมารยาททางสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษหลังการเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Salae, et al. (2013) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้มีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ (ฟัง-พูด) และ (อ่าน-เขียน) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Plubpla, et al. (2017) ได้พัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนตามรูปแบบการสอนภาษาอังกฤษฯ มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนตามรูปแบบการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bamroongkit, et al. (2019) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสาร ผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยภาษาอังกฤษแตกต่างจากผู้เรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bailey (2013)

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ได้ทำการศึกษา เรื่อง การทำความเข้าใจกับทัศนะของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการประเมินผลด้วยวิธีผสมผสาน เป้าหมายปัจจุบันของหลักสูตรภาษาคือนักเรียนทุกคนเรียนจบด้วยหลักสูตรทั่วไปและการศึกษาภาษาอังกฤษตามกรอบอ้างอิงยุโรป (CEFR) ซึ่งนักเรียนและครูได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนภาษาอังกฤษและการรับรู้แบบเดียวกัน นักเรียนและครูมีการประเมินภาษาเช่นเดียวกัน ผลการศึกษาพบว่า 1) ความรู้และประสบการณ์ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจำเป็นต้องให้ความสนใจเกี่ยวกับสังคม และมีประสบการณ์การเรียนรู้มาก่อน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pérez-Sabater & Montero-Fleta (2014) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการใช้กลวิธีในการสื่อความหมาย (Pragmatic Competence) และความตระหนักรู้ทางสังคม ซึ่งนำกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรปไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์การสื่อสารทางสังคมและหน้าที่ทางภาษา โดยใช้เวลา 3 ชั่วโมง ผู้เรียนทดสอบการพูดและการเขียนแบบออนไลน์ โดยผู้วิจัยมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ฟังเพียงเท่านั้น ไม่ได้เข้าไปช่วยเหลือนักเรียนแต่อย่างใด

2.2 จากผลการศึกษาทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารต้องอาศัยทักษะสัมพันธภาพในการสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Itsaraprida & Thongwiset (2017) ที่กล่าวว่า กลวิธีการสื่อสารของผู้สอนจะส่งผลต่อสัมพันธภาพกับผู้เรียนในหลายๆรูปแบบ ผู้สอนบางคนมีลักษณะกระฉับกระเฉงเอาจริงเอาจัง แต่บางคนเป็นคนมีเมตตาปราณี โอนอ่อนง่าย บางคนดูห่างเหินกับผู้เรียน แต่ครูผู้สอนบางคนดูสนิทสนมน่าเข้าใกล้ ซึ่งลักษณะพฤติกรรมสัมพันธภาพมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยลักษณะพฤติกรรมสัมพันธภาพเชิงบวกของผู้สอนจะส่งผลให้เกิดการมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pongpetra (2010) ที่มีผลการวิจัย พบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลต่อสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสารสาสน์เอกตรา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับครูดี ทำให้มีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนดี ทั้งนี้เพราะ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูเป็นการปฏิบัติตนของนักเรียนต่อครู และการปฏิบัติตนของครูต่อนักเรียนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ย่อมส่งผลให้เกิดบรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี การกระทำดังกล่าวทำให้นักเรียนมีความสุขและมีความพร้อมที่จะปฏิบัติตนและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนด้วย

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม เพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอน และมีการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย สื่อที่ใช้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ง่ายขึ้น

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

รวมถึงเนื้อหามีความยากง่ายเหมาะสมกับนักเรียน เป็นไปตามกรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล (CEFR) ในระดับ A2 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cacic & Kaewurai (2018) ที่มีผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Preedeekun, et al. (2011) ที่มีผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษตามหลักการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร และการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นพื้นฐาน มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Naruponjirakul (2017) ที่มีผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้จากสถานการณ์เสมือนจริงมีความพึงพอใจต่อรูปแบบอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ตามที่ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้เริ่มต้นด้วยขั้นนำเสนอเนื้อหา (Presentation) ครูนำเสนอบริบทหรือสถานการณ์แก่นักเรียนโดยใช้ภาพประกอบ วิดีโอ หรือเล่าเรื่องที่มีบริบททางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา แล้วนำเสนอเนื้อหาโดยให้นักเรียนเรียนฟังหรืออ่านเรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องราวหรือบทสนทนาที่มีบริบทหรือสถานการณ์กำกับ หลังจากนั้นนักเรียนได้ฝึกใช้ภาษาอังกฤษผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Interaction) ระหว่างครู เพื่อน โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวก ครูผู้สอนจะเป็นผู้นำในการฝึก ให้นักเรียนเรียนรู้รูปแบบโครงสร้างทางภาษา และให้นักเรียนทำความเข้าใจความหมายและวิธีการใช้รูปแบบภาษานั้น การเสริมศักยภาพ (Scaffolding) โดยนักเรียนร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร โดยเพื่อนในกลุ่มที่มีประสบการณ์หรือมีความสามารถมากกว่าจะให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีความสามารถน้อยกว่า นักเรียนจะได้ใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้กำหนดสถานการณ์ให้ และนักเรียนจะฝึกใช้ภาษาในการสื่อสาร (Production)

2. ควรให้ครูผู้สอนภาษาอังกฤษปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ นอกเหนือจากที่ระบุในงานวิจัยนี้ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ครอบคลุมเนื้อหาได้ครบทั้งหลักสูตร

3. เวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรปรับเวลาให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมและความสามารถของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม ไปใช้กับนักเรียนในระดับชั้นการศึกษาอื่นๆ

2. ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคม ไปใช้โดยศึกษาตัวแปรตามอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ความตระหนักรู้ทางสังคม, ทักษะการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม, แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นต้น

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

3. ควรพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมไปใช้กับรายวิชาอื่นๆ ได้เช่น รายวิชาสังคมศึกษา หรือ รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม เป็นต้น

References

Bailey, A.C. (2013). **Understanding Perspectives of English Language Learning and Assessment Practices : A Mixed-Method Embedded Study**. A Dissertation for the degree Doctor of Education in Educational Leadership in Curriculum and Instruction.

Bamroongkit, S., Wijakkanalan, S. & Kwangsawad, T. (2019). Blended English Teaching Model Improving Communicative Skills. **KKU Research Journal of Humanities and Social Sciences (Graduate Studies), 7**(2), 59-69. [In Thai]

Boonprasetpon, P. (2009). **The development of an English language instructional model based on experiential learning for higher vocational diploma students.** Doctor Thesis, Ph.D., Naresuan University. [In Thai]

Cacic, S. & Kaewurai, W. (2018). The Development of a Learning Management Model Based on Communicative Language Teaching and Task Based Learning to Enhance Communicative Competence for Grade VI Students. **Journal of Education Naresuan University, 22**(2), 214-226. [In Thai]

Itsaraprida, P. & Thongwiset, T. (2017). Teacher-Student Interpersonal Behavior: Theoretical Model, Assessment, and Research Review. **Journal of Education Studies, 45**(3), 206-220. [In Thai]

Ministry of Education. (2018). **The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D.2008) : Foreign Languages Department**. Bangkok : Ministry of Education. [In Thai]

Naruponjirakul, S. (2017). **The Development of an English Instructional Model Based on Scenario-Based Learning to Enhance English Ability and Self-Efficacy of Undergraduate Students**. Doctor Thesis, Ed.D., Dhurakij Pundit University. [In Thai]

National Institute of Educational Testing Service. (2019). **Ordinary National Educational, Test : O-NET Mattayom 3 Semester 2018**. [Online]. Available : http://www.newonetresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx [2019, April 30]. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Office of Basic Education Commission. (2014). **The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) for Secondary Level**. Bangkok : English Language Institute. [In Thai]

Pérez-Sabater, C., & Montero-Fleta, B. (2014). Pragmatic competence and social power awareness: The case of written and spoken discourse in non-native English environments. **International Journal of English Studies, University of Murcia, 14**(2), 21-38.

Phadvibulya, T. (2006). **A Development of a hybrid network technology-enhanced language learning model based on social constructivism approach for promoting EFL learner autonomy**. Doctor Thesis, Ph.D., Chulalongkorn University. [In Thai]

Plubpla, P., Jaturanon, W. & Chaisuriya, A. (2017). The development of an English language instructional model based on experiential learning and cooperative learning for promoting communicative competence of sixth grade students. **Graduate Studies Journal, 14**(64), 229-237. [In Thai]

Pongpetra, S. (2010). **Factors Affecting on Interpersonal Relationship with Friends of the Fourth Level, Secondary Grade 4-6 Students at Sarasas Ektra School in Yannawa District, Bangkok**. Master of Education, Srinakharinwirot University. [In Thai]

Preedeekun, A., Meejaeng, A. Ngaorangsee, K. & Kaewurai, W. (2011). The development of a listening and speaking English skills instructional model based on communicative competences of Rajabhat University students. **Journal of Education Naresuan University,** (Special), 155-175.

Salae, A., Rungrattanakul, D., Kaewurai, W. & Wattanathorn, A. (2013). The development of a learning model based on sociocultural theory to enhance English communicative ability for upper secondary school students in three Southern Border provinces. **Journal of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus, 27**(1), 124-135.

Thanapakit, A. (2012, November 22). Thai people are brave Resulting in speaking English second to the world's plum. **Daily News**, p.8. [In Thai]

Wuttiwongsa, N. (2014). Motivational Strategies: Enhancing English Language Skills. **Executive Journal, 34**(1), 88-97. [In Thai]

Vygotsky, L.S. (1978). **Mind in society: The development of higher psychological process**. Cambridge : Haward University Press.

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

A Development of a Blended Training Enhancement Curriculum Based on Connectivism Approach to Enhance Innovation Development Skills from Local Related Content

ศุภรดา อันชุนดา*

Suparada Anchunda

จักรกฤษณ์ จันทะคุณ**

Jakkrit Jantakoon

Received : December 12, 2022

Revised : February 22, 2023

Accepted : March 20, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา มี 2 ขั้นตอน คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร และ แบบบันทึกภาคสนามเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา การหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ประกอบด้วย ประเด็นที่หนึ่ง การฝึกอบรมแบบผสมผสาน เป็นการออกแบบโปรแกรมอบรมที่มุ่งให้นักศึกษาครูเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และควรกำหนดว่ากิจกรรมหรือเนื้อหาใด ควรเป็นการฝึกอบรมแบบเผชิญหน้าในห้องเรียน หรือการฝึกอบรมรูปแบบออนไลน์ ประเด็นที่สอง แนวการจัดกิจกรรมฝึกอบรม คือ การจัดรูปแบบเผชิญหน้าในชั้นเรียน เป็นการปฏิบัติกลุ่มทดลองการนำเสนอ หรือการทำแบบฝึกทักษะย่อยต่างๆ ในสถานการณ์จริง และการจัดรูปแบบออนไลน์

*นักศึกษาหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Doctor of Education Program Students (Department of Education) Faculty of Education Naresuan University(Corresponding Author) e-mail: rdaandeve@hotmail.com

**อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Lecturer, Department of Education, Faculty of Education Naresuan University

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ และเทคโนโลยีอื่น ๆ ในการส่งผ่านความรู้ ปฏิบัติงาน และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นโดยการกำหนดวิธีการปฏิสัมพันธ์ ควรใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย และในขั้นตอนสุดท้ายของกิจกรรม ผู้เรียนควรได้ทำกิจกรรมการแบ่งปัน เพื่อเผยแพร่และการนำเสนอผลงานนวัตกรรมให้ผู้ร่วมเรียน และสังคมภายนอกได้รับรู้ 2. ผลการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตร วิธีการจัดฝึกอบรมของหลักสูตร ระยะเวลาการฝึกอบรม โครงสร้างการฝึกอบรม แนวการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และแนวการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการกำหนดขอบเขตการเรียนรู้และสืบสอบ 2) ขั้นการผสมผสานและการใช้ทรัพยากร 3) ขั้นการสร้างและการประยุกต์ใช้ และ 4) ขั้นการแบ่งปัน และทุกองค์ประกอบของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องทุกรายการประเมิน แล้วนำหลักสูตรไปทดลองนำร่อง พบว่า หลักสูตรสามารถใช้ได้ในสถานณ์การจริง

คำสำคัญ : หลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสาน / แนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ / สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น / ทักษะการสร้างนวัตกรรม

ABSTRACT

This research aims to develop a blended training curriculum based on a connectivism approach to enhance innovation creation ability using local learning content. The research was conducted using two research and development steps consisting of: 1) studying connectivism related activities and how they can be organized to enhance student teachers' innovation creation skills by conducting an in depth interview with 5 experts and 2) developing and assessing the quality of the curriculum. The research instruments used in this study included a semi-structured interview, a curriculum evaluation form and a field record form to study the feasibility of the curriculum Data were analyzed using content analysis and descriptive statistics (mean and standard deviation). The research results found revealed as follows: 1. The results of studying the blended learning activity organization based on the connectivism approach to enhance innovation development using local content revealed that: 1) the design of blended training activities should be flexible in terms of time, location and should determine what activities and content should be done face-to-face training in the classroom or online, and 2) the organization of training activities should be done face-to-face in order to give learners the opportunity for presentation, doing authentic activities to develop their skills and also organizing training activities through online platforms using social media and other technologies for knowledge transmission by scheduling online interactions and online media for study, discussion, and online exercises and use a variety of teaching techniques and at the

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

final learning step, learner's activity should involve the process of sharing and disseminating in order for the outside community to understand as well. 2. The results of curriculum development and quality assessment revealed that the developed curriculum consisted of principles of the curriculum, objectives of the curriculum, curriculum learning units, curriculum training methods, duration, structure, media and learning resources, and assessment and evaluation of learning outcomes.The training processes according to the connectionism approach consist of four namely; 1) Scope and Inquiring, 2) Connection and utilizing resources, 3) Connection and utilizing resources and 4) Sharing. The results of the curriculum quality assessment by experts found that all components and supporting documents were appropriate at a high level and the results of conducting a pilot study revealed that the curriculum was feasible

Keywords : Blended Training Curriculum / Connectivism Approach / Local Learning Content / Innovation Development Skills

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั่วโลกมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรและการสอนให้เท่าทันกับการผลิตบัณฑิตให้มีทักษะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสูงขึ้น เพื่อให้สอดรับกับการพัฒนาศักยภาพแห่งอนาคต (Gomate, 2016) เป็นยุคของการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษา และการพัฒนาการศึกษาในประเทศไทย Education 4.0 ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ Thailand 4.0 เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญด้านนวัตกรรม Digital Intelligence Quotient (DQ) ดังที่ Ministry of Education (2008) ได้สรุปถึงการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนในยุคดิจิทัลว่า ครูเป็นแหล่งสร้างนวัตกรรม สร้างแรงบันดาลใจ อำนวยความสะดวกในการใช้สื่อเพื่อการค้นคว้าด้วยตนเอง เรียนรู้วิธีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนสามารถจัดทำนวัตกรรมและพัฒนาขึ้นใช้เองได้สอดคล้อง และเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการ ในการการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูนี้เพื่อตอบโจทย์ผู้ใช้บัณฑิตและการผลิตครูรุ่นใหม่ให้มีสมรรถนะสำคัญด้านนวัตกรรมและความฉลาดทางดิจิทัล เป็นการเตรียมมนุษย์ให้เป็นผู้ที่รักที่จะเรียน มีคุณธรรมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ (Teerakiat, 2016) ดังนั้นการพัฒนานักศึกษาครูให้มีทักษะการสร้างนวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญมากในปัจจุบัน (Andrews and Clark, 2018) ด้วยเหตุนี้หลักสูตรครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ที่เป็นสถาบันต้นทางการผลิตครูของประเทศ จึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เสริมสร้างนักศึกษาครูให้เป็นผู้มีทักษะการคิดสร้างสรรค์และสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกแห่งบนโลกมาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมได้ และเป็นนวัตกรรมที่มีคุณค่าตรงความต้องการ

จากการศึกษาปัญหาด้านทักษะการสร้างนวัตกรรมของครูผู้สอน และนักศึกษาครู พบว่า ยังขาดความเข้าในการสร้างนวัตกรรม โดยแบ่งไว้ 3 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมที่แก้ปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสม เป็นนวัตกรรมที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ตามบริบท และเป็นนวัตกรรมในรูปแบบเทคโนโลยีการสอนหรือ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

เทคนิควิธีการ ทั้งนี้ยังพบว่า มีความต้องการนวัตกรรมการสอนเพื่อแก้ปัญหานักเรียนที่เรียนรู้ได้ช้าในรายวิชาพื้นฐานโดยเฉพาะ วิชาภาษาไทย เรื่องการใช้ภาษาไทย และเรื่องวรรณคดีไทย เมื่อไม่เข้าใจจึงทำผู้เรียนรู้สึกท้อแล้วไม่สนใจเนื้อหาสาระที่เรียน จึงส่งผลให้เรียนรู้ได้ช้า และในส่วนของครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ห่างไกล หรือพื้นที่ชายแดนไทยมีความต้องการผลิตนวัตกรรมที่อิงบริบทท้องถิ่น มักประสพปัญหาเรื่องเทคโนโลยีและนวัตกรรมการสอนเฉพาะทาง (Narawan, et al., 2018; Thasanapong, 2018; Watcharapol, 2013; Chetphoom, 2015) นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาปัญหาในด้านหลักสูตรฝึกอบรม และหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต พบว่า หลักสูตรผลิตนักศึกษาครูในระบบปกติ ยังไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง และความแตกต่างที่หลากหลายทำให้เกิดปัญหาต่อการปฏิบัติงานจริง เห็นได้จากโครงการผลิตและพัฒนาครูที่รัฐบาลดำเนินการหลายโครงการเกิดขึ้น เช่น โครงการครูพันธุ์ใหม่ โครงการครูมืออาชีพ โครงการครูสหกิจ และครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่จะได้รับบรรจุในภูมิลำเนาเดิม เน้นเขตพื้นที่การศึกษาที่ตนเองมีภูมิลำเนาเพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น แต่ก็ยังต้องการหลักสูตรเฉพาะทางที่ตอบโจทย์การผลิตครูยุคใหม่แก่ท้องถิ่นเข้าสู่วิชาชีพครู (Pruit, et al., 2018. pp.1-2) ในเรื่องต่อมา คือ ปัญหาเรื่องหลักสูตรฝึกอบบรมที่ไม่ตอบสนองความต้องการของครูในท้องถิ่น พบปัญหาว่า ครูปฏิบัติงานในท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกล และ อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถออกมาเข้ารับอบรมในโครงการได้ต่อเนื่อง เนื่องจากปัญหาด้านภาระงาน หรือปัญหาด้านการเดินทาง มีระยะเวลาในการเข้าฝึกอบรมระยะสั้น ๆหลังจากการเข้าฝึกอบรมครู ผู้สอนอาจยังไม่มีความเข้าใจดีพอ ที่จะนำไปต่อยอดหรือปรับปรุงนวัตกรรม เพื่อประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Secretary of the Education Council Office, 2013) เหล่านี้จึงถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการยกระดับทักษะทางวิชาชีพครู รวมถึงการสร้างคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวในระยะยาวอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างนวัตกรรมการสอนจากสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแก่นักศึกษาวิชาครู รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างความเชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนทางตามบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ในปัจจุบันหลักสูตรการฝึกอบรมจัดขึ้นได้หลากหลายวิธีการ และมีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นสื่อกลางเพื่อสร้างการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เน้นให้ผู้เข้าอบรมสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ เรียกว่า การฝึกอบรมแบบผสมผสาน (Blead Training) โดยการผสมผสานการฝึกอบรมแบบปกติ ผสมผสานกับการเรียนออนไลน์ โดยไม่จำกัดในเรื่องเวลา และสถานที่ (Anytime Anywhere) ด้วยการผสมผสานผู้เรียน ผู้สอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ผ่านเทคโนโลยีและระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เข้ามาปรับใช้จึงมีความยืดหยุ่นต่อสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และเหมาะกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ดังที่ Lotrecchiano, et al. (2013) ได้กล่าวถึงผลการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมแบบผสมผสานว่า เป็นวิธีการเรียนรู้เน้นถึงการพัฒนางานของผู้ใหญ่ และวัยทำงาน ในสถานการณ์ต่างๆ ระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียนแบบเผชิญหน้า และวิธีการเรียนรู้แบบออนไลน์ นำมาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมแบบออนไลน์ที่สมบูรณ์ที่ช่วยผู้เรียนให้พัฒนาเนื้อหาในเวลาที่เหมาะสม ลดค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม และแพลตฟอร์มที่ใช้สื่อเทคโนโลยียังจะช่วยยกระดับความต้องการเรียนในโปรแกรมหลักสูตรได้มาก (Grgurovic, 2011, pp.100-117; Piyatan, 2016)

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น (Local-Related Content) เป็นแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ในบริบทของท้องถิ่นนั้นนั้นๆ เช่น สภาพ ปัญหา วรรรกรรม เรื่องเล่า และทรัพยากรอื่นๆ ในท้องถิ่นนั้น ซึ่งการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเกิดได้จากการศึกษา สืบค้นข้อมูล และการสร้างเครือข่าย (Networking) แหล่งข้อมูลผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น แล้วมาการกำหนดข้อมูลท้องถิ่น สรุปมโนทัศน์ และนำไปใช้ ทั้งนี้ครูควรมีความสามารถในการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และควรนำมาใช้ประโยชน์ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ เนื่องจากเป็นเนื้อหาใกล้ตัวผู้เรียน ช่วยในการคาดเดาความรู้ที่สำคัญจากความรู้เดิมเชื่อมโยงกับเรื่องที่จะเรียนได้ดี ดังที่ Hongpracha (2013, p.3) และ Thanomphon (2018) กล่าวสอดคล้องกันว่า สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมีส่วนช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน และยังแฝงประโยชน์ในด้านการปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อ การสั่งสอนในท้องถิ่นนั้นๆ ถือเป็นสารสนเทศใกล้ตัวของนักเรียนที่ผู้สอนสามารถนำ มาประยุกต์เป็นสาระการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับเรื่องที่จะเรียน ช่วยให้สามารถคาดเดาความรู้ที่เรียนได้ โดยเฉพาะนำมาแก้ไขปัญหาการขาดสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมในเขตพื้นที่ชายแดนไทยได้ ทั้งนี้ จึงทำให้นวัตกรรมการสอนจากสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมีความโดดเด่น ในด้านการเชื่อมโยงการเรียนรู้ในทุกรายวิชา และตอบสนองการจัดการศึกษาในท้องถิ่นได้ดี

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมใช้แบบแผนการวิจัยและพัฒนา (Research and The Development) มาจากแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร (Tyler, 1949; Taba, 1962; Oliva, 2004, p.172; Saylor & Alexander, 1974; Sangad, 1989; Wichai, 2011, pp.57-59) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นการร่างและกระบวนการหาคุณภาพของหลักสูตร ขั้นการตอนการนำหลักสูตรไปใช้ และขั้นการประเมินหลักสูตร โดยประยุกต์ใช้หลักการของการเรียนรู้ของคอนเน็คติวิสซึมส์ (Connectivism) มีหลักการสำคัญ คือ การสร้างการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงเพื่อการแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบรายบุคคล โดยการเชื่อมโยงแหล่งความรู้แบบผสานเวลา และไม่ผสานเวลา Paitoon (2014, pp.104-105) และ Zhijuan (2021) ซึ่งการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ จะช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันความสามารถในการมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิด และการเลือกรับข้อมูล การพิจารณาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้จำนวนมากด้วยตนเอง และการตัดสินใจด้วยตนเอง เพื่อนำมาสร้างความรู้ใหม่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้คอนเน็คติวิสซึมส์ และหลักการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อพัฒนาทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกำหนดขอบเขต การเรียนรู้ และสืบสอบ (Scope and Inquiring) ขั้นที่ 2 การผสมผสาน และการใช้ทรัพยากร (Connection and Utilizing resources) ขั้นที่ 3 การสร้าง และการประยุกต์ใช้ (Connection and Utilizing resources) และขั้นที่ 4 การแบ่งปัน (Sharing) (Siemens, 2005; Boitshwarelo, 2011; AlDahdouh, 2015; Dorin, 2017; Rita, 2016; Bates, 2015; Kulachai, 2014) โดยลักษณะของนวัตกรรมที่ผู้เข้าฝึกอบบรมรจะได้สร้างสรรค์ขึ้นในหลักสูตรนี้เป็นการสร้างนวัตกรรมการสอนจากสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เช่น สภาพปัญหา ข้อมูลทรัพยากรวัฒนธรรม วรรณกรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้นๆ มาใช้ โดยนวัตกรรมการเรียนการสอน (Instructional Innovation)

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

อาจเป็นนวัตกรรมประเภทผลิตภัณฑ์ หรือสิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรมประเภทรูปแบบ เทคนิค กระบวนการ หรือวิธีการสอน (Pisanu, 2008, p.71; Pichit, 2009, p.85; Khemmani, 2017) ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมการสอนที่อิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นนี้จะช่วยพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครูมืออาชีพ

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ อันมีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการนำไปใช้เสริมสร้างทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน ทันสมัย ด้วยมีจุดเด่นด้านการฝึกอบรมผสมผสานที่เป็นการเรียนการสอนที่การตอบสนองความต้องการแต่ละบุคคล และขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ ทั้งยังสามารถนำไปการพัฒนาเป็นโปรแกรมฝึกอบรมของหลักสูตรระดับปริญญาครุศาสตร์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพทุกสาขาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

2. เพื่อสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยในลักษณะวิจัย และพัฒนา(Research and Development) โดยวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยแบ่งขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน 5 คน จากการเลือกแบบเจาะจง มีคุณสมบัติ ตามเกณฑ์ในการพิจารณา โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนานวัตกรรมตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ จำนวน 2 คน ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรมแบบผสมผสาน จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ประเด็น เรื่อง แนวทางการจัดกิจกรรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น นำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสาน แนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ และหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อได้หลักการจัดกิจกรรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ แล้วนำมาออกแบบคำถามสัมภาษณ์ และนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

2. ดำเนินการประสานขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอสัมภาษณ์ แล้วจึงขอหนังสือราชการจากมหาวิทยาลัย นำส่งหนังสือไปยังผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล (Individual Depth Interview) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง รวมทั้งการสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์เป็นรายบุคคล ตามความเหมาะสม

4. หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดบันทึกเสียงสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยแบบวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุป เพื่อนำไปใช้พัฒนาในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

แหล่งข้อมูล

1 ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรมแบบผสมผสาน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนานวัตกรรมตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ 3 คน โดยเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ หรือ มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมด้านการสอน หรือมีประสบการณ์ในการสอนระดับอุดมศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อประเมินหลักสูตร คู่มือ และเอกสารประกอบหลักสูตร

2. นักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 28 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการจับฉลากนักศึกษา 1 ห้องเรียนจากทั้งหมด 2 ห้องเรียน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility) ของหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และ เอกสารประกอบหลักสูตร

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

2. แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร

3. แบบบันทึกภาคสนามเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร

4. แบบประเมินทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ในการการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและความสอดคล้องของหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และข้อคำถามปลายเปิด แบบบันทึกภาคสนามเป็นแบบสังเกต และการประเมินทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด เกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมและการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็น เกณฑ์การประเมินทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ออกเป็น 5 ทักษะ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการวัดทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามเกณฑ์คุณภาพให้คะแนนแบบ Rubric Score 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. หลักจากผู้วิจัยได้ร่างหลักสูตรฯ และเอกสารประกอบหลักสูตร เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ

2. ดำเนินการประสานขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการฝึกอบรมแบบผสมผสาน ด้านการพัฒนานวัตกรรมตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ รวมจำนวน 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร และแบบประเมินทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสารระท้องถิ่น ในหลักสูตรนี้ ประกอบด้วย 5 ทักษะ คือ 1) ความสามารถในการศึกษาข้อมูลบริบททท้องถิ่น 2) ความสามารถในการสร้างความคิดและวิเคราะห์สาระสนเทศ 3) ความสามารถในการออกแบบนวัตกรรมและสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 4) ความสามารถในการนำนวัตกรรมไปประยุกต์ใช้ 5) ความสามารถในการนำเสนอนวัตกรรม (Amelink, 2013; Janssen, 2000; Kenter, 1983; Clayton M. Christensen, 2011; Australian National Training Authority, 2001; Wareerat, et al., 2019; Wichai & Marut, 2019; Ministry of Education, 2008; Jiraporn, 2013) ด้วยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาความเหมาะสมในภาพรวม จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่าประเด็นพิจารณานั้นมีความเหมาะสม หากต่ำกว่านี้ต้องนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้ผลปราฏผลดังตารางที่ 1 ดังนี้

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร (N = 5)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
หลักการของหลักสูตร	4.53	0.30	มากที่สุด
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.73	0.15	มากที่สุด
หน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตร	4.67	0.24	มากที่สุด
วิธีการจัดฝึกอบรมของหลักสูตร	4.53	0.18	มากที่สุด
ระยะเวลา การฝึกอบรม	4.87	0.18	มากที่สุด
โครงสร้างการฝึกอบรม	4.60	0.42	มากที่สุด
แนวการใช้สื่อ และแหล่งเรียนรู้	4.07	0.15	มาก
แนวการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม	4.00	0.50	มาก
ภาพรวม	**4.52**	**0.09**	**มากที่สุด**

นำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และจัดพิมพ์เครื่องมือในการวิจัย เพื่อเก็บไว้ใช้รวบรวมข้อมูล

3. ในขั้นนี้ผู้วิจัยนำหลักสูตรไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 28 คน ที่กำลังเรียนในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ภาคเรียนที่ 1 ในปีการศึกษา 2565 โดยผู้วิจัยดำเนินการตามโครงสร้างการฝึกอบรมจนครบทุกหน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อหาความเป็นไปได้ของหลักสูตรด้วยแบบบันทึกภาคสนาม เกี่ยวกับกระบวนการของกิจกรรม เนื้อหาของคู่มือการใช้หลักสูตร เวลา สื่อประกอบกิจกรรม ตลอดจนสังเกตอุปสรรค ปัญหาในระหว่างการศึกษานำร่องใช้หลักสูตร ร่วมกับการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้บันทึก และสรุปผลการศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตรแล้วสร้างข้อสรุป จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงหลักสูตร ก่อนที่จะนำไปดำเนินการฝึกอบรมจริงต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น พบว่า การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ และตีความสร้างข้อสรุป (Induction) จากสัมภาษณ์ ได้ 5 ประเด็น ดังนี้

1.1 การออกแบบการฝึกอบรม ได้แก่ การออกแบบลักษณะจัดกิจกรรม 2 ลักษณะ คือ แบบเผชิญหน้า และออนไลน์ ให้สอดคล้องกับการศึกษาภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติ การออกแบบระยะเวลา และกับสาระการเรียนรู้ในหน่วยฝึก การจัดกิจกรรมผสานการกับวิธีการฝึกอบรมกับการประเมินผลการเรียนรู้ และการสะท้อนผล

1.2 การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดผลลัพธ์การฝึกอบรมรายหน่วย และระยะเวลาของหน่วยการเรียนรู้ โดยยึดตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน แนวการจัดกิจกรรมนี้ผู้เรียนยังเกิด

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

การเรียนรู้ได้ไม่จำกัด สถานที่และเวลา ต้องเชื่อมโยงกับมิติ 6 ด้าน คือ ด้านสถานศึกษา ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา เทคโนโลยี และสิ่งสนับสนุน

1.3 กิจกรรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ ควรมีลักษณะสืบค้นเพื่อหาความรู้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่จากแหล่งความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามา โดยอาศัยความสามารถในการพิจารณา วิเคราะห์ เชื่อมโยง และสังเคราะห์ข้อมูล

1.4 สื่อและสิ่งสนับสนุน ควรใช้เครื่องมือที่สำคัญเช่น ซอฟต์แวร์เครือข่ายสังคม ซอฟต์แวร์การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การเรียนรู้ผ่านมือถือโดยใช้อุปกรณ์พกพา โทรศัพท์ หรือแท็บเล็ต หรือ AI (Artificial Intelligence) หรือ แอปพลิเคชัน และเทคโนโลยีที่ใช้ในห้องเรียน ทั้งนี้เพื่อช่วยในการเรียน การประเมินผลนักเรียนและ เก็บข้อมูลนักเรียน ในกิจกรรมการเชื่อมโยงการเรียนรู้

1.5 กิจกรรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ ควรมีกิจกรรมการแบ่งปัน (Sharing) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการเรียน เพื่อช่วยเสริมแรงให้ผู้เรียนได้พัฒนาการศึกษาของตนเอง และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมีกลุ่มผู้เรียนที่มีความสนใจเหมือนกัน และมีสมาชิกสนับสนุนซึ่งกันและกัน

2. ผลการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ดังนี้

2.1 หลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ให้นักศึกษาสร้างความรู้ด้วยตนเองและสังคมโดยใช้เทคโนโลยี จากการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบโดยมีครูผู้สอนคอยชี้แนะ และอำนวยความสะดวกระหว่างการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมแบบผสมผสานให้ผู้เข้าฝึกอบรมได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าฝึกอบรม คนอื่น และกับวิทยากรผ่านสื่อแบบออนไลน์ และในสถานการณ์จริง ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การเรียนรู้ตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ กำหนดเป็นขั้นตอนการเรียนรู้ของหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการกำหนดขอบเขตการเรียนรู้ และสืบสอบ (Scope and Inquiring) 2. ขั้นการผสมผสาน และการใช้ทรัพยากร (Connection and Utilizing resources) 3) ขั้นการสร้าง และการประยุกต์ใช้ (Connection and Utilizing Resources) 4) ขั้นการแบ่งปัน (Sharing) หลักสูตรมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) หน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตร 4) วิธีการจัดฝึกอบรมของหลักสูตร 5) ระยะเวลา การฝึกอบรม 6) โครงสร้างการฝึกอบรม 7) แนวการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 8) แนวการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

2.2 เอกสารประกอบหลักสูตร ประกอบด้วย 2 ตอน คือ 1) คู่มือการใช้หลักสูตร และ 2) หลักสูตร

2.3 ผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร โดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก และเอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ผลการนำร่อง พบว่า หลักสูตรสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น พบว่า แนวทางการจัดกิจกรรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ มุ่งเน้นการทำงานร่วมกัน ลงมือปฏิบัติค้นหาคำตอบจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้ข้อมูลที่ทันสมัย โดยกำหนดลักษณะการจัดกิจกรรม 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การฝึกอบรมแบบเผชิญหน้าในห้องฝึกอบรม และ 2) การฝึกอบรมแบบออนไลน์ โดยหลักสูตรได้กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ วิธีการจัดกิจกรรมและหน่วยการเรียนไว้อย่างชัดเจน ขั้นตอนการอบรมตามแนวการจัดการเรียนรู้คิดคอนเน็คติวิสซึมส์ ผสานการเรียนรู้โดยการใช้เครื่องมือที่สำคัญด้วยซอฟต์แวร์เครือข่ายสังคม แอปพลิเคชัน AI (Microsoft Teams) เปิดโอกาสให้ผู้เข้าฝึกอบรมได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าฝึกอบรมคนอื่น หรือกับวิทยากรผ่านสื่อแบบออนไลน์และในสถานการณ์จริง ซึ่งปฏิบัติงานรวมกับการแชท การประชุม การโทร การทำงานร่วมกันในเอกสาร การสืบค้น และทำกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีใช้ในห้องเรียน โทรศัพท์ หรือแท็บเล็ต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lotrecchiano (2013) ได้ศึกษาวิจัยโปรแกรมการฝึกอบรมแบบผสมผสาน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า วิธีการจะผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียน หรือเผชิญหน้า ผสมกับการเรียนรู้แบบออนไลน์สามารถผสมผสานเทคโนโลยีการเรียนการสอนทุกรูปแบบ เข้ากับการสอนแบบโต้ตอบออนไลน์ ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านอุปกรณ์พกพา เช่น โทรศัพท์ แท็บเล็ตช่วยอำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษามาก รวมถึงช่วยในเรื่องการรับส่งข้อมูล การนำเสนอผลการพัฒนาที่เป็นประสบการณ์อย่างเป็นระบบ รวมถึงการเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของชุมชนในชั้นเรียนผสมผสานเข้าการฝึกอบรมนอกสถานที่ได้เป็นอย่างดี

2. ผลการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น พบว่า หลักสูตรมี 8 องค์ประกอบ หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากในขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร สังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร ร่วมกับการนำข้อมูลการสัมภาษณ์จากขั้นตอนที่หนึ่งนำไปใช้สร้างกิจกรรมของหลักสูตร ก่อนนำหลักสูตรที่ร่างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร จึงส่งผลให้ผู้เชี่ยวชาญยอมรับให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตร ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out) แล้วเมื่อทดลองใช้หลักสูตรสูตร ผู้วิจัยนำมาปรับตามปัญหาที่ได้พบ จึง ทำให้หลักสูตรหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์มีคุณภาพ และความเหมาะสมในระดับมากและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Piyatan (2016) ได้วิจัย เรื่องการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีลักษณะเป็นหลักสูตรที่มุ่งการพัฒนาสมรรถภาพ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลาในการใช้หลักสูตร สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยกำหนดการศึกษาเนื้อหาผ่านออนไลน์ และฝึกปฏิบัติในห้องฝึกอบรม ซึ่งหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.71-1.00 ซึ่งสูงกว่า

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

เกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกองค์ประกอบ และในส่วนของผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานของ Anchunda & Kaewurai (2022) ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างการเรียนรู้แบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้แบบผสมผสานมีความเหมาะสมสูงสุด ในทำนองเดี่ยวผลการศึกษาของ Mesh (2016) ได้ศึกษาการใช้การฝึกอบรมแบบผสมผสานในมหาวิทยาลัยเซียนา (CLA) การทดลองกับหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อฝึกอบรมสำหรับนักศึกษาภาคพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของโปรแกรมหลักสูตรระดับปริญญาสำหรับนักศึกษาภาคพิเศษและปกติ และเพื่อเตรียมทักษะทางวิชาชีพ แก่นักศึกษาให้พร้อมก่อนปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่เรียนแบบผสมผสานมีผลสัมฤทธิ์หลังจากได้เรียนสูงกว่า เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์นักศึกษาที่ได้เรียนในห้องเรียน พิจารณาจากข้อมูลโดยรวมแล้ว อัตราความล้มเหลวของหลักสูตรในชั้นเรียนเท่ากับ 12.2% ในทางตรงกันข้ามกับอัตราความล้มเหลวที่ต่ำกว่าสำหรับหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานถึง 4.91%

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หลักสูตรนี้เหมาะสำหรับการฝึกอบรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ผู้ที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรศึกษาคู่มือของหลักสูตร และหลักการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ ในรูปการจัดการอบรมเผชิญหน้าในห้องเรียน (Face to Face) และฝึกอบรมแบบออนไลน์ (Online Learning) ควรเตรียมระบบสื่อออนไลน์ที่ใช้ และการประเมินผลการเรียนรู้ออนไลน์ให้มีความพร้อมมีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้

2. ในการนำหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ไปใช้ ควรมีการประเมินสมรรถนะด้านอื่น ๆ ที่ผู้เข้าอบรมมีนอกเหนือจากภาระงานที่ปฏิบัติ ควบคู่กันการประเมินทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงผลงาน ทักษะ ความเชี่ยวชาญให้สังคมภายนอกได้รับรู้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม แบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น สำหรับครูผู้สอนในสถานศึกษา

2. ควรมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม แบบผสมผสานตามแนวคิดคอนเน็คติวิสซึมส์ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างนวัตกรรมการสอนของครูในสถานศึกษา

3. ควรทำวิจัยเปรียบเทียบ ผลการพัฒนาทักษะการสร้างนวัตกรรมอิงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นด้วยหลักสูตรดังกล่าว กับหลักสูตรอื่นๆ

References

AlDahdouh, A., Osório, A. & Caires, S. (2015). Understanding knowledge network, learning and connectivism. **International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 12**(10), 3-21.

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Allan, B. (2007). **Blended Leaning Tools for Teaching and Training**. London : Facet Publishing

Amelink, C., Fowlin, J. & G. Scales. (2013). **Defining and Measuring Innovative Thinking Among Engineering Undergraduates**. [Online]. Available : https://www.asee.org/public/conferences/20/papers/5898/download [2019, July 27].

Anchunda, H.Y. & Kaewurai, W. (2022). A development of a blended learning enhancement course based on grammar-translation and communicative language learning approaches to enhance pre-service teachers' English language competencies for the university students in preparation for public service entrance examination in Thailand. **Kasetsart Journal of Social Sciences, 43**, 957-968.

Andrews, J. & Clark, R. (2018). **Engaging with Heritage to Promote Innovative Thinking in Engineering Management Education**. [Online]. Available : https://www.researchgate.net/publication/328557445_Engaging_with_Heritage_to_Promote_Innovative_Thinking_in_Engineering_Management_Education [2021, October 20].

Australian National Training Authority (ANTA). (2001). **Innovation: Ideas That Work for Trainers of Innovation at Work Skills**. Brisbane : Australian National Training Authority.

Bates and Bates, A.W. (2015). **Teaching in a digital age-Guidelines for designing teaching and learning-4.0 International License, except where otherwise noted**. [Online]. Available : https://opentextbc.ca/teachinginadigitalage/chapter/3-6-connectivism/ [2019, October 10].

Boitshwarelo. (2011). Connectivism: A learning theory for the digital age. **International Journal of Instructional Technology & Distance Learning, 2**(1), 161-179.

Charmonman, S. (2009). **e-Learning, m-Learning and uLearning. (In Thai Language). EMU-Learning for Educational Technology for the Next Decade**. Chonburi : The Faculty of Education, Burapha University. [in Thai]

Chetphoom, W. (2015). **Development of an educational management model according to the approach of multicultural education for students ethnic groups-in higher education institutions in the North**. Thesis Doctor of Philosophy. Chulalongkorn University Faculty of Education. [in Thai]

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

Dorin H. (2017). **Connectivism, A New Learning Theory | Semantic Scholar**. The European Proceeding of Social & Behavioural Sciences [Online]. https://www.researchgate.net/publication/317155829_Connectivism_A_New_Learning_Theory [2019, October 10].

Jeffrey H. Dyer, Hal B. Gregersen and Clayton M. Christensen. (2011). **The Innovator's DNA: Mastering the Five Skills of Disruptive Innovators**. Boston, Mass., Harvard Business Press.

Gomate, D. (2016). **The Education of Thai 4.0**. [Online]. Available : http://so06.tci-thaijo.org/index.php/IVECJournal/article/download/246429/166915/863931 [2019, April 1]. [In Thai]

Grgurovic, M. (2011). Blended Leaning in an ESL class : A case study. **Calico journal, 29**(1), 100-117.

Janssen, O. (2000b). Job demands, perceptions of effort-reward fairness and innovative work behavior. **Journal of Occupational and Organizational Psychology, 73**(3), 287-302.

Jiraporn, H. (2013). Characteristics of analytical thinking skills of teaching professional students. Faculty of Education. In **The 7th National Academic Conference of Nakhon Pathom Rajabhat University**. 30-31 March 2013(pp.1111-1117). Nakhon Pathom : Nakhon Pathom Rajabhat University. [in Thai]

Rosabeth M. Kanter. (1983). **The Change Masters: Innovation for Productivity in the American Corporation**. New York : Simon & Schuster

Khemmani, T. (2017). **Science of Teaching: The Knowledge for efficient Learning Management (Twenty First Edition)**. Bangkok : Chulalongkorn University Printing House. [in Thai]

Kulachai, K. (2014). **A Learning System on Cloud-based Virtual Classrooms Based on a Connectivism Learning Concept to Enhance Information Literacy and Information Literacy Self-Efficacy of Undergraduate Students**. Thesis submitted in the Doctor of Philosophy Program in Educational Technology and Communication in Educational Technology and Communication, Faculty of Education, Chulalongkorn University. [in Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Lotrecchiano, G. R., McDonald, P.L., Lyons, L., Long T. & Zajicek-Farber, M. (2013). Blended Learning : Strengths, Challenges, and Lessons Learned in an Interprofessional Training Program. **Matern Child Health J, 17**, 1725-1734.

Mesh, L. (2016). A curriculum-based approach to blended learning. **Journal of e-Learning and Knowledge Society, 12**(3), 87-97.

Ministry of Education. (2008). **Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)**. Bangkok : Agricultural Cooperative Federation of Thailand. [in Thai]

Narawan, P. Surangcana, R., Pathumwadi, S., Kittipong, W. & Sira, S. (2018, July-December). the study on curriculum of the Thai language teaching at the elementary school of the local school and the Northern. **Journal-Pikanet Saran, 14**(2), 31-47.

Oliva, P.F. (2004). **Developing the Curriculum**. (3 rd ed.). Unitied State : Harper Collins.

Paitoon, S. (2014). **Teachers in the 21st Century, Academic Conference Papers "Apiwat learning to the point Change Thailand"**. Bangkok : Office of Social Promotion of Learning and Youth Quality Development. [in Thai]

Pichit, R. (2009). **Research techniques for learning development**. Bangkok : Chulalongkorn University Printing House. [in Thai]

Pisanu, F. (2008). **Classroom Research: Principles and Practice Techniques**. (6 th ed.). Bangkok : Dan Suttha printing. [in Thai]

Piyatan, B. (2016). A development of a curriculum on blended learning management competencies for computer teachers to develop information and communication technology literacy of primary school students. **Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences), 10**(4), 149-162. [in Thai]

Prapassorn, T. (2016, January-March). The development of a supplementary curriculum for enhancing Thai reading skills based on the concept of mediated and multisensory learning experiences. for students with disabilities way of learning to read Elementary level. **Journal of Education Graduate Studies Research Edition Kaen University, 11**(1), 81-89. [In Thai]

Siribunpitak, P., Xupravati, P., Usaho, C., Chaemchoy, S. & Narintarangkul Na Ayudhaya, S. (2018). **The development of a mechanism to drive production and high-performance teacher development for Thailand 4.0**. Bangkok : Office of the Council of Education Secretariat. [In Thai]

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

Rita Ndagire Kizito. (2016). Connectivism in Learning Activity Design : Implications for Pedagogically-Based Technology Adoption in African Higher Education Contexts. **The International Review of Research in Open and Distributed Learning, 17**(2), 19-39.

Sangad, U. (1989). **Basic and Curriculum Development Principles**. Bangkok : Mitrsahai Publishing, Co. Ltd. [In Thai]

Saylor, J.G. & Alexander, W.M. (1974). **Curriculum Planning for schools**. New York : Holt, Rinehart & Winston.

Secretary of the Education Council Office. (2013). **Teacher Policy**. Bangkok : The Secretariat of the Council of Education. [In Thai]

Siemens, G. (2005). Connectivism : A learning theory for the digital age. **International Journal of Instructional Technology and Distance Learning (ITDL)**[Online Serial], 2, (1). Available : http://er.dut.ac.za/bitstream/handle/123456789/69/Siemens_2005_Connectivism_A_learning_theory_for_the_digital_age.pdf?sequence=1 [2005, January 01].

Sumalee, C. (2015). **The Development of Integrated Training Programs Based on the Outcome-Based Education Concept to Promote and Enhance the Ability of Regular Teachers in Learning Design. Teaching for information literacy development of elementary school students**. Thesis submitted in the Doctor of Philosophy Education, Program in Curriculum and Instruction Chulalongkorn University. [In Thai]

Taba, H. (1962). **Curriculum development: Theory and practice**. New York : Brace & World.

Teerakiat, C. (2016). Education in Thailand 4.0 in the context of education for sustainable development. In **Special Lecture of Academic Conference of Thai Teachers' Committee of Thailand Year 2016**(27-28 August 2016). at Vayupak Convention Center/Centra Hotel Government Complex and Convention Center Chaengwattana. Bangkok : Secretariat Office of the Teachers' Council of Thailand. [In Thai]

Thanomphon, L. (2018). **Lecture document on Learning for Teachers in the Digital Era in the learning exchange project for teachers in the digital age**. Chiang Mai : The Faculty of Science Chiang Mai University. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Tyler, R. W. (1949). **Basic Principle of Curriculum and Instruction**. Chicago : The University of Chicago Press.

Wareerat, K., Chakkrid, k., Rujroad, K. & Pratheep, K. (2019). **The development of teacher networks in developing learning activities that aim to promote Creativity and Innovation Skills in Areas under the Office of Secondary Education Service Area 39**. Phitsanulok : Naresuan University. [In Thai]

Watcharapol, W. (2013). **Forms of innovation and instructional media. technology type-Suitable for use in the teaching and learning of Thai language courses**. Thesis Ed.D., Naresuan University. [In Thai]

Wichai, W. & Marut, P. (2019). **Learning Management in the Age of Disruptive Innovation**. Bangkok : Center for Curriculum Innovation Leaders and learning. [In Thai]

Wichai, W. (2011). **Development of higher education curriculum**. Bangkok : Ar An Press. [In Thai]

Zhijuan Yu. (2021). The Application of Blended Teaching Mode of Computer Technology from the Perspective of Connectivism. **Journal of Physics Conference Series, 1865**, 1-5.

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ความคิดเห็นของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีต่อภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน : กรณีศึกษา สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย

Cabin Crew Opinion on Flight Purser's Leadership and Cabin Crew Experience: A Case Study of A Full-service Airline in Thailand

สุทิษา แก้วปู่*
Sutisa Kaewpoo
โชคชัย สุเวชวัฒนกูล**
Chokechai Suveatwatanakul

Received : November 29, 2022
Revised : January 6, 2023
Accepted : January 23, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีต่อภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน กรณีศึกษาสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มประชากรคือพนักงานต้อนรับสายการบินบางกอกแอร์เวย์ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของเครจซี่และมอร์แกนได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 148 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามจำนวน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ผลการวิจัยพบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและระดับความคิดเห็นต่อประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

*นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
Student of Ph.D. Program in Integrated Tourism and Hospitality Management, National Institute of Development Administration (NIDA)(Corresponding Author) e-mail: sutisakaewpoo@gmail.com
**อาจารย์ประจำคณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
Lecturer at Graduate School of Tourism Management, National Institute of Development Administration (NIDA)

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

โดยหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีภาวะผู้นำด้านประสิทธิภาพ (Efficacy Leadership) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ด้านอารมณ์ (Emotional Experience) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นสายการบินควรให้ความสำคัญในการพัฒนาเป็นลำดับแรก

คำสำคัญ : พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน / ภาวะผู้นำ / ประสบการณ์ในการทำงานของพนักงาน / สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ

ABSTRACT

The objective of this research was to investigate the cabin crew opinion on flight purser's leadership and cabin crew experience: a case study of a full-service airline in Thailand. This was accomplished through employing the quantitative method, collecting 148 questionnaires according to Krejcie and Morgan's table in the sample size specification, and selecting respondents applying simple random sampling. The statistics used were frequency, mean, percentage, and standard deviation. The results revealed that the opinions on flight purser leadership and cabin crew experience overall were at the highest level.

Keywords : Cabin Crew / Leadership / Employee Experience / Full-service Airline

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์ของโรคโควิด-19 (COVID-19) ตั้งแต่เดือนมกราคม 2020 ทำให้การบริหารงานในหลายองค์กรมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา มีการจัดการปรับโครงสร้างขององค์กรและปรับลดจำนวนพนักงานให้เหมาะสม โดยในปัจจุบันนั้นเป็นการบริหารงานในสภาวะแบบพลวัตซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถาการณ์ อย่างไรก็ตามจากสถานการณ์ดังกล่าวองค์กรยังคงให้ความสำคัญกับบุคลากรที่มีคุณภาพ ทั้งการเพิ่มพูนความรู้และมอบหมายงานที่เหมาะสม รวมถึงธำรงรักษาบุคลากรเหล่านี้ให้อยู่กับองค์กร ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสร้างโอกาสความก้าวหน้าในงาน และการสร้างประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน และเนื่องจากบุคลากรเปรียบเสมือนเครื่องจักรที่ขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย อีกทั้งยังส่งผลให้บุคลากรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเกิดความผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์กร (Chancharoen, 2019, p.222) ดังนั้นการจัดการทรัพยากรมนุษย์ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันจึงได้รับความสนใจและมีความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยมีแนวทางคือ องค์กรควรส่งเสริมและพัฒนาประสบการณ์ด้านความรู้และความเชี่ยวชาญให้แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคคลากรในพนักงานระดับหัวหน้างานซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาองค์กรไปในทิศทางที่มีศักยภาพเพิ่มขึ้น โดย Inkaew (2019) อธิบายไว้ว่า มีนักวิชาการได้อธิบายความหมายหรือลักษณะของ “ผู้นำ” ไว้แตกต่างกันออกไป โดยเมื่อทำการรวบรวมข้อมูลแล้วพบว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากสังคม นอกจากนี้มีนักวิชาการที่ให้ความหมายภาวะผู้นำเพิ่มเติมว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพคือ บุคลที่ให้แนวปฏิบัติและให้ความสำคัญกับบุคคลในทีม จากการศึกษาเพิ่มเติมพบว่านักวิชาการหลายท่านยังอธิบายคุณลักษณะภาวะผู้นำไว้หลายแบบ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ได้แก่ ผู้นำที่เป็นแบบอย่างและสร้างแรงบันดาลใจ คือ บุคคลที่เป็นตัวอย่างและกระตุ้นให้ผู้อื่นมีความมั่นใจในการทำงาน (Ward & Ellis, 2008, pp.78-94) ผู้นำที่มีคุณธรรม หมายถึง บุคคลที่มีความจริงใจ ซื่อสัตย์และยุติธรรม (Karatepe & Eslamlou, 2017, pp.34-43) ผู้นำที่มีประสิทธิภาพคือ บุคลที่ให้แนวปฏิบัติและให้ความสำคัญกับบุคคลในทีม (Hong & Jeong, 2020, pp.1-14) ผู้นำแบบพี่เลี้ยงนั้น มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวว่า คือ ผู้นำที่ใช้ความพยายาม ความทุ่มเทและเสียสละเวลาที่มีให้กับคนในทีม (Dziczkowski, 2013, pp.351-360) และผู้นำที่ส่งเสริมการเริ่มต้นด้วยตนเองนั้น Chen, et al. (2018) ระบุว่าคือ การส่งเสริมให้ผู้ตามสามารถตัดสินใจได้เองตามสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานของนักวิชาการหลายท่านที่ระบุไว้ว่า ผู้นำที่ส่งเสริมการเริ่มต้นด้วยตนเองนั้นมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ดังนั้นจากการศึกษาข้างต้นพบว่าสามารถแบ่งภาวะผู้นำออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้นำที่มีคุณธรรม 2) ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 3) ผู้นำแบบพี่เลี้ยง 4) ผู้นำที่ส่งเสริมการเริ่มต้นด้วยตนเอง 5) ผู้นำที่เป็นแบบอย่างและสร้างแรงบันดาลใจ

จากการศึกษาพบว่า มีงานวิจัยหลายงานได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำและประสบการณ์ที่ดีในการทำงานไว้ว่ามีความเกี่ยวข้องกัน (Aragon-Correa, et al., 2007, pp.349-359; Narayanan & Rajaratnam, 2019, pp.27-49) โดยปัจจัยด้านการดูแลเอาใจใส่บุคลากรให้พนักงานมีความสุขทั้งด้านร่างกายและจิตใจและทำให้อยู่กับองค์การให้นานที่สุด ยังสามารถทำให้พนักงานสร้างประโยชน์ให้กับองค์การต่อไปในระยะยาว (Phuphatthanapong, 2016) ซึ่งประสบการณ์ที่ดีในการทำงานถือเป็นปัจจัยสำคัญที่องค์กรควรตระหนักถึง โดยประสบการณ์ที่ดีในการทำงานนั้นมาจากอิทธิพลของภาวะผู้นำของหัวหน้างาน เนื่องจากคุณลักษณะหรือพฤติกรรมของผู้นำหัวหน้างานรวมถึงสภาพแวดล้อมในการทำงานที่หัวหน้างานสร้างขึ้นส่งผลต่อประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานอีกทั้งยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่มีต่อเพื่อนร่วมงานและองค์กรโดยรวม (Amah, 2018; May, et al., 2004, pp.11-37) โดยนักวิชาการหลายท่านซึ่งอธิบายเพิ่มเติมว่าประสบการณ์ในการทำงานประกอบด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่ ประสบการณ์ด้านอารมณ์ หมายถึง ความรู้สึกที่ได้รับอิทธิพลจากเพื่อนร่วมงานหรือผู้บังคับบัญชาจากการทำงานในแต่ละวัน Pecino, et al., 2018 pp.1-14; Asif, et al., 2018, pp.203-221) ประสบการณ์ด้านกายภาพ หมายถึง การทำงานที่ประสบผลสำเร็จได้ดีโดยหัวหน้างานจัดเตรียมอุปกรณ์ที่มีความเพียงพอและเหมาะสมกับงาน (Singhal & Sud, 2018, pp.25-39; Delmas, et al., 2018, p.47) และประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้ที่พนักงานได้รับจากการทำงาน จากการชี้แนะและประสบการณ์ของหัวหน้างานรวมถึงความรู้เพิ่มเติมที่ได้จากการอบรมขององค์กร (Ding, et al., 2020, pp.236-242; Maziriri, et al., 2019, pp.e1-e13 ;Singhal & Sud, 2018, pp.25-39) ดังนั้นจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับพนักงานระหว่างการทำงานและเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ซึ่งสามารถสรุปตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ประสบการณ์ด้านอารมณ์ 2) ประสบการณ์ด้านกายภาพและ 3) ประสบการณ์ด้านการเรียนรู้

สำหรับองค์กรธุรกิจการบินในปัจจุบันมีการประกาศเลิกกิจการหรือเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย การเลิกจ้าง การปรับลดเงินเดือนของผู้บริหาร การขอความร่วมมือนักบินในการใช้สิทธิ์สมัครใจลางานโดยไม่รับเงินเดือน รวมทั้งการเลิกจ้างนักบิน ลูกเรือ และพนักงานต่างๆ รวมทั้งการปรับลดสวัสดิการของผู้บริหารและพนักงานเพื่อ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ลดค่าใช้จ่ายขององค์กร (Chantarapanich, 2021, pp.1-19) อย่างไรก็ตามช่วงปี 2022 หลายประเทศรวมถึงประเทศไทยเริ่มมีการผ่อนคลายมาตรการสถานการณ์โรคโควิด-19 ทำให้การท่องเที่ยวเริ่มกลับมาพัฒนาอีกครั้ง ส่งผลให้ธุรกิจสายการบินกลับมาดำเนินการ มีการเพิ่มเที่ยวบินมากขึ้น เกิดการแข่งขันกันภายในประเทศ ทำให้หลายสายการบินเริ่มปรับโครงสร้างองค์กรอีกครั้งและมีการเปิดรับสมัครพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินเพิ่ม ทำให้นโยบายของหลายสายการบินปรับเพิ่มค่าตอบแทนของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน เพื่อรักษาพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีประสบการณ์ไว้รองรับธุรกิจสายการบินที่เริ่มเติบโตขึ้นอีกครั้ง ดังนั้นในสถานการณ์ธุรกิจที่มีการแข่งขัน ทรัพยากรมนุษย์ในส่วนของพนักงานกลุ่มหน้างาน (Frontline) ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการแข่งขันกับคู่แข่ง เนื่องจากเป็นผู้ซึ่งดูแลและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้โดยสารโดยตรง สามารถสร้างความประทับใจให้ผู้โดยสารต้องการกลับมาใช้บริการซ้ำ (Gibbs, et al., 2017, pp.55-80) โดยเฉพาะพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินถือเป็นบุคลากรที่องค์กรควรรักษาไว้เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Chen, 2017, pp.44-53) โดยการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินนั้นยังเป็นการทำงานภายใต้การดูแลของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ซึ่งส่งผลต่อการทำงานโดยตรง หัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินควรมีภาวะผู้นำในการแก้ปัญหา ตัดสินใจในสถานการณ์เฉพาะหน้าเพื่อให้ผู้โดยสารเกิดความพึงพอใจและกลับมาใช้บริการซ้ำ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Chaiaroon & Kanala Sukhabanij-Khantaprab (2014, pp.58-72) กล่าวว่าภาวะผู้นำควรแสดงให้เห็นถึงการกล้าตัดสินใจ มีความสามารถในการแก้ปัญหา ปรับตัวต่อสถานการณ์ และมีการสื่อสารที่ดี นอกจากนี้ Meksuwan & Wingwon (2015, p.23) ระบุว่า ผู้นำยังต้องแสดงออกให้เห็นถึงการสร้างแรงจูงใจผู้ตาม สร้างความเชื่อมั่นและสร้างกำลังใจให้กับผู้ตามเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาในการทำงาน และมีนักวิชาการอธิบายไว้ว่าภาวะผู้นำส่งผลต่อประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรที่เกี่ยวข้องการบริการและการท่องเที่ยว ผู้นำมีอิทธิพลในการส่งเสริมและแนะแนวทางให้พนักงานประสบผลสำเร็จในการทำงาน (Beşikçi, 2019, pp.1-11) สำหรับ Ohunakin, et al. (2019) ได้กล่าวว่าความสำคัญของภาวะผู้นำในธุรกิจการบริการและการท่องเที่ยวคือ ความสามารถของผู้นำในการพัฒนาคุณภาพความเป็นอยู่ที่ดีและประสบการณ์ที่ดีที่เกิดจากการทำงานโดยรวมของพนักงาน เช่นเดียวกันกับลักษณะการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ซึ่งมีลักษณะการทำงานภายใต้การกำกับดูแลของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน โดย Flin & O'Connor (2001, pp.227-244) ได้กล่าวไว้ว่า หัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินทำหน้าที่เป็นผู้บริหารจัดการเที่ยบินในภาพรวมและในเวลาเดียวกันทำการสื่อสารกับทีมทั้งในด้านการบริการและความปลอดภัย โดยหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินจะประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำแบบที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุน สร้างแรงบันดาลใจและช่วยเหลือพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินในการทำงาน ซึ่งถือเป็นประสบการณ์ที่ดีในการทำงานที่ได้รับอิทธิพลจากหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

จากการศึกษาดังกล่าว งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีต่อภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน กรณีศึกษา สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบน

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

เครื่องบิน และเพื่อรักษาทรัพยากรบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญไว้ เนื่องจากปัจจุบันธุรกิจการบินเริ่มกลับมามีความสำคัญและมีการแข่งขันกันเพิ่มขึ้น ปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคลจึงมีส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้สายการบินสร้างความแตกต่างและการได้เปรียบในการแข่งขันต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีต่อภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน และประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน กรณีศึกษา สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการวิจัยโดยทำการทบทวนวรรณกรรม เพื่อศึกษาและสร้างกรอบแนวคิด โดยการค้นคว้าทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำและประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อทำการหาตัวแปรภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน เกณฑ์ในการพิจารณาฐานข้อมูลเอกสารคือ คัดเลือกเอกสารระดับทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ บทความวิจัยและ วิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยอื่น วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ด้วยวิธีการสืบค้นจากฐานข้อมูลแบบออนไลน์เพื่อค้นคว้า รวบรวมเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำและประสบการณ์ในการทำงาน จากนั้นสังเคราะห์ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน สายการบินบางกอกแอร์เวย์ ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงาน 1 ปีขึ้นไป จำนวน 240 คน

3. กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินสายการบินบางกอกแอร์เวย์ การกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นการกำหนดจำนวนโดยใช้สูตรคำนวณจากตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 148 คนและมาจากการสุ่มอย่างง่าย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ทำการทบทวนวรรณกรรมเพื่อศึกษา ค้นคว้าทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำและประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบสอบถาม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานกับสายการบิน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน จำนวน 20 ข้อ โดยมาจากการสังเคราะห์ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ได้แก่ 1) ด้านผู้นำที่มีคุณธรรม 2) ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 3) ผู้นำแบบพี่เลี้ยง 4) ผู้นำที่ส่งเสริมการเริ่มต้นด้วยตนเอง 5) ผู้นำที่เป็นแบบอย่างและสร้างแรงบันดาลใจ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน จำนวน 12 ข้อโดยมาจากการสังเคราะห์ปัจจัยด้านประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านอารมณ์ 3) ด้านการเรียนรู้

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบค่าความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านและนำมาหาค่า IOC ของข้อคำถามทั้งหมด พบว่าอยู่ระหว่าง 0.66-1.00

การตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Pilot Test) กับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30คน และคำนวนค่า Cronbach Alpha ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ซึ่งได้เท่ากับ 0.96

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามผ่านทางช่องทางแบบออนไลน์

7. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ผลที่ได้จากแบบสอบถามโดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วจึงทำการสรุปผลการวิจัย เสนอแนะแนวทาง และอภิปรายผลการศึกษาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีเกณฑ์ที่ใช้แปลค่าเฉลี่ยเลขคณิต แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย		แปลผล
1.00-1.80	หมายถึง	ระดับเห็นด้วยน้อยที่สุด
1.81-2.60	หมายถึง	ระดับเห็นด้วยน้อย
2.60-3.40	หมายถึง	ระดับเห็นด้วยปานกลาง
3.41-4.20	หมายถึง	ระดับเห็นด้วยมาก
4.21-5.00	หมายถึง	ระดับเห็นด้วยมากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลด้านบุคคล

จำแนกตามเพศของผู้ตอบ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 148 คน (n=148) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ73.3 และเป็นเพศชายจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 จำแนกตามช่วงอายุของผู้ตอบ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ช่วงอายุ Gen Y เกิด 2523-2535 จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 93.3 และ Gen X เกิด2508-2522 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 และ Gen Z เกิดปี 2536-ปัจจุบัน จำนวน 4 คน จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 81.7 จบการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ในการทำงาน 9-11 ปีขึ้นไป จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 61.1 รองลงมาเป็นทำงาน 7-9 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 ประสบการณ์ 4-6 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 และ ประสบการณ์ทำงาน 1-3 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้นำ (Flight Purser Leadership)

การวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้นำ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้นำที่มีคุณธรรม ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำแบบพี่เลี้ยง ผู้นำที่ส่งเสริมการเริ่มต้นด้วยตนเอง และผู้นำที่เป็นแบบอย่างและสร้างแรงบันดาลใจ โดยเสนอผลข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายความหมายความสำคัญ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้นำ (Flight Purser Leadership)

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะผู้นำแต่ละด้านและโดยรวม

ภาวะผู้นำรายด้านและโดยรวม	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ผู้นำที่มีคุณธรรม	4.700	0.416	มากที่สุด
ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ	4.775	0.330	มากที่สุด
ผู้นำแบบพี่เลี้ยง	4.621	0.409	มากที่สุด
ผู้นำที่ส่งเสริมการเริ่มต้นด้วยตนเอง	4.663	0.445	มากที่สุด
ผู้นำที่เป็นแบบอย่างและสร้างแรงบันดาลใจ	4.625	0.512	มากที่สุด
โดยรวม	**4.676**	**0.422**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่าคุณลักษณะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.676, S.D. = 0.422) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านมีประสิทธิภาพ ($\overline{X}$ = 4.775) ด้านมีคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.700) ด้านส่งเสริมการเริ่มต้นด้วยตนเอง ($\overline{X}$ = 4.663) ด้านเป็นแบบอย่างและสร้างแรงบันดาลใจ ($\overline{X}$ = 4.625) และด้านพี่เลี้ยง ($\overline{X}$ = 4.621)

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะผู้นำ ด้านผู้นำที่มีคุณธรรม

ด้านผู้นำที่มีคุณธรรม	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความยุติธรรม	4.708	0.614	มากที่สุด
ความเอาใจใส่ดูแลลูกเรือและเพื่อนร่วมงาน	4.792	0.483	มากที่สุด
การให้เกียรติลูกเรือและเพื่อนร่วมงาน	4.908	0.317	มากที่สุด
ความเสียสละ	4.392	0.823	มากที่สุด
โดยรวม	**4.700**	**0.416**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่าคุณลักษณะแบบผู้นำที่มีคุณธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับคุณลักษณะการให้เกียรติลูกเรือและเพื่อนร่วมงาน จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงานมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.908, S.D. = 0.317) รองลงมาเห็นด้วยกับความเอาใจใส่ดูแลลูกเรือและเพื่อนร่วมงาน จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.792, S.D. = 0.483)รองลงมาเห็นด้วยกับ

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ความยุติธรรม จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.708, S.D. = 0.614) และเห็นด้วยกับคุณลักษณะความเสียสละ จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.392, S.D. = 0.823)

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำด้านผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

ด้านผู้นำที่มีประสิทธิภาพ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การมีความรู้และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน	4.758	0.467	มากที่สุด
ความอดทนในการปฏิบัติงาน	4.567	0.645	มากที่สุด
การมีทักษะและการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์เพื่อการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ	4.917	0.306	มากที่สุด
การจัดลำดับความสำคัญในการแก้ปัญหา	4.833	0.396	มากที่สุด
โดยรวม	**4.775**	**0.330**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่าคุณลักษณะแบบผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการมีทักษะและการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์เพื่อการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงานมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.917, S.D. = 0.306) รองลงมาเห็นด้วยกับความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญในการแก้ปัญหา จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.833, S.D. = 0.396) รองลงมาเห็นด้วยกับผู้นำที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.758, S.D. = 0.467) และเห็นด้วยกับผู้นำที่มีความอดทนในการปฏิบัติงาน จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.567, S.D. = 0.645)

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ ด้านผู้นำแบบพี่เลี้ยง

ด้านผู้นำแบบพี่เลี้ยง	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน	4.733	0.498	มากที่สุด
การชี้แนะแนวทางขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน	4.658	0.542	มากที่สุด
การให้ความช่วยเหลือขณะปฏิบัติงาน	4.642	0.619	มากที่สุด
ให้อิสระในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง	4.450	0.659	มากที่สุด
โดยรวม	**4.621**	**0.409**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่าคุณลักษณะแบบผู้นำแบบพี่เลี้ยง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยผู้นำที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงานมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.733, S.D. = 0.498)

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

รองลงมาเห็นด้วยกับผู้นำที่ชี้แนะแนวทางขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.658, S.D. = 0.542) รองลงมาเห็นด้วยกับผู้นำที่ให้ความช่วยเหลือขณะปฏิบัติงาน จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.642, S.D. = 0.619) และเห็นด้วยกับผู้นำที่ให้อิสระในการแก้ปัญหาด้วยตนเองปฏิบัติงาน จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.450, S.D. = 0.659)

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ ด้านส่งเสริมการเริ่มต้นด้วยตนเอง

ด้านผู้นำที่ส่งเสริมการเริ่มต้นด้วยตนเอง	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การรับฟังความคิดเห็นเพื่อนร่วมงาน	4.783	0.434	มากที่สุด
ให้ความสำคัญกับการตักเตือนมากกว่าการการเขียน report ลูกเรือ	4.775	0.510	มากที่สุด
ส่งเสริมการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการออกแบบการบริการ	4.417	0.762	มากที่สุด
ให้กำลังใจและชมเชยกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.667	0.626	มากที่สุด
โดยรวม	**4.663**	**0.445**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 5 พบว่าคุณลักษณะผู้นำที่ส่งเสริมการเริ่มต้นด้วยตนเอง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับผู้นำที่มีการรับฟังความคิดเห็นเพื่อนร่วมงาน จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทย เกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงานมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.783, S.D. = 0.434) รองลงมาเห็นด้วยกับผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการตักเตือนมากกว่าการการเขียน report ลูกเรือส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.775, S.D. = 0.510) รองลงมาเห็นด้วยกับผู้นำที่ให้กำลังใจและชมเชยกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทย เกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.667, S.D. = 0.626) รองลงมาเห็นด้วยกับผู้นำที่ส่งเสริมการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการออกแบบการบริการ และเห็นด้วยกับผู้นำที่ส่งเสริมการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการออกแบบการบริการ จะส่งผลให้ลูกเรือ สายการบิน full service ของประเทศไทย เกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.417, S.D. = 0.762)

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ ด้านที่เป็นแบบอย่างและสร้างแรงบันดาลใจ

ด้านผู้นำที่เป็นแบบอย่างและสร้างแรงบันดาลใจ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การเป็นแบบอย่างในการวางตัวและมารยาทที่ดี	4.625	0.609	มากที่สุด
การเป็นแบบอย่างที่ดีในการแต่งกายตามกฎระเบียบ	4.458	0.766	มากที่สุด
การเป็นแบบอย่างที่ดีในการตัดสินใจ	4.800	0.442	มากที่สุด
การเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาทักษะและความรู้เพิ่มเติม	4.617	0.638	มากที่สุด
โดยรวม	**4.625**	**0.512**	**มากที่สุด**

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

จากตารางที่ 6 พบว่าคุณลักษณะผู้นำที่เป็นแบบอย่างและสร้างแรงบันดาลใจ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการตัดสินใจจะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทย เกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงานมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.800, S.D. = 0.442) รองลงมาเป็นแบบอย่างในการวางตัวและมารยาทที่ดี จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทย เกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.625, S.D. = 0.609) รองลงมาการเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาทักษะและความรู้เพิ่มเติม จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทย เกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.617, S.D. = 0.638) และการเป็นแบบอย่างที่ดีในการแต่งกายตามกฎระเบียบ จะส่งผลให้ลูกเรือ สายการบิน full service ของประเทศไทย เกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.458, S.D. = 0.766)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านประสบการณ์ที่ดีในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

การวิเคราะห์ปัจจัยด้านประสบการณ์ที่ดีในการทำงานของลูกเรือ (Cabin Crew Experience) ซึ่งประกอบไปด้วยประสบการณ์ด้านกายภาพ (Physical Experience) ประสบการณ์ด้านอารมณ์ (Emotional Experience) และประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ (Learning Experience)โดยเสนอผลข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายความหมายความสำคัญ

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ดีในการทำงานของลูกเรือแต่ละด้านและโดยรวม

ประสบการณ์การทำงานรายด้านและโดยรวม	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ประสบการณ์ด้านกายภาพ	4.700	0.494	มากที่สุด
ประสบการณ์ด้านอารมณ์	4.798	0.361	มากที่สุด
ประสบการณ์ด้านการเรียนรู้	4.652	0.490	มากที่สุด
โดยรวม	**4.716**	**0.448**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 7 พบว่าประสบการณ์ที่ดีในการทำงานของลูกเรือโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.716, S.D. = 0.448) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลาดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านอารมณ์ ($\overline{X}$ = 4.798) ด้านกายภาพ ($\overline{X}$ = 4.700) และด้านการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.652)

ตารางที่ 8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ดีในการทำงานของลูกเรือ ด้านประสบการณ์ด้านกายภาพ

ประสบการณ์การทำงานด้านกายภาพ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
จัดให้มีการ Rest ที่เหมาะสมในไฟล์ทข้ามคืนและไฟล์ทระยะไกล	4.633	0.634	มากที่สุด
ตำแหน่ง หน้าที่และปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายเหมาะสม	4.633	0.621	มากที่สุด
การคำนึงถึงความปลอดภัยของลูกเรือขณะทำงาน	4.817	0.485	มากที่สุด
การคำนึงถึงความปลอดภัยของลูกเรือขณะค้างต่างสถานี	4.717	0.568	มากที่สุด
โดยรวม	**4.700**	**0.494**	**มากที่สุด**

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

จากตารางที่ 8 พบว่าประสบการณ์ด้านกายภาพ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการคำนึงถึงความปลอดภัยของลูกเรือขณะทำงาน จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดความทุ่มเทมีใจมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.817, S.D. = 0.485) รองลงมาเป็นการคำนึงถึงความปลอดภัยของลูกเรือขณะค้างต่างสถานี จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดความทุ่มเทมีใจ ($\overline{X}$ = 4.717, S.D. = 0.568) รองลงมาการจัดให้มีการ Rest ที่เหมาะสมในไฟล์ทข้ามคืนและไฟล์ทระยะไกล จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดความทุ่มเทมีใจ ($\overline{X}$ = 4.633, S.D. = 0.621) และจัดให้มีการ Rest ที่เหมาะสมในไฟล์ทข้ามคืนและไฟล์ทระยะไกลจะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดความทุ่มเทมีใจ ($\overline{X}$ = 4.633, S.D. = 0.634) ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ดีในการทำงานของลูกเรือ ด้านประสบการณ์ด้านอารมณ์

ประสบการณ์การทำงานด้านอารมณ์	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การมีโอกาสแสดงความคิดเห็น	4.742	0.510	มากที่สุด
การได้รับการเคารพจากเพื่อนร่วมงาน	4.733	0.530	มากที่สุด
บรรยากาศการทำงานที่อบอุ่น เป็นมิตร	4.875	0.357	มากที่สุด
การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	4.842	0.410	มากที่สุด
โดยรวม	**4.798**	**0.361**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 9 พบว่าประสบการณ์ด้านอารมณ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่าบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่น เป็นมิตร จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดความทุ่มเทมีใจมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.875, S.D. = 0.357) รองลงมาเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดความทุ่มเทมีใจ ($\overline{X}$ = 4.842, S.D. = 0.410) รองลงมาการมีโอกาสแสดงความคิดเห็น จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดความทุ่มเทมีใจ ($\overline{X}$ = 4.742, S.D. = 0.510) และการได้รับการเคารพจากเพื่อนร่วมงาน จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดความทุ่มเทมีใจมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.733, S.D. = 0.530) ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ดีในการทำงานของลูกเรือ ด้านประสบการณ์ด้านการเรียนรู้

ประสบการณ์การทำงานด้านการเรียนรู้	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ได้รับการอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและเข้าใจง่าย	4.733	0.514	มากที่สุด
ได้รับข้อติชมจากการทำงาน	4.550	0.633	มากที่สุด
ได้รับการแนะแนวเทคนิคในการจัดการกับผู้โดยสารเมื่อเกิดปัญหา	4.625	0.595	มากที่สุด
ได้รับการอธิบาย แบ่งปันข้อมูลอัพเดทหัวข้อ Safety และ Service	4.700	0.528	มากที่สุด
โดยรวม	**4.652**	**0.490**	**มากที่สุด**

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

จากตารางที่ 10 พบว่าประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่าได้รับการอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและเข้าใจง่าย จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดความทุ่มเทมีใจ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.733, S.D. = 0.514) รองลงมาเป็นการได้รับการอธิบาย แบ่งปันข้อมูลอัพเดทหัวข้อ Safety และ Service จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดความทุ่มเทมีใจ ($\overline{X}$ = 4.700, S.D. = 0.528) รองลงมาการได้รับการแนะแนวเทคนิคในการจัดการกับผู้โดยสารเมื่อเกิดปัญหา จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดความทุ่มเทมีใจ ($\overline{X}$ = 4.625, S.D. = 0.595) และการได้รับข้อติชมจากการทำงาน จะส่งผลให้ลูกเรือสายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดความทุ่มเทมีใจ ($\overline{X}$ = 4.550, S.D. = 0.633) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องระดับความคิดเห็นของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีต่อภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน กรณีศึกษาสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การศึกษาระดับความคิดเห็นของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีต่อภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน กรณีศึกษา สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะองค์กรหรือธุรกิจด้านการบริการนั้นให้คุณค่าและความสำคัญกับภาวะผู้นำของหัวหน้า เนื่องจากภาวะผู้นำของหัวหน้านั้นสามารถส่งผลต่อประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานหรือเพื่อนร่วมงาน (Ohunakin, et al., 2019, pp.441-470) สอดคล้องกับ Testa (2007, pp.468-484) ที่กล่าวว่าในองค์กรด้านการการบริการและการท่องเที่ยวนั้น ภาวะผู้นำจะประสบความสำเร็จได้ด้วยการประยุต์ใช้ภาวะผู้นำที่คุณลักษณะแตกต่างกันไปตามความเหมาะสม และการที่ผู้นำเอื้ออำนวยความสะดวกในการทำงานให้กับพนักงานเพื่อให้พนักงานเกิดความรู้สึกที่ดีต่อประสบการณ์ในการทำงาน และจากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำด้านผู้นำที่มีประสิทธิภาพของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน กรณีศึกษา สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินควรมีทักษะและการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์เพื่อการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานของ Rurkhamet (2013) ซึ่งอธิบายว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถเผชิญหน้ากับปัญหาและอุปสรรคที่ยากและท้าทาย ทุ่มเทความรู้ความสามารถจนประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหานั้นๆ เช่นเดียวกับ Turman, et al. (2018, pp.65-76) ระบุว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพควรมีกระบวนการในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ค้นหาสาเหตุของปัญหามุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จในการแก้ปัญหาและแก้ไขโดยการคิดแบบวิเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยในองค์กรด้านการการบริการและการท่องเที่ยวของ Chen & Chen (2014, pp.376-385) ที่อธิบายว่า นักบินซึ่งถือว่าเป็นผู้นำในเที่ยวบินนั้น ควรมีคุณลักษณะด้านผู้นำมีประสิทธิภาพ โดยการฝึกฝนด้านการบินอย่างปลอดภัยด้วยความสม่ำเสมอเพื่อประสิทธิภาพในการทำงานที่ดียิ่งขึ้นและยังส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กรด้วยเช่นเดียวกัน

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

2. การศึกษาระดับความคิดเห็นของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีต่อประสบการณ์ที่ดีในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน กรณีศึกษา สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะประสบการณ์ที่ดีในการทำงานของพนักงานหมายถึง ความสัมพันธ์อันมีค่าระหว่างพนักงานและองค์กร ซึ่งก่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรและส่งผลต่อทางบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมขององค์กร ภาพลักษณ์และค่านิยมขององค์กร (Bareket-Bojmel & Shuv-Ami, 2019, pp.818-833) โดยงานของ Yim (2021) ค้นพบว่าประสบการณ์ที่ดีในการทำงานของพนักงานหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้างานและพนักงานและจากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าประสบการณ์ด้านอารมณ์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่าบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่น เป็นมิตรจากหัวหน้าพนักงานต้อรับบนเครื่องบินมีความสำคัญที่สุดในการมีประสบการณ์ที่ดีในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ซึ่งประสบการณ์ด้านอารมณ์นั้นคือปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งผลต่อปัจจัยด้านต่างๆ ของพนักงาน (Aini Maznina, et al., 2019, pp.221-243) สอดคล้องกับงานของ Jia (2013) ที่กล่าวว่าองค์กรควรสนับสนุนให้พนักงานมีประสบการณ์ที่ดีด้านอารมณ์โดยการ จัดให้มีเจ้าหน้าที่หรือผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาด้านอารมณ์เพื่อจัดการกับอารณ์ของพนักงานซึ่งส่งผลต่อประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย สามารถนำข้อเสนอแนะและผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน และส่งผลให้สายการบินสามารถรักษาบุคคลากรที่มีคุณภาพและมีประสบการณ์ในการทำงานไว้

2. ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน กรณีศึกษาสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ (Efficacy Leadership) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นสายการบินควรให้ความสำคัญในการ ส่งเสริมการมีทักษะและการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์เพื่อการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดการอบรมเพิ่มเติมในด้านการแก้ปัญหาแบบการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ให้กับหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินเพื่อการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพในเที่ยวบิน ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำจัดให้มีการอบรมแบบเชิงปฏิบัติการ มีสถาการณ์จำลอง (Role Play) เพื่อให้ปฏิบัติจริงและแสดงภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ นอกจากนั้นสายการบินควรเพิ่มเติมการฝึกอบรมภาคทฤษฎีและการอบรมแบบเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มเติมด้านความรู้และเชี่ยวชาญที่ส่งเสริมในการปฏิบัติงาน เช่น การอบรมทักษะภาษาอังกฤษ หรือ ภาษาจีน เป็นต้น ซึ่งการสนับสนุนจากสายการบินในการพัฒนาหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินให้มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน สายการบิน full service ของประเทศไทยเกิดประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน

3. ประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน กรณีศึกษา สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย พบว่าประสบการณ์ด้านอารมณ์ (Emotional Experience) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ที่สุด ดังนั้นสายการบินควรให้ความสำคัญในการพัฒนาบรรยากาศการทำงาน โดยจัดให้มีการอบรมนอกสถานที่ระหว่างหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการส่งเสริมให้พัฒนาบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่น เป็นมิตร การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการทำในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง รวมถึงควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบในประเทศไทย สายการบินอื่นเพิ่มเติมเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึก ในการสาเหตุที่พนักงานต้อนรับนเครื่องบินมีระดับความคิดเห็นในระดับสูง ปานกลางหรือต่ำนั้นว่ามีผลอันเนื่องมาจากปัจจัยใด

References

Aini Maznina, A.M., Tengku Siti Aisha Tengku Mohd Azman, S., Mazni, B. & Syed Arabi, I. (2019). The relationships of individual well-being and working environment with job satisfaction among factory workers in Malaysia. **Intellectual discourse, 27**(1), 221-243.

Amah, O.E. (2018). Employee engagement in Nigeria: The role of leaders and boundary variables. **SAJIP: South African Journal of Industrial Psychology, 44**(1), N.PAG-N.PAG.

Aragon-Correa, J., García-Morales, V. & Cordón-Pozo, E. (2007). Leadership and organizational learning's role on innovation and performance: Lessons from Spain. **Industrial Marketing Management-IND MARKET MANAG, 36**, 349-359.

Asif, F., Javed, U. & Janjua, S.Y. (2018). The Job Demand-Control-Support Model and Employee Wellbeing: A Meta-Analysis of Previous Research. **Pakistan Journal of Psychological Research, 33**(1), 203-221.

Bareket-Bojmel, L. & Shuv-Ami, A. (2019). The brand is my workplace. **International Journal of Manpower, 40**(5), 818-833.

Beşikçi, E.B. (2019). Strategic leadership styles on maritime safety. **Ocean Engineering, 185**, 1-11.

Chaiaroon, M. & Kanala Sukhabanij-Khantaprab, T. (2014). The globalized educational leadership and intelligent organization management strategy for the sustainable human resource development of the faculty administrators of Rajamangkala University of Technology, Science and Technology Section, Thailand 2012 A.D. **The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal (GTHJ.), 20**(3), 58-72. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Chancharoen, S. (2019). Factors influencing organizational commitment of personnel in educational command office royal Thai police. **Rajapark Journal, 13**(31), 222.

Chantarapanich, R. (2021). Impact and adaptation of airline business in the COVID-19 outbreak situation. **Academic Journal of Buriram Rajabhat University, 13**(1), 1-19. [In Thai]

Chen, C.F. & Chen, S.C. (2014). Measuring the effects of Safety Management System practices, morality leadership and self-efficacy on pilots' safety behaviors: Safety motivation as a mediator. **Safety Science, 62**, 376-385.

Chen, S.C. (2017). Paternalistic leadership and cabin crews' upward safety communication: The motivation of voice behavior. **Journal of Air Transport Management, 62**, 44-53.

Chen, S.L. (2018). Cross-level effects of high-commitment work systems on work engagement: the mediating role of psychological capital. **Asia Pacific journal of human resources, 56**(3), 384-401.

Delmas, P., O'Reilly, L., Cara, C., Brousseau, S., Weidmann, J., Roulet-Schwab, D., Ledoux, I., Pasquier, J., Antonini, M. & Bellier-Teichmann, T. (2018). Effects on nurses' quality of working life and on patients' quality of life of an educational intervention to strengthen humanistic practice among hemodialysis nurses in Switzerland: a protocol for a mixed-methods cluster randomized controlled trial. **BMC Nursing, 17**(1), 47-47.

Ding, H., Yu, E. & Li, Y. (2020). Transformational leadership and core self-evaluation: The roles of psychological well-being and supervisor-subordinate guanxi. **Journal of psychology in Africa, 30**(3), 236-242.

Dziczkowski, J. (2013). Mentoring and Leadership Development. **The Educational Forum, 77** (3), 351-360.

Flin, R. & O'Connor, P. (2001). Applying crew resource management on offshore oil platforms. In **Improving teamwork in organizations**(pp. 227-244). CRC Press.

Gibbs, L., Slevitch, L. & Washburn, I. (2017). Competency-Based Training in aviation: The impact on flight attendant performance and passenger satisfaction. **Journal of Aviation/ Aerospace Education & Research, 26**(2), 55-80.

Hong, E. & Jeong, Y. (2020). Coach leadership style and Korean professional soccer team performance: Collective efficacy as a mediator. **Social Behavior and Personality: an international journal, 48**(8), 1-14.

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

Inkaew, K. (2019). The Theoretical Analysis of Leadership in Social Movement's Leaders. **Rajapark Journal, 13**(29), 49-64. [In Thai]

Jia, M. (2013). **Emotion and communication behaviors in the workplace: Supervisor nonverbal immediacy, employee's emotional experience, and their communication motives**. Ph.D., Ohio University Pro Quest Dissertations & Theses Global.

Karatepe, O.M. & Eslamlou, A. (2017). Outcomes of job crafting among flight attendants. **Journal of Air Transport Management, 62**, 34-43.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement, 30**(3), 607-610.

May, D.R., Gilson, R.L. & Harter, L.M. (2004). The psychological conditions of meaningfulness, safety and availability and the engagement of the human spirit at work. **Journal of Occupational and Organizational Psychology, 77**(1), 11-37.

Maziriri, E.T., Chuchu, T. & Madinga, N.W. (2019). Antecedents of psychological well-being among workers within small and medium enterprises. **SA Journal of Industrial Psychology, 45**, e1-e13.

Meksuwan, A. & Wingwon, B. (2015). Role of leadership and member participation in driving toward the strength of sewing community enterprises, Ban Mae Hawl, Hangchat District, Lampang Province. **The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.), 21**(3), 20-31. [In Thai]

Narayanan, E. & Rajaratnam, S.D. (2019). The Effect of Leadership Styles on Service Quality Improvement: The Mediating Role of Organisational Learning. **Asia-Pacific Journal of Innovation in Hospitality & Tourism, 8**(1), 27-49.

Ohunakin, F., Adeniji, A.A., Oludayo, O.A., Osibanjo, A.O. & Oduyoye, O.O. (2019). Employees' retention in Nigeria's hospitality industry: The role of transformational leadership style and job satisfaction. **Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism, 18**(4), 441-470.

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Pecino, V., Mañas-Rodríguez, M.Á., Díaz-Fúnez, P.A., Aguilar-Parra, J.M., Padilla-Góngora, D. & López-Liria, R. (2018). Interpersonal justice climate, extra-role performance and work family balance: A multilevel mediation model of employee well-being. **PLoS ONE, 13**(11), 1-14.

Phuphatthanapong, K. (2016). **Human capital management**. Bangkok : Ramkhamhaeng University Publishing. [In Thai]

Rurkhamet, C. (2013). **The influence of leader self-efficacy, emotional intelligence and sense of humor on transformational leadership of the executives of state enterprises: the case of PTT, MEA & MWA**. Bangkok : School of Public Administration National Institute of Development Administration. [In Thai]

Singhal, H. & Sud, B. (2018, 04/05). Impact of gender on the relationship between job satisfaction & psychological well-being of Indian employees. **The International Journal of Indian Psychology, 6**, 25-39

Testa, M.R. (2007). A deeper look at national culture and leadership in the hospitality industry. **International Journal of Hospitality Management, 26**(2), 468-484.

Turman, N.T., Garcia, K.C.A. & Howes, S. (2018, Fall2018). Deepening Attention to Social Location in Building Leader and Leadership Efficacy [Article]. **New Directions for Student Leadership, 2018**(159), 65-76.

Ward, P.J. & Ellis, G.D. (2008, Summer2008). Characteristics of Youth Leadership that Influence Adolescent Peers to Follow [Article]. **Journal of Park & Recreation Administration, 26**(2), 78-94.

Yim, Y.B.D. (2021). **Phenomenological Study on Rural Health Employees' Experiences with Employee Engagement and Job Embeddedness in Hawai'i**. Ph.D., University of Arizona Global Campus ProQuest Dissertations & Theses Global, Ann Arbor.

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

Factors Affecting the Behavior of Reducing the Use of Single-use Plastics of Personnel Officers of Department of Industrial Works

พัชราภรณ์ หัตถโชติ*

Patcharaporn Hattachot

พรรณทิพย์ กาหยี**

Pantip Kayee

Received : September 27, 2022

Revised : November 3, 2022

Accepted : November 24, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 258 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล นำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และสถิติเชิงอนุมานโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ และความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดคือ ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม รองลงมาคือ ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร และปัจจัยทัศนคติ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาปัจจัยแต่ละด้านพบว่า ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร ด้านการเลือกให้ความสนใจ ปัจจัยทัศนคติ ด้านความรู้สึก และปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการพัฒนาสังคม สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้มากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : การรับรู้ข่าวสาร / ทัศนคติ / ความรับผิดชอบต่อสังคม / พฤติกรรม / พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง

*นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Master Program in Science in Depart of Environmental Science Faculty of Science and Technologys Suansunandha Rajabhat University(Corresponding Author) e-mail: s62562810005@ssru.ac.th

**อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Lecturer, Faculty of Science and Technology, Suan Sunandha Rajabhat University

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ABSTRACT

This quantitative research aims for explored the factors involving in reduction of single-use plastic usage behavior revealed by questionnaires obtained from 258 personnel officers in Department of Industrial Works. The data subjected to Descriptive statistics and inferential statistics via Multiple Regression Analysis in order to elucidate factors including information perception, personal attitude and social responsibility with connection to reduction of single-use plastic usage behavior. As a result, social responsibility was the most significant factor effects on the reduction of single-use plastic usage behavior followed by information perception and personal attitude, respectively. Concerning these variables, information perception factor in terms of mindfulness, personal attitude factor considering emotions and social responsibility by social development aspect altogether can precisely forecast the reduction of single-use plastic usage behavior applied to Department's personnel at statistically significant of 0.01

Keywords : Information Perceptions / Attitudes / Social Responsibility / Behavior / Single-use Plastics

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การใช้พลาสติกมีแนวโน้มในการใช้งานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากพลาสติกเป็นวัสดุสังเคราะห์ที่มีน้ำหนักเบา มีความเหนียวทนทาน สามารถผลิตเป็นรูปแบบต่างๆ ตามที่ต้องการได้ จึงนิยมทำเป็นบรรจุภัณฑ์ชนิดต่างๆ เช่น ขวดพลาสติก ถุงพลาสติก กล่องพลาสติก ตลับเครื่องสำอาง เป็นต้น นอกจากนี้ พลาสติกยังสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น ของเด็กเล่น เฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ในครัวเรือน รองเท้า จานชาม เป็นต้น ด้วยคุณสมบัติเหล่านี้ จึงทำให้พลาสติกกลายเป็นสิ่งที่ผู้คนนิยมใช้ แต่พลาสติกมีอายุการใช้งานที่สั้น เมื่อเปรียบเทียบกับระยะเวลาย่อยสลายที่ยาวนานถึง 450 ปี และด้วยในยุคปัจจุบันพฤติกรรมการบริโภคอาหารในเมืองเปลี่ยนไป การสั่งอาหารแบบ Food Delivery ได้รับความนิยมสูง ส่งผลให้เกิดขยะพลาสติกที่บรรจุอาหารเป็นจำนวนมาก ทำให้ปริมาณขยะที่เกิดจากพลาสติกเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ขยะพลาสติกจึงกลายเป็นปัญหาระดับโลก จากบทความของ Greenpeace (2020) ในทุกปีขยะพลาสติกทำให้นกทะเลมากกว่า 1,000,000 ตัว และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในทะเลมากกว่า 100,000 ตัว ตายจากการกินพลาสติกเข้าไป ส่วนใหญ่การจัดการขยะถุงพลาสติกที่ปนเปื้อน เช่น ถุงร้อน ถุงเย็นที่ใช้บรรจุอาหาร ถุงหูหิ้ว ซองพลาสติก ถูกกำจัดโดยการฝังกลบ ขยะเหล่านี้ถูกนำไปทิ้งในสถานที่ฝังกลบ หรือเทกองกลางแจ้ง ซึ่งจะเป็นปัญหาต่อระบบการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากมีความคงทนย่อยสลายตามธรรมชาติน้อย ทำให้สิ้นเปลืองพื้นที่ฝังกลบ และงบประมาณในการจัดการส่วนการจัดการขยะพลาสติกโดยการเผาแบบไม่ถูกต้องจะส่งผลให้เกิดสารพิษในชั้นบรรยากาศ จากส่วนประกอบของพลาสติกอาจนำไปสู่การปนเปื้อนของแหล่งน้ำ แหล่งดิน รวมไปถึงในระบบห่วงโซ่อาหาร จากรายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชน ของเสียอันตราย และสารอันตราย ของกรมควบคุมมลพิษ พบว่าปี 2562

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยประมาณ 28.71 ล้านตัน เป็นขยะพลาสติก 1.91 ล้านตัน (Pollution Control Department, 2019) ด้านกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พบขยะทะเลที่เก็บได้ในประเทศไทย 2 อันดับแรก เป็นขยะพลาสติกชนิดขวดเครื่องดื่มพลาสติก และถุงพลาสติก ตามลำดับ (Department of Marine and Coastal Resources, 2020) นอกจากนี้ Wongwanchan (2022) ได้กล่าวว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีจำนวนขยะพลาสติกในทะเลมากถึง 22.8 ล้าน กิโลกรัมอยู่ ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 5 ของโลก

เมื่อขยะพลาสติกกลายเป็นปัญหาระดับโลกทำให้ ภาคประชาชน ภาครัฐ และผู้ประกอบการ ตระหนักถึงปัญหาขยะพลาสติกที่พบในปัจจุบัน จึงได้จัดกิจกรรมรณรงค์ให้คนไทยเลิกใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง และมีการรณรงค์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กระตุ้นให้คนไทยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวัน เริ่มจากการปฏิเสธถุงหิ้วพลาสติกเปลี่ยนมาพกถุงผ้า แก้วน้ำ หลอด หรือกล่องอาหาร ที่สามารถใช้งานได้หลายครั้ง นอกจากนั้น ยังมีกิจกรรมที่สนับสนุนการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง อาทิ การลดราคาให้กับลูกค้าที่นำภาชนะมาเอง ห้างสรรพสินค้าร่วมรณรงค์ให้ลูกค้านำถุงผ้ามาเอง งดแจกถุงพลาสติก และจูงใจด้วยคะแนนสะสม เป็นต้น ในส่วนของภาครัฐ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 เพื่อใช้เป็นกรอบและทิศทาง การดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการจัดการขยะพลาสติกในประเทศไทย โดยมีเป้าหมายในการลด และเลิกใช้พลาสติกเป้าหมายภายในปี พ.ศ. 2562-2565 จำนวน 7 ชนิด ได้แก่ พลาสติกหุ้มฝาขวดน้ำดื่ม (Cap Seal) ผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ผสมสาร อ็อกโซ่ (Oxo) ไมโครบีด ถุงพลาสติกหูหิ้วขนาดความหนาไม่น้อยกว่า 36 ไมครอน กล่องโฟมบรรจุอาหาร แก้วพลาสติก (แบบบางใช้ครั้งเดียว) และหลอดพลาสติก โดยมีเป้าหมายในการนำขยะพลาสติกเป้าหมายกลับมาใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 ภายในปี 2570 (Pollution Control Department, 2019) นอกจากนี้ภาครัฐมีการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2565 เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกของประเทศอย่างบูรณาการ จึงมีโครงการ “ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ปริมาณขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งในหน่วยงานภาครัฐลดลง ภายใต้โครงการดังกล่าว กรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการลด และคัดแยกขยะมูลฝอย โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมลดการใช้ถุงพลาสติกหูหิ้ว เช่น การส่งเสริมการใช้ตะกร้า ถุงผ้า ปิ่นโต ภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในการซื้อสินค้า กิจกรรมลดการใช้แก้วพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น การรณรงค์ให้ใช้แก้วส่วนตัว การลดราคาให้กับลูกค้าที่นำแก้วส่วนตัวมาซื้อน้ำ มีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ ประกาศเสียงตามสาย จัดทำคู่มือแนวปฏิบัติการลด ละ เลิกใช้พลาสติกครั้งเดียวทิ้งของกรมโรงงานอุตสาหกรรม กิจกรรมเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลากรเกิดการรับรู้ข่าวสาร สร้างทัศนคติ สร้างความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง จากข้อมูลรายงานความก้าวหน้า มาตรการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงานภาครัฐ ของกรมควบคุมมลพิษ พบว่าในปี 2563 กรมโรงงานอุตสาหกรรม มีจำนวนถุงพลาสติกลดลง ร้อยละ 88.24 จำนวน แก้วพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งลดลง ร้อยละ 81.55 และขยะมูลฝอยลดลง ร้อยละ 64.01 เมื่อเทียบกับปี 2561 (Pollution Control Department, 2019)

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยซึ่งเป็นหนึ่งในบุคลากรของกรมโรงงานอุตสาหกรรม โดยกรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานภาครัฐที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมรณรงค์ให้ปริมาณขยะพลาสติกในหน่วยงานภาครัฐลดลง ได้เห็นถึงความสำคัญของการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง เพื่อการลดปริมาณขยะที่ต้องใช้ระยะเวลาในการย่อยสลายเป็นเวลานาน และเป็นปัญหาต่อระบบการจัดการขยะอันจะก่อให้เกิดปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อม การศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร ด้านทัศนคติ และความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม จะสามารถนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นข้อมูลการวางแผนแนวทางในการทำกิจกรรมส่งเสริมรณรงค์การลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ประกอบการแก้ไขปัญหาปริมาณขยะพลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

สมมุติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

2. ปัจจัยด้านทัศนคติส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

3. ปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

บุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น จำนวน 726 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย จำนวน 258 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยใช้จำนวนตัวอย่างที่คำนวณได้กำหนดสัดส่วนในแต่ละหน่วยงาน และคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหน่วยงานตามสัดส่วนประชากร

ขั้นที่ 2 เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหน่วยงานแล้วใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา เป็นคำถามปลายปิดจำนวน 3 ข้อ ตอนที่ 2 ข้อมูลการรับรู้ข่าวสาร การลดใช้ถุงพลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ของบุคคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 12 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อมูลทัศนคติ การลดใช้ถุงพลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ของบุคคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 12 ข้อ ตอนที่ 4 ข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม การลดใช้ถุงพลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ของบุคคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 4 ข้อ ตอนที่ 5 ข้อมูลพฤติกรรม การลดใช้ถุงพลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ของบุคคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 13 ข้อ โดยตอนที่ 2- 5 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบ ลิเคิร์ท (Likert Ration Scales) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

1) มากที่สุด	มีระดับคะแนนเป็น 5
2) มาก	มีระดับคะแนนเป็น 4
3) ปานกลาง	มีระดับคะแนนเป็น 3
4) น้อย	มีระดับคะแนนเป็น 2
5) น้อยที่สุด	มีระดับคะแนนเป็น 1

3. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

3.1 การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านที่ต้องการศึกษาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

3.2 การทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้ว ทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน จากนั้นได้นำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) โดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบัค (Cronbach‘s alpha coefficient) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.96

เมื่อแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS ในการประมวลผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของตัวอย่าง ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อใช้วิเคราะห์ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ และความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

5. การแปลผลข้อมูล

แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามตอนที่ 2 - 5 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตรตราส่วนประมาณค่าแบบ ลิเคิร์ท (Likert Ration Scales) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

1) มากที่สุด มีระดับคะแนนเป็น 5
2) มาก มีระดับคะแนนเป็น 4
3) ปานกลาง มีระดับคะแนนเป็น 3
4) น้อย มีระดับคะแนนเป็น 2
5) น้อยที่สุด มีระดับคะแนนเป็น 1

ใช้วิธีการคำนวณช่วงความกว้างของอันตรภาคชั้น (Best, 1977) ได้ช่วงความกว้างของแต่ละระดับคะแนนจะมีค่าเท่ากับ 0.8 โดยสามารถแปลเป็นความหมายได้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.20 หมายถึง ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 34.88 รองลงมาคือ อายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.29 อายุในช่วง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.71 และอายุ 51-60 ปี ร้อยละ 15.12 โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 38.64 ปี มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคิดเป็น 9.67 ปี มีค่ามัธยฐาน 36 ปี และมีค่าต่ำสุด ค่าสูงสุดของอายุอยู่ที่ 22 และ 60 ปี ตามลำดับ

สถานภาพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพโสดร้อยละ 54.65 รองลงมาคือ สมรส/อยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 43.80 และหย่าร้าง/หม้าย คิดเป็นร้อยละ 1.55

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 63.18 รองลงมาคือ ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 33.33 ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 2.71 และระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 0.78

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

2. ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ และความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ และความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมในระดับสูง ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น 0.835 (R=0.835) และสามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ร้อยละ 69.7 ($□^2$=0.697) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± .292

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดคือ ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม คิดเป็นร้อยละ 54.7 (Beta=0.547) บุคลากรต้องการมีส่วนช่วยในการลดปัญหาขยะพลาสติกจากการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง รองลงมาคือ ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 24.2 (Beta=0.242) บุคลากรให้ความสนใจลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งตามการรณรงค์ของกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงาน และปัจจัยทัศนคติ คิดเป็นร้อยละ 20.6 (Beta=0.206) เนื่องจากมีความเข้าใจว่าการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง เป็นส่วนหนึ่งของการรับผิดชอบต่อสังคม ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

เมื่อนำปัจจัยทุกด้านเข้าสมการสมการพยากรณ์ พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม สามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$Y = 0.316 + 0.163\ \mathbf{X_1} + 0.221\ \mathbf{X_2} + 0.544\ \mathbf{X_3} \quad \text{(สมการที่ 1)}$$

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE	Beta	t	Sig.
การรับรู้ข่าวสาร $(\mathbf{x_1})$	.163	.025	.242	6.379	.000*
ทัศนคติ $(\mathbf{x_2})$	.221	.061	.206	3.615	.000*
ความรับผิดชอบต่อสังคม $(\mathbf{x_3})$	.544	.055	.547	9.834	.000*
ค่าคงที่ (Constant)	.316	.175	-	1.801	.073

R=0.835, $□^2$=0.697, SEE=$\pm$.292, F=189.07, p-value=0.000

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

3. ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร ต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร ด้านการเปิดรับ และด้านการเลือกให้ความสนใจ มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น 0.552 (R=0.552) และสามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม ได้ร้อยละ 30.4 ($\square^2$=0.304) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± .473

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่าปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร ด้านการเลือกให้ความสนใจสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 38.3 (Beta=0.383) อาทิ การเลือกให้ความสนใจลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งตามการรณรงค์ของกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ และเอกชน กิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น ได้รับส่วนลด ได้รับคะแนนสะสม รองลงมาคือ ด้านการเปิดรับ สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 21.8 (Beta=0.218) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

เมื่อนำปัจจัยทุกด้านเข้าสมการพยากรณ์ พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม สามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$Y = 2.844 + 0.018\,x_4 + 0.063\,x_5 \qquad \text{(สมการที่ 2)}$$

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารที่มีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE	Beta	t	Sig.
การรับรู้ข่าวสาร ด้านการเปิดรับ (x_4)	.018	.006	.218	3.128	.002*
การรับรู้ข่าวสาร ด้านการเลือกให้ความสนใจ (x_5)	.063	.012	.383	5.491	.000*
ค่าคงที่ (Constant)	2.844	.142	-	19.977	.000*

R=0.552, $\square^2$=0.304, SEE=$\pm$.473, F=55.59, p-value=0.000

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

4. ปัจจัยด้านทัศนคติ ต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทัศนคติ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมในระดับสูง ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น 0.769 (R=0.769) และสามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม ได้ร้อยละ 59.2 ($\square^2$=0.592) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± .351

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์พบว่ามีเพียงปัจจัยทัศนคติด้านความเข้าใจเท่านั้นที่ไม่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ (p-value=0.433) ส่วนปัจจัยทัศนคติด้านความรู้สึกสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 41.5 (Beta=0.415) การที่บุคลากรมีความรู้สึกว่าการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง เป็นการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 39.4 (Beta=0.394) ซึ่งคิดว่ากฎหมายมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้เกิดการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

เมื่อนำปัจจัยทุกด้านเข้าสมการสมการพยากรณ์ พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม สามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$Y = 0.782 + 0.082\,x_7 + 0.119\,x_8 \qquad \text{(สมการที่ 3)}$$

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ ปัจจัยด้านทัศนคติส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE	Beta	t	Sig.
ทัศนคติ ด้านความเข้าใจ (x_6)	.009	.012	.040	.786	.433
ทัศนคติ ด้านความรู้สึก (x_7)	.082	.012	.415	6.768	.000*
ทัศนคติ ด้านพฤติกรรม (x_8)	.119	.017	.394	6.949	.000*
ค่าคงที่ (Constant)	.782	.200	-	3.911	.000*

R=0.769, $\square^2$=0.592, SEE = $\pm$.351, F=120.20, p-value=0.000

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

5. ปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการพัฒนาสังคมมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมในระดับสูง ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น 0.779 (R=0.779) และสามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม ได้ร้อยละ 60.7 (R^2=0.607) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± .333

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่าปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาสังคมสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งได้ ของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 52.2 (Beta=0.522) บุคลากรคิดว่าการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งมีส่วนช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านสิ่งแวดล้อมสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 31.8 (Beta=0.318) บุคลากรต้องการมีส่วนช่วยในการลดปัญหาขยะพลาสติกจากการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง และตระหนักถึงปัญหาทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

เมื่อนำปัจจัยทุกด้านเข้าสมการสมการพยากรณ์ พฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม สามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$Y = 0.833 + 0.072\, x_9 + 0.081\, x_{10}$$ (สมการที่ 4)

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ ปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE	Beta	t	Sig.
ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อม (x_9)	.072	.013	.318	5.654	.000*
ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาสังคม (x_{10})	.081	.009	.522	9.283	.000*
ค่าคงที่ (Constant)	.833	.181	-	4.591	.000*

R=0.779, R^2=0.607, SEE=±.333, F=191.25, p-value=0.000

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยการรับรู้ข่าวสารด้านการเปิดรับส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม ในปัจจุบันมีช่องทางที่ทำให้บุคคลสามารถรับรู้ข่าวสารได้มากขึ้น โดยกระบวนการทำงานของการรับรู้จะส่งผลถึงพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล (Hengvanich, 1998) จากการเปิดรับ การจัดระเบียบ และแปลความหมาย ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยหลายอย่าง อาทิ ความสนใจ ความรู้ ประสบการณ์ ทัศนคติ จิตสำนึก เป็นต้น (Suwankot, 1985) บุคคลที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งทางสื่อต่างๆ จึงเกิดการรับรู้ซึ่งส่งผลถึงพฤติกรรมการปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanthong (2018) ที่ว่าการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน และอนาคต ปัจจัยการรับรู้ข่าวสารด้านการเลือกให้ความสนใจส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kuno, Udomsap & Tantasantisakul (2020) ในยุคสมัยที่ผู้คนสามารถเข้าถึงสื่อต่างๆ ทั้งทางออฟไลน์และออนไลน์ได้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น สื่อโซเชียลมีเดีย การจัดแคมเปญการสื่อสารโดยใช้ศิลปินดาราคนดัง สื่อโฆษณา ณ จุดขาย ส่งผลให้ประชาชนบางกลุ่มหันมาลดใช้ถุงพลาสติกอย่างจริงจังและสามารถลดขยะถุงพลาสติก และยังมีในส่วนของกิจกรรมโครงการต่างๆ ของภาครัฐและเอกชน รวมถึงกิจกรรมส่งเสริมการขาย อาทิ การได้รับส่วนลด การได้รับคะแนนสะสม มีส่วนให้บุคคลเกิดพฤติกรรมในการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง กิจกรรมดังกล่าวถือเป็นสิ่งเร้าที่บุคคลได้รับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ตามกระบวนการรับรู้ของผู้บริโภค เมื่อบุคคลรับสิ่งเร้าและผ่านกระบวนการในการแยกแยะการรับรู้ จะตีความ เข้าใจ และยอมรับสิ่งเร้านั้นๆ (Arens, 2004) ดังนั้น บุคคลที่เลือกให้ความสนใจต่อสิ่งเร้าจะเกิดการแปลความหมาย ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมา (Suwankot, 1985)

ปัจจัยทัศนคติด้านความรู้สึกส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม โดย Hawkins, Roger & Coney (2004) กล่าวว่า องค์ประกอบของทัศนคติด้านความรู้สึก (Affective Component) คือการตอบสนองทางด้านอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเป็นความรู้สึกที่มีทั้งด้านบวกและด้านลบของผู้บริโภคต่อสิ่งนั้นๆ เมื่อบุคคลมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใดก็จะช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น (Chanem, 1984) ซึ่งความรู้สึกนี้จะส่งผลกระทบต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล (Tangsinsupsisi, 2007) ดังนั้น การที่บุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ช่วยให้บุคคลนั้นภูมิใจกับการมีส่วนร่วม มองว่าการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งเป็นเรื่องง่าย และเห็นว่าตนเอง มีคุณค่าต่อสังคมซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งตามมา ปัจจัยทัศนคติด้านพฤติกรรมส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ของบุคลากร กรมโรงงานอุตสาหกรรม องค์ประกอบของทัศนคติทางด้านพฤติกรรมที่หมายถึง แนวโน้ม ความพร้อม ที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรม (Uwanno, 1985) โดยเป็นผลการประเมินจากการเรียนรู้ ในภาพรวม ทำให้เกิดความโน้มเอียงในรูปแบบความชอบ หรือไม่ชอบต่อกิจกรรม (Hoyer & Macinnis, 2010) และทัศนคติยังถือเป็นทิศทางกำหนดการแสดงออกของพฤติกรรม Jitpitak (1982) เมื่อบุคลากรที่มีทัศนคติที่ดีต่อการลดใช้พลาสติกประเภท

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

ใช้ครั้งเดียวทิ้งจึงส่งผล ต่อ พฤติกรรมการลดใช้ตามมา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Klachit (2019) ที่ว่าทัศนคติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการลดใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติก

ปัจจัยทัศนคติด้านความเข้าใจที่ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งนี้ อาจเนื่องจากบุคลากรเกิดทัศนคติที่ดีแต่ยังขาดความเข้าใจซึ่งอาจเกิดจากการแปลความหมายจากสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามประสบการณ์ และความเชื่อจากสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้มาอย่างต่อเนื่อง (Lasuwong, 2528) จากประสบการณ์ที่ผ่านมา การใช้ถุงพลาสติก หรือพลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งอื่นๆ ช่วยอำนวยความสะดวกสบาย จึงยังไม่มีความเข้าใจถึงประโยชน์จากการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ทำให้ไม่แสดงพฤติกรรมการลดใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hongphothiphan (2019) สิ่งที่ทำให้การลดใช้แก้วพลาสติกจะไม่ประสบความสำเร็จอันดับแรกคือ ความเคยชินของผู้บริโภค และการรณรงค์ไม่มีความต่อเนื่อง และงานวิจัยของ Leelapan & Leunglaor (2014) ที่ประชาชนคิดว่าความเคยชินของพฤติกรรมจะทำให้โครงการลดใช้ถุงพลาสติกไม่ประสบความสำเร็จมากที่สุด

ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม โดยความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อมถือเป็นความรับผิดชอบสังคมที่บุคคลมีต่อส่วนรวม ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมจึงคิดก่อนกระทำ ว่าการกระทำของตนจะก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมส่วนรวมหรือไม่ (Sukthinthai, 1988) บุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมจึงคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และจะแสดงออกด้วยความเต็มใจ (Prateepladda, et al., 2016) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kuno, Udomsap & Tantasantisakul (2020) การที่บุคคลเห็นโทษของการใช้ถุงพลาสติก เช่น ปัญหาการเสียชีวิตของสัตว์ทะเล จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการลดใช้ถุงพลาสติกมากขึ้น ประชาชนบางกลุ่มจะหันมาลดใช้ถุงพลาสติกอย่างจริงจัง สามารถลดจากขยะถุงพลาสติกได้ และการที่ผู้บริโภครับรู้อันตรายที่เกิดจากพลาสติก วิธีการกำจัดพลาสติก มีผลต่อพฤติกรรมการการลดการใช้พลาสติก (Rattanasin, 2019) ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาสังคมส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภท ใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม เป้าหมายของการพัฒนาสังคมอย่างหนึ่งคือ ความสมดุลของสิ่งแวดล้อม จากการไม่ทำให้ธรรมชาติเสียหายจนสิ่งแวดล้อมกลายเป็นพิษ (Sanyawiwat, 2003) โดยบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมต้องการพัฒนาสังคม จากการมีส่วนร่วม ด้วยการสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นต่อสังคมที่ตนอยู่ จึงเกิดความรับผิดชอบและหน้าที่ที่ปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลดีต่อสังคมได้ไม่มากก็น้อย (Pranee, 1988) และจากงานวิจัยของ Dhurakij Pundit University Research Center (2005) พบว่าผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าและบริการ จากผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมการพัฒนาสังคมอย่างง่าย เช่น การปฏิเสธการรับถุงพลาสติก การพกถุงผ้า การพกแก้วน้ำส่วนตัว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้หากทุกคนทำได้ก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการลดปัญหาสิ่งแวดล้อม ช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม ให้น่าอยู่ต่อไป

สิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง เกิดจากอิทธิพลของการรับรู้ข่าวสารจากการเปิดรับของบุคคลทั้งสื่อออนไลน์และออฟไลน์ การสร้างความน่าสนใจให้แก่โครงการ

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

หรือกิจกรรมรณรงค์ เช่น การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง การจัดทำกิจกรรมส่งเสริมการขาย สร้างทัศนคติในทางบวกให้รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้สังคมน่าอยู่ และมองว่าการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งเป็นเรื่องง่าย การสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น สร้างความตระหนักถึงปัญหาทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาขยะพลาสติก ปัญหาภาวะโลกร้อน การมีส่วนร่วมในการดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สิ่งต่างๆ เหล่านี้ควรเน้นย้ำ และทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคคลที่เกิดความเคยชินจากการใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น ถุงพลาสติก หลอดพลาสติก ฯลฯ ได้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานสามารถนำผลการวิจัยซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยให้บุคลากรภายในหน่วยงาน ส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลดการใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง จากกลุ่มตัวอย่างมีความสนใจในปัจจัยการรับรู้ข่าวสารด้านการเลือกให้ความสนใจมากที่สุด ดังนั้น หน่วยงานควรมุ่งเน้นกิจกรรมการรณรงค์ลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งผ่านการรณรงค์โครงการที่เกี่ยวกับบัตรสะสมแต้ม การได้ส่วนลด

2. ในเรื่องของการรับรู้กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่มีการรับรู้เรื่องการลดการใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง อาจสร้างการรับรู้ให้เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น การประกาศเสียงตามสาย การติดป้ายประชาสัมพันธ์ เพื่อให้บุคลากรสนใจ เห็นถึงโทษของการใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง ซึ่งจะช่วยทำให้บุคคลเกิดการปฏิบัติที่เพิ่มมากขึ้น

3. สามารถนำผลการวิจัยไปประกอบการจัดทำแผนงาน โครงการเพื่อการลดการใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น การกำหนดเป็นตัวชี้วัดในการประเมินบุคลากรภายในหน่วยงาน เพื่อให้บุคลากรเกิดความเคยชิน จนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การทำวิจัยในครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นเพียงบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น ดังนั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอื่น เพื่อให้ได้ปัจจัยและแนวคิดที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมในการลดการใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งที่แตกต่างออกไปจากกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน

2. ศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น เพศ อายุ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ให้ทราบถึงปัจจัยด้านอื่นที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง

References

Arens, W.F. (2004). **Contemporary advertising**. (9 th ed.). New York : McGraw-Hill.

Best, J.W. (1977). **Research in Education**. (3 rd ed). New Jersey : Prentice hall Inc.

Chanem, S. (1984). **General Psychology**. Bangkok : Thai wattana panich publishing house. [In Thai]

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

Department of Marine and Coastal Resources. (2020). **Currently at home DMCR Invite you to learn about marine debris Part 3**. [Online]. Available : https://www.dmcr.go.th/detailAll/40627/nws/191 [2021, May 18]. [In Thai]

Dhurakij Pundit University Research Center. (2005). **Behavior Survey consumer attitude about corporate social responsibility Business in Thailand**. Bangkok : Dhurakij Pundit University. [In Thai]

Greenpeace. (2020). **Plastic waste in the blue ocean**. [Online]. Available : http://www.greenpeace.org/thailand/explore/protect/oceans/plastic-in-blue-oceans/ [2021, Jul 15]. [In Thai]

Hawkins, D. I., Roger, B. J. & Coney, K. A. (2004). **Consumer Behavior: Building Marketing Strategy**. (9 th ed.). New York, NY : McGraw-Hill.

Hengvanich, S. (1998). **Perception of the economic crisis during 1997-1998 and saving behavior of parents and teenage children**. Master's Thesis, Educational Administration Srinakharinwirot University. [In Thai]

Hongphothiphan, C. (2019). **Attitudes and behaviors of reducing the use of plastic glass of people in Bangkok**. Master's Thesis, Business Economics Thammasat University. [In Thai]

Hoyer, W.D. & Macinnis, D.J. (2010). **Consumer Behavior**. (5 th ed.). Ohio : SouthWestern Cengage Learning.

Jitpitak, C. (1982). **Behavioral Science**. Bangkok : Mass media. [In Thai]

Klachit, C. (2019). **News exposure. knowledge attitude and behavior of reducing the use of plastic packaging in Bangkok**. Master's Thesis, Mass Communication Thammasat University. [In Thai]

Kuno, N., Udomsap, P. & Tantasantisakul, W. (2020). The perception of news and attitudes that affect the behavior of using Plastic bags of the population in Songkhla Province. **Environmental Journal**. [Online Serial], 24, (2). Available : http://www.ej.eric.chula.ac.th/content/6134/272 [2021, February 10]. [In Thai]

Lasuwong, K. (1985). **Educational Psychology**. Bangkok : Srinakharinwirot University Prasarnmit. [In Thai]

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2567 ISSN 2985-2196 (Online)

Leelapan, C. & Leunglaor, W. (2014). Attitudes and behaviors of reducing plastic bag use among people in Bangkok. **University of the Thai Chamber of Commerce Journal**. [Online Serial], 34, (1). Available : https://so06.tci-thaijo.org/index.php/utccjournalhs/article/view/188727 [2021, January 18]. [In Thai]

Pollution Control Department. (2019). **Thailand's Roadmap on Plastic Waste Management 2018-2030 and Action Plan on Plastic Waste Management 2018-2022**. Bangkok : n.p. [In Thai]

Pollution Control Department. (2019). **Assessment-report**. [Online]. Available : http://e-report.pcd.go.th/pcd-erw/office/yearly-assessment-reportweb?year=2562&officeType =1&level=2 [2021, July 22]. [In Thai]

Pranee, C. (1988). **Achievement study Group work behavior and social responsibility of students Secondary school year 1 that learns by teaching in a syndicated way with teaching according to a teacher's manual**. Master's Thesis, Curriculum and Instruction Srinakharinwirot University. [In Thai]

Prateepladda, N., Petchpradab, P., Pongsirisaen, P. & Siriwong, P. (2016). The social construction meaning, The sources of the meaning And the process of self responsibility and social responsibility behavioral of the studentsofPrincess GalyaniVadhana Institute of Music. **Veridian E-Journal**. [Online Serial], 9, (1). Available : https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/61499 [2021, January 12]. [In Thai]

Rattanasin, K. (2019). **Reducing plastic use of the population in Chachoengsao Province**. Master's thesis, Business Administration Ramkhamhaeng University. [In Thai]

Sanyawiwat, S. (2003) **Theories and strategies for social development**. Bangkok : Chulalongkorn University. [In Thai]

Sukthinthai, N. (1988). **Research related to the responsibility of Thai people. In the collection of academic articles on behavioral science**. Bangkok : Graduate School. Srinakharinwirot University. [In Thai]

Suwankot, K. (1985). **The role of nurses in the adjustment of perceptions towards stress in the teaching material of the Manonati and Nursing Process Unit 1-7**. Bangkok : Sukhothai Thammathirat Open University Commercial relations. [In Thai]

Tangsinsupsisi, T. (2007) **Organizational Behavior**. Bangkok : Thanat printing. [In Thai]

Vol.30 No.1 January - March 2024 ISSN 2985-2196 (Online)

Uwanno, T. (1985). Attitude measurement. Problems in using it to predict behavior. **Journal of Education, 14**(4), 133-160. [In Thai]

Wanthong, T. (2018). **Exposure, attitude and participation of the public about their activities "take a good heart, reduce received, reduce given, reduce the use of plastic bags" under project of take a good heart reduced environmental disasters**. Master's Thesis, Corporate Communication Management Thammasat University. [In Thai]

Wongwanchan, S. (2022). **Top 10 countries with the highest amount of plastic waste in the sea**. [Online]. Available : https://www.bangkokbiznews.com/social/1008711 [2022, November 11]. [In Thai]

Yamane, T. (1973). **Statistics : an introductory analysis**. New York : Harper & Row.

https://research.kpru.ac.th/